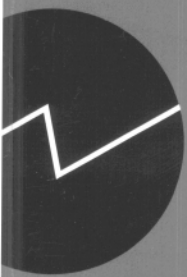

Økonomiske analyser

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

2/95

Økonomisk utsyn over året 1994

- Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1994
- Konjunktursituasjonen i Norge og utlandet
- Økonomiske utsikter for 1995 og 1996

Naturressurser og miljø 1995

Statistisk sentralbyrå utarbeider statistikk over naturressurser og miljø. Det utvikles også metoder og modeller for å analysere viktige naturressurser og miljøforhold i sammenheng med øvrig samfunnsutvikling. Publikasjonen *Naturressurser og miljø* gir en årlig oversikt over dette arbeidet.

Naturressurser og miljø 1995 inneholder oppdaterte ressursregnskap for energi og nye tall for utslipp til luft, samt resultater fra analyser basert på disse regnskapene. Videre presenteres nøkkeltall for fiske og fangst, jordbruksforurensninger, skogressurser og skogsskader, kommunale avløpsanlegg og avfallsbehandling.

Naturressurser og miljø 1995 er et aktuelt oppslagsverk for personer innen forvaltning, forskning og undervisning, samt for alle ressurs- og miljøinteresserte personer.

Publikasjonen kan bestilles fra:
Statistisk sentralbyrå,
Salg- og abonnementservice,
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 86 4964
22 86 48 87
Telefaks: 22 86 49 76

eller:
Akademika - avdelingen for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

Pris kr 140,00

Økonomiske analyser

2/95

Innhold

Perspektiver	3
Internasjonal økonomi	5
Norsk økonomi	7
Utviklingen i 1994	7
Utsiktene for 1995 og 1996	9
Konjunkturutviklingen i utlandet	18
Internasjonale markedsforhold	34
Konjunkturutviklingen i Norge	40
Offentlig forvaltning og økonomisk politikk	40
Bedriftene	50
• Olje- og gassutvinning	50
• Industri og bergverk	56
• Industriens konkurransevne	62
• Bygge- og anleggsvirksomhet	67
• Elektrisitetsforsyning	68
• Primærnæringene	70
• Utenriks sjøfart	71
• Privat tjenesteyting	72
• Faktorinntekt, lønnskostnader og driftsresultat	73
Arbeidsmarked	75
Lønns- og prisutviklingen	80
Husholdningene	84
Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge	88
Økonomisk-politisk kalender	91
Befolkningsutvikling	100
Utviklingen i sentrale miljøindikatorer	103
Reiserapporter	104
Forskningspublikasjoner	106
Tabell- og diagramvedlegg	111

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 14. mars 1995.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i Norge og utlandet kan rettes til Knut Moum eller Mette Rolland. Økonomisk utsyn over året 1994 vil bli publisert i mars 1995.

Økonomiske analyser

Redaksjonen: Olav Bjerkholt (ansv.), Knut H. Alfsen, Lulie Aslaksen, Ådne Cappelen, Solveig Glomsrød, Knut Moum, Tor Skoglund. **Redaksjonssekretær:** Eva Ivås, tlf.: 22 86 45 70 (artikkel stoff), Lisbeth Lerskau, tlf.: 22 86 48 06 (konjunkturoversikter mv.), telefax: 22 11 12 38.

Design: Enzo Finger Design. **Trykk:** Falch Hurtigtrykk. **Redaksjonens adresse:** Statistisk sentra, byrå, Forskningsavdelingen, Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo. **Salg og abonnementservice:** Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo, tlf.: 22 86 49 64, telefax: 22 86 49 76

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå med 9 nummer i året. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har 90-100 ansatte. Ca. 45 prosent av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 4 seksjoner og ledes av *forskningsdirektør Olav Bjerkholt*

• Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller
Forskningsjef Nils Martin Stølen

Skatteberegninger
Arbeidsmarked
Mikrosimuleringsmodeller

• Seksjon for økonomisk analyse
Forskningsjef Ådne Cappelen

Konjunkturanalyse
Makroøkonomiske beregninger
Likevektsmodeller

• Seksjon for ressurs- og miljøanalyse
Forskningsjef Knut H. Alfsen

Miljø og samfunn
Internasjonale energimarkeder
Olje- og energianalyse

• Seksjon for mikroøkonometri
Forskningsjef Jørgen Aasness

Konsument- og bedriftsatferd
Fordelingsanalyse
Økonometriske metoder

Neste utgave av Økonomiske analyser publiseres i begynnelsen av april.

Standardtegn i tabeller

Oppgave mangler

Tall kan ikke offentliggjøres

Null

Foreløpige tall

Symbol

—
—
—

Økonomisk utsyn

Perspektiver

1994 ble et rekordår også for norsk økonomi. Etter at Norge helt siden 1987 hadde slitt i motbakke med økende ledighet, skjøt den økonomiske veksten fart gjennom 1993. Mens den svake utviklingen i fastlandsøkonomien fram til 1993 delvis hadde blitt motvirket av økte oljeinvesteringer og en ekspansiv økonomisk politikk, utløste rentenedgangen gjennom 1993 økt forbruksvekst og boligbygging. I 1994 fikk oppgangen ytterligere kraft og bredde gjennom internasjonal drahjelp og investeringsoppgang i fastlands-Norge, selv om veksten i oljeinvesteringene stagnerte og finanspolitikken ble strammet noe til.

Resultatet var at Norge i 1994 hadde en av de høyeste vekstratene i bruttonasjonalproduktet i OECD-området og at disponibel realinntekt for Norge økte med hele 7 prosent. Det var rekordhøy vekst i eksporten av industrivarer, et betydelig overskudd i utenriksøkonomien og — for første gang siden 1987 — økning i sysselsettingen og nedgang i ledigheten. Prisveksten var den laveste siden 1960, de offentlige finanser ble klart styrket, og økningen i industriproduksjonen var den største på 20 år. At det norske rentenivået ligger lavt i europeisk sammenheng og at den norske kronen har klart seg godt også i den siste valutauroen har direkte sammenheng med dette. Bildet av norsk økonomi i 1994 er imidlertid ikke fullstendig uten å legge til at ledigheten fortsatt var meget høy etter norske forhold, at den disponible realinntekten for Norge bare var svakt høyere enn i 1985 og at fastlandsinvesteringene fremdeles lå klart under nivået fra midten av 1980-tallet.

Den gunstige utvikling i 1994 har selvsagt sammenheng med at vi er særdeles heldig stilt når det gjelder naturgitte fortrinn. Samtidig er en del alvorlige ubalanser i norsk økonomi fra 1980-årene gradvis rettet opp gjennom en til dels smertefull prosess, særlig for arbeidsmarkedet. Husholdningene har gjennom flere år bedret sin finansielle situasjon og kunne derfor utnytte de muligheter fallet i rentenivået ga. Det norske lønnskostnadsnivået har bemerkelsesverdig raskt nærmet seg kostnadsnivået hos våre handelspartnere, fra et meget svakt utgangspunkt. Moderat lønnsvekst, men også endringer i arbeidsgiveravgiften og redusert kroneverdi har bidratt til dette. Selv om konkurransevnen ble noe svekket i 1994, har næringslivet derfor kunnet utnytte den internasjonale oppgangskonjunkturen.

De frie kapitalbevegelser over landegrensene og dereguleringen av kredittmarkedet og andre markeder har på mange måter endret spillereglene i og for norsk økonomi. Rente- og valutapolitikken styres nokså direkte av den realøkonomiske styrken og svakheten til norsk økonomi, i tillegg til internasjonale forhold helt utenfor vår kontroll. Hensynet til rente- og valutautviklingen blir dermed førende også for finanspolitikken, samtidig som reaksjonene i de internasjonale finansmarkedene klart begrenser vår økonomiske handlefrihet.

Også næringslivet må tilpasse seg virkningene av de frie kapitalbevegelser. Skillet mellom skjermet og konkurranseutsatt næringsvirksomhet blir mer og mer utvisket og kravet til lønnsomhet og konkurransedyktighet strekkes ut til alle deler av økonomien. Tidligere kunne underliggende forskjeller i markedsbetingelser, konkurransevne og inntektsfordeling kompenseres ved ulike støtte-, regulerings- og skjermings tiltak. Dereguleringer og åpning av markeder medvirker til å få fram betydelige markedsbaserte lønnsomhetsforskjeller mellom norske enkeltbedrifter og næringer, med store konsekvenser for næringsstruktur og sysselsetting.

Med sprikende, men samtidig jevnt over klart bedret lønnsomhet i næringslivet blir det et økende press for mer differensierte tillegg gjennom lokal lønnsdannelse. Spenningen mellom en lønnsdannelse og en inntektspolitikk som baserer seg på mest mulig parallell lønnsvekst og felles løsninger og et næringsliv hvor lønnsomhetsmessige forskjeller i stigende grad får spille seg ut, vil bli klart demonstrert i tiden fremover. Den inntekts- og fordelingspolitiske linjen som har vært fulgt i de senere år vil derved bli satt på en meget alvorlig prøve. Mulighetene for en fortsatt bedring av den kostnadsmessige konkurranseevnen i forhold til våre konkurrentland er på denne bakgrunn ikke altfor lyse.

I norsk næringsliv er lønnsomhetsforskjeller særlig tydelige mellom en del naturbaserte næringer og næringer som opererer uten slike fortrinn. Mange av de naturbaserte næringene har en sterk konkurranseevne overfor utlandet i produktmarkedene og overfor andre norske næringer i arbeids- og kapitalmarkedet. De bidrar derfor til, og tåler selv, et kostnadsnivå som er høyere enn mer ordinær næringsvksomhet kan bære i en internasjonal konkurransesituasjon. Økt vekt på grunnrentebeskatning kan derfor være en naturlig videreføring av en mer markedsorientert næringspolitikk.

Selv om norsk økonomi har styrket seg merkbart i de siste årene, har utviklingen på arbeidsmarkedet hengt etter. Samtidig som sysselsettingen endret seg lite eller gikk ned i årene mellom 1987 og 1994 var arbeidsstyrken så godt som uforandret, selv om antall personer i yrkesaktiv alder økte med hele 90 000 i samme periode. Dette betyr at yrkesprosenten gikk klart ned, særlig blant de yngste og eldste, noe som bidro til å dempe veksten i ledigheten. Med bedringen i arbeidsmarkedet i 1994 fikk vi den motsatte virkning, veksten i sysselsettingen utløste en vekst i arbeidsstyrken som dempet nedgangen i ledigheten. Dette vitner om en betydelig fleksibilitet på tilbudssiden i arbeidsmarkedet. Det samme gjør det store innslaget av deltidsansatte i næringsliv og forvaltning og den sterke veksten i tilgang på utdannet arbeidskraft vi kan vente oss i tiden framover. Den nære historien indikerer altså at vi har mye å gå på i arbeidsmarkedet. Tempoet i reduksjonen i ledigheten i tiden framover vil derfor være klart lavere enn den forventete veksten i sysselsettingen.

Selv om vi fortsatt står overfor en rekke problemer i norsk økonomi, er likevel hovedinntrykket at vi på kort sikt er inne i en økonomisk sett gunstig utvikling og at vi er klart bedre stilt enn de aller fleste av våre samhandelsland. Et viktig forhold for styrken til norsk økonomi er at vi nå er i ferd med å gå inn i en avkastnings- og høstningsfase i petroleumsvirksomheten. Denne virksomheten har alt lenge gitt store positive bidrag både til utenriksøkonomien og offentlige finanser. I tiden framover vil realinvesteringene i petroleumssektoren stabiliseres og etterhvert gå ned. På kort og mellomlang sikt følger produksjonen av olje og gass i stor grad av allerede foretatte beslutninger og investeringer. Oljeproduksjonen ligger allerede på et rekordhøyt nivå og produksjonen av gass vil øke sterkt de nærmeste årene. Det er nå utsikter til at Norge blir netto fordringshaver i forhold til utlandet alt i løpet av inneværende år. Det ligger også an til at staten fra og med 1995 igjen vil øke sin finansielle formue, blant annet i form av det mye omtalte oljefondet.

Det er viktig å analysere hvordan den nyvunnede økonomiske handlefriheten, bl.a. gjennom økte petroleumsinntekter, skal utnyttes: Til å etablere et bredere realøkonomisk fundament for økt fremtidig produksjon i fastlands-Norge, eller til å akkumulere mest mulig i form av nettofordringer på utlandet slik at kapitalavkastningen senere kan finansiere en betydelig nettoimport av varer og tjenester. Erfaringene fra tidligere tyder imidlertid på at det er vanskelig å omplassere petroleumsformuen til andre former for kapital eller til forbruk, uten samtidig å påvirke rammebetingelsene for resten av norsk økonomi i ugunstig retning.

Internasjonal økonomi

Verdensøkonomien ble også i fjor preget av at det var land utenom OECD-området, spesielt i Asia, som hadde den sterkeste økonomiske veksten. Et flertall av landene i Øst-Europa og Baltikum hadde også positive vekstrater, mens de tidligere Sovjet-republikkene nok en gang opplevde kraftige BNP-fall. De fleste OECD-landene var i 1993 inne i et alvorlig konjunkturtilbakeslag, men dette bildet begynte å endre seg rundt årsskiftet 1993/94. For medlemslandene under ett er BNP-veksten fra 1993 til 1994 anslått til 2,8 prosent, mot 1,3 prosent i foregående år. Konjunktursituasjonen varierte imidlertid mellom ulike områder.

Mens konjunkturtoppen synes å være nådd i de engelsktalende industrilandene, hadde det kontinentale Europa og Japan oppgang i den økonomiske veksten, spesielt mot slutten av året. For 1995 er utsiktene for de vestlige industrilandene fortsatt lyse. Det ligger an til en økning i BNP på 2,5 prosent for OECD-landene samlet, og prisstigningen vil trolig holde seg lav. Arbeidsledigheten begynte å falle i flere av medlemslandene i fjor, men fra et meget høyt nivå. Den økte økonomiske aktiviteten vil trolig forsterke nedgangen i ledigheten noe.

Veksttakten i USA tok seg ytterligere opp i 1994 sett i forhold til året før; foreløpige nasjonalregnskapstall viser en økning i BNP på 4 prosent, mot 3,1 prosent i 1993. Det var særlig innenlandsk etterspørsel som bidro positivt til veksten i fjor, men også eksporten tok seg kraftig opp i forhold til foregående år. Veksttakten i økonomien er ventet å bli noe lavere i 1995. Bakgrunnen er i første rekke at innstramningen i pengepolitikken er ventet å ha en dempende effekt på utviklingen. Sentralbanken har siden februar i fjor hevet fondrenten syv ganger med tilsammen 3 prosentpoeng, til 6,0 prosent. Markedsaktørene venter ytter-

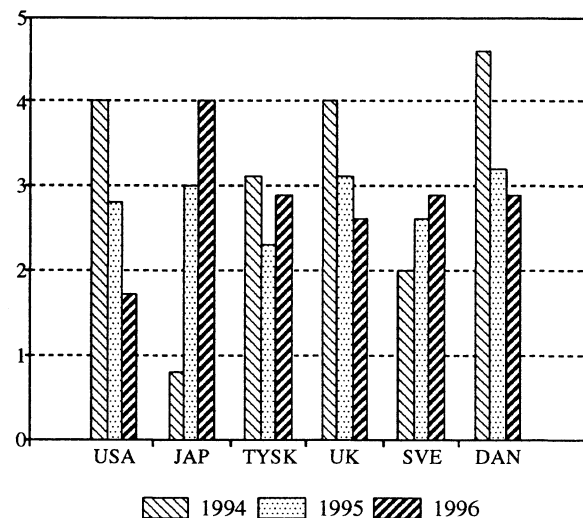
ligere renteoppgang senere i år, men indikasjoner på at den økonomiske veksten har begynt å avta, skaper usikkerhet om den videre renteutviklingen. Til tross for at renten i USA økte raskere og mer enn i andre viktige land, depresierte dollaren betydelig overfor andre hovedvalutaer i fjor, noe som blant annet må ses i sammenheng med at underskuddet i utenriksøkonomien har økt kraftig gjennom oppgangsfasen. Den siste tids dramatiske nedgang i kursen ble trolig utløst av Mexicokrisen, og forsterket av indikasjoner om at renten ikke skal heves ytterligere.

Japan har siden 1991 vært inne i en uvanlig dyp lavkonjunktur og BNP falt i 1993. Det er imidlertid klare tegn til at situasjonen er i ferd med å snu, og foreløpige anslag viser en økning i BNP på i underkant av 1 prosent fra 1993 til 1994. Det var først og fremst innenlandsk etterspørsel i form av privat og offentlig konsum og boliginvesteringer som bidro positivt, mens andre private investeringer fortsatt utviklet seg svakt. Jordskjelvet som rammet Kobe i januar i år, er ventet å påvirke produksjonen negativt i første halvår av 1995. Som følge av de store gjenoppbyggingsoppgavene, vil trolig aktiviteten kunne ta seg opp utover sommeren. Til tross for at yen har appreciert kraftig de siste årene, økte eksporten med rundt 4 1/2 prosent i fjor. Overskuddet på handelsbalansen steg med om lag 1 prosent fra 1993 til 1994, langt svakere enn de to foregående årene. Etterhvert som økonomien beveger seg inn i en oppgangsfasen, er det ventet at overskuddet i utenriksøkonomien vil avta.

Etter at mange av de store landene i Europa har vært gjennom den kraftigste konjunkturedgangen siden den andre verdenskrigen, snudde situasjonen i 1994. Alle EU-land-

BNP-vekst for utvalgte land

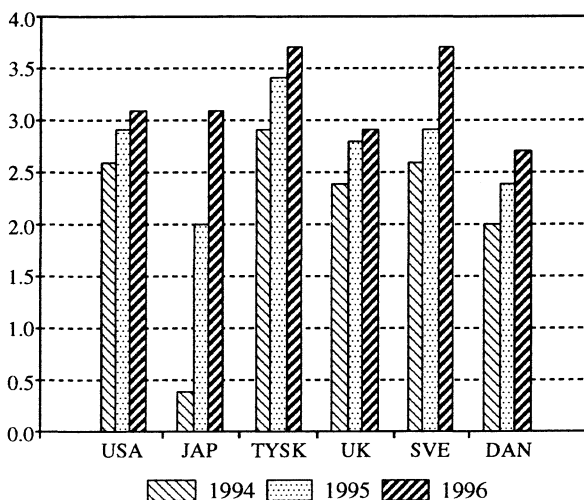
Prosent

Kilde: Consensus Forecasts og nasjonale kilder.

Vekst i konsumprisene

Prosent

Kilde: Consensus Forecasts og nasjonale kilder.

ene hadde positiv vekst i BNP i fjor, og det er ventet ytterligere oppgang i inneværende år.

Oppgangen i *Tyskland* ble i fjor betydelig sterkere enn antatt ved årsskiftet 1993/1994. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall vokste BNP med 2,8 prosent fra 1993 til 1994, etter et fall i produksjonen på 1,1 prosent året før. Det var fortsatt de østlige delstatene som hadde den sterkeste veksttakten, men også det vestlige området viste tydelige tegn på bedring. Som i tidligere konjunkturoppganger var det økt eksportvekst som satte igang oppgangsfasen, men bygge- og anleggsinvesteringene bidro også vesentlig, spesielt i de østlige delstatene. De tyske sentralbankrentene har ligget fast siden mai i fjor. Etter at det ble klart at oppgangen i tysk økonomi var sterkere enn tidligere forventet, synes videre rentenedgang å være lite sannsynlig. BNP-veksten vil trolig tilta noe i 1995 og 1996. For inneværende år vil drivkraften fortsatt være oppgang i eksporten og investeringene, mens det for neste år trolig også vil komme et oppsving i privat konsum.

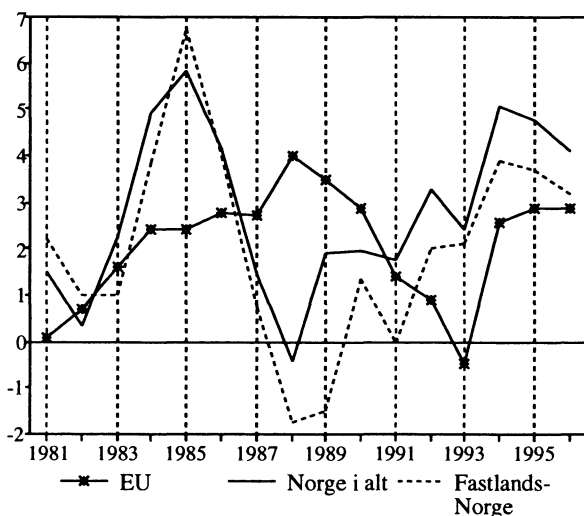
I *Storbritannia* har oppgangen nå vart i tre år, og BNP økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 4 prosent i 1994. Privat konsum var lenge den viktigste drivkraften i oppgangen, og forbruksveksten holdt seg oppe i fjor til tross for skatteøkninger. Det var likevel eksporten som bidro mest til den sterke BNP-veksten i fjor, i første rekke som følge av større aktivitet i viktige eksportmarkeder, men også som følge av økte markedsandeler. I tillegg vokste boliginvesteringene noe, og det var også visse tegn til oppgang i næringsinvesteringene. Arbeidsledigheten begynte å falle i 1993, en utvikling som fortsatte gjennom fjoråret. Fra januar til desember i fjor gikk ledigheten ned med nær 1,5 prosentpoeng og utgjorde ved årsskiftet 8,6 prosent av arbeidsstyrken. Ledigheten vil trolig fortsette å

synke, til tross for at BNP-veksten ventes å avta gradvis i 1995 og 1996.

I *Sverige* ser konjunkturoppgangen ut til å være sterkere enn hva en tidligere har regnet med, først og fremst som følge av den markante veksten i eksportorientert industri. Foreløpige anslag viser positiv BNP-vekst i 1994, etter at produksjonen falt i tre år på rad. Innenlandsk etterspørsel synes nå å ha nådd bunnen etter flere år med nedgang. Privat konsum økte i fjor, først og fremst som følge av oppgang i husholdningenes disponible realinntekt. Det kraftige fallet i bruttoinvesteringer i fast realkapital en har sett de seneste årene, ble betydelig dempet i fjor. Boliginvesteringene falt imidlertid fortsatt kraftig, mens næringslivets investeringer vokste med rundt 15 prosent. Det offentlige budsjettunderskuddet utgjorde i fjor 13 prosent av BNP. Det er imidlertid ventet at andelen vil kunne synke til 7 prosent i 1996 som følge av tre innstrammingspakker som har blitt fremlagt siden juni i fjor. Konjunkturoppgangen i svensk økonomi er ventet å styrke seg i 1995 og 1996, basert på vekst i investeringene og fortsatt positiv utvikling for eksportindustrien.

Danmark hadde i 1994 en økonomisk oppgang som ble betraktelig høyere enn forventet. Foreløpige tall tyder på at BNP økte med i underkant av 5 prosent. Det var innenlandsk etterspørsel som bidro mest til veksten, med kraftig oppgang i privat konsum og i bruttoinvesteringene. Eksporten økte også klart i fjor, etter fall året før. Den sterke økonomiske veksten bidro, sammen med den såkalte orlovsordningen, til en betydelig nedgang i arbeidsledigheten i siste halvår i fjor. Det er ventet at ledighetsraten, som nå ligger rundt 11 prosent, vil fortsette å avta i de to neste årene. Til tross for det kraftige økonomiske oppsvinget, er prisveksten fortsatt svært lav; konsumprisen økte med 2 prosent i fjor og prognosene indikerer fortsatt beskjeden prisvekst fremover. En viss innstramming i finanspolitikken ventes å bremse BNP-veksten til 3,5 prosent i år og 3 prosent neste år.

BNP-vekst i Norge og EU
Årlige vekstrater

Kilde: Statistisk sentralbyrå, OECD og Concensus Forecasts.

Råoljeprisen var i begynnelsen av 1994 helt nede i 13 dollar pr. fat, men steg i løpet av første halvår til om lag 17 dollar og holdt seg rundt dette nivået gjennom resten av året. Prisoppgangen må ses i sammenheng med forventninger om økt etterspørsel som følge av konjunkturoppgangen i Europa og dels i Japan. Tilsammen økte etterspørselen etter olje med 1 million fat pr. døgn fra 1993 til 1994 og prognosene for den økonomiske utviklingen tilsier ytterligere vekst i oljeforbruket fremover. Det var også en betydelig oppgang i oljeproduksjonen i fjor, vesentlig i produsentland utenfor OPEC. Som i 1993 var det Nordsjøen som bidro mest til veksten, men noen OPEC-land økte også sin produksjon ut over avtalte kvoter. Prognosene tyder på at tilbudet fra land utenfor OPEC vil fortsette å øke fremover, og den videre prisutvikling vil blant annet avhenge av hvordan OPEC reagerer på denne utviklingen. Irak representerer fortsatt et betydelig usikkerhetsmoment siden det er uavklart når tillatelse for gjenoptakelse av produksjonen vil bli gitt.

Norsk økonomi

Utviklingen i 1994

Bruttonasjonalproduktet (BNP) økte med 5,1 prosent i fjor, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Dette er den samme vekstraten som i høykonjunkturåret 1985, og vi må tilbake til 1976 for å finne et år med sterkere oppgang i BNP. Kraftig økning i eksporten og klar oppgang i privat konsum og investeringer bidro til en vekst i produksjonen i fastlands-Norge på 3,9 prosent, en dobling av veksttakten fra de to foregående årene. Utviklingen gjennom fjoråret tyder på at oppgangen i norsk økonomi har hatt større bredde og styrke enn tidligere antatt. Spesielt er det verd å merke seg at investeringene i fastlands-Norge ser ut til å ta seg opp.

Et samspill mellom flere faktorer ligger bak det markerte omslaget i norsk økonomi. Mens etterspørselen i de norske eksportmarkedene nesten ikke endret seg fra 1992 til 1993, kan veksten i 1994 foreløpig anslås til rundt 9 prosent. Omleggingen av pengepolitikken internasjonalt, først i USA og etterhvert også i flere europeiske land, har vært en sentral drivkraft i konjunkturomslaget hos Norges viktigste handelspartnere. Dessuten bedret norske produsenter sin kostnadmessige konkurransevne gjennom perioden 1988 - 1993, noe som satte dem i stand til å utnytte det internasjonale konjunkturomslaget. Den tradisjonelle vareeksporten økte med vel 14 prosent i 1994, den sterkeste veksten på 30 år. Dette var en viktig faktor bak den markerte oppgangen i industriproduksjonen på 5 prosent.

Nedgangen i det europeiske rentenivået slo ikke bare inn i norsk økonomi via økt utenlandsk etterspørsel etter norske produkter. Også det norske rentenivået gikk betydelig ned gjennom 1993 og inn i 1994. Fra april i fjor viste imidlertid rentene i det norske penge- og kapitalmarkedet en stigende tendens, delvis som følge av den kommende folkeavstemningen om norsk EU-medlemskap. Etter avstemningen falt de norske penge- og kapitalmarkedsrentene igjen og ligger nå under tilsvarende ECU-renter, men noe over tysk nivå.

Rentefallet gjennom 1993 og inn i 1994 resulterte i en markert nedgang i husholdningenes realrente etter skatt, fra rundt 7,5 prosent i 1992 til om lag 4,5 prosent i fjor. Fallet i lånekostnadene slo raskt ut i økt etterspørsel etter boliger. Fra bunnivået i 1. kvartal 1993 økte annenhandsprisen på boliger reelt sett med over 20 prosent frem til 3. kvartal 1994. Det var imidlertid flere tegn til utflating i boligprisene mot slutten av fjoråret, på et nivå reelt sett mer enn 30 prosent under toppnivået fra 1987.

Fra sommeren 1993 begynte igangsettingstallene for nye boliger å peke oppover igjen, og boliginvesteringene økte med nærmere 34 prosent i fjor. Også nybilsalget reagerte

relativt raskt på nedgangen i rentenivået, og sterk oppgang i husholdningenes kjøp av nye personbiler bidro til at veksten i privat konsum gikk opp fra 2,3 prosent i 1993 til 4,4 prosent i 1994. Offentlig konsum gikk opp med 2,7 prosent i fjor, som klart er under veksten i BNP for fastlands-Norge.

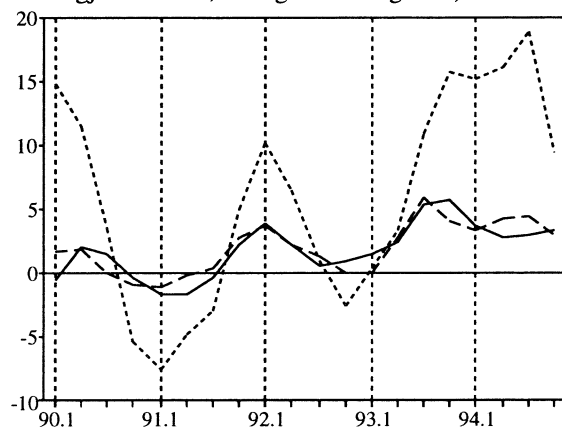
Foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at investeringene i fastlands-Norge, som siden 1987 har vist til dels betydelig nedgang, økte med over 6 prosent i fjor. Ved siden av boliginvesteringene og investeringene i ny hovedflyplass, bidro også investeringene i industrien positivt.

Den markerte oppgangen i produksjonen i fastlands-Norge resulterte i at samlet sysselsetting økte i 1994, for første gang siden 1987. Både tallet på sysselsatte personer og antall utførte timeverk steg med 1,5 prosent. Selv om arbeidstilbudet også økte i fjor, falt ledigheten med vel 1/2 prosentpoeng på årsbasis, til 5,4 prosent. Sysselsettingen i privat sektor i fastlands-Norge økte med vel 19 000 personer i fjor, etter en nedgang på nesten 200 000 personer fra 1987 til 1993. Sysselsettingen i industrien økte med over 10 000 personer, mens sysselsettingen i offentlig forvaltning gikk opp med nærmere 12 000 personer.

Det var bare en marginal oppgang i veksten i timelønningene, fra 2,7 prosent i 1993 til 2,9 i 1994. Prisstigningstakten gikk likevel ytterligere ned fra 2,3 prosent i 1993 til

Underliggende tendens

(Prosentvis volumvekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

— BNP u. olje og sjøfart Tradisjonell vareeksport - - - Ettersp. fra fastl.-Norge

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

1,4 prosent i 1994, den laveste prisstigningen på 34 år. Nedgangen i rentenivået gjennom 1993 og inn i 1994 bidro til at veksten i husleiene kom ned i 0,6 prosent i fjor, noe som i vesentlig grad bidro til nedgangen i den gjennomsnittlige prisstigningen.

Overskuddet i driftsregnskapet overfor utlandet i 1994 er foreløpig anslått til 25,8 milliarder kroner, som om lag tilsvare 3,3 prosent av BNP. Hele bedringen i overskuddet på driftsbalansen på om lag 10 milliarder fra året før kan føres tilbake til en nedgang i underskuddet på rente- og

stønadbalansen. Norges nettogjeld til utlandet utgjorde ved utgangen av 1994 24,6 milliarder kroner, som tilsvare 3,2 prosent av BNP.

Oppgangen i norsk økonomi og utviklingen i arbeidsmarkedet har bidratt til en rask reduksjon i underskuddene på budsjettene til offentlig forvaltning. Vekst i produksjonen av olje og gass har også bidratt positivt. Målt ved EUs såkalte Maastrichtkriterier ble underskuddet redusert fra rundt 2 1/2 prosent av BNP i 1993 til i underkant av 1 prosent i 1994.

Konjunkturtendensene i hovedtrekk

Vekst fra forrige periode der ikke annet fremgår. Prosent ¹⁾

	1993	1994	Sesongjustert ²⁾			
			94.1	94.2	94.3	94.4
Realøkonomi						
Privat konsum	2,3	4,4	1,8	0,2	1,2	0,1
Offentlig konsum	1,8	2,7	1,7	-0,7	-0,5	0,2
Bruttoinv. i alt	7,3	7,9	-1,3	14,1	9,5	-17,6
-fastlands-Norge	-4,5	6,2	-10,0	10,9	5,2	4,3
-påløpte oljeinvesteringer ³⁾	15,9	1,8	19,4	-7,8	5,7	-6,1
Etterspørsel fra fastlands-Norge ⁴⁾	1,1	4,2	0,0	1,4	1,4	0,8
Eksport	1,6	7,6	2,0	-0,5	0,4	5,2
-råolje og naturgass	5,8	11,2	1,3	-0,0	-5,7	13,1
- tradisjonelle varer	3,0	14,3	5,0	-0,6	7,4	1,5
Import	3,2	7,2	1,0	3,5	7,5	-8,2
- tradisjonelle varer	1,7	15,2	4,1	3,7	4,1	-0,4
Bruttonasjonalprodukt	2,4	5,1	1,6	0,9	-0,2	1,9
- fastlands-Norge	2,1	3,9	1,3	0,8	0,1	1,2
Arbeidsmarkedet⁵⁾						
Utførte timeverk	0,0	1,5	1,2	0,3	1,0	-0,1
Sysselsatte personer	-0,0	1,5	0,0	0,6	0,7	0,4
Arbeidsstyrke	0,0	0,9	-0,2	0,9	0,2	0,4
Arbeidsledighetsrate, nivå	6,0	5,4	5,5	5,7	5,2	5,2
Priser						
Konsumprisindeksen ⁶⁾	2,3	1,4	1,2	1,0	1,6	1,8
Eksportpriser trad. varer	0,2	1,6	1,5	0,2	1,9	1,3
Importpriser trad. varer	0,4	0,4	0,6	-0,9	0,7	0,6
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	15,1	25,8	8,4	5,0	3,9	8,5
MEMO (justerte nivå tall):						
Pengemarkedsrente (3mnd. NIBOR)	7,2	5,7	5,1	5,2	5,9	6,7
Gjennomsnittlig lånerente ⁷⁾	11,4	8,4	8,9	8,4	8,1	8,1
Råoljepris i kroner ⁸⁾	121,9	112,0	105,1	116,0	114,6	112,5
Industriens effektive kronekurs (1992=100)	103,8	105,5	106,6	104,7	106,0	104,5

1) Tallene for 1993 kan avvike noe fra tall publisert i Økonomiske analyser 9/94 på grunn av ny informasjon.

2) Fra og med Økonomiske analyser 5/94 er nytt sesongjusteringsprogram tatt i bruk som følge av overgang til ny produksjonsplattform for kvartalsvis nasjonalregnskap.

3) Vekst fra samme periode året før.

4) Privat konsum + offentlig konsum + bruttoinvesteringer i fastlands-Norge.

5) Kvartalstallene er beregnet ut fra sesongjusterte månedstall.

6) Prosentvis vekst fra samme periode året før.

7) Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

8) Gjennomsnitt norskoljeproduksjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Utsiktene for 1995 og 1996¹

Den positive utviklingen i norsk økonomi ser ut til å fortsette i år og til neste år. Utvinningen av petroleum vil også øke sterkt og dermed bidra til at BNP-veksten holder seg på et historisk sett høyt nivå. Veksten i offentlig sektors etterspørsel er forutsatt å bli forholdsvis moderat både i år og til neste år. Vekstimpulsene fra utlandet og husholdningene antas fortsatt å bli sterke, men avta noe i forhold til 1994. Ifølge beregningene vil investeringene i fastlands-økonomien ta seg opp, mens petroleumssektorens investeringsetterspørsel rettet mot norske leverandører trolig går noe ned både i år og neste år. Produksjonsveksten i fastlands-Norge ventes å bli om lag like sterk i 1995 som i fjor, men avta noe i 1996.

Økningen i sysselsettingen og nedgangen i arbeidsledigheten fortsetter i følge beregningene i 1995 og 1996, men en økning i arbeidsstyrken fører til at nedgangen i arbeidsledigheten flater noe ut gjennom prognoseperioden. Momsøkning og en markert vekst i elektrisitetsprisene til husholdningene har alt bidratt til en økning i prisstigningstakten ved årsskiftet. Veksten i konsumprisindeksen i år og til neste år vil trolig komme til å ligge 1-1,5 prosentpoeng høyere enn den rekordlave prisveksten i 1994. God lønnsomhet i bedriftene og lavere arbeidsledighet peker i retning av en viss økning i lønnsveksten i år og til neste år.

Anslagene for 1995 ligger forholdsvis nær opptil fremskrivningene presentert i Økonomiske analyser nr. 9/94, men beregningene denne gang tegner et bilde av en økonomi i en sterkere og noe mer varig oppgang. Anslagene for investeringene og produksjonen i petroleumsvirksomheten er revidert klart opp siden forrige konjunkturrapport. Det er antatt en noe gunstigere renteutvikling, høyere investeringer og produksjon enn tidligere.

Valutakurser og rentesatser om lag på dagens nivå

Uroen i verdens valuta- og kapitalmarkeder i mars gjør det enda vanskeligere enn vanlig å danne seg et klart bilde av utviklingen i disse markedene på kort sikt. I våre beregninger har vi lagt til grunn at de korte pengemarkedsrentene i ECU-området forholdsvis raskt kommer ned om lag på nivået fra utgangen av februar, hvoretter vi venter en stigende tendens gjennom resten av beregningsperioden. Som følge av noe lavere prisvekst i Norge enn ECU-området, og ytterligere bedring i driftsbalansen neste år blir det en noe svakere økning i norske pengemarkedsrenter gjennom resten av 1995 og neste år enn i ECU-området.

Rentene publikum står overfor, ventes å holde seg forholdsvis stabile gjennom 1995 og 1996. Utlånsrentene i stats-

bankene ventes å bli noe redusert fra 1994 til 1995, det samme gjelder gjennomsnittlig innskuddsrenter.

I fremskrivningene har vi forutsatt en dollarkursen på 6,30 fra og med 2. kvartal 1994 og ut beregningsperioden. De øvrige valutakursene er forutsatt å holde seg på nivået fra

Utviklingen i noen økonomiske hovedstørrelser

Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår

	1994		1995		1996
	Regnskap	SSB ¹⁾	FIN ²⁾	NB ³⁾	SSB ¹⁾
Realøkonomi					
Privat konsum	4,4	2,9	1,5	2 1/2	2,1
Offentlig konsum	2,7	0,7	0,9	1	2,0
Bruttoinvesteringer i alt	7,9	15,7	..	2 1/2	2,1
- fastlands-Norge, fast kapital	6,2	16,3	9,5	8 1/4	11,2
- påløpte oljeinvesteringer ⁴⁾	1,8	11,5	-2,9	-10	-16,1
Etterspørsel fra fastl.-Norge ⁵⁾	4,2	4,3	2,8	3	3,5
Eksport	7,6	8,6	4,8	4 1/2	6,8
- råolje og naturgass	11,2	11,5	6,6	5 3/4	8,3
- tradisjonelle varer	14,3	7,7	7,0	6 1/2	4,1
Import	7,2	10,6	3,8	3 1/4	2,6
- tradisjonelle varer	15,2	9,3	4,0	5 1/2	5,4
Bruttonasjonalprodukt	5,1	4,8	2,8	2 3/4	4,1
- fastlands-Norge	3,9	3,6	2,3	2 1/2	3,2
Arbeidsmarked					
Sysselsatte personer	1,5	1,7	1 1/4	1	1,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	5,4	4,9	5	5	4,6
Priser og lønninger					
Lønn pr. timeverk	2,9	3,7	2 1/2	3 1/2	4,3
Konsumprisindeksen	1,4	2,6	2 1/4	2 1/2	2,7
Eksportpris trad. varer	1,6	10,1	5	..	2,6
Importpris trad. varer	0,4	3,2	2	..	1,7
Utenriksøkonomi					
Driftsbalansen, milliarder kroner	25,8	26,3	37,9	36	48,8
Driftsbalanse i prosent av BNP	3,3	3,2	..	4 1/4	5,5
MEMO:					
Pengemarkedsrente (nivå)	5,7	5,4	6,3
Gjennomsnittlig lånerente (nivå) ⁶⁾	8,4	8,0	8,1
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷⁾	112,0	108,0	115	115	113,4
Internasjonal markedsvekst	8,9	7,2	6 1/4	..	5,1
Importveid kronekurs ⁸⁾	1,3	-3,1	-0,2
Husholdningers sparerate	3,4	2,6	2 1/2	2 3/4	3,0

1) SSB: Anslag fra Statistisk sentralbyrå i Økonomiske analyser 2/95.

2) FIN: Anslag ifølge Finansdepartementet. Saldering av statsbudsjettet medregnet folketrygden 1995.

3) NB: Anslag ifølge Norges Bank. Penger og kreditt 1994/4.

4) I følge nasjonalregnskapets definisjoner.

5) Privat konsum + offentlig konsum + bruttoinvesteringer i fastlands-Norge.

6) Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

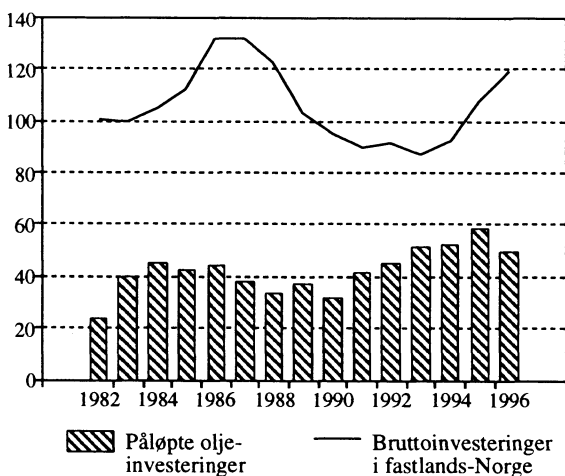
7) Gjennomsnitt norsk oljeproduksjon.

8) Positivt fortegn innebærer depresiering.

1 Anslag for den makroøkonomiske utviklingen gjennom 1995 og ut 1996 er gjort ved hjelp av SSBs makroøkonometriske kvartalsmodell KVARTS, omtalt i Økonomiske analyser nr. 9 1994. I beregningene er det tatt utgangspunkt i de foreløpige nasjonalregnskapstallene frem til og med 4. kvartal 1994.

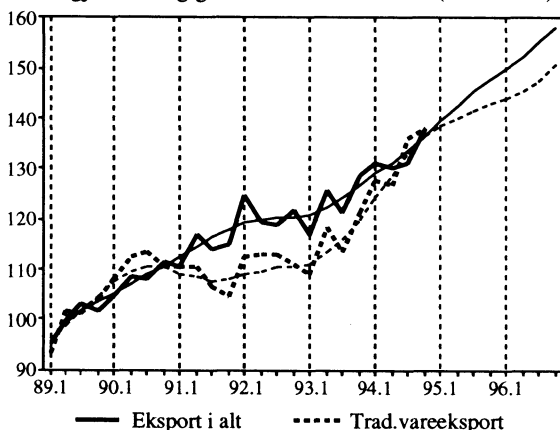
Påløpte oljeinvesteringer og investeringer i fastlands-Norge

Mrd. 1991-kroner

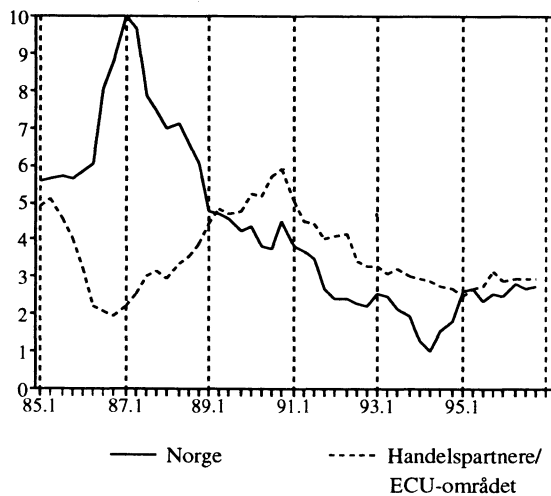
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)
Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Konsumprisveksten i prosent fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og OECD

2. uke i mars slik at den importveide verdien av norske kroner i gjennomsnitt øker med om lag 3 prosent fra 1994 til 1995.

Strammere økonomisk politikk

Forutsetningene om den økonomiske politikken for 1995 er basert på den vedtatte salderingen av statsbudsjettet for 1995. Utgiftene til OL på Lillehammer bidro til å trekke offentlig konsum opp i 1994, og dette er med på å forklare den lave økningen fra 1994 til 1995. For 1996 er det lagt inn en vekst i det offentlige konsumet som klart ligger under produksjonsveksten i fastlands-Norge. Skatte- og avgiftsopplegget for 1995 er videreført i 1996.

Investeringene i offentlig sektor er antatt å vokse svakt i år og til neste år. Kommunale investeringene øker mens de statlige ikke endres.

Høyere inntekter fra skatter og avgifter, økte inntekter fra petroleumsutvinning og redusert nivå på stønadsubetalningene til arbeidsledige bidrar til at offentlig sektors budsjettbalanse bedres i beregningsperioden: Målt ved Maastrichttraktatens definisjoner endres den offentlige budsjettbalansen i fremskrivningen fra et underskuddet på om lag 1 prosent av BNP i 1994, til et overskudd på rundt 1 prosent i 1995 og 2,5 prosent i 1996.

Små negative vekstbidrag fra petroleumsinvesteringene

Etter betydelig vekst i de påløpte investeringene i petroleumssektoren gjennom tre år, var økningen i følge nasjonalregnskapet liten i 1994. I våre nye anslag øker de påløpte investeringene i 1995 med knappe 12 prosent. Det ventes imidlertid en betydelig import knyttet til ferdigstilte av flere store investeringsprosjekter. I 1996 vil investeringene i petroleumssektoren gå kraftig ned, i våre prognoser tallfestet til om lag 16 prosent. Korrigerer en for den spesielt høye importandelen i 1995, ligger det i anslaget både for i år og neste år en svak negativ etterspørselsimpuls rettet mot norsk økonomi fra investeringene i petroleumssektoren.

Investeringene i olje- og gassrør økte kraftig fra 1993 til 1994. Rørinvesteringene ventes å holde seg om lag på fjorårets nivå, i år og til neste år. Den norske andelen av disse leveransene, som tidligere har vært svært små, vil trolig øke i prognoseperioden.

Fortsatt sterk vekst i eksportmarkedene

I beregningene er det lagt til grunn at den sterke veksten i markedene for tradisjonelle norske eksportprodukter som satte inn mot slutten av 1993 fortsetter i 1995 og 1996. Det ventes imidlertid en mer moderat eksportutvikling gjennom prognoseperioden enn i de foregående 6 kvartaler, slik at eksporten av tradisjonelle varer antas å øke med 7,7 prosent i 1995 og 4,1 prosent i 1996. Olje- og gasseksporten ser ut til å gå betydelig opp i volum i 1995 så vel som i 1996.

Bedrete konjunkturer internasjonalt forventes å bidra til oppgang i importprisene i 1995. Prisene på tradisjonelle importvarer ventes å øke med 3,2 prosent i 1995. Prisene på industrielle råvarer antas gjennomgående å øke mer enn ferdigvareprisene. Tar man ut de industrielle råvarene er importprisveksten for de øvrige tradisjonelle varene 1,2 prosent i 1995 og 1,6 i 1996, mot 0,1 prosent i fjor. Sterk prisvekst på de industrielle råvarene bidrar til å forklare en sterk vekst i prisene på tradisjonelle norske eksportvarer i 1995.

Noe høyere pris- og lønnsvekst i 1995 og 1996

Rentenedgangen gjennom 1993 og inn i 1994, var en viktig forklaringsfaktor bak den lave prisveksten i 1994. Husleiene veier tungt i konsumprisindeksen og rentenedgangen har bidratt til at veksten i husleiene nærmest stoppet opp gjennom 1994. En kan ikke vente seg et like sterkt prisdempende bidrag fra rentutviklingen i tiden fremover.

Økningen i momsen på 1 prosentpoeng fra 1. januar 1995, er et annet moment som peker i retning av en noe høyere prisvekst i år enn i fjor. På usikkert grunnlag har vi anslått at prisoverveltningen for 1995 som helhet blir på 80 prosent. Med denne forutsetningen bidrar momsøkningen med 0,4 prosentpoeng til veksten i konsumprisindeksen i år. En tendens til høyere prisvekst internasjonalt, vil trekke i retning av høyere innenlandsk prisvekst, men motvirkes i beregningene av en forutsatt moderat appresiering av norske kroner.

Beregningene gir en økt vekst i konsumprisindeksen fra 1,4 prosent i fjor til 2,6 prosent i år. I 1996 er prisveksten anslått til 2,7 prosent. Av forutsetningene bak prisanslaget vil vi særlig peke på usikkerheten knyttet til valutakursene.

Bedret lønnsomhet i bedriftene som følge av konjunkturoppgangen både ute og hjemme, bidrar i følge beregningen til at timelønnsveksten trolig øker fra fjorårets 2,9 prosent til 3,7 prosent i år. Denne økningen må imidlertid også ses i lys av at det i 1995 er to færre arbeidsdager enn i 1994. Den gjennomsnittlige lønnsvekst pr. normalårsverk kan med utgangspunkt i dette anslås til 3,2 prosent. En fortsatt god lønnsomhetssituasjon og en gradvis bedring i arbeidsmarkedet gir i modellberegningen en lønnsvekst på 4,3 prosent i 1996.

Sterke vekstimpulser fra investeringene i fastlands-økonomien

Produksjonsvekst og rentenedgang ga et oppsving i investeringene i fastlands-Norge i 1994, og oppgangen ser ut til å forsterkes i 1995. I beregningene vokser investeringene i fastlands-Norge med om lag 16 prosent i år og 11 prosent i 1996, mot en vekst i 1994 på vel 6 prosent. Den sterke veksten til tross, volumet av fastlands-Norges investeringer vil først i 1996 komme over gjennomsnittet på 1980-tallet, men samtidig ligge om lag 10 prosent lavere enn toppnivået i 1986.

Utbyggingen av Gardermoen og oppsvinget i boliginvesteringene er viktige faktorer bak den anslåtte veksten, men beregningene peker i retning av et bredt og klart investeringsoppsving i næringslivet i fastlands-Norge. Statistisk sentralbyrås investeringsundersøkelse fra 1. kvartal i år, indikerer også en meget sterk vekst i industriens investeringer. Anslagene for industriinvesteringene er i tråd med dette justert opp i forhold til tidligere beregninger slik at de vokser med om lag 30 prosent inneværende år. Veksten i industriinvesteringene antas å gå ned til vel 14 prosent til neste år.

Ettersom effektene fra rentenedgangen på boligprisene gradvis tømmes ut og prisene kommer opp på et mer rimelig nivå i forhold til byggekostnadene, avtar veksten i boligprisene fra om lag 13 prosent i 1994, til omlag 6 prosent i både 1995 og 1996.

God inntektsvekst gjennom flere år og i tiden fremover, utsetter til lavere reelle boligrenter, økt pris på brukte boliger og den lave boligbyggingen gjennom flere år er faktorer som forklarer at den sterke veksten i boliginvesteringene kan fortsette i år med en økningen på godt over 30 prosent. Men selv etter en ytterligere vekst i 1996 på knappe 19 prosent ligger boliginvesteringsanslaget for dette året fremdeles lavere enn gjennomsnittet for 1980-årene.

Husholdningenes disponible realinntekt økte med 2,2 prosent i 1994 og beregningene viser om lag den samme veksten i år og neste år. Inntektsveksten kan i stor grad føres tilbake til økte lønnsinntekter, som følge av reallønnsvekst og oppgang i sysselsettingen.

Formuesøkning, rentenedgang og realinntektsvekst er faktorer bak den klare veksten i privat konsum i 1994. I prognoseperioden avtar de positive effektene fra rentefallet, mens det ellers er de samme faktorene som bidrar til en konsumvekst på 2,9 prosent i år og 2,1 prosent neste år. Et viktig element i konsumveksten har vært og forventes fortsatt å være en kraftig, men avtagende økning i kjøp av varige forbruksgoder.

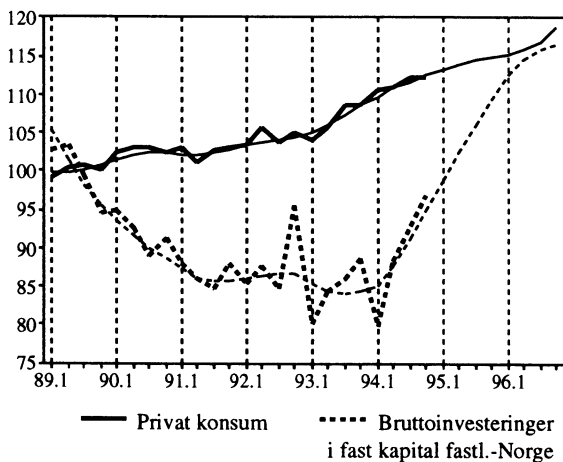
I beregningene reduseres husholdningenes sparerate fra 3,4 prosent i 1994 til 2,6 prosent i 1995, mens den øker til 3,0 prosent i 1996. Korrigeres konsumet for kjøp av varige forbruksgoder, vil nedgangen i spareraten fra 1994 til 1995 snus til en oppgang. Til tross for at husholdningenes konsum og realinvesteringer vokser kraftig både i 1995 og i 1996, vil husholdningene fortsette å bedre sin netto fordringsposisjon.

Fortsatt høy BNP-vekst

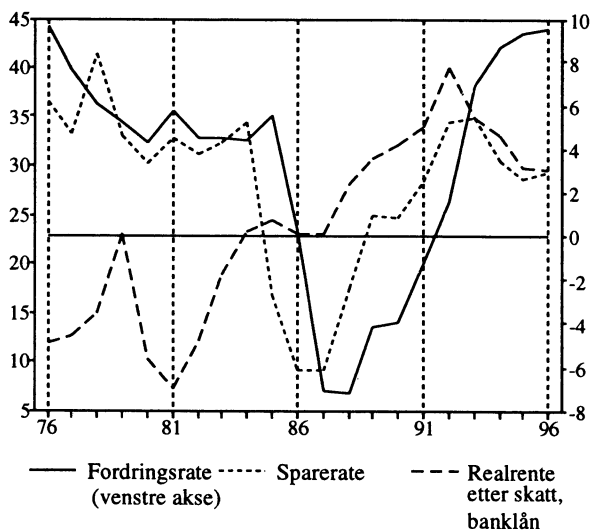
I følge beregningene vil BNP-veksten totalt komme opp i knappe 5 prosent i 1995 og vel 4 prosent i 1996. Som en følge av investeringsoppsvinget i fastlands-Norge, tok produksjonen i bygge- og anleggsbransjen seg kraftig opp gjennom fjoråret. Sterk vekst i bolig- og anleggsvesteringene bidrar til tiltakende produksjonsvekst i denne næringsen gjennom prognoseperioden.

Konsum og investeringer

1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)
Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

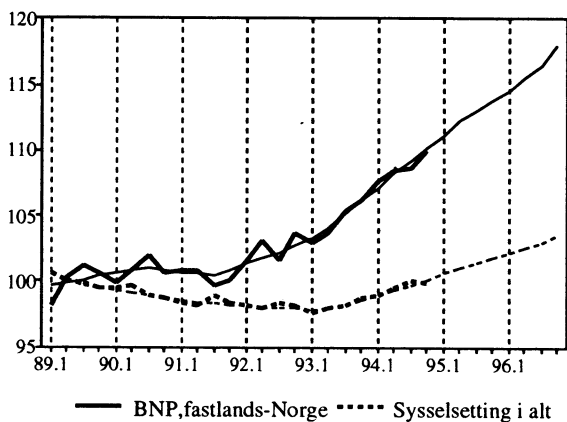
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nettofordringsrate, sparerate og realrente etter skatt 1976 - 1996

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Bruttoproduct og sysselsetting

1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)
Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Industriproduksjonen ventes å øke med rundt 3 prosent i år og til neste år, mot 5 prosent i fjor. Det er særlig veksten i maskininvesteringene og eksporten som trekker i retning av vekst, mens etterspørselen fra petroleumsvirksomheten trolig bidrar negativt både i 1995 og 1996. Produksjonen i private tjenesteytende næringer ser ut til å ha vokst klart i 1994 og produksjonen ventes å vokse i nesten samme tempo både i år og til neste år.

Den offentlig produksjonsveksten ventes å bli lav i 1995, men øke noe i 1996. Produksjonsveksten i fastlandsøkonomien totalt, som tok seg meget godt opp i fjor, vil i år og til neste år ventelig fortsatt være høy, men noe avtakende.

Olje- og gassproduksjonen forutsettes å vokse markert både i 1995 og 1996. Det forventes også produksjonsvekst i utenriks sjøfart.

Redusert arbeidsledighet

Det høye aktivitetsnivået fører til fortsatt bedring av situasjonen i arbeidsmarkedet. Antall sysselsatte ser ut til å kunne vokse med noe i underkant av 2 prosent i år og 1,5 prosent til neste år. I følge beregningene vil om lag 100 000 flere være sysselsatt i gjennomsnitt i 1996 enn i bunnåret 1993. Denne økningen vil imidlertid ikke være tilstrekkelig til å bringe sysselsettingen opp på toppnivået fra 1987. Antall sysselsatte vil i følge fremskrivningene fremdeles ligge om lag 30 000 under dette nivået.

Parallelt med sysselsettingsveksten øker nå også arbeidsstyrken. De demografiske faktorene alene tilsier en vekst i arbeidsstyrken på 10-15 000 personer pr. år. Beregningene peker i retning av en viss økning i yrkesfrekvensene slik at arbeidstilbudet stiger med om lag 25 000 personer pr. år. Arbeidsledigheten faller ifølge beregningene dermed fra 5,4 prosent av arbeidsstyrken i 1994 til 4,9 prosent i 1995 og videre til 4,6 prosent i 1996.

Store overskudd i utenriksøkonomien

Oljeprisen er forutsatt å holde seg på 17 dollar pr. fat gjennom hele 1995, økende til 18 dollar pr. fat i 1996. Med en forutsatt dollarkurs på 6,30 fra og med 2. kvartal i år, innebærer dette en råoljepris på 108 kroner pr. fat i 1995 og vel 113 kroner pr. fat i 1996.

Sterk importvekst i år, spesielt knyttet til petroleumsinvesteringene, bidrar til at overskuddet på handelsbalansen holdes om lag uendret fra 1994 til 1995, til tross for en markert eksportvekst av petroleumsprodukter. Fra 1995 til 1996 vil en reduksjon i leveranser fra utlandet til petroleumsinvesteringene, samtidig med en sterk økning av verdien av olje- og gasssekporten være de viktigste faktorene bak en antatt betydelig forbedring av handelsbalansen. Underskuddet på rente- og stønadbalansen går ytterligere noe ned både i 1995 og 1996 som en følge av lavere netto renteutbetalinger til utlandet. Overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet er anslått til vel 26 mrd. kroner i 1995, økende til nær 49 mrd. kroner i 1996. I følge disse beregningene vil Norge komme i nettofordringsposisjon overfor utlandet mot slutten av 1995.

Hvordan traff SSBs prognoser for 1994?

I SSBs konjunkturoversikter er det gjennom de to foregående årene presentert prognoser for den makroøkonomiske utviklingen i 1994 åtte ganger; første gang i forbindelse med Økonomisk utsyn over året 1992 i Økonomiske analyser nr. 1/93, og deretter i hver kvartaloversikt. I tabellen nedenfor er det vist hvordan SSBs prognoser for 1993 har endret seg over tid og etterhvert nærmet seg de foreløpige regnskapstallene som presenteres i denne utgaven av Økonomiske analyser.

De første prognosene for 1994, gitt for to år siden, var preget av den dype nedgangskonjunkturen norsk og europeisk økonomi var inne i. Uroen på de internasjonale valutamarkedene gjennom 1992 som kulminerte i desember 1992, preget framskrivningene på flere måter, blant annet ved usikkerhet mht. hvilken valutakurspolitikk Norge ville føre etter frikoplingen fra ECU. Utover i 1993 ble en rekke av disse spørsmålene noe mer avklart. Den norske kronen depresierte mindre enn først forventet, samtidig som den nominelle rentenedgangen ble større. Dette førte til en svak nedjustering av inflasjonsprognosen og en oppjustering av anslagene på veksten i privat konsum.

For om lag ett år siden, var det klare tendenser til at europeisk økonomi var i oppgang, men styrken i oppgangen var selvsagt vanskelig å forutsi. Det er først i fjor sommer at prognosene begynner å reflektere den kraftige eksport-

veksten som tallene for 1994 nå viser. På dette tidspunktet, dvs. forsommeren i fjor, justeres også prognosene for veksten i privat konsum opp med ett prosentpoeng. Det samme gjelder bruttoinvesteringene i fastlands-Norge. Det er imidlertid grunn til å peke på at våre prognoser systematisk har undervurdert eksportveksten. I ettertid kan vi konstatere at dette ikke bare skyldes en undervurdering av våre anslag for markedsveksten hos våre handelspartnere, men også at KVARTS-modellens relasjoner for eksport av tradisjonelle varer underpredikerer eksportvolumet både i 1993 og 1994. Dette har så forplantet seg videre til anslagene for BNP-veksten og i noen grad også sysselsettingsveksten.

Når det gjelder den nominelle utviklingen må en kunne si at prognosene gjennomgående har vært gode. Særlig fra slutten av 1993 er prognosene for både pris- og lønnsvekst svært nær de tallene som nå er kjent for 1994.

For driftsbalansen overfor utlandet varierer anslagene betydelig. Dette henger dels sammen med våre anslag på oljeprisene. 1994 som gjennomsnitt har vært preget av meget lave oljepriser i norske kroner. Imidlertid har anslagene det siste året - dvs. fra forrige Økonomiske utsyn - vært ganske gode. Det innebærer at vår undervurdering av eksportinntektene ekskl. olje har blitt motsvart av en tilsvarende undervurdering av importveksten.

SSBs ulike prognoser for 1994. Vekstrater i prosent

	ØA1/93 ¹⁾	ØA5/93	ØA6/93	ØA9/93	ØA1/94	ØA5/94	ØA6/94	ØA9/94	ØA2/95 ²⁾
Privat konsum	2,6	2,9	3,2	3,2	3,1	4,3	4,2	4,7	4,4
Offentlig konsum	2,3	1,8	2,1	2,3	2,2	1,7	3,1	2,1	2,7
Bruttoinvesteringer fastlands-Norge	4,3	4,8	5,3	4,3	4,6	5,8	5,0	6,1	6,2
Eksport	5,8	5,5	5,1	4,9	4,7	5,8	6,6	7,0	7,6
-Tradisjonelle varer	3,9	3,1	2,1	4,3	4,7	6,8	9,1	13,3	14,3
Import	2,9	3,9	5,7	4,7	5,6	4,7	6,9	7,5	7,2
-Tradisjonelle varer	2,1	3,0	4,0	3,2	5,8	7,9	13,9	15,0	15,2
BNP	3,0	3,0	3,2	3,4	3,0	4,2	4,4	4,5	5,1
BNP fastlands-Norge	1,9	1,8	2,2	2,3	2,2	3,3	3,2	3,5	3,9
Sysselsatte personer	0,3	1,0	1,0	0,8	1,1	1,4	1,7	1,5	1,5
AKU-ledighet (nivå)	6,1	5,9	6,0	6,0	5,7	5,6	5,7	5,4	5,4
Timelønn	3,5	3,0	2,9	2,6	2,7	2,7	2,8	3,0	2,9
Konsumpriser	2,3	2,1	2,0	1,6	1,4	1,1	1,3	1,4	1,4
Driftsbalanse (mrd.kr.).	47,1	41,3	46,4	34,2	19,9	27,6	19,0	24,2	25,7

1) Økonomiske analyser nr. 1/93.

2) Foreløpige regnskapstall for 1994.

Utvikling i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Prosentvis volumendring i 1991-priser^{*)1)}

	Mrd.	Vekst fra samme periode								
	1991-kr.	året før								
	1994	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Privat konsum	380,1	4,4	0,7	0,0	4,8	3,3	6,4	4,8	3,5	3,1
Varer	236,8	5,4	0,6	-0,1	6,0	3,9	9,3	6,1	3,9	3,1
Tjenester	131,7	2,9	0,7	0,8	3,0	2,1	3,6	3,2	2,2	2,8
Nordmenns konsum i utlandet	26,3	6,8	0,3	0,4	4,6	5,8	5,6	6,8	10,7	2,4
- Utlendingers konsum i Norge	-14,7	11,9	-3,2	7,8	6,1	7,8	31,5	13,1	9,4	-1,8
Offentlig konsum	161,0	2,7	3,0	-1,2	2,9	2,7	4,8	5,2	0,9	0,3
Statlig konsum	64,1	3,0	4,8	-6,6	4,2	4,2	7,9	9,4	-1,3	-2,3
Sivilt konsum	42,6	2,6	9,9	-2,8	8,6	14,3	5,9	6,2	-4,4	2,7
Militært konsum	21,5	3,8	-7,6	-13,9	-3,7	-7,7	13,7	16,3	5,2	-9,6
Kommunalt konsum	96,8	2,5	1,9	2,5	2,1	1,5	2,9	2,5	2,3	2,3
Bruttoinvesteringer i fast kapital	134,0	-12,4	7,9	-20,6	95,1	3,2	10,4	-14,8	-28,5	-0,7
Oljevirksomhet og sjøfart	41,1	-37,2	98,1	-35,1	405,6	56,3	38,8	-39,4	-53,1	-27,2
Fastlands-Norge	92,9	6,2	-6,2	-3,8	1,5	-8,6	1,1	4,2	8,4	9,4
Industri og bergverk	13,7	2,8	-1,9	7,1	4,4	-10,6	-1,5	-1,5	4,5	7,4
Annen vareproduksjon	11,3	-5,5	-1,2	5,8	6,7	-15,5	-15,7	-4,4	-15,1	12,9
Offentlig tjenesteyting	21,5	-4,8	-9,7	-20,3	1,1	-14,3	-7,5	-5,9	-5,7	-1,8
Boliger	15,6	33,8	-12,5	-12,9	-6,7	11,3	23,7	34,8	39,4	36,3
Annen tjenesteyting	30,7	10,2	-3,9	6,7	1,8	-6,1	4,7	6,9	21,2	8,2
Lager (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾	13,2	4,0	1,7	2,4	-10,8	0,9	-1,8	7,4	9,3	0,9
Varelagre (BNP-vbd.) ³⁾⁴⁾	-4,3	0,5	0,2	-1,2	0,7	0,4	-1,6	2,9	-0,3	1,2
Skip og plattf. w/arb.(BNP-vbd) ⁴⁾	17,5	3,4	1,4	3,6	-11,6	0,5	-0,2	4,5	9,6	-0,3
Bruttoinvesteringer i alt	147,2	7,9	15,4	-16,1	22,0	9,4	-2,5	29,3	4,7	4,5
Innenlandsk anvendelse	688,2	4,7	4,3	-3,7	7,9	4,3	4,0	9,4	3,2	2,7
Påløpte inv. oljevirksomhet ²⁾	52,9	1,8	12,6	-4,9	47,7	17,2	19,4	-7,8	5,7	-6,1
Ettersp. fra fastlands-Norge	634,0	4,2	0,3	-0,9	3,8	1,1	5,3	4,8	3,6	3,4
Eksport	357,1	7,6	-6,4	5,0	2,5	5,5	11,9	3,7	7,9	7,3
Tradisjonelle varer	137,9	14,3	-3,3	4,4	0,7	10,1	16,7	7,0	20,3	13,9
Råolje og naturgass	126,1	11,2	-0,6	7,6	1,7	14,2	18,4	10,6	8,6	7,9
Skip og plattformer	9,1	-30,2	-52,4	45,8	54,7	-35,4	-21,3	-51,7	-35,7	4,2
Tjenester	84,1	-0,9	-5,6	-3,0	0,6	-4,6	0,9	1,0	-1,7	-3,7
Samlet anvendelse	1 045,4	5,7	0,5	-0,8	6,1	4,7	6,6	7,4	4,7	4,2
Import	281,0	7,2	-0,1	-4,6	11,1	6,7	8,1	8,5	9,1	3,4
Tradisjonelle varer	183,8	15,2	-3,0	-1,4	3,0	7,8	14,3	19,0	16,1	11,9
Råolje	0,9	-26,3	64,7	-25,4	16,5	59,2	-21,4	-33,6	-24,5	-27,0
Skip og plattformer	12,0	-24,3	78,8	-14,8	166,8	40,9	-3,7	-32,4	0,7	-65,6
Tjenester	84,3	-1,3	-1,7	-7,4	11,6	-0,4	-1,8	-1,9	-0,0	-1,8
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	764,4	5,1	0,7	0,7	4,3	4,0	6,1	7,0	3,1	4,5
Fastlands-Norge	610,4	3,9	1,1	0,3	4,4	2,6	4,2	5,2	2,7	3,7
Oljevirksomhet og utr. sjøfart	153,9	10,3	-1,1	2,4	3,7	10,0	14,2	14,5	4,8	8,0
Fastlands-næringer	560,1	3,5	0,9	0,4	4,0	2,3	3,4	4,7	2,5	3,3
Industri og bergverk	102,5	5,0	0,1	0,6	2,8	3,1	1,9	8,1	5,5	4,6
Annen vareproduksjon	73,6	-0,5	0,2	-4,0	8,1	1,4	0,5	2,9	-2,7	-1,3
Offentlig tj. produksjon	121,7	2,1	2,7	1,9	2,6	3,8	3,0	2,1	1,8	1,7
Privat tjenesteproduksjon	262,5	4,6	0,6	0,6	3,6	1,7	5,1	5,0	3,5	4,9
Korr. poster (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾⁵⁾	50,3	0,6	0,2	-0,0	0,6	0,3	0,8	0,7	0,3	0,5

*) Fotnoter, se "Teknisk merknad".

Utvikling i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Prosentvis volumendring i 1991-priser^{*)1)}

	Mrd.	Vekst fra foregående								
	1991-kr.	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Privat konsum	379,8	4,4	-1,0	1,5	2,8	-0,0	1,8	0,2	1,2	0,1
Varer	236,6	5,4	-2,1	2,3	3,6	0,2	2,8	-0,8	1,3	0,1
Tjenester	131,7	3,0	-0,0	1,4	1,6	-0,6	1,5	0,7	0,3	0,5
Nordmenns konsum i utlandet	26,1	6,4	1,4	-1,1	3,4	2,0	-0,4	4,0	4,5	-5,2
- Utlendingers konsum i Norge	-14,6	12,6	-6,8	10,0	5,6	1,8	10,8	-3,9	-0,2	-6,0
Offentlig konsum	161,3	2,9	0,3	-1,4	4,2	0,3	1,7	-0,7	-0,5	0,2
Statlig konsum	64,4	3,6	0,5	-4,3	10,4	-0,2	2,1	-1,9	-1,4	-0,1
Sivilt konsum	42,6	2,3	9,1	-5,5	10,8	-0,1	-0,0	-3,4	-0,6	6,4
Militært konsum	21,8	6,0	-13,5	-1,8	9,7	-0,4	6,2	0,8	-3,0	-12,4
Kommunalt konsum	96,9	2,5	0,2	0,6	0,3	0,5	1,5	0,2	0,1	0,5
Bruttoinvesteringer i fast kapital	133,7	-12,7	-11,3	40,5	45,5	-41,6	-9,1	11,0	21,4	-19,6
Oljevirksomhet og sjøfart	41,2	-37,1	8,5	154,8	104,2	-71,4	-6,9	11,2	59,0	-56,4
Fastlands-Norge	92,5	5,6	-16,1	5,3	1,7	3,1	-10,0	10,9	5,2	4,3
Industri og bergverk	13,6	1,4	-17,1	8,7	5,0	-1,0	-13,8	9,9	10,1	1,8
Annen vareproduksjon	11,2	-6,9	0,7	3,4	3,3	-20,6	-1,4	17,8	-7,5	4,2
Offentlig tjenesteyting	21,5	-5,3	-12,7	0,7	1,4	-2,4	-8,8	6,2	-1,4	3,7
Boliger	15,5	33,7	-3,5	-1,0	5,6	9,8	7,5	8,6	8,9	6,8
Annen tjenesteyting	30,7	10,0	-28,2	11,5	-1,8	18,4	-19,0	13,6	11,3	4,7
Lager (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾	13,3	0,1	3,1	-7,7	-4,9	9,7	1,3	0,8	-1,8	0,2
Varelagre (BNP-vbd.) ³⁾⁴⁾	-4,2	0,2	2,1	-3,0	2,8	-2,1	1,2	0,5	0,6	-1,4
Skip og plattf. u/arb.(BNP-vbd.) ⁴⁾	17,5	-0,1	0,9	-4,7	-7,8	11,8	0,2	0,2	-2,3	1,6
Bruttoinvesteringer i alt	147,0	8,0	6,2	-8,3	27,2	-13,1	-1,3	14,1	9,5	-17,6
Innenlandsk anvendelse	688,1	4,8	0,7	-1,2	7,8	-2,9	1,2	2,7	2,7	-4,0
Påløpte inv. oljevirksomhet ²⁾	53,0	2,0	1,9	41,5	6,7	-22,9	3,0	8,7	22,6	-31,6
Ettersp. fra fastlands-Norge	633,6	4,2	-3,1	1,3	3,0	0,5	0,0	1,4	1,4	0,8
Ekspor	357,0	7,7	-4,2	7,4	-3,4	6,0	2,0	-0,5	0,4	5,2
Tradisjonelle varer	137,8	14,4	-1,5	8,4	-4,3	7,3	5,0	-0,6	7,4	1,5
Råolje og naturgass	126,0	11,2	-2,5	7,1	-3,9	13,7	1,3	-0,0	-5,7	13,1
Skip og plattformer	9,1	-30,2	-30,1	56,9	-20,8	-25,7	-14,9	-3,5	5,4	20,4
Tjenester	84,1	-0,8	-5,2	-0,1	2,1	-0,7	0,5	-0,8	-1,8	-1,2
Samlet anvendelse	1 045,1	5,8	-0,9	1,6	3,9	-0,0	1,4	1,6	1,9	-0,9
Import	280,9	7,3	-1,0	3,9	6,8	-3,0	1,0	3,5	7,5	-8,2
Tradisjonelle varer	183,8	15,3	-3,3	1,9	5,9	3,1	4,1	3,7	4,1	-0,4
Råolje	0,9	-26,3	54,7	-13,0	27,7	-7,3	-23,6	-26,5	45,0	-10,2
Skip og plattformer	12,0	-24,3	11,2	36,7	25,9	-26,4	-24,0	-4,1	87,6	-74,8
Tjenester	84,1	-1,4	1,4	3,1	4,6	-8,9	-0,4	4,6	4,1	-9,3
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	764,2	5,2	-0,9	0,8	2,9	1,1	1,6	0,9	-0,2	1,9
Fastlands-Norge	610,4	4,0	-0,8	0,8	1,6	0,9	1,3	0,8	0,1	1,2
Oljevirksomhet og utr. sjøfart	153,8	10,2	-1,6	1,1	8,1	1,9	2,7	1,5	-1,4	4,7
Fastlands-næringer	560,2	3,5	-0,9	0,6	1,2	1,4	0,7	0,7	0,1	1,6
Industri og bergverk	102,4	5,0	-0,2	0,6	1,7	1,2	0,2	3,1	0,8	0,3
Annen vareproduksjon	73,7	0,3	-3,7	0,2	3,1	2,1	-3,9	0,8	1,1	0,0
Offentlig tj. produksjon	121,7	2,0	1,7	0,6	0,5	0,9	0,4	0,1	0,4	0,7
Privat tjenesteproduksjon	262,4	4,7	-1,4	0,7	0,9	1,4	2,4	0,1	-0,5	2,9
Korr. poster (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾⁵⁾	50,2	0,1	0,0	0,2	0,4	-0,3	0,5	0,1	0,0	-0,2

*) Fotnoter, se "Teknisk merknad".

Prisindekser for makroøkonomiske hovedstørrelser

	1994	Prosentvis endring fra samme periode året før				Prosentvekst fra foregående kvartal Sesongjustert ⁶⁾			
		94.1	94.2	94.3	94.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Privat konsum	1,4	1,0	1,0	1,8	1,6	0,1	0,4	0,8	0,3
Offentlig konsum	2,0	2,6	2,0	1,9	1,8	0,9	0,2	0,5	0,2
Bruttoinvesteringer i fast kapital	0,4	1,3	0,4	0,1	0,4	-0,1	-0,4	0,3	0,5
- fastlands-Norge	2,6	3,5	2,9	2,7	1,8	1,2	0,5	0,5	-0,5
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	1,1	1,2	0,8	1,2	1,1	0,8	-0,2	0,3	0,4
- etterspørsel fra fastlands-Norge	1,7	1,8	1,5	2,0	1,7	0,5	0,4	0,7	0,1
Eksport	-1,5	-5,3	-2,3	-1,2	2,5	-0,8	2,7	1,3	0,7
- tradisjonell vareeksport	1,6	-0,6	0,3	1,7	4,7	1,5	0,2	1,9	1,3
Samlet anvendelse	0,2	-1,1	-0,1	0,4	1,4	0,3	0,8	0,7	-0,2
Import	-0,1	1,2	-0,0	-1,5	0,2	0,5	-1,4	0,1	1,0
- tradisjonell vareimport	0,4	0,6	0,1	0,1	0,9	0,6	-0,9	0,7	0,6
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	0,3	-1,9	-0,2	1,1	1,9	0,2	1,6	0,9	-0,6
- fastlands-Norge	2,2	1,7	2,0	2,6	2,3	0,8	0,7	1,1	-0,1

Teknisk merknad om kvartalstallene og fotnoter til tabellene

Fotnoter:

- 1) Tallene for 1993 kan avvike noe fra tall publisert i Økonomiske analyser 6/94 på grunn av ny informasjon.
- 2) Inkludert oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid.
- 3) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform-moduler under arbeid.
- 4) BNP-vekstbidragene er beregnet som differansen mellom respektive kvartalstall, regnet i prosent av BNP.
- 5) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger.
- 6) Fra og med Økonomiske analyser 5/94 er nytt sesongjusteringsprogram tatt i bruk som følge av overgang til ny produksjonsplattform for kvartalsvis nasjonalregnskap.

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1991 er avstemt mot de siste publiserte årlige regnskapstallene.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1991, og med vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringssratene (vekstratene). For sammenlignings skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1991 som basisår (felles omregningsår). Dette er gjort ved å prisomregne fastpristallene for årene før 1991 til 1991-priser. Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirksomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved uttauing til feltet.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongkorrigeret regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. De fleste tallseriene på detaljert regnskapsnivå viser derfor klare sesongsvingninger. Disse seriene er sesongjustert og deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene.

Underliggende tendens: Norsk økonomi er så liten at tilfeldige eller enkeltstående, store hendelser kan gi store utslag i tallene. De sesongkorrigerte tallene glattes derfor, slik at en kan finne fram til den underliggende tendensen for hver av seriene. Ved glattingen forsøker en å skille mellom tilfeldige og systematiske variasjoner i serien.

Revisjoner av beregnet underliggende tendens

(Vekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate)

Publ.	91.1	91.2	91.3	91.4	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
BNP fastlands-Norge																
Sep.	-91	0	-1													
Des.	-91	0	-1	-1												
Feb.	-92	0	0	0	1											
Jun.	-92	0	-1	-1	0	1										
Sep.	-92	0	-1	-1	0	2	3									
Des.	-92	0	-1	0	0	1	1	0								
Feb.	-93	0	-1	0	1	2	2	1	-1							
Jun..	-93	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	0						
Sep.	-93	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	0	-1					
Des.	-93	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	1	1	2				
Feb.	-94	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	2	4	4				
Jun.	-94	-2	-2	-1	2	4	3	1	1	1	3	6	7	4		
Sept.	-94	-2	-2	-1	2	4	2	1	1	1	2	5	5	4	2	
Des.	-94	-1	-2	-1	2	4	2	1	1	1	3	6	6	4	3	2
Feb.	-95	-2	-2	-1	2	4	2	1	1	2	2	5	6	4	3	3
Etterspørsel fra fastlands-Norge																
Sep.	-91	-1	-2	-3												
Des.	-91	-1	-2	-2	0											
Feb.	-92	-1	-1	0	3	4										
Jun.	-92	0	0	0	2	2	2									
Sep.	-92	0	0	0	1	2	2	3								
Des.	-92	0	0	0	1	2	2	2	1							
Feb.	-93	0	0	0	1	2	2	2	1	0						
Jun.	-93	0	-1	-1	1	2	2	3	2	1	-1					
Sep.	-93	0	-1	-1	1	2	2	2	2	1	-1	-1				
Des.	-93	0	-1	-1	1	2	2	2	1	1	1	2	4			
Feb.	-94	0	-1	-1	1	2	2	2	2	1	1	3	4	4		
Jun.	-94	0	-1	-1	1	3	4	2	2	-1	-1	3	6	4	2	
Sept.	-94	-1	0	1	3	4	2	1	0	-1	2	6	5	3	4	
Des.	-94	-1	-1	1	3	4	2	1	0	0	2	5	4	3	5	5
Feb.	-95	-1	0	1	3	4	2	1	0	0	3	6	4	3	4	4

Merknader til revisjonene

Revisjoner kan enten skyldes nye/reviderte kvartalstall for inneværende år, nye/reviderte årlige nasjonalregnskap for tidligere år eller overgang til nytt prisbasis-år. For juni 1994 kan endringer også skyldes nye sesongjusterings- og glatterutiner som følge av overgang til ny produksjonsplattform for kvartalsvise nasjonalregnskap. Fordi vekstratene etter omregning til årlig rate er avrundet til nærmeste hele prosent, kan 1 prosentenhets endring i vekstraten først og fremst skyldes ulik avrundning.

Publisert:	Prisbasis:	Nytt årlig regnskap:	Andre merknader:
Des. -89	1987		Revidert sesongjusteringsprogram
Feb. -90	"		
Jun. -90	1988	1987-88	
Sep. -90	"		
Des. -90	"		
Feb. -91	"		
Jun. -91	1989	1988-89	
Sep. -91	"		
Des. -91	"		
Feb. -92	"		
Jun. -92	1990	1989-90	
Sep. -92	"		
Des. -92	"		
Feb. -93	"		
Jun. -93	1991	1990-91	
Sep. -93	"		
Des. -93	"		
Feb. -94	"		
Jun. -94	"	Revidert sesongjusteringsprogram	
Sept. -94	"		
Des. -94	"		
Feb. -95	"		

Konjunkturutviklingen i utlandet

Det internasjonale penge- og valuta-markedet

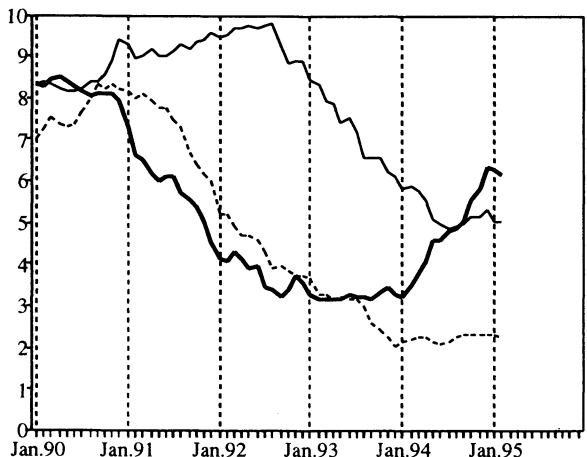
Utviklingen i de kortsiktige rentene i fjor bar preg av at de store økonomiene er i forskjellige faser av konjunktursyklusen. I land som USA og Storbritannia, hvor den økonomiske oppgangen har pågått i flere år, ble sentralbankrentene satt opp i 1994. For de fleste europeiske landene startet oppgangsfasen i fjor, og rentene falt noe i begynnelsen av året for så å holde seg relativt stabile. Unntakene var Italia og Sverige, der rentene ble satt opp, bl.a. som følge av at statsfinansielle problemer skapte uro på valutamarkedet. Det var mer samsvar i utviklingen i de langsiktige rentene. Etter en betydelig oppgang i rentene på lange papirer i begynnelsen av fjoråret, holdt rentenivået seg stabilt i siste del av 1994. Oppgangen i de langsiktige rentene har antakelig sammenheng med at den økonomiske veksten, både i USA og i Europa, ble sterkere enn forventet i fjor og at inflasjonsforventningene ble oppjustert. Det langsiktige rentenivået ligger nå klart over det kortsiktige og indikerer, i tråd med prognosene, fortsatt renteoppgang i det korte markedet. Et mulig unntak er USA, der den videre renteutviklingen er mer åpen.

I USA ble den føderale fondsrenten hevet seks ganger i fjor. Fra et nivå på 3 prosent i februar kom renten opp i 5,5 prosent i november og etter nok en oppjustering i februar i år ligger rentenivået nå på 6 prosent. Terminstrukturen tyder på at markedsaktørene venter ytterligere renteoppgang senere i år, men indikasjoner på at den økonomiske veksten nå har begynt å avta skaper usikkerhet om den videre renteutviklingen. Til tross for at renten i USA økte raskere og mer enn i andre viktige land, depresierte dollaren bety-

delig overfor andre hovedvalutaer i fjor. Dette må ses i sammenheng med at underskuddet på handelsbalansen har økt kraftig gjennom oppgangsfasen og nå utgjør over 2 prosent av BNP. Mot slutten av året bidro også krisen i Mexico til at dollaren falt. Etter at Mexico ble rammet av en akutt gjeldskrise, som bl.a. førte til et dramatisk fall i pesokursen, vedtok USA å bidra med lån og lånegarantier tilsvarende 20 mrd. dollar. Dollarnedgangen har fortsatt inn i 1995, og i begynnelsen av mars i år nådde kursen flere ganger nye bunn-nivåer både mot tyske mark og yen. Det store handelsunderskuddet mot Japan tilsier fortsatt svekkelse mot yen, mens den videre utvikling av dollarkursen overfor tyske mark bl.a. vil avhenge av markedsaktørens forventninger om det fremtidige rentenivået i USA og Tyskland.

I Tyskland satte Bundesbank ned signalrentene tre ganger i første halvår i fjor, til tross for at pengemengdeveksten var høy og det var relativt klare tegn til en konjunkturoppgang. Ved den siste rentenedsettelsen i mai kom diskontoen ned i 4,5 prosent og Lombardrenten ned i 6 prosent. Etter at det gjennom fjoråret ble klart at veksten i tysk økonomi var langt sterkere enn tidligere forventet, synes videre rentenedgang å være utelukket. Ifølge prognosene vil rentene kunne bli satt noe opp i løpet av året. Hvor raskt dette skjer vil blant annet avhenge av hvordan Bundesbank vurderer resultatene av årets lønnsoppgjør og den sterke appresieringen av tyske mark i begynnelsen av 1995. Lav konsumprisvekst og pengemengdevekst trekker i retning av at rentene ikke settes opp med det første. De langsiktige rentene steg noe i Tyskland i fjor, men oppgangen var betydelig mindre enn for andre europeiske land, noe som må ses i sammenheng med landets gode inflasjonshistorie. Den tyske mar-

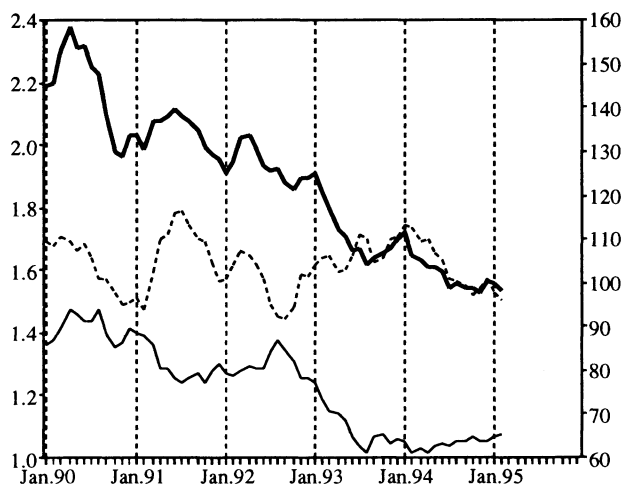
Kortsiktige eurorenter
Prosent

— Amerikanske dollar - - - - Japanske yen — Tyske mark

Kilde: Norges Bank.

Valutakurser

— Yen pr. dollar (høyre akse) - - - - Mark pr. dollar (venstre akse) — Yen pr. mark (høyre akse)

Kilde: Norges Bank.

Maastricht-kriteriene og EMU

Ifølge Maastricht-avtalen kan tredje fase av EUs økonomiske og monetære union (EMU) bare gjennomføres i 1997 dersom majoriteten av medlemslandene oppfyller konvergen-skriteriene innen utgangen av 1996. Dersom flertallet av landene ikke innfrir kravene i løpet av 1997, er EMU likevel planlagt iverksatt fra 1. januar 1999 for de av medlemsstatene som oppfyller kriteriene. Maastricht-kriteriene innebærer at statens bruttogjeld ikke må overskride 60 prosent av BNP og at det offentlige budsjettunderskuddet realitativt til BNP ikke må overskride 3 prosent. Inflasjonen må ikke være mer enn 1,5 prosent høyere enn den gjennomsnittlige prisstigningen for de tre landene som har lavest inflasjon, mens de langsiktige rentene ikke må være mer enn 2 prosentpoeng høyere enn i de tre lavinflasjonslandene. I tillegg skal det ikke ha forekommet noen devaluering i løpet av de siste to årene før inntreden i unionen.

Offentlig budsjettunderskudd og bruttogjeld

Prosent av BNP i 1996

	Budsjettunderskudd		Offentlig gjeld (bto)	
	OECD	EU	OECD	EU
Belgia	4,1	4,0	134,0	136,0
Danmark	2,2	2,2	83,1	78,2
Finland	3,3	..	86,2	..
Frankrike	4,0	3,9	53,8	55,6
Hellas	10,1	12,9	119,4	128,1
Irland	2,0	1,5	83,1	79,1
Italia	7,8	7,9	125,3	128,6
Luxembourg	..	2,0	..	9,9
Nederland	2,9	2,7	81,4	78,0
Portugal	5,5	4,8	83,0	72,3
Spania	5,2	4,7	69,7	66,1
Storbrit.	3,2	3,4	55,3	53,1
Sverige	9,7	..	110,5	..
Tyskland	1,8	2,0	58,3	58,9
Østerrike	4,5	..	60,8	..
Memo:				
Norge	0,2	..	48,5	..

Kilder: OECD Economic Outlook 56 (Tab. 29, 33 og 60) og EU-kommisjonens Annual Economic Report 1995.

Mye tyder på at få av landene vil oppfylle kravene i løpet av 1996. De fleste av EU-landene har hatt store offentlige underskudd i lang tid, men det har vært bedring i budsjettbalansen for flere av dem de senere årene. Ifølge prognosene fra EU-kommisjonen og OECD vil kun Tyskland, Irland, Nederland, Luxembourg og Danmark innfri kravet om at budsjettunderskuddet ikke skal utgjøre mer enn 3 prosent av BNP. Storbritannia og Finland ligger nær opp til å nå kravene, mens budsjettunderskuddene i Italia, Hellas og Sverige vil være alt for store.

Gjeldssituasjonen vil også utgjøre et problem for mange av EU-landene. Foruten Luxembourg, som har svært lav gjeld, ser det ut til at både Storbritannia, Tyskland og Frankrike vil innfri kravet og Østerrike trolig vil ligge svært nær grensen. De øvrige landene (med unntak for Spania) vil ventelig ha en offentlig bruttogjeld på over 80 prosent av BNP. Spesielt vanskelig vil situasjonen være for Sverige, Hellas, Italia og Belgia, der gjeldsgraden vil utgjøre fra 110 til 136 prosent. Når en tar i betraktning det økende rentenivået som ventes de neste to årene, vil betjening av gjelden også redusere muligheten til å få ned de offentlige utgiftene.

Når det gjelder inflasjon og langsiktige renter, er utsiktene for oppfylling av kravene lysere. Ifølge prognosene fra OECD vil gjennomsnittlig inflasjon (målt ved deflatoren for privat konsum) for de tre landene med lavest prisstigning i 1996 - Frankrike, Tyskland og Nederland - bli rundt 2 prosent. Gjennomsnittlig rentenivå for de samme landene vil ifølge anslagene være 7,4 prosent. Det ser ut til at kun Hellas, Portugal og muligens Italia vil få problemer med å holde inflasjonen under 3,5 prosent, mens Sverige og Italia trolig vil ha et for høyt langsiktig rentenivå. OECD gir ikke renteanslag for Portugal og Hellas. Den nylige devalueringen av pesetas og escudos betyr formelt sett at kravet om ingen devaluering i to år før unionen dannes allerede er brutt for Spania og Portugal.

Det virker altså i dag svært lite sannsynlig at majoriteten av medlemslandene i EU vil oppfylle Maastricht-kriteriene innen utgangen av 1996. Ifølge prognosene fra OECD og EU er det faktisk bare Tyskland og Luxembourg som tilfredsstillende alle kravene. Selv om land som Frankrike og Storbritannia også trolig kan inkluderes i løpet av 1997, vil EMU antakelig ikke kunne bli innført før i 1999 og da bare for et begrenset antall land. Hvorvidt dette er en politisk akseptabel løsning er foreløpig uklart, men EUs toppmøte i 1996 vil bl.a. måtte ta stilling til dette spørsmålet.

ken styrket seg noe mot en del andre valutaer i fjor. I årets første måneder har marken appresiert betydelig mot dollar og etterhvert også mot britiske pund og flere ERM-valutaer. Styrkingen av valutakursen er trolig en følge av at gjeldskrisen i Mexico bidro til usikkerhet omkring andre valutaer, spesielt dollar.

Storbritannia senket basisrenten noe i februar i fjor, men har hevet renten tre ganger med tilsammen 1,5 prosentpoeng fra september i fjor til februar i år. Sentralbankrenten ligger nå på 6,75 prosent. Begrunnelsen for oppjusteringene av renten har vært inflasjonsfare etter at BNP-veksten

tiltok gjennom fjoråret og oversteg 4 prosent i siste halvår, sett i forhold til samme periode året før. Mot slutten av 1994 var det også tegn til høyere prisstigning, men konsumprisveksten ligger fortsatt klart innenfor regjeringens målsone på 1-4 prosent. De langsiktige rentene økte betydelig gjennom første del av 1994 og ligger nå rundt 8,5 prosent. I den grad de lange rentene reflekterer forventet fremtidig avkastning på korte papirer, ligger det dermed an til fortsatt oppgang i det kortsiktige rentenivået. Det forhold at kapasitetsutnyttelsen er høy i britisk industri, samtidig som investeringene bare i liten grad har tiltatt gjennom oppgangsfasen, tilsier også at prispress etterhvert kan gjøre

seg gjeldende og dermed lede til ytterligere økning av sentralbankrenten. Pundet depresierte betydelig i 1993 etter at valutaen ble trukket ut av ERM-samarbeidet, men kursen holdt seg stabil mot tyske mark og appresierte svakt mot dollar i fjor.

I Frankrike satte sentralbanken ned diskontoen seks ganger i første halvår i fjor, fra 6,2 til 5 prosent. Dette bidro til at renteforskjellen overfor Tyskland, både for kortsiktige og langsiktige renter, holdt seg rundt 0,5 prosentpoeng, noe som ser ut til å ha vært en slags likevektssituasjon de to siste årene. Det var moderat økonomisk vekst i Frankrike i fjor, drevet av god eksportutvikling og et visst oppsving i investeringene. Konsumprisveksten ligger fortsatt på et svært lavt nivå; 12-månedersraten var 1,7 prosent i januar i år, mens arbeidsledigheten foreløpig har endret seg lite i oppgangsfasen som følge av at arbeidstilbudet har økt. Den økonomiske utviklingen er svært parallell til den tyske. Sammen med målsettingen om en stabil valutakurs overfor tyske mark, tilsier dette at den franske renten etter hvert vil følge den tyske oppover. Verdien på francen ser ut til å ha vært upåvirket av at svingemarginene i ERM-samarbeidet ble utvidet. Sett i forhold til tyske mark, holdt francen seg så å si helt stabil i 1994, men i forbindelse med valutauroen den siste tiden har kursen svekket seg noe.

I Italia ble diskontoen satt opp fra 7 til 7,5 prosent i august i fjor, den første oppgangen i sentralbankrentene siden september 1992. Renten ble holdt uforandret ut fjoråret, men hevet nok en gang i februar i år, da med 0,75 prosentpoeng. Den siste oppjusteringen av renten kom etter at liren hadde falt til et historisk bunn-nivå i forhold til både tyske mark og yen. Utviklingen må ses på bakgrunn av den ustabile politiske situasjonen og vanskene med å få til nødvendige innstramminger i finanspolitikken, særlig ved å redusere utgiftene knyttet til pensjonssystemet. I tillegg er det tegn til at inflasjonen er på vei oppover; foreløpige tall for konsumprisveksten i februar viser en 12-månedersrate på 4,3 prosent. Renteøkningene gjør det stadig mer kostbart å betjene den store offentlige gjelden, som nå utgjør rundt 125 prosent av BNP. I et såkalt mini-budsjett for 1995, har den nye statsministeren (Dini) derfor varslet tiltak som kan bringe budsjettunderskuddet ned i 8 prosent av BNP. Selv om det oppnås tilstrekkelig støtte for dette forslaget, er det likevel trolig at den ustabile situasjonen vi fortsetter i tiden fremover, med ytterligere renteøkninger og depresiering av valutakursen.

I Japan har de kortsiktige rentene lenge ligget på et stabilt og svært lavt nivå. Diskontoen har ikke blitt endret siden høsten 1993, da renten ble satt ned til 1,75 prosent. Etter hvert som den økonomiske veksten tar seg opp, ligger det an til en viss oppgang i rentenivået. Gjenoppbygging etter jordskjelvet i Kobe trekker også i retning av økte renter. Dette samsvarer med at de langsiktige rentene, som økte svakt gjennom første halvdel av 1994, i desember i fjor lå rundt 4,6 prosent. Det store japanske handelsoverskuddet er trolig den viktigste årsaken til at yen de to siste årene har styrket seg med rundt 20 prosent overfor dollar. Japan har dermed fått forverret sin kostnadmessige konkurranse-

evne betydelig og handelsoverskuddet økte derfor bare marginalt i fjor ettersom importveksten langt oversteg økningen i eksportvolumet. Likevel peker prognosene i retning av ytterligere forbedring av handelsbalansen i årene fremover, noe som i så fall kan bety at yen vil fortsette å appresiere.

Etter at den vanskelige statsfinansielle situasjonen førte til en betydelig svekkelse av den svenske kronen i 1993, holdt kronekursen seg relativt stabil i fjor. Likevel satte sentralbanken opp utlånsrenten til bankene fra 7,5 til 8 prosent i august, begrunnet ved faren for økt prisvekst etter at kapasitetsutnyttelsen i industrien hadde tiltatt betydelig. Med

Renteutviklingen

Tre måneders eurorenter

	1993	1994	1995	1996	1997
USA	3,3	4,7	7,0	5,8	5,4
Japan	3,0	2,2	2,8	3,7	4,2
Tyskland	7,2	5,3	5,4	6,7	7,1
Storbritannia	5,9	5,5	6,9	7,4	7,7
Frankrike	8,5	5,8	6,1	7,4	7,9
Italia	10,1	8,4	8,7	9,3	9,6

Langsiktige obligasjonsrenter

	1993	1994	1995	1996	1997
USA	5,9	7,1	7,9	7,4	7,0
Japan	3,7	3,7	4,3	4,7	5,0
Tyskland	6,5	6,8	7,4	7,5	7,5
Storbritannia	7,5	8,2	8,6	8,8	8,8
Frankrike	6,8	7,2	7,9	7,8	7,8
Italia	11,5	10,2	11,6	11,5	11,7

Kilde: DRI (Data Resources Inc.) Januar 1995

Sentrale rente- og valutabegreper

ECU (European Currency Unit): En konstruert valutaenhet sammensatt av valutaene i EU, med vekt som gjenspeiler de ulike landenes økonomiske betydning.

ERM (Exchange Rate Mechanism): EUs valutasamarbeid med fastsatte kurser og svingemarginer for de enkelte valutaene.

Eurorente: Rentesats på det europeiske interbankmarked.

Kortsiktig rente: Rente på tre måneders basis

Langsiktig rente: Avkastningen på 10-års obligasjoner

Sentralbankrenter:

Diskonto: Retningsgivende rentesats for bankenes innløsning av kortsiktige statspapirer i sentralbanken.

Lombard-rente: Den rentesatsen bankene betaler for kortsiktige lån i den tyske sentralbanken.

Federal fondsrente: Amerikansk interbankrente.

samme begrunnelse ble lånerenten hevet ytterligere til 8,5 prosent i februar i år. Den store og voksende offentlige gjelden (rundt 90 prosent av BNP) var trolig hovedgrunnen til at det langsiktige rentenivået økte mer enn i de fleste andre land i Europa i fjor og fortsatt ligger i underkant av 11 prosent. Flere finanspolitiske innstrammingspakker er fremlagt, men det er foreløpig uklart om dette er nok til at rentenivået vil avta i tiden fremover. Den siste tids uroligheter i valutamarkedet har ført til en ytterligere svekkelse av kroneverdien overfor tyske mark.

Både spanske pesetas og portugisiske escudos ble nedskrevet 5 mars i år, med henholdsvis 7 og 3,5 prosent. Dette var den første kursjusteringen i ERM etter at de utvidete svingemarginene ble innført høsten 1993. Devalueringene ble utløst av et betydelig press mot pesetas i valutamarkedet, til tross for at den økonomiske situasjonen har vært stabil både i Spania og Portugal de siste par årene. BNP-veksten er for de to landene anslått til 1-1,5 prosent i fjor, inflasjonstakten har kommet ned i om lag 4 prosent og de offentlige budsjettunderskuddene ble noe redusert fra 1993 til 1994. Når en nedskrivning av valutaene likevel ble nødvendig, må det ses i sammenheng med den sterke kursoppgangen for tyske mark. Pesetas var i utgangspunktet en svak valuta i ERM og ble derfor utsatt for press, mens escudos ble nedskrevet hovedsakelig på grunn av den sterke økonomiske tilknytningen mellom Spania og Portugal.

USA: Konjunkturtoppen nådd

Foreløpige anslag viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) i USA økte med 4,0 prosent fra 1993 til 1994, etter en økning på 3,1 prosent året før. Det var særlig innenlandsk etterspørsel som bidro positivt til veksten i fjor, men også eksporten viste kraftig oppgang i forhold til foregående år. Etter et meget sterkt 4. kvartal i 1993, med vekst på 7,0

prosent (sesongjustert årlig rate), økte BNP noe svakere i første del av 1994. Veksten tok seg imidlertid noe opp utover året, og for 4. kvartal er oppgangen i BNP foreløpig anslått til 4,6 prosent. Både OECD og DRI regner med at strammere pengepolitikk vil gi svakere vekst både i år og neste år. Prognosene peker mot en økning i BNP på nær 3 prosent i 1995, mens veksten trolig kommer ned rundt 2 prosent i 1996.

Korttidsstatistikken for desember og januar gir visse indikasjoner på at veksten er i ferd med å avta, selv om inntrykket er noe blandet. Julehandelen ble svakere enn ventet; detaljhandelen steg med 0,2 prosent (sesongjustert) i både desember og januar. Industriproduksjonen økte med 0,3 prosent i januar regnet fra måneden før, den minste økningen siden september i fjor. Igangsettingstall for boliger gikk ned med 10 prosent fra desember til januar, mens salg av nye boliger noe uventet økte med 3,8 prosent (sesongjustert) i samme periode. Ordrestatistikken for varige goder viste dessuten en økning på 0,6 prosent i januar fra foregående måned, og dette var sterkere enn ventet.

Etter en kraftig økning i privat konsum i 1. kvartal i fjor, avtok veksten i 2. kvartal til 1,3 prosent (sesongjustert årlig rate). Utover sommeren og høsten tok imidlertid veksten seg opp igjen, og på årsbasis er økningen i privat konsum fra 1993 til 1994 anslått til 3,5 prosent. Konsumet vokste sterkere enn husholdningenes inntekter i 1994, og spareraten var i underkant av 4 prosent, mot 4,6 prosent i 1993. Kredittstatistikken indikerer at mye av forbruket i 4. kvartal ble finansiert ved bruk av kredittkort. Som følge av renteoppgangen er det ventet at gjeldsbetjeningen vil legge en demper på konsumutviklingen i inneværende år. Prognosene peker mot en vekst i privat konsum om lag på linje med veksten i BNP både i 1995 og 1996.

USA: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

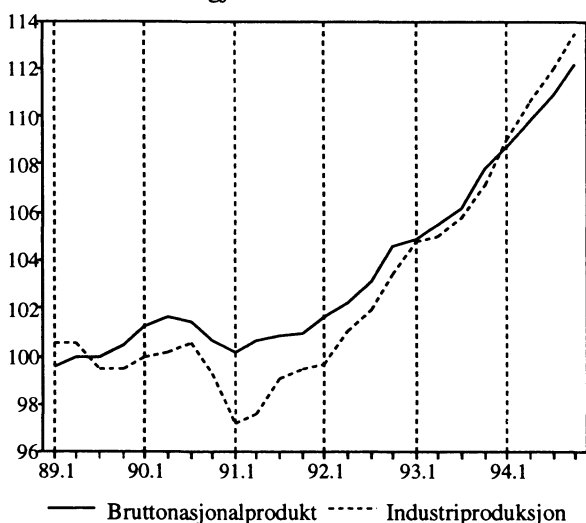
	1993	1994		1995		1996	
	Regnskap	OECD des	DRI feb	OECD des	DRI feb	OECD des	DRI feb
Privat konsum	3,3	3,4	3,5	2,8	3,1	2,0	1,9
Offentlig konsum	-0,8	-0,5	-0,7	0,9	1,3	0,4	1,3
Boliginvesteringer	8,2	8,6	8,3	0,2	-0,3	-2,3	-1,2
Andre private investeringer	12,5	12,5	13,7	8,6	11,1	4,2	3,0
Eksport	4,1	7,8	8,7	10,8	8,1	10,1	5,8
Import	10,7	12,5	13,7	7,8	10,9	5,9	2,5
Bruttonasjonalprodukt	3,1	3,9	4,0	3,1	2,8	2,0	1,7
Driftsbal (nivå, prosent av BNP)	-1,6	-2,3	-2,4	-2,4	-3,0	-2,3	-2,7
Konsumprisvekst ¹⁾	3,0	2,2	2,6	3,1	2,9	3,6	3,1
Arbeidsledighetsrate (nivå) ²⁾	6,8	6,1	6,1	5,6	5,4	5,6	5,9
Kortsiktig rente (prosent)	3,0	4,2	4,2	6,5	6,4	6,7	5,4
Langsiktig rente (prosent)	5,9	7,1	7,1	8,0	7,9	7,6	7,4

¹⁾ Prognosene fra OECD gjelder konsumprisdeflatoren, mens DRI bruker konsumprisindeksen.

²⁾ Brudd i serien fra januar 1994.

Kilder: OECD Economic Outlook 56 og Data Resources Inc.(DRI)

USA: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon 1989 = 100. Sesongjusterte volumindekser

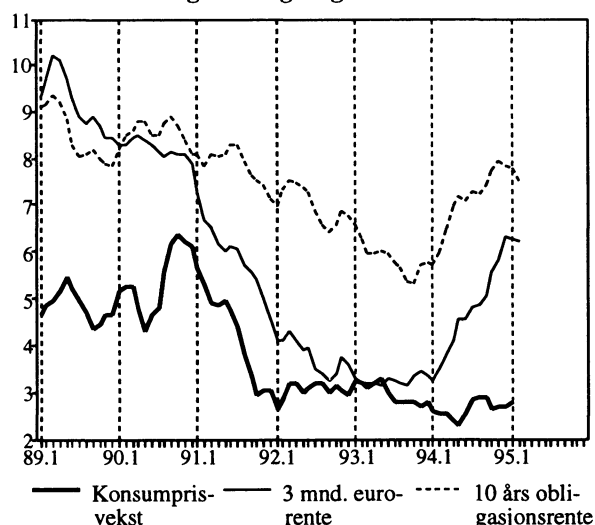
Kilde: OECD.

Offentlig konsum falt med rundt 1/2 prosent i fjor. Prognosene peker mot en vekst i offentlig konsum i inneværende år på rundt 1 prosent, i første rekke som følge av økning i utgiftene på delstats- og lokalt nivå. Det føderale forbruket er ventet å avta både i år og neste år. For budsjettåret 1994 (oktober 1993- september 1994) ble det offentlige underskuddet 202 milliarder dollar, mot 255 milliarder året før. Nedgangen må ses i lys av den gunstige konjunktursituasjonen, tidligere vedtatte nedskjæringer i utgiftene og skatteskjerpinger. Administrasjonen går i sitt nylig fremlagte budsjett for 1995/1996 inn for skattelettelser for store deler av befolkningen, delvis kompensert ved ytterligere reduksjoner i utgiftene. Budsjettet er gjort opp med et underskudd på rundt 200 milliarder dollar. Som følge av den endrede politiske situasjonen etter Kongress-valget i november, med republikansk flertall i begge kamre, er det ventet hard drakamp før det endelige budsjettet vedtas. Et grunnlovsforslag fra republikanerne om balansert budsjett innen år 2002 er gått gjennom i Representantenes hus. Lovforslaget manglet imidlertid en stemme på å bli godkjent av Senatet med det nødvendige to tredjedels flertall. Forslaget vil sannsynligvis tas opp igjen neste år.

Private investeringer utenom bolig økte ifølge de siste anslagene med hele 17,6 prosent (årlig rate) i 4. kvartal i fjor etter kraftig oppgang også kvartalet før. Det var særlig investeringer i maskiner og utstyr som bidro positivt, men også private investeringer i bygg og anlegg gikk opp; med 9 prosent. For 1994 sett under ett tyder foreløpige tall på at veksten i private investeringer utenom bolig var i overkant av 13 prosent. Prognosene peker mot fortsatt høy vekst i private investeringer i inneværende år, men neste år er det ventet en adskillig svakere utvikling.

Boliginvesteringene økte kraftig i første halvår i fjor. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser imidlertid at boliginvesteringene falt både i 3. og 4. kvartal, trolig med bakgrunn i økende boligrenter. For hele 1994 er det anslått en vekst i boliginvesteringene på om lag 8 1/2 prosent. Prognosene

USA: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

peker mot en svakere aktivitet i boligmarkedet både i inneværende år og neste år.

Den føderale fondsrenten er blitt hevet syv ganger de siste tolv månedene, fra 3,0 prosent ved inngangen til 1994 til 6,0 prosent 1. februar i år. Til tross for tegn til at den økonomiske aktiviteten har bremsset noe opp, kan det likevel ikke utelukkes at fondsrenten vil økes ytterligere i løpet av året.

Bakgrunnen for innstramningen i pengepolitikken har vært frykt for stigende inflasjon. Hittil har imidlertid ikke den økonomiske oppgangen gitt særlige utslag i konsumprisindeksen, som er anslått til å ha økt med 2,6 prosent i 1994. Foreløpige tall for januar viser en 12-månedersvekst på 2,9 prosent, og det er ventet at inflasjonen vil ligge rundt 3 prosent i inneværende år.

Arbeidsledigheten avtok gradvis gjennom hele fjoråret, fra 6,7 prosent i januar til 5,4 prosent i desember. Det ble opprettet 3,5 millioner nye arbeidsplasser i USA i 1994. I januar i år steg imidlertid ledigheten til 5,7 prosent av arbeidsstyrken. Den beregnede oppgangen kan imidlertid ha bakgrunn i uregelmessigheter i sesongjusteringen etter at arbeidsmarkedsstatistikken ble lagt om ved årsskiftet 1993/1994 og ledigheten falt til 5,4 prosent igjen i februar. Prognosene antyder en ledighet rundt 5,5 prosent både i år og neste år.

Etter et noe svakt 1. kvartal tok eksporten seg kraftig opp utover sommeren og høsten i fjor. Foreløpige tall viser en eksportvekst på 14,2 prosent (årlig rate) i 4. kvartal. På årsbasis gikk eksporten trolig opp med rundt 8 1/2 prosent. Økt økonomisk aktivitet hos flere av handelspartnerne i Europa og i Canada er trolig en viktig årsak til utviklingen. Prognosene peker mot fortsatt sterk eksportvekst i inneværende år. For 1996 er det stor forskjell på anslagene fra prognoseinstituttene. Dette må ses med bakgrunn i at DRI legger til grunn svekkete eksportmuligheter til Mexico i

kjølvannet av de økonomiske vanskelighetene landet er oppe i. OECDs prognoser ble utarbeidet før den meksikanske devalueringen i midten av desember i fjor, og er derfor trolig mer optimistiske når det gjelder handelen med Mexico.

Importen synes å ha vokst kraftig i 1994. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at økningen på årsbasis var rundt 13 1/2 prosent. Prognosene peker mot noe lavere vekst i importen i inneværende år; i overkant av 10 prosent. Etter lange forhandlinger mellom USA og Kina om manglende kinesisk kontroll med overholdelse av amerikanske opphavsrettigheter, er det nå oppnådd enighet. Dermed ble en handelskrig mellom de to landene avverget.

Det samlede underskuddet i handelsbalansen er foreløpig anslått til rekordhøye 166,3 milliarder dollar for 1994. For januar i år viste utenrikshandelen et underskudd på 7,3 milliarder, ned 3 milliarder fra måneden før. Prognosene peker mot en forverring i utenriksøkonomien i 1995 med et underskudd på driftsbalansen på rundt 200 milliarder dollar. Til tross for at det er ventet sterkere vekst i eksporten enn i importen, oppveies dette av høyere renteutbetalinger.

Japan: Klare tegn til oppgang

Japans bruttonasjonalprodukt (BNP) økte med 3/4 prosent (sesongjustert årlig rate) i første halvår i fjor, og foreløpige nasjonalregnskapstall viser at veksten tok seg opp utover høsten. Fra 2. til 3. kvartal økte bruttonasjonalproduktet med 3,7 prosent (årlig rate), og anslagene for 1994 totalt sett peker mot en vekst i BNP på rundt 1 prosent. Jordskjelvet som rammet Kobe i januar, vil trolig dempe veksten i første halvår i år. De første tegnene er allerede registrert ved at industriproduksjonen falt med 1,4 prosent fra desember til januar. Behovet for gjenoppbygging vil imidlertid

etterhvert slå ut i økt aktivitet, og prognosene for 1995 antyder at veksten i BNP kan komme opp i 3 prosent på årsbasis. Neste år venter prognoseinstituttene at den japanske økonomien vil skyte ytterligere fart.

Tilgjengelig korttidsstatistikk tyder på at oppgangen som ble registrert i de første tre kvartalene i fjor fortsatte mot slutten av året. Industriproduksjonen økte med 1,6 prosent fra 3. til 4. kvartal, og lagerne falt med 4,8 prosent fra desember 1993 til desember 1994. Ordretilgangen bekrefter inntrykket av at bunnen i denne konjunktursyklusen nå er passert; maskinordrene økte med 2,7 prosent i fjor, den første veksten på fire år. Detaljhandelen utviklet seg imidlertid svakere utover høsten, etter en oppgang i kjøp av klær, drikkevarer og kjøleanlegg som følge av fjorårets varme sommer.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at privat konsum økte med 4,6 prosent (sesongjustert årlig rate) fra 2. til 3. kvartal i 1994. Den sterke veksten må ses i lys av lettelse i personbeskatningen som ble gjennomført i fjor. For året sett under ett ligger det an til en økning i forbruket på 2,6 prosent. Prognosene peker mot en kraftigere vekst i privat konsum både i år og neste år. Det må imidlertid understrekes at det for øyeblikket ikke er klarlagt hvordan gjenoppbyggingen etter jordskjelvet i Kobe skal finansieres. En skattesjerpung kan ikke utelukkes, til tross for at statsministeren har avvist at den planlagte momsøkningen fra 1997 vil bli skjøvet frem i tid. Økte skatter vil trolig ha en dempende effekt på utviklingen i privat forbruk.

Offentlig sektors sterke finansielle posisjon har satt myndighetene i stand til å føre en ekspansiv politikk i nedgangsperioden. I november i fjor ble den sjettede stimuleringspakken siden 1992 lagt frem. Tiltakene besto denne gangen i en ren lettelse i personbeskatningen, med et om-

JAPAN: Makroøkonomiske hovedtall

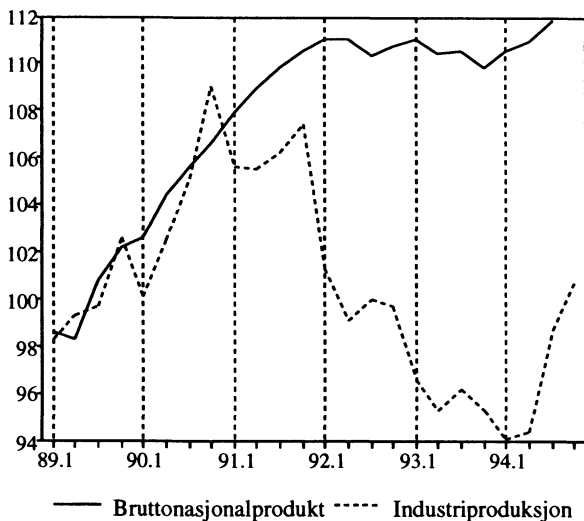
Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993		1994		1995			1996		
	Regnskap	OECD des	NIESR feb	OECD des	DRI feb.	NIESR feb	OECD des	DRI feb.	NIESR feb	
Privat konsum	1,0	2,6	2,6	4,1	3,6	2,7	4,4	4,8	2,6	
Offentlig konsum	1,7	2,4	3,2	2,1	4,2	2,1	2,0	0,7	0,8	
Boliginvesteringer	2,4	8,7	11,6	2,8	11,2	6,7	2,8	3,5	1,9	
Andre private investeringer	-9,3	-7,1	-8,9	1,4	4,3	2,2	4,1	5,8	4,4	
Eksport	1,3	4,3	4,7	3,4	2,3	3,6	4,7	6,6	4,8	
Import	2,7	9,3	9,1	7,9	10,0	8,4	8,3	6,8	0,2	
Bruttonasjonalprodukt	-0,2	1,0	0,8	2,5	3,6	2,2	3,4	4,0	3,7	
Driftsbal (nivå, prosent av BNP)	3,1	3,0	2,8	2,8	2,0	2,6	2,6	1,9	2,9	
Konsumprisvekst ¹⁾	1,3	0,8	0,4	0,5	2,0	0,6	0,6	3,1	1,1	
Arbeidsledighetsrate (nivå)	2,5	2,9	2,9	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	2,7	
Kortsiktig rente (prosent)	2,9	2,2	2,2	2,6	3,1	2,5	2,9	4,7	3,4	
Langsiktig rente (prosent)	4,3	4,5	4,3	5,0	4,8	5,0	5,0	5,4	5,2	

¹⁾ OECD og NIESR angir konsumdeflator mens DRI angir konsumprisindeks

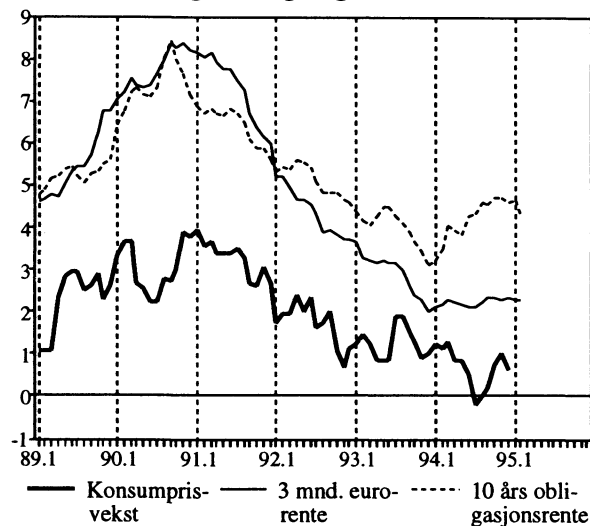
Kilder: OECD Economic Outlook 56, Data Resources Inc.(DRI) og National Institute Economic Review 1/95 (NIESR).

Japan: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon 1989=100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Japan: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

fang på 16 500 milliarder yen (om lag 3,5 prosent av BNP) fordelt over tre år. Stimuleringsprogrammene har ført til offentlige budsjettunderskudd de siste to årene. For 1994 er underskuddet anslått til nær 2 prosent av BNP. Det er ventet at underskuddet vil stige til over 3 prosent i inneværende år, noe som også må ses i sammenheng med de store gjenoppbyggingsoppgavene landet står overfor etter jordskjelvet i januar, spesielt innen infrastrukturen. Skadene er foreløpig anslått til rundt 8 600 milliarder yen (om lag 1,8 prosent av BNP), og en stor del må dekkes av det offentlige.

Myndighetene begynte en gradvis oppmyking av pengepolitikken i 1991. Siden september 1993 har imidlertid sentralbanken holdt diskontoen fast på 1,75 prosent. Det er

ventet at pengepolitikken vil strammes til etterhvert som den økonomiske aktiviteten tiltar. Skadene etter jordskjelvet har ført til større behov for kreditt, noe som trolig vil gi et press oppover på rentene. Prognosene peker derfor mot en økning på rundt 1/2 prosentpoeng både i det korte og det lange rentenivået i inneværende år.

Investeringer i fast realkapital økte med 3,7 prosent (årlig rate) fra 2. til 3. kvartal. Etter å ha falt kraftig i første halvdel av fjoråret viste den største komponenten, private investeringer i bygninger og utstyr, positive vekstrater for første gang på tre år. Spørreundersøkelser tyder på større optimisme hos næringslivsledere, blant annet som følge av bedre inntjening i bedriftene etter at den ekspansive pengepolitikken har ført til lavere finansielle kostnader. Sett under ett falt trolig private investeringer (utenom boliger) med nær 9 prosent i 1994. Det er imidlertid ventet at den positive tendensen fra 3. kvartal i fjor vil fortsette fremover, og prognosene peker mot oppgang i investeringene for både 1995 og 1996. Den kraftige veksten i boliginvesteringene fra første halvår fortsatte inn i 3. kvartal. For hele 1994 kan økningen komme over 11 prosent regnet fra året før og DRI anslår tilsvarende sterk vekst i år. Etterhvert som effekten av de offentlige stimuleringsiltakene rettet mot boligfinansiering avtar, er det ventet at økningen i boliginvesteringene vil dempes, og prognosene tyder på betydelig lavere vekstrater neste år.

Sammenliknet med andre OECD-land er arbeidsledigheten i Japan lav; 2,9 prosent i 1994. Imidlertid er dette det høyeste årgjennomsnittet som noen gang er registrert i Japan, og den begynnende økonomiske oppgangen, synes så langt ikke å influere arbeidsmarkedet. Ledigheten var i januar i år 2,9 prosent av arbeidsstyrken. Den samlede sysselsettingen var relativt stabil i 1994. Antall heltidsansatte i industrien falt imidlertid med 2,1 prosent, mens tjenesteytende sektorer derimot hadde vekst i sysselsettingen. Også i bygg og anlegg økte antall arbeidere, noe som må ses på bakgrunn av den høye aktiviteten i boligmarkedet. Prognosene tyder på liten bedring i arbeidsmarkedet, og ledigheten antas å bli liggende rundt 3 prosent både i 1995 og 1996.

Som følge av svak innenlandsk etterspørsel og appresierende valuta, er konsumprisveksten svært lav. I 1994 økte prisene med 0,7 prosent, og foreløpige tall fra Tokyo-området tyder på en 12-månedersvekst i konsumprisindeksen på 0,5 prosent i januar. Det er ventet fortsatt lav prisvekst i inneværende år, men DRI antar at inflasjonen vil stige neste år. Dette begrunnes med at den forventete konjunkturoppgangen vil forsterkes av aktiviteten rundt gjenoppbyggingen etter jordskjelvet.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at eksporten regnet i volum økte med 4,4 prosent (sesongjustert årlig rate) fra 2. til 3. kvartal i fjor. På årsbasis ligger det an til en økning i eksportvolumet på nær 4 1/2 prosent i 1994. I 1995 ventes en noe svakere økning i eksporten, blant annet som følge av appresieringen av valutaen. Jordskjelvet vil dessuten virke dempende på eksporten i 1. kvartal, da Kobe er

utskipningshavn for rundt 30 prosent av Japans totale eksport.

Fra 2. til 3. kvartal i fjor økte importvolumet med 10,5 prosent (årlig rate) ifølge foreløpige tall. Dette har sammenheng med oppgangen i den økonomiske aktiviteten innenlands, men må også sees på bakgrunn av styrkingen av valutakursen gjennom de siste fem årene. For 1994 totalt ser importveksten ut til å bli i overkant av 9 prosent. Prognosene peker mot en fortsatt kraftig vekst i importvolumet i inneværende år, godt hjulpet av det antatt store importbehovet i gjenoppbyggingsfasen etter jordskjelvet.

Driftsregnskapet for 1994 viste et overskudd på 129,3 milliarder dollar, en nedgang på 2 milliarder fra året før. Overskuddet på handelsbalansen derimot, økte fra 120,2 milliarder dollar i 1993 til 121,1 milliarder i fjor. Foreløpige tall viser imidlertid at det store overskuddet i utenrikshandelen er i ferd med å avta; i 4. kvartal i fjor sank overskuddet med 1,5 prosent sammenliknet med samme periode året før. For januar antyder statistikken at den nedadgående tendensen ble forsterket som følge av ødeleggelsene i Kobe. Overskuddet i handelsbalansen var kun 2,9 milliarder dollar, mot 6 milliarder i januar 1994. Det er ventet en ytterligere nedgang i overskuddet på driftsbalansen i inneværende år.

Tyskland: Sterkere vekst enn ventet

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte BNP med 2,9 prosent i 1994, etter at tysk økonomi i 1993 opplevde den sterkeste produksjonsnedgangen siden annen verdenskrig. Veksten i BNP er anslått til 9,2 prosent i de østlige delstatene og 2,3 prosent i vest. Oppgangen var betydelig sterkere enn de fleste prognoseinstitutter forventet. Som vanlig var det økt eksportvekst, drevet vesentlig av en positiv markedsutvikling i viktige samhandelsland, som satte i gang

oppgangsfasen. Bygge- og anleggsinvesteringene bidro også i betydelig grad til veksten gjennom fjoråret, spesielt i de østlige delstatene. I tillegg var det oppgang i privat konsum, til tross for en svak inntektsutvikling for husholdningene i de vestlige delstatene. Prognosene for 1995 og 1996 viser at veksten vil kunne tilta noe, for inneværende år som følge av fortsatt oppgang i eksport og investeringer og neste år også ved et oppsving i privat konsumetterspørsel.

Korttidsstatistikk for de vestlige delstatene viser at industriproduksjonen og ordretilgangen økte betydelig fra 1993 til 1994. Ordretilgangen for industrien tiltok med rundt 7 prosent og det var spesielt sterk vekst i ordrene fra utlandet rettet mot produsenter av kapital- og innsatsvarer. Samlet sett økte industriproduksjonen med rundt 3 prosent i fjor. Produksjonen av konsumvarer falt, mens innsatsvareproduksjonen tiltok betydelig. Ifølge tall fra Ifo-instituttet, økte kapasitetsutnyttelsen i industrien fra 80,3 prosent i mars 1994 til 84,6 prosent i desember. Fortsatt er det likevel langt igjen til toppnivået på rundt 90 prosent fra siste høykonjunktur, som riktignok var preget av gjenforening. I de østlige delstatene var det kraftig produksjons- og ordretilvekst både i industrien og i bygge- og anleggssektoren i fjor.

Private realinvesteringer i alt falt med 4,4 prosent i 1993, mens foreløpige tall for 1994 indikerer en oppgang på rundt 5 prosent. Omslaget kan særlig knyttes til bygge- og anleggsinvesteringene i de vestlige delstatene der veksten anslås til rundt 8 prosent, godt hjulpet av den milde vintren i fjor. Utviklingen må også ses i sammenheng med at rentenivået har falt betydelig siden 1992. Mot slutten av året begynte også maskininvesteringene å ta seg opp, og det ventes betydelig investeringsvekst også i år. I de østlige delstatene har realinvesteringene økt betydelig de siste årene, finansiert av vestlig kapital. For 1994 er veksten i de samlede investeringene i øst anslått til rundt 17 prosent,

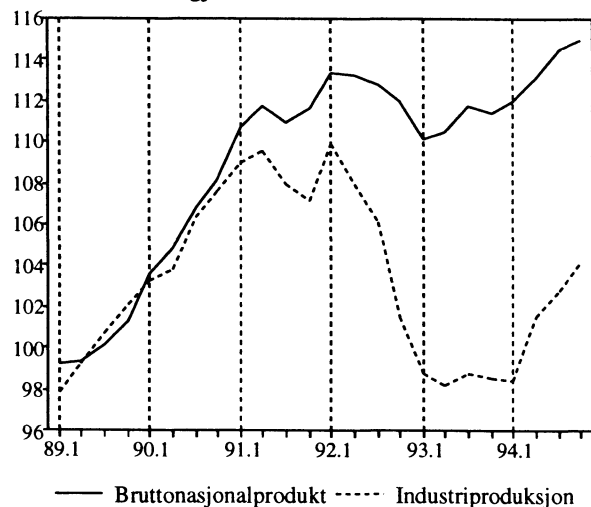
TYSKLAND: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994		1995		1996	
	Regnskap	OECD des	DRI des	OECD des	DRI des	OECD des	DRI des
Privat konsum	0,5	1,2	0,9	1,2	1,0	3,0	2,7
Offentlig konsum	-1,2	0,3	-0,1	0,4	0,5	0,8	0,9
Investeringer i fast realkapital	-4,4	5,4	4,9	6,8	7,7	7,3	7,7
Eksport	-6,4	7,9	7,7	8,4	7,8	6,9	6,8
Import	-6,3	7,1	6,1	6,4	5,2	7,3	6,7
Bruttonasjonalprodukt	-1,1	2,8	2,8	2,8	3,4	3,5	3,7
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	-1,2	-1,4	-1,7	-0,7	-1,3	-0,6	-1,3
Konsumprisvekst ¹⁾	4,7	2,6	3,1	2,1	2,3	2,2	2,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	8,8	9,6	9,7	9,1	9,3	8,6	8,4
Kortsiktig rente (prosent)	7,3	5,3	5,3	5,0	5,2	5,6	6,6
Langsiktig rente (prosent)	6,3	6,9	6,8	7,5	7,4	7,3	7,5

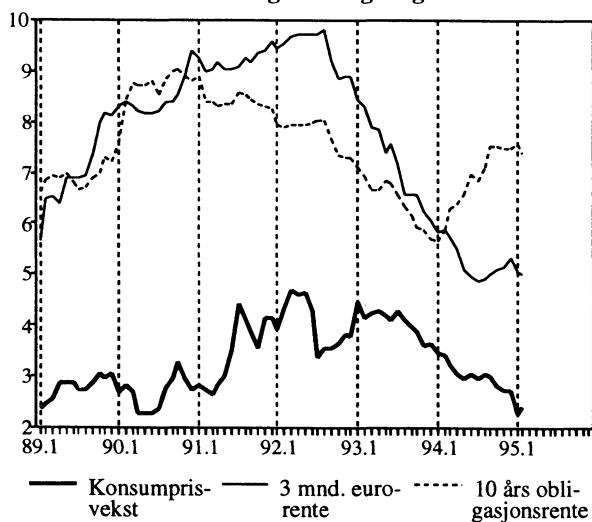
1) Konsumdeflatoren for OECD, konsumprisindeksen for DRI.
Kilder: Data Resources Inc.(DRI) og OECD Economic Outlook 56.

Tyskland: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon 1989=100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Tyskland: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

mens de ledende tyske prognoseinstituttene regner med en oppgang på 13 prosent i 1995.

Privat konsum for Tyskland under ett er av det tyske statistikkbyrået anslått å ha økt med 1,3 prosent fra 1993 til 1994. Ifølge de foreløpige tallene var oppgangen 0,9 prosent i de vestlige delstatene og 4,4 prosent i det tidligere Øst-Tyskland. Inntektsutviklingen har vært svak i vest som følge av skatte- og avgiftsøkninger, mens husholdningene i øst har mottatt overføringer og oppnådd betydelig lønnsvekst de siste årene. Konsumveksten ventes imidlertid å bli jevnet ut i inneværende år. I de vestlige delstatene holdes inntektsveksten nede av gjeninnføringen av den såkalte solidaritetsskatten, mens anslag indikerer både en nedtrapping av overføringene og en nedgang i lønnsveksten for

husholdningene i de østlige delstatene. Ifølge prognosene vil konsumet for Tyskland under ett øke med rundt 1 prosent i år, mens anslagene peker i retning av en oppgang på rundt 3 prosent i 1996.

Som følge av den svake etterspørselsutviklingen og svært moderate lønnsøkninger avtok konsumprisveksten gjennom fjoråret. På årsbasis gikk konsumprisene opp med 3 prosent i vest og 3,4 prosent i øst. Utviklingen gjennom året var svært sammenfallende i de to regionene. I de vestlige delstatene falt 12-månedersveksten fra 3,5 prosent i januar til 2,7 prosent i årets to siste måneder, mens de tilsvarende tallene i øst var 3,8 og 3,0 prosent. Det ser ut til at den fallende tendensen fortsetter; i januar avtok prisveksten ytterligere til 2,3 prosent i de vestlige og til 1,8 i de østlige delstatene. Den videre utviklingen vil bl.a. avhenge av resultatene fra årets lønnsoppgjør. IG metall, den største fagorganisasjonen med over 3 millioner medlemmer, gikk ut med et krav om lønnsvekst på 6 prosent. Arbeidsgiversiden svarte med motkrav om kostnadsreduksjoner, bl.a. ved at en tidligere avtalt arbeidstidsreduksjon fra 36 til 35 timers uke skulle utsettes. Etter en streik som varte i 12 dager, ble det oppnådd enighet om en ny to-årig tariffavtale som innebærer en lønnsvekst på i underkant av 4 prosent i 1995. Arbeidstidsreduksjonen blir forøvrig gjennomført som planlagt fra oktober i år.

Etter at Bundesbank satte ned signalrentene flere ganger på våraparten i 1994, har rentene vært uforandret siden mai i fjor. Lombardrenten var da kommet ned i 6 prosent og diskontoen lå på 4,5 prosent. Dersom inflasjonen begynner å tilta i løpet av året og den relativt sterke økonomiske veksten fortsetter, kan en ikke utelukke en oppjustering av signalrentene i 1995. De langsiktige rentene økte betydelig i fjor, både som følge av oppjustering av vekstanslagene og trolig også pga. inflasjonsforventninger, og ligger nå klart høyere enn de kortsiktige rentene. Dette bildet er forenlig med forventninger om renteoppgang i det korte markedet.

Både eksporten og importen økte betydelig i fjor, og netto bidro handelen med utlandet til om lag 0,5 prosent av den samlede BNP-veksten. Regnet i volum er oppgangen i eksporten anslått til 6,8 prosent, mens importen ser ut til å ha økt med 6,2 prosent ifølge det tyske statistikkbyrået. Eksporten har fått drahjelp både fra den sterke veksten i USA og Storbritannia, men også fra konjunkturoppgangen i det kontinentale Europa. I tillegg har konkurransevnen overfor Japan blitt vesentlig forbedret som følge av den sterke appresieringen av yen, noe som er viktig pga. likheten i industristrukturen i de to landene. Importveksten virker overraskende sterk sett i forhold til den relativt beskjedne oppgangen i innenlandsk konsum. Dette kan imidlertid ha sammenheng med omleggingen av handelsstatistikken i EU fra begynnelsen av 1993, som trolig resulterte i for lave importtall dette året og dermed for høy vekst i fjor.

Nedgangskonjunkturen i de vestlige delstatene førte med seg et betydelig tap av arbeidsplasser, og ledighetsraten (målt mot samlet arbeidsstyrke) steg fra 5,9 prosent i 1992 til 8,2 prosent i fjor. Antallet arbeidsledige økte gjennom

første halvdel av 1994, men avtok noe mot slutten av året. Prognosene indikerer likevel ingen betydelig reduksjon av arbeidsledigheten fremover. I de østlige delstatene førte en omfattende omstrukturering av økonomien til at nærmere 3 millioner jobber gikk tapt etter gjenforeningen. En betydelig satsing på arbeidsmarkedstiltak og stor grad av førtidspensjonering har bidratt til å redusere antall arbeidssøkende. Likevel er det fortsatt over 1 million arbeidsledige i de østlige delstatene. Gjennom siste halvår i 1994 var det imidlertid en positiv utvikling ved at ledighetsraten falt fra rundt 15 prosent i juli til 13 prosent mot slutten av året.

Etter at de offentlige finansene forverret seg betydelig i 1993, la myndighetene opp til gradvis å redusere underskuddet gjennom de neste årene. Moderate lønnsoppgjør i offentlig sektor og kutt i forsvarsutgiftene bidro til å minske utgiftssiden i fjor. En viss bedring av arbeidsmarkedet og en reduksjon av ledighetstrygden trakk i samme retning. Finanspolitikken har også blitt strammet til i 1995 ved gjeninnføringen av solidaritetskatten, som bl.a. legges på lønn og renteinntekter og ventes å innbringe 26 mrd. mark i inneværende år. Sammen med virkninger av den økonomiske oppgangen, førte dette til at budsjettunderskuddet ble redusert fra 3,7 prosent av BNP i 1993 til 3,2 prosent i fjor, mens anslag for inneværende år indikerer et underskudd på rundt 2,5 prosent. Offentlig sektors gjeld vil likevel øke som andel av BNP fordi den tyske staten skal ta over utestående gjeld i selskapet Treuhandanstalt, som sto for privatiseringen av bedrifter i de østlige delstatene.

Storbritannia: Er konjunkturtoppen nådd?

Britisk økonomi har nå vært i oppgang i tre år og BNP økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 4 prosent i fjor. Privat konsum var lenge den viktigste drivkraften i oppgangen, og forbruksveksten holdt seg oppe i fjor til

tross for skatteøkninger. Det var likevel eksporten som bidro mest til den sterke BNP-veksten i fjor, stimulert av økt aktivitet i viktige eksportmarkeder. I tillegg økte boliginvesteringene noe i 1994 og det var også tegn til oppgang i næringsinvesteringene mot slutten av året. Det er ventet at BNP-veksten vil avta gradvis i 1995 og 1996, vesentlig som følge av en mer moderat eksportutvikling.

Privat konsum ser ut til å ha økt med 2,6 prosent i 1994, dvs. samme veksttakt som året før. Som følge av de betydelige skatteøkningene som trådte i kraft fra 1. april i fjor, økte husholdningenes realdisponible inntekt bare med rundt 1 prosent i 1994. Nedgangen i spareraten må ses i sammenheng med at arbeidsledigheten har falt betydelig de to siste årene, noe som kan ha bidratt til redusert usikkerhet og økte inntektsforventninger. Ifølge prognosene til NIESR og OECD vil spareraten kunne falle noe også i 1995 og sammen med tiltakende inntektsvekst bidra til at konsumet vil kunne øke i samme tempo som i de to foregående årene. Tall for detaljomsetningen viser imidlertid en viss avmatning av forbruket og DRI anslår bl.a. på denne bakgrunn en noe mindre konsumoppgang enn i fjor.

Etter at utviklingen i private realinvesteringer har vært svak gjennom første fase av konjunkturoppgangen, er det nå tegn til at investeringene tar seg opp. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at samlede investeringer økte med 3,2 prosent i 1994. Det ser ut til at privat boligbygging bidro mest til investeringsveksten i fjor med en økning på rundt 7 prosent. Flere forhold peker i retning av ytterligere vekst i realinvesteringene i tiden fremover. I industrien rapporterer stadig flere bedrifter at kapasitetsskranker er en begrensende faktor for produksjonen. Den finansielle situasjonen blant bedriftene er også god og brukerprisen på realkapital har falt betydelig de siste årene som følge av rentenedgangen. Industriinvesteringene ventes på denne bakgrunn å kunne øke med opp mot 10 prosent i 1995. Om lag

STORBRIANNIA: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994		1995			1996		
	Regnskap	NIESR feb	DRI jan	NIESR feb	OECD des	DRI jan	NIESR feb	OECD des	DRI jan
Privat konsum	2,6	2,6	2,5	2,9	2,7	2,2	2,1	2,8	2,5
Offentlig konsum	0,6	1,3	1,4	-0,4	0,7	0,8	-0,5	0,8	1,0
Investeringer i fast realkapital	0,3	3,2	3,3	5,0	5,2	7,5	4,3	5,4	6,8
Eksport	3,0	9,2	8,8	7,8	8,2	6,3	6,3	7,4	5,7
Import	2,9	5,2	4,5	4,9	7,4	5,5	3,9	7,7	6,3
Bruttonasjonalprodukt	2,0	4,0	3,9	3,2	3,4	3,1	2,5	3,0	2,6
Driftsbal. (nivå, prosent av BNP)	-1,6	-0,4	-0,2	-0,2	-1,3	-0,3	0,3	-1,5	-0,6
Konsumprisvekst ¹⁾	3,0	2,4	2,4	2,8	2,7	2,8	3,5	2,9	2,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	10,5	9,5	9,3	8,4	8,7	8,3	8,4	7,9	7,8
Kortsiktig rente (prosent)	5,9	5,5	5,5	7,1	6,7	6,8	8,1	7,5	7,4
Langsiktig rente ²⁾ (prosent)	7,5	8,0	8,2	8,4	8,6	8,6	8,2	8,1	8,8

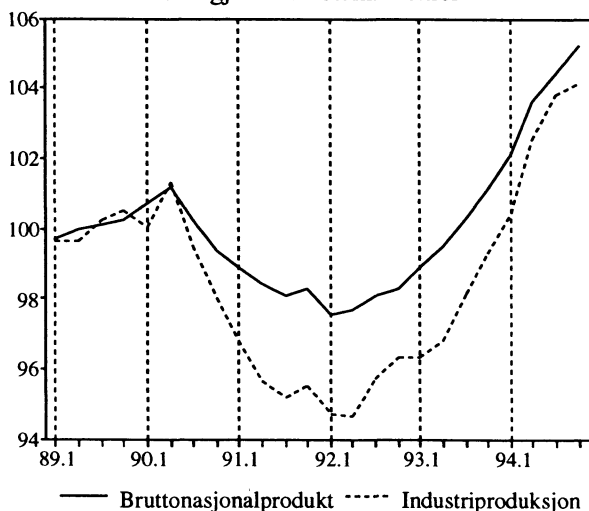
1) Konsumprisindeksen utenom renteutgifter til bolig. OECD-tall gjelder konsumdeflatoren.

2) 10 års obligasjoner for OECD og DRI, 20 års obligasjoner for NIESR.

Kilder: OECD Economic Outlook 56, Data Resources Inc.(DRI) og National Institute Economic Review 1/95 (NIESR).

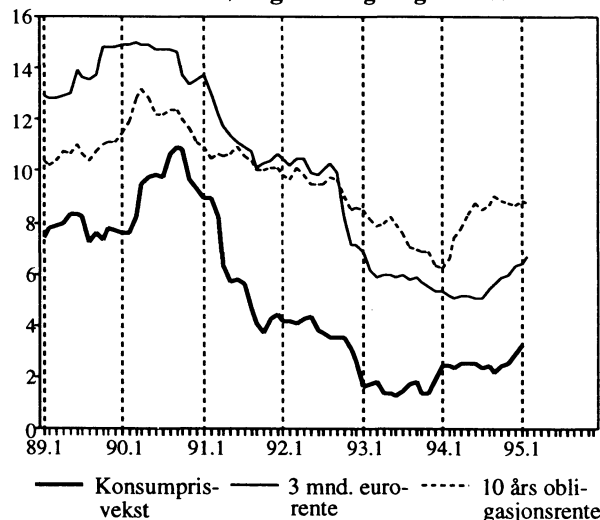
Storbritannia: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon

1989 = 100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Storbritannia: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

samme økning forventes i petroleumssektoren, som i fjor bidro klart negativt til investeringsutviklingen.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at samlet eksportvolum økte med rundt 9 prosent i 1994, etter en oppgang på 3 prosent året før. Industriprodukter, som utgjør om lag 80 prosent av britisk vareeksport, sto for det meste av veksten. Økt verdenshandel bidro til den positive eksportutviklingen, men det ser også ut til britiske eksportører har vunnet markedsandeler. Dette til tross for at effektene av at pundet deprimerte i 1992 nå trolig er uttømt. Importvolumet økte med rundt 5 prosent i fjor. Oppgangen var noe sterkere for industriprodukter, noe som antakelig må ses i sammenheng med den sterke produksjonsveksten. Driftsbalansen har forbedret seg betydelig siden begynnelsen av

1993 og viste overskudd i 3. kvartal 1994. På årsbasis må en tilbake til 1985 for å finne positiv driftsbalanse. Det er varebalansen som har bidratt til forbedringen av driftsbalansen, mens handel med tjenester, renter og overføringer har virket negativt.

Arbeidsledigheten begynte å falle i 1993 og nedgangen fortsatte gjennom fjoråret. Målt i prosent av arbeidsstyrken avtok ledigheten fra 10 prosent i januar til 8,6 prosent i desember. Samlet har antall arbeidsledige avtatt med rundt 500 000 personer fra et toppnivå på nær 3 millioner ledige i begynnelsen av 1993. Det har lenge vært uklart om bedringen i arbeidsmarkedet skyldes økt sysselsetting eller er et resultat av redusert arbeidstilbud, særlig blant menn. En husholdningsbasert undersøkelse har vist en oppadgående trend i antall sysselsatte siden slutten av 1992, mens arbeidsgiverbasert statistikk først i 3. kvartal i fjor viste økt sysselsetting. Langtidsledigheten, målt ved antall personer som har vært ledige i mer enn ett år, falt noe gjennom 1994 men utgjør fortsatt nærmere 40 prosent av den totale ledigheten. Prognosene tilsier ytterligere nedgang i arbeidsledigheten i tiden fremover, ned mot 8 prosent i 1996.

Den nedadgående trenden i konsumprisveksten, som startet i andre halvår 1993, fortsatte gjennom det meste av 1994. Økningen i konsumprisindeksen, eksklusive boligrenter, falt fra 2,8 prosent i januar til 2 prosent i oktober. Mot slutten av fjoråret var det imidlertid tendenser til økende prisvekst. Konsumprisveksten på 12-måneders basis (boligrenter unntatt) gikk opp med 0,8 prosentpoeng fra oktober i fjor til januar i år. Noe av økningen kan antakelig knyttes til avgiftsøkninger på bensin og tobakk, men matvareprisene steg også betydelig. Veksten i produsentprisene gikk også opp gjennom siste halvdel av fjoråret. Noen faktorer trekker i retning av tiltakende prisvekst fremover. Importprisene økte sterkt gjennom siste halvår i fjor og kapasitetsutnyttningen er trolig kommet opp på et relativt høyt nivå, særlig for utekonkurrerende bedrifter. I tillegg viser resultater fra en del lønnsoppgjør i privat sektor noe høyere lønnsstillegg sammenlignet med tilsvarende avtaler inngått et år tidligere.

Etter at Storbritannia forlot ERM i 1992, har intensjonene i pengepolitikken vært å holde konsumprisveksten innenfor, og helst i nedre del av, et intervall på 1-4 prosent. Begrunnet i forventninger om tiltakende prisvekst har basisrenten blitt hevet tre ganger siden september i fjor. Tilsammen har renten blitt satt opp med 1,5 prosentpoeng til et nivå på 6,75 prosent. De langsiktige rentene økte betydelig i fjor og ligger nå rundt 8,5 prosent for 10 års obligasjoner. Dette tilsier at de kortsiktige rentene vil kunne øke ytterligere i tiden fremover. NIESR anslår at basisrenten vil kunne komme opp i 8 prosent i begynnelsen av 1996, mens prognosene fra DRI og OECD ligger rundt 7,5 prosent.

Statsbudsjettet for 1995/96, som ble fremlagt i november i fjor, inneholdt forslag til en rekke mindre endringer både på inntekts- og utgiftssiden. Forslaget om å heve moms på brensel fra 8 til 17,5 prosent fikk ikke flertall i Underhuset. Som kompensasjon for den budsjetterte inntekt høyere

moms ville ha innbrakt, fikk regjeringen derimot gjennomslag for avgiftsøkninger på bensin og tobakk, samt en viss reduksjon på utgiftssiden. Det vedtatte budsjettet innebærer en finanspolitisk innstramming for inneværende budsjettår på 5,9 mrd. pund. Sammen med tidligere vedtatte budsjetter og den økonomiske oppgangen, vil dette ventelig bidra til en betydelig bedring i offentlige finanser i tiden fremover. NIESR anslår at statens lånebehov vil falle fra 5,8 prosent av BNP i 1994 til under 2 prosent i 1997.

Sverige: Sterk konjunkturoppgang

Oppgangen i svensk økonomi synes å være sterkere enn hva man tidligere har regnet med, først og fremst som følge av den markante veksten i eksportorientert industri. Innenlandsk etterspørsel ser ut til å ha nådd bunnen etter flere år med nedgang. Konjunkturoppgangen vil trolig fortsette i 1995 og 1996, basert på oppgang i investeringene og fortsatt vekst i eksportindustrien. Det ventes en viss reduksjon i arbeidsledigheten de kommende to årene, men ledigheten vil fremdeles være høy.

Nasjonalregnskapsstatistikk for de tre første kvartalene tyder, sammen med ulike økonomiske indikatorer for fjerde kvartal, på at bruttonasjonalproduktet (BNP) økte i 1994 etter tre år med nedgang. BNP økte i første halvår, men avtok svakt i tredje kvartal. Foreløpige indikatorer for fjorårets siste måneder tyder på at denne nedgangen var midlertidig. Veksten i BNP ser ut til å bli om lag 2 prosent i 1994. Generelt regnes det med en sterkere vekst i de to kommende årene. For 1995 regner de fleste prognoseinstituttene med en økning i BNP på mellom 2 og 2,5 prosent. I 1996 ventes det en ytterligere økning i veksten til mellom 2,5 og 3 prosent. Finansdepartementets (FD) prognoser, som ble presentert i forbindelse med fremleggningen av det svenske statsbudsjettet i januar, fremstår som optimistiske i forhold til de fleste andre prognoser. De fleste prognose-

makere er imidlertid enige om at oppgangen vil fortsette, drevet av vekst i investeringer og eksport.

Den statsfinansielle situasjonen er bedret i løpet av det seneste året, selv om den store statsgjelden fremdeles gir grunn til bekymring. Det er i alt lagt frem tre innstrammingspakker for å redusere det statlige budsjettunderskuddet - den såkalte Nathalieplanen i juni -94, en tilleggsproposisjon i november -94 og statsbudsjettet i januar i år. Samlet sett representerer disse innstrammingspakkene en styrking av den statlige budsjettbalansen med 114 milliarder svenske kroner i 1998 i forhold til situasjonen i 1994, hvis innstrammningene gjennomføres og de øvrige forutsetninger slår til. Innsparingene fordeler seg med i underkant av 50 milliarder hver på skatteøkninger og utgiftsreduksjoner, mens de resterende 20 milliardene skyldes reduserte renteutgifter som følge av at styrkingen av budsjettet reduserer det statlige lånebehovet. Budsjettunderskuddet som andel av BNP antas å gå ned fra 13 prosent i 1994 til 7 prosent i 1996, noe som fortsatt er høyt sammenlignet med mange industriland. Regjeringen regner med at med de innstrammningene som nå er foretatt, vil en nå målet om stabilisering av statens brutto gjeld som andel av BNP på mellom 90 og 95 prosent i 1997-1998. Regjeringen har blitt kritisert for at planene er for lite ambisiøse. Fra næringslivs-hold går kritikken på at innstrammningene i for liten grad tar form av kutt i kostbare velferdsordninger, men isteden skjer gjennom skatteskjerpelser.

Det private konsumet ser også ut til å øke svakt i 1994, etter flere år med nedgang. KI regner med en vekst i privat konsum på 0,7 prosent i 1994. Dette skyldes en oppgang i husholdningenes disponible realinntekt på 1,1 prosent, først og fremst gjennom økte lønns- og næringsinntekter. Spareraten ser dermed ut til å ha steget svakt i 1994 (0,4 prosentpoeng). For de to kommende årene regner en likevel med en fortsatt svak utvikling i konsumet, med tilnær-

SVERIGE: Makroøkonomiske hovedtall

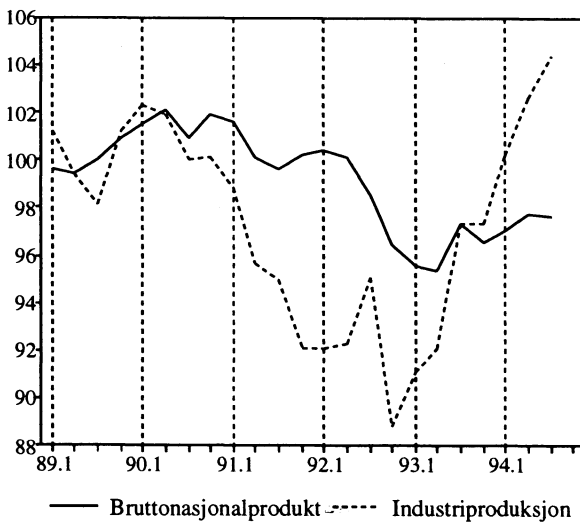
Volumendring i prosent der ikke annet fremgår

	1993			1994			1995			1996		
	Regnskap	KI des	FD jan	DRI feb	KI des	FD jan	DRI feb	KI des	FD jan	DRI feb		
Privat konsum	-3,7	0,7	0,6	0,4	0,3	0,0	-0,4	1,0	1,0	0,5		
Offentlig konsum	-0,6	-0,3	-0,2	-0,3	0,3	0,0	-0,3	-0,6	-1,0	-0,5		
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-17,6	-2,3	-1,3	-1,0	7,7	9,5	6,2	7,6	8,5	9,3		
- Næringsliv	-14,3	15,1	16,1	16,7	17,9	20,1	15,3	9,2	10,1	11,5		
- Off. myndigheter	4,3	5,9	6,5	7,3	9,1	9,2	9,0	2,8	1,7	4,4		
- Boliger	-31	-39,6	-39,3	-38,6	-29,5	-28,4	-29,0	5,8	9,2	4,5		
Eksport	7,6	12,6	12,2	12,0	8,9	9,5	8,4	7,0	7,3	5,9		
Import	-2,8	11,8	11	10,9	7,2	7,0	5,1	5,4	5,1	5,2		
BNP	-2,6	1,8	2,0	1,6	2,1	2,6	2,3	2,6	2,9	2,4		
Industriproduksjon	1,5	9,5	9,0	10,9	6,0	7,0	8,5	6,5	6,8	2,0		
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	-1,9	0,3	0,4	0,7	1,5	1,5	1,9	3,0	3,6	2,7		
KPI-vekst(des- des)	3,9	2,9*	2,8*	2,6	3,0	2,9	3,5	3,6	3,7	4,9		
Arbeidsledighetsrate (nivå)	8,2	7,9	7,9	8,0	7,5	6,8	7,6	6,9	6,1	7,0		

Kilde: Konjunkturinstituttet (KI), Finansdepartementet (FD), Data Resources Inc. (DRI) og Statistiska centralbyrån

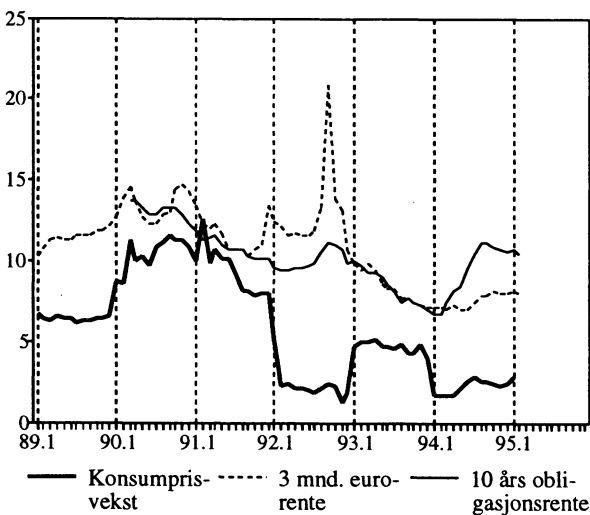
*) Endelige tall viser en konsumprisvekst på 2,6 prosent i 1994.

Sverige: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon 1989=100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Sverige: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

met nullvekst i 1995 og en økning på 1 prosent i 1996. Bak dette ligger en forventet nedgang i husholdningenes disponible inntekter på 1,5-2 prosent i 1995 og 0,5 prosent i 1996. Denne reduksjonen skjer på tross av økte lønns- og næringsinntekter, og skyldes innstramningene på offentlige budsjetter. Husholdningenes konsolideringsprosess, som fulgte fallet i eiendomsprisene i 1991-93, ser imidlertid ut til å være over. Etter et forventet fall i spareraten på om lag 1,5 prosentpoeng både i 1995 og 1996, kan raten komme ned i 5 prosent

Det kraftige fallet i bruttoinvesteringer i fast realkapital en har sett de seneste årene, ble betydelig dempet i 1994. Foreløpige anslag peker mot et fall i bruttoinvesteringene på 1-2 prosent i fjor. Næringslivets investeringer er imidler-

tid anslått å stige med 15-16 prosent i 1994. Dette skyldes først og fremst økte maskininvesteringer i eksportindustrien. Kapasitetsutnyttelsen er nå svært høy innenfor enkelte bransjer. Dette er ventet å føre til økte investeringer i de kommende årene. En viss forventet nedgang i innenlandsk rentenivå kan også bidra til vekst i investeringene. Videre vil midlertidige gunstige avskrivingsregler for bygninger trolig stimulere investeringene både i år og neste år. Næringslivets investeringer er ventet å øke med om lag 18-20 prosent i 1995 og 9-10 prosent i 1996. Offentlige investeringer økte i 1994 og forventes å vokse både i 1995 og 1996. Dette skyldes sterkere satsing på infrastrukturiltak, først og fremst veibygging. Nedgangen i boliginvesteringene fortsetter, og boligbyggingen nærmer seg et ekstremt lavt nivå. Foreløpige anslag tyder på en nedgang på hele 40 prosent i 1994. KIs prognoser gir en nedgang på nesten 30 prosent i 1995 og en økning på omlag 6 prosent i 1996. Totalt er bruttoinvesteringene i fast realkapital ventet å øke med om lag 8-9 prosent i 1995 og om lag 8 prosent i 1996.

Svensk eksport øker fremdeles sterkt. En kraftig produktivitetsvekst, særlig i 1992 og 1993, har sammen med depresieringen av svenske kroner og redusert arbeidsgiveravgift ført til en kraftig nedgang i de relative eksportprisene. Dette har gitt betydelige markedsandelsgevinster, spesielt i 1993, men også i 1994. Volumveksten i eksporten ser ut til å bli om lag 12 prosent i 1994. Landene i Sørøst-Asia har blitt et stadig viktigere marked for den svenske industrien, og eksporten til disse landene vokser fremdeles sterkt. I 1994 har det også vært betydelig vekst i eksporten til OECD-landene og de sentral- og østeuropeiske landene. Den sterke veksten i markedsandelene ventes å avta de nærmeste årene, men den generelle markedsutviklingen gjør at eksportveksten fremdeles blir betydelig, om enn noe mindre enn i de seneste årene. For 1995 ventes det en oppgang i eksporten på om lag 9 prosent, mens veksten i 1996 antas å ligge rundt 7 prosent.

Importen viser nå en kraftig oppgang. Etter svak vekst i 1992 og tilbakegang i 1993, ser importvolumet ut til å øke med 11-12 prosent i 1994. Dette er først og fremst en følge av økte maskininvesteringer og vekst i eksportorientert industri, som har en høy importandel. Det har også vært en økning i personbilimporten. En viss fremskynding av import som følge av at EUs felles importtollsatsar gjennomgående er høyere enn de som gjaldt i Sverige i 1994, bidro også trolig til den sterke importveksten i 1994. For de kommende to år regner en med at importveksten blir noe lavere, blant annet fordi det antas at effektene av depresieringen ennå ikke har slått fullt ut i forbrukerprisene på importerte varer. Importveksten anslås å bli om lag 7 prosent i 1995 og 5 prosent i 1996.

Foreløpige tall fra Statistiska centralbyrån (SCB) viser et rekordhøyt overskudd på handelsbalansen i 1994; 71,9 milliarder svenske kroner mot 54,4 milliarder i 1993. Det ser også ut til å bli et overskudd i driftsbalansen på 2,8 milliarder. Som følge av det økende handelsoverskuddet ventes overskuddet på driftsbalansen å øke de nærmeste årene, til

1,5 prosent av BNP i 1995 og 3 - 3,5 prosent av BNP i 1996.

I følge SCBs arbeidskraftundersøkelser var den åpne arbeidsledigheten i desember 1994 på 7,4 prosent av arbeidsstyrken, mot 8,0 prosent i samme måned i 1993. Gjennomsnittlig ledighet for fjoråret var på 7,9 prosent. Andelen av arbeidsstyrken som er på tiltak har imidlertid gått opp fra 4,2 prosent i 1993 til 5,3 prosent i 1994. I de kommende to årene regner man med en økning i sysselsettingen, spesielt i industrien og i tjenesteyting knyttet opp mot industrien. Samtidig ventes en vekst i arbeidstilbudet og en nedgang i antallet personer på arbeidsmarkedstiltak. Alt i alt regner KI med en reduksjon i ledigheten til 7,5 prosent i 1995 og 6,9 prosent i 1996, mens FD er noe mer optimistisk med anslag på 6,8 prosent i 1995 og 6,1 prosent i 1996. OECD regner i sine prognoser imidlertid ikke med noen nevneverdig reduksjon i ledigheten i Sverige de kommende to årene.

Konsumprisindeksen lå i desember 1994 på et nivå 2,6 prosent over nivået i desember 1993. Det er særlig økte importpriser, indirekte skatter og boligutgifter som har bidratt til denne økningen. Fra desember i fjor til januar i år steg prisene med 0,7 prosent, noe som hovedsakelig skyldes økte avgifter. I de to kommende årene er det ventet at veksten i konsumprisene fremdeles vil være lav, omlag 3 prosent i 1995 og drøyt 3,5 prosent i 1996. Det er økte indirekte skatter som ventes å bidra mest til veksten i prisene.

Danmark: Konsumledet oppgang og fallende ledighet

Danmark fikk i 1994 en økonomisk oppgang som overskred tidligere forventninger om vekst i produksjon, forbruk og sysselsetting. Fra 2. kvartal 1993 til 2. kvartal 1994 var det betydelig oppgang i sesongjustert BNP, men veksten avtok gjennom perioden og i 3. kvartal i fjor falt BNP med 1 prosent sammenlignet med foregående kvartal.

Veksten skyldes først og fremst en økning i privat konsum på 8,6 prosent i samme periode, mens aktivitetsfallet i 3.kvartal hovedsakelig knyttet seg til en kraftig reduksjon i boligbyggingen og den øvrige bygge- og anleggsvirksomheten. Den Danske Bank (DDB) anslo i desember veksten i BNP i 1994 til 4,8 prosent, men prognosen tar ikke høyde for nasjonalregnskapstallene for tredje kvartal som trekker tallene noe ned. Mens det ble ført en relativt ekspansiv finanspolitikk i 1994, varsler finansloven for 1995 en moderat innstramning tilsvarende 0,25 prosent av BNP. Sammen med lavere vekst i privat forbruk, forventes dette å bidra til en nedgang i veksten i BNP til rundt 3,5 prosent i 1995 og til i underkant av 3 prosent i 1996 (DDB).

Danmarks Statistikk (DS) sin indikator for forbrukertillit som baserer seg på månedlige intervjuundersøkelser, viste et noe svakere bilde enn forventet i november. Indeksen tok seg imidlertid opp igjen i desember og gir uttrykk for en høy grad av optimisme blant forbrukerne basert på deres forventninger til utviklingen i dansk økonomi. Blant annet på bakgrunn av den høye forbrukertilliten presenterte DDB i desember et anslag for vekst i privat forbruk i 1995 på 4,5 prosent og på 3,3 prosent i 1996. Både OECD og Økonomiministeriet (ØM) synes å være noe mer forsiktige med anslag på henholdsvis 3,3 og 4,3 prosent for 1995.

Som følge av stigende innenlandsk etterspørsel etter varer og tjenester, har også importen økt betydelig det siste året. Fra 2. kvartal 1993 til 2. kvartal 1994 steg importen med 17 prosent. Basert på forventninger om noe lavere vekst i andre halvår anslo DDB importveksten i 1994 til vel 12 prosent på årsbasis og henholdsvis omlag 7 og 5,5 prosent i 1995 og 1996. Denne reduksjonen må ses i sammenheng med lavere vekst i etterspørselen. Den danske eksportindustri har gjennom det siste året stått overfor en betydelig markedsvekst som følge av den generelle oppgangskonjunktoren hos de viktigste handelspartnere. De siste anslagene for eksportveksten i 1994 er på vel 5 prosent (DDB).

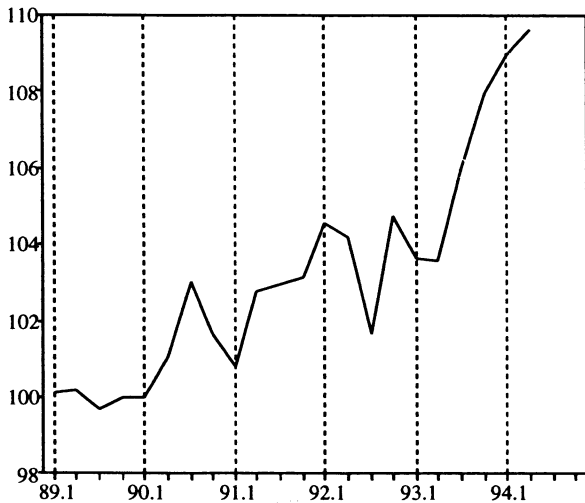
DANMARK: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994		1995			1996	
	Regnskap okt	ØM des	DDB okt	ØM des	DDB des	OECD des	DDB des	OECD
Privat konsum	2,4	6,7	7,3	4,3	4,5	4,3	3,3	3,0
Offentlig konsum	2,8	1,2	1,0	0,6	2,1	0,7	1,9	0,4
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-2,3	6,2	5,5	5,8	3,8	6,4	1,8	6,0
Næringslivet	-2,9	6,3	5,3	7,9	6,1	..	1,8	..
Offentlige myndigheter	2,1	3,5	1,7	-6,4	-1,3	..	1,9	..
Boliger	-3,0	8,0	9,3	7,0	-1,0	..	1,3	..
Eksport	-2,0	5,3	5,2	5,0	5,4	5,6	5,1	5,4
Import	-4,1	12,3	12,3	7,3	7,1	7,2	5,4	5,6
Bruttonasjonalprodukt	1,5	4,6	4,8	3,2	3,6	3,3	2,9	2,9
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	4,1	2,7	2,9	2,2	3,0	2,0	3,2	2,6
Konsumprisvekst	1,3	2,0	2,0	2,4	2,2	2,5	2,4	3,0
Arbeidsledighetsrate	12,2	12,2	12,0	10,7	10,7	10,8	10,1	10,1

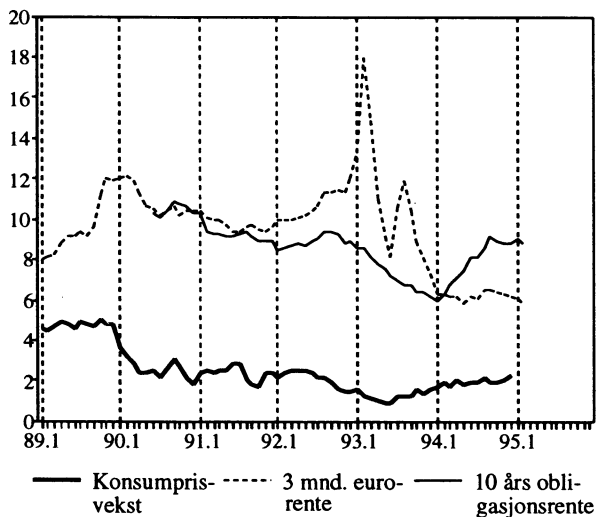
Kilder: Økonomiministeriet (ØM), Den Danske Bank (DDB), OECD Economic Outlook 56.

Danmark: Bruttonasjonalprodukt
1989=100. Sesongjustert volumindeks

Kilde: OECD.

Danmark: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

Under forutsetning av at kostnadsveksten holder seg rundt 3 prosent i 1995, kan dansk eksportindustri få en moderat forbedring i konkurranseevnen. På bakgrunn av dette forventer DDB at eksportveksten vil holde seg på samme nivå også i 1995 og 1996. Selv om en for både 1994 og 1995 forventer å få et overskudd på driftsbalansen, vil lavere vekst i eksporten enn i importen svekke balansen sett i forhold til 1993, da overskuddet var betydelig.

Veksten i bruttoinvesteringene i 1994 er anslått til 5,5 prosent (DDB). For 1995 forventes denne veksten å reduseres. Dette skyldes først og fremst et antatt fall i boliginvesteringene som følge av at tilskuddsordningen for reparasjon og vedlikehold faller bort, samt at rentefallet fra 1993 ikke

kan forventes å gi samme investeringseffekt i 1995 og 1996. I tillegg faller energiinvesteringene i offentlig sektor betydelig. Disse forholdene tilsier at investeringsveksten kan komme ned under 4 prosent i 1995, for deretter å avta ytterligere til under 2 prosent i 1996 (DDB).

I følge tall fra DS gikk antall registrerte ledige ned fra 12,5 prosent til 10,9 prosent av arbeidsstyrken fra juli til desember i fjor (sesongjusterte tall). Denne reduksjonen må ses i lys av den generelle oppgangen i økonomien, samt av at arbeidsmarkedsreformen - den såkalte orlovsordningen - har begynt å gi resultater. Både OECD og DDB venter at arbeidsledighetstallene reduseres ytterligere både i 1995 og 1996. Samtidig vil arbeidsstyrken trolig vokse kraftig i løpet av denne toårsperioden. Arbeidsmarkedsreformen har gjennom bruk av lønnede videreutdannings og permisjonsordninger redusert ledigheten betydelig blant de korttidsledige. Derimot synes ikke reformen å ha hatt noen virkning på antall langtidsledige, da denne gruppen har økt gjennom 1994.

Til tross for det kraftige oppsvinget og innføringen av en rekke nye avgifter, økte konsumprisene bare med 2 prosent i fjor. Dels som reaksjon på et strammere arbeidsmarked og dels som et svar på høyere kapasitetsutnyttelse i industrien, forventes prisveksten å stige moderat i 1995 og 1996 til hhv. 2,2 og 2,4 prosent (DDB). Bak disse anslagene ligger en uttalt forventning om moderate lønnstillegg til våren og at avgiftsnivået ikke stiger nevneverdig. Både OECD og DDB uttrykker imidlertid bekymring for at en betydelig reduksjon i ledigheten vil kunne presse priser og lønninger opp. Nye tall fra DS viser at lønningene i industrien økte med 3,6 prosent fra mai 1993 til mai 1994, noe som kan tyde på at lønnsveksten er på vei oppover.

På rente og valutasiden ventes det ikke store endringer på mellomlang sikt. De lange rentene antas ifølge DDB å falle til 8,25 prosent i løpet av første kvartal 1995 for deretter å stige til 8,5 prosent ved utgangen av året. Et tilsvarende forløp anses som rimelig også for de korte rentene. Gjennom 1995 forventes det en moderat vekst i 3 månedersrenten på 0,4 prosentpoeng fra desembernivået på 6,1 prosent. Under forutsetning om fortsatt stort overskudd på betalingsbalansen finner DDB grunn til å tro at den danske kronen vil styrke seg noe mot tyske mark utover i 1995. Den nye uroen på valutamarkedene har imidlertid så langt resultert i en viss svekkelse av danske kroner.

Utviklingen i verdensøkonomien

Den høye veksten i de engelsktalende industrilandene og den konjunkturelle oppgangen i det kontinentale Europa vil ha en gunstig effekt på utviklingen i den øvrige delen av verdensøkonomien. De positive bidragene vil trolig komme både i form av økende etterspørsel, lavere press for proteksjonistiske tiltak i industrilandene og høyere råvarepriser.

De aller fleste av landene i Øst-Europa og det tidligere Sovjetunionen har beveget seg i retning av et mer markedsbestemt økonomisk system de siste tre til fem årene. Omfang og tempo i gjennomføringen av overgangen varierer imidlertid sterkt. De landene som på et tidlig tidspunkt i reformprosessen gjennomførte makroøkonomiske stabiliseringstiltak og strukturelle endringer, opplever nå økning i produksjonen. Dette gjelder Albania, Den tsjekkiske republikk, Den slovakiske republikk, de baltiske stater, Polen og Ungarn. Utsiktene for disse landene virker relativt lyse i de nærmeste årene, og oppgangen i Vest-Europa vil trolig gi økt drahjelp. Utviklingen har ikke vært like positiv i Bulgaria og Romania, hvor innføringen av reformer har tatt noe lengre tid.

Republikkene i det tidligere Sovjetunionen (utenom Baltikum) har opplevd et betydelig fall i BNP de senere årene. Prognosene tyder på at nedgangen vil bremse noe opp, men det er ikke ventet positive vekstrater de nærmeste to årene. Den kraftige inflasjonen falt betydelig i fjor, men er fortsatt på et meget høyt nivå og indikerer store strukturelle problemer i økonomiene.

I det meste av Afrika har bruttonasjonalproduktet per innbygger gjennomgående falt år for år siden 1980. Strukturtil-

Bruttonasjonalprodukt i ulike deler av verden

Prosentvis volumendring fra året før.

	1993		1994*		1995*		1996*	
	IMF	IMF	LINK	IMF	LINK	IMF	LINK	
Verden	2,3	3,1	2,1	3,6	2,7	..	3,2	
Industriland	1,3	1,1	2,5	2,2	2,7	..	2,8	
Øst-Europa ¹⁾	-2,3	-1,4	2,1	3,1	3,3	..	4,0	
SUS og Baltikum ²⁾	-12,0	-12,0	-20,0	-3,9	-15,3	..	-5,0	
Utviklingsland	6,1	5,6	5,3	5,6	5,8	..	6,1	
Afrika	1,0	3,3	1,8	4,5	2,6	..	2,6	
Latin-Amerika	3,4	2,8	3,4	3,3	3,7	..	4,9	
Asia ³⁾	8,5	8,0	6,3	7,3	6,4	..	6,3	
Kina	10,9	..	9,5	..	8,6	

* Angir prognoser

¹⁾ Omfatter Bulgaria, Polen, Ungarn, Slovakia, Den tsjekkiske republikk og Romania.

²⁾ Består av alle tidligere sovjetiske republikker og de tre baltiske statene hos LINK, kun Russland hos IMF.

³⁾ IMF inkluderer Kina i tallene for Asia, mens LINK skiller landet ut som egen region.

Kilder: IMF og LINK-prosjektet

LINK-prosjektet er et internasjonalt prognosesamarbeid i FN-regi, som Statistisk sentralbyrå deltar i. Prognosene for verdensøkonomien blir utarbeidet på grunnlag av modellsimuleringer der de enkelte landene bidrar med makroøkonomiske modeller for sine respektive land. Modellene blir simulert samtidig, bundet sammen med en handelsmatrise.

pasningsprogrammene som IMF og Verdensbanken har laget for Afrika, og som flesteparten av kontinentets land - mer eller mindre helhjertet - har iverksatt fra midten av åttitallet, har så langt ikke gitt tilstrekkelig økning i veksten. Problemer i form av sosial og politisk ustabilitet, stor gjeldsbyrde og lave utenlandske investeringer er faktorer bak den svake BNP-veksten. IMF venter en viss bedring i utviklingen de neste to årene basert på en forutsetning om at landene fortsetter reformpolitikken skissert i stabiliseringsprogrammene. LINK er mer pessimistiske, blant annet med bakgrunn i at flere av landene i området har uløste væpnede konflikter og for liten administrativ og politisk evne til å føre en vekstfremmende politikk. BNP-veksten kan derfor også de neste to årene komme under den gjennomsnittlige befolkningsveksten, som er i overkant av 3 prosent.

Mens Latin-Amerika på midten av åttitallet sto for over halvparten av verdens bruttogjeld, er denne andelen nå redusert til rundt 20 prosent. Riktignok skyldes dette et stykke på vei den kraftige veksten i USAs utenlandsgjeld, men en kombinasjon av IMF's politikkpålegg og gjeldslettelse har ført til at LatinAmerikas gjeldsproblemer nå i større grad er håndterbare. Flere av landene i regionen har de siste årene hatt høye vekstrater, spesielt Argentina, Brasil, Chile, Colombia og Peru der BNP økte med 5 -7 prosent i 1993. Foreløpige tall og prognosene peker mot noe mindre gunstig utvikling i 1994 og 1995, med vekstrater rundt 4 prosent. Den økonomiske krisen i Mexico som toppet seg i desember i fjor, har ført landet ut i store vanskeligheter. En internasjonal hjelpepakke på 40 milliarder dollar har ikke vært tilstrekkelig til å gjenopprette tilliten til den mexikanske økonomien. Den harde innstrammingspakken som regjeringen annonserte like etter nyttår, har hittil hatt liten effekt, og nye kraftige tiltak er ventet. Mye tyder på at den stramme finans- og pengepolitikken vil føre til nedgang i produksjonen i år, etter en anslått vekst rundt 1,5 prosent i 1994. Venezuela har også hatt store problemer, med fall i BNP de siste to årene. Det er imidlertid ventet at situasjonen vil snu i innneværende år.

Asia (utenom Japan) har i de siste tyve årene opplevd betydelig økonomisk vekst, og denne utviklingen er ventet å holde seg også i 1990-årene. Mens det tidligere var NIC-landene (Sørkorea, Hong Kong, Singapore og Taiwan) som hadde områdets høyeste vekstrater, har Indonesia, Malaysia og Thailand fulgt etter i de siste årene. Av landene i Sørøst-Asia har Filippinene hatt en mer moderat vekst enn de øvrige, en situasjon som imidlertid synes å ha snudd i 1994. Etter årtier med krig og økonomisk tilbakegang begynner nå også landene i Indokina å vise en positiv utvikling, for eksempel er BNP-veksten i Vietnam anslått til nær 10 prosent i fjor, et nivå som er ventet å holde seg i innneværende år. Det asiatiske landet som har hatt den mest bemerkelsesverdige utviklingen, og som ved sin dominerende størrelse har stor betydning, er Kina, med en BNP-vekst rundt 11 prosent i fjor. Den raske veksten har gitt kraftig inflasjon, spesielt i storbyene. På tross av enkelte aktivitetsdempende tiltak fra myndighetenes side, er det ventet fortsatt sterk økning i produksjonen de neste årene. Landene i Sør-Asia har ikke hatt den samme oppgangen som landene lengre øst. Foreløpige tall tyder imidlertid på at BNP i både India og Pakistan vokste med rundt 5 prosent i fjor, en utvikling som er ventet å holde seg i nær fremtid.

Internasjonale markedsforhold

Internasjonale varemarkeder

Oljemarkedet

Oljemarkedet var i 1994 preget av at både tilbud og etterspørsel økte mer enn på flere år. Fra et rekordlavt nivå ved inngangen til året (13 dollar pr. fat) steg spotprisen på Brent Blend i løpet av første halvår til rundt 17 dollar pr. fat. En viktig faktor bak prisoppgangen var at oppjusteringer av vekstanslagene for OECD-området førte til forventninger om høyere oljeetterspørsel og strammere marked. I tillegg viste det seg at oljelagrene var mindre enn tidligere antatt. Etter en kortvarig topp på 18 dollar pr. fat mot slutten av sommeren, blant annet i forbindelse med at Nigerias oljeproduksjon ble hemmet av streik, beveget prisen på Brent Blend seg mellom 16 og 17 dollar utover høsten. Oljeproduksjonen i landene utenfor OPEC økte mer enn forventet, og i siste kvartal i fjor økte også tilbudet fra OPEC. For hele 1994 under ett var det ifølge IEA et tilbudsoverskudd på 0,2 millioner fat pr. døgn, mot 0,3 millioner fat året før.

Etterspørselen etter olje i OECD-området økte med 0,8 millioner fat pr. døgn fra 1993 til 1994. Det tilsvarer en vekst på omkring 2 prosent, og er den høyeste på seks år. Den største veksten kom i Nord-Amerika og Japan. Økonomisk vekst på omkring 4 prosent og en kald vinter bidro sterkt til høyere oljeetterspørsel i USA og Canada i fjor, mens overgang fra olje til gass i kraftproduksjonen og mildvær i 4. kvartal i fjor dempet veksten noe. I Japan kom konjunkturoppgangen først i andre halvår, men svært varmt

sommervær og økt bruk av olje i elektrisitetsproduksjonen bidro til en kraftig vekst i oljeetterspørselen i 1994. I OECD-Europa var den økonomiske veksten over 2 prosent i alle de fire største landene, men dette ga seg i liten grad utslag i økt oljeforbruk. I andre halvår var forbruket faktisk mindre enn året før, først og fremst på grunn av mildere vintervær mot slutten av året, men også fordi konsumveksten ser ut til å henge etter veksten ellers i økonomien. Det har vært relativt lav etterspørsel etter bensin i OECD-Europa gjennom hele 1994, dels som følge av overgang til bruk av dieselmotorer og avgiftsøkninger ved inngangen til året. I 1995 venter IEA en noe lavere etterspørselsvekst i OECD-området enn i fjor, til tross for en antakelse om en økonomisk vekst på 3 prosent. Europa ventes å få den største prosentvise økningen, mens det for Stillehavsområdet er ventet en liten nedgang til tross for konjunkturoppgang i Japan. I USA ventes en noe lavere vekst enn i fjor.

Etter to år med redusert etterspørsel etter olje, økte forbruket i landene utenfor OECD-området med 0,2 millioner fat pr. døgn i fjor. Bakgrunnen for dette er dels at reduksjonen i etterspørselen i det tidligere Sovjetunionen ikke faller like raskt som tidligere, og dels at den totale oljeetterspørselen i de øvrige regionene økte med 1 million fat pr. døgn for tredje år på rad, dvs. rundt 4,5 prosent. Den største etterspørselsveksten var i landene i Asia, spesielt Sør-Korea og India. I Kina var veksten noe hemmet av importrestriksjoner på olje. For 1995 venter IEA at oljeforbruket i det tidligere Sovjetunionen vil reduseres ytterligere til et nivå lik halvparten av nivået fra 1989. Bakgrunnen for

Etterspørsel og tilbud av olje¹⁾

Millioner fat pr. dag

	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4	Prognoser			
									95.1	95.2	95.3	95.4
Etterspørsel	68,1	65,4	65,8	69,2	69,3	66,3	67,4	69,8	70,2	67,5	68,3	71,1
OECD	39,6	37,6	38,6	40,4	40,6	38,7	39,7	40,7	41,0	39,3	39,9	41,3
Europa	13,6	13,0	13,6	14,3	13,7	13,3	13,5	14,1	14,0	13,5	13,8	14,4
Nord Amerika	18,9	18,7	19,4	19,7	19,8	19,4	19,7	19,8	19,7	19,7	20,0	20,2
Stillehavsområdet	7,0	6,0	5,7	6,5	7,1	6,0	6,4	6,9	7,2	6,1	6,1	6,7
Tidligere Sovjetunionen	6,2	5,6	5,1	5,6	5,3	4,4	4,6	4,9	4,8	4,0	4,2	4,6
Resten av verden	22,3	22,2	22,1	23,2	23,4	23,2	23,1	24,1	24,4	24,2	24,2	25,2
Tilbud	67,8	66,7	67,2	68,1	68	67,7	68,2	69,7
OPEC	27,3	26,4	27	27,1	27,1	27,1	27,2	27,5
OECD	16,6	16,5	16,7	17,4	17,5	17,4	17,4	18,2	18,2	17,4	17,3	18
Tidligere Sovjetunionen	8,2	8	7,7	7,5	7,1	7,1	7,3	7,3	6,7	6,6	6,8	7
Resten av verden	15,7	15,8	15,8	16,2	16,3	16,1	16,3	16,7	17	17,3	17,4	17,5
Lager endring	-0,3	1,3	1,4	-1,1	-1,3	1,4	0,8	-0,1

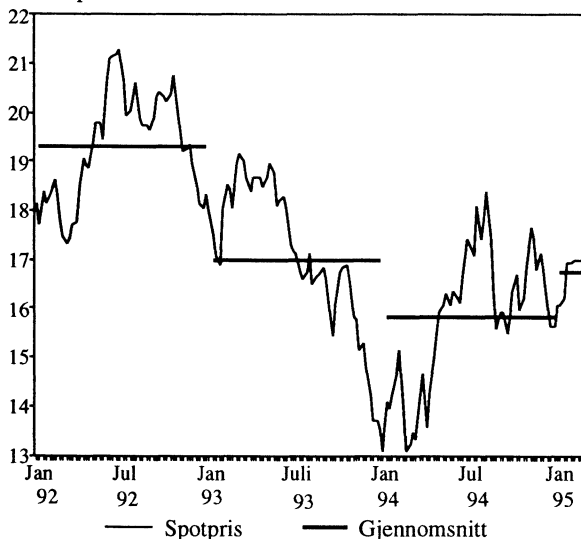
1) Inklusive NGL

Kilde: Oil Market Report (IEA) januar 1995

Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding og statistisk avvik

Spotprisen på Brent Blend

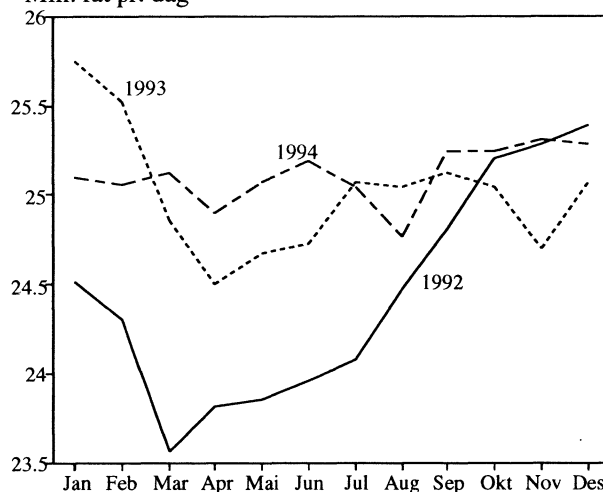
Dollar pr. fat

Kilde: Petroleum Intelligence Weekly

Råoljeproduksjon i OPEC 1992-1994

Mill. fat pr. dag

*Utenom Ecuador fra februar 1993

Kilde: Petroleum Intelligence Weekly

dette er forventninger om svakere økonomisk utvikling enn tidligere antatt, samt endringer i eksportreglene som ventes å føre til økte priser på oljeprodukter. I de øvrige landene venter IEA omtrent den samme økningen som i fjor.

OPECs produksjon av råolje var forholdsvis stabil i 1994, men økte noe mot slutten av året. I siste kvartal var produksjonen omkring 0,7 millioner fat pr. døgn høyere enn den avtalte mengden. Ifølge tall fra Petroleum Intelligence Weekly (PIW) var det først og fremst Saudi-Arabia, Venezuela og Irak som produserte over kvoten sin. På bakgrunn av konjunkturoppgangen i fjor, var det ventet at etterspørselen etter OPEC-olje ville stige utover året, med muligheter for høyere priser og større kvoter. Det var derfor stor misnøye i OPEC da det viste seg at mer eller mindre hele etterspørselsoppgangen ble spist opp av økende tilbud fra land utenfor OPEC, med den følgen at OPECs markedsandeler gikk noe ned fra 1993 til 1994. På OPEC-møtet i november i fjor vedtok en på denne bakgrunn å videreføre de eksisterende kvotene ut 1995. IEAs prognoser tilsier en noe større etterspørsel etter OPEC-olje i år, men det har stadig vært en tendens til å underestimere tilbudet fra land utenfor OPEC. Dersom dette gjentar seg, noe som indikeres av PIW, kan det bli spennende å se hvor lenge OPEC er villig til å miste markedsandeler til andre produsenter.

Det er ennå ikke avklart når Irak vil få tillatelse av FN til å eksportere olje. PIW antyder at det tross sanksjonene muligens foregår en eksport på hele 250 000 fat pr. døgn fra Irak, blant annet via de kurdiske områdene i nord. Usikkerheten er fortsatt stor i markedet omkring hvordan OPEC vil reagere når FN løfter sanksjonene mot Irak.

I likhet med året før var det Nordsjøen som bidro mest til oppgangen i oljeproduksjonen i 1994 med en økning på hele 18 prosent i forhold til 1993, ifølge IEA. Den største

veksten kom i britisk sektor. Ifølge PIW vil produksjonsøkningen i Nordsjøen bli på 0,45 millioner fat pr. døgn i 1995, dvs. omtrent 8 prosent. Prognosene fra IEA er noe lavere. Etter alt å dømme vil Norge i 1995 eksportere mer olje enn noe annet land i verden, med unntak av Saudi-Arabia. I fjor var det Iran som var innehaver av denne posisjonen. Det har også vært vekst i oljeproduksjonen i Latin-Amerika og Asia gjennom 1994, og IEA venter at den største økningen i 1995 vil finne sted i den førstnevnte regionen, med Colombia som den viktigste bidragsyter til veksten.

De eneste regionene der oljeproduksjonen sank i 1994, var USA og det tidligere Sovjetunionen. I Russland var imidlertid produksjonen i andre halvår større enn i første halvår, og produksjonsnedgangen fra 1993 til 1994 var lavere enn nedgangen i etterspørselen. I følge PIW er produksjonen begrenset av mangel på marked mer enn av mangel på kapasitet. Eksporten fra det tidligere Sovjetunionen økte i fjor til 2,4 millioner fat pr. døgn. IEA forventer at eksporten vil holde seg på dette nivået også i 1995.

Oljelagrene i OECD-området utgjorde ved inngangen til desember i fjor 3,74 millioner fat, noe som er en økning på ca. 30 000 fat i forhold til ett år tidligere. Denne veksten tilsvarer omtrent økningen i omsatt kvantum, slik at lagerstørrelsen er forholdsvis uforandret omregnet til antall dagers fremtidig forbruk.

Den forventede prisoppgangen i fjor høst ble forhindret av større produksjonsøkning enn markedet hadde ventet. Utover høsten ble fokus rettet mot 1995, med utsikter til strammere marked i andre halvår. Det gav forventninger om høyere priser og muligheter for OPEC til å øke sine kvoter i løpet av året. De siste prognosene tyder imidlertid på at tilbudet fra landene utenfor OPEC igjen må oppvurdere. Dette innebærer at etterspørselen etter OPEC-olje kun vil øke moderat i inneværende år. Prisutviklingen

fremover vil være preget av hvordan OPEC forholder seg til denne utviklingen. Dersom det kommer avklaringer om Iraks eksportmuligheter, vil dette også kunne påvirke oljepriisene i stor grad. Slik det ligger an nå, er det imidlertid lite som tyder på store endringer i prisnivået fremover.

Andre råvaremarkeder

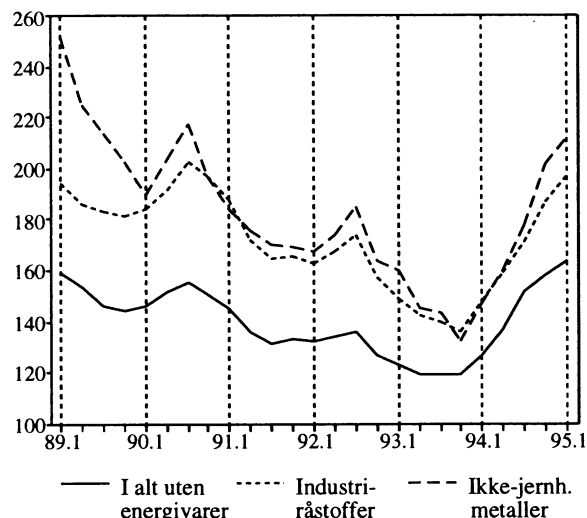
Den langvarige nedgangen i råvareprisene stoppet opp mot slutten av 1993, og det var en betydelig prisoppgang for de fleste råvarer i 1994. Ifølge prisindeksen for råvarer utarbeidet av Institut für Wirtschaftsforschung i Hamburg (HWWA), økte råvareprisene, eksklusive energiråstoffer, med over 30 prosent fra januar i fjor til samme måned i år. Prisene på ikke-jernholdige metaller økte mest, med en vekst på over 50 prosent. Den positive utviklingen for mange råvarer har sammenheng med tiltakende etterspørsel som følge av den sterke økonomiske veksten i Nord-Amerika og konjunkturoppgangen i Europa. I tillegg har spesielle forhold på tilbudssiden bidratt til økt press i markedet for varer som kaffe og aluminium. I løpet av de siste månedene har prisutviklingen flatet ut, noe som kan indikere at oppgangsfasen er over.

Etter en lang nedgangsperiode nådde aluminiumsprisene et bunn-nivå i november 1993. Et samarbeid mellom flere av de store produsentlandene om midlertidige produksjonsbegrensninger var trolig en viktig årsak til at prisene begynte å stige. Det ble oppnådd enighet om frivillige kutt i produksjonen på tilsammen 1,5 millioner tonn (om lag 10 prosent av samlet produksjon), hvorav russernes andel utgjorde 500 000 tonn. Til tross for at begrensningene antakelig ikke ble fullstendig gjennomført og betydningsfulle produsenter i Sør-Amerika og Midt-Østen ikke inngikk i samarbeidet, økte prisen på aluminium med 80 prosent fra november 1993 til desember 1994. Den sterke prisoppgangen må også ses på bakgrunn av den generelle konjunkturoppgangen i Europa, som bl.a. har medført økt etterspørsel etter aluminiumsprodukter fra bilindustrien. Aluminiumsprisene nådde i februar i år en foreløpig topp på i underkant av 2200 dollar pr. tonn, om lag det samme nivået som ved forrige toppnotering i 1990. Deretter falt imidlertid prisnivået raskt til rundt 1800 dollar. Nedgangen har antakelig sammenheng med at store internasjonale fond og banker, som i fjor investerte store beløp i lagre av metaller, begynte å trekke seg ut av markedet. Med ytterligere etterspørselsvekst og opprettholdelse av produksjonsbegrensningene, kan prisene likevel komme til å ta seg opp igjen.

Fjoråret viste også en svært positiv prisutvikling for flere andre ikke-jernholdige metaller. Prisen på bly, som økte kraftig allerede i siste del av 1993, steg med om lag 30 prosent i løpet av fjoråret. En viktig årsak var økt etterspørsel fra bilindustrien i Europa og USA, kombinert med et moderat fall i produksjonen. For innværende år indikerer prognosene et visst tilbudsunderskudd. Dersom russiske produsenter ikke klarer å øke sitt tilbud av bly, kan det derfor ligge an til ytterligere prisoppgang. Prisen på kopper nådde bunnen i november 1993 og har siden steget med over 80

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet

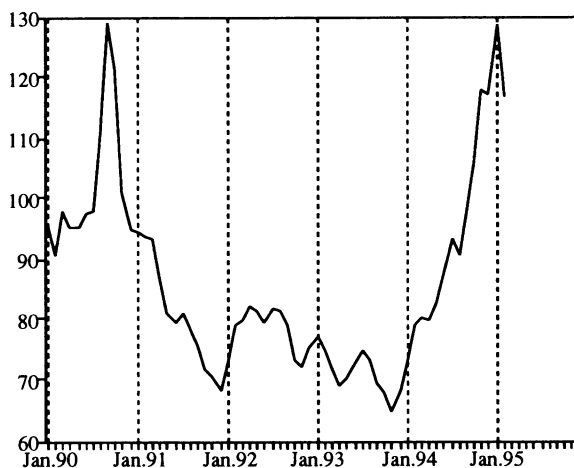
På dollarbasis. 1975 = 100.

Kilde: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung.

Indeks for aluminiumspriser

På dollarbasis. 1979 = 100

Kilder: World Metal Statistics, t.o.m. januar 1994. Financial Times, februar 1995.

prosent. Økt etterspørsel i USA, som utgjør en fjerdedel av verdensmarkedet for kopper, er en viktig faktor bak oppgangen. Kopperprisen har trolig også blitt noe påvirket av rene spekulasjonsskjøp, og prisen falt noe i februar i år. Prisen på nikkel steg lite i første del av 1994, men etter en kraftig prisoppgang i fjor høst lå prisen i desember nærmere 70 prosent over nivået ett år tidligere. Som for de andre metallene er den positive etterspørselsutviklingen i USA og Europa en viktig årsak til oppgangen. Det har imidlertid også vært spekulasjonsskjøp av nikkel og prisen falt med over 20 prosent i februar i år. Både tinnprisen og prisen på sink har vært i oppgang siden oktober 1993, men prisveksten har vært mer moderat enn for øvrige ikke-jernholdige metaller. Oppgangen i prisen på tinn har blitt begrenset ved at Kina, som er verdens største produsentland, ikke

Anslag for veksten i verdenshandelen

Volumvekst fra året før, prosent

Institutt	Måned	1994	1995	1996
NIESR	feb	9,0	8,5	6,4
DRI	des	7,6	6,8	6,3
OECD	des	8,9	8,2	7,8
LINK	des	7,1	7,0	..
IMF	okt	7,2	5,9	..
AIECE	okt	7,3	7,4	..
Uveid gjennomsnitt		7,9	7,3	6,8

holdt tilbake sin eksport i tråd med en internasjonal overenskomst. I sinkmarkedet har effektene av produksjonsbegrensninger blant vestlige produsenter blitt motvirket av økt eksport fra Russland og Kina.

Verdensproduksjonen av stål falt med rundt 1 prosent i fjor etter noe sterkere oppgang året før. Det var Russland og Japan som særlig bidro til produksjonsnedgangen, mens produksjonen økte i Kina, USA og Europa. Med tiltakende etterspørsel fra bilindustri og byggevirksomhet, oppsto det et visst press på prisene i begynnelsen av fjoråret. Utviklingen i stålmarkedet styrker trolig situasjonen til produsentene av jernmalm i prisforhandlinger. På den annen side skaper økt produksjon av stål basert på skrapjern usikkerhet omkring den videre prisutviklingen på jernmalm. Prisene på ferrosilicium, et tilsetningsstoff i stålproduksjonen, er i oppgang og prognosene peker i retning av fortsatt prisvekst gjennom 1995.

Prisene på industriråstoffer fra land- og skogbruk økte med 38 prosent i løpet av 1994. Tremasseprisene nådde et historisk bunnpunkt på 400 dollar pr. tonn høsten 1993. Transportproblemer for russisk eksport til Skandinavia bidro til et omslag i utviklingen. Prisene tok seg betydelig opp i fjor og oversteg i oktober 700 dollar pr. tonn, drevet av en kraftig økning i etterspørselen og høy kapasitetsutnyttelse. Forventninger om fortsatt vekst i forbruket av papir tilsier ytterligere prisoppgang fremover.

Prisene på nærings- og nytelsesmidler økte med om lag 20 prosent i fjor, etter en svak utvikling året før. Oppgangen skyldes bl.a. kraftig vekst i prisen på kaffe, som ble satt i gang ved at produsentland innførte eksportbegrensninger i slutten av 1993. Etter at to frostperioder i Brasil reduserte forventet kaffeproduksjon i 1995/96 sesongen med 30-40 prosent, økte spotprisen på kaffe dramatisk i fjor sommer og prognosene fra AIECE (Organisasjonen av europeiske konjunkturinstitutter) indikerer betydelig prisvekst også i år. Internasjonale sukkerpriser økte jevnt gjennom første del av fjoråret, som følge av lav produksjon i 1993/94-sesongen. Forventninger om et betydelig tilbudsunderskudd i 1994/95-sesongen kan vise seg ikke å slå til, ettersom gode værforhold har stimulert produksjonen både i Australia, Brasil og i Sør-Afrika. AIECE påpeker at det høye prisnivået også gir incentiver til utvidelse av produksjonskapasiteten og anslår en vekst i sukkerprisen på 6 prosent for 1995.

Utviklingen i verdenshandelen

Etter at lavkonjunkturen i Japan og i de fleste europeiske land bidro til beskjeden vekst i verdenshandelen i 1993 (3,2 prosent ifølge OECD), indikerer anslagene for 1994 et betydelig oppsving i handelen. Et konjunkturmessig omslag i det kontinentale Europa og forsterket vekst i Nord-Amerika er viktige årsaker til økt handelsvekst. NAFTA-avtalen har antakelig gitt positive impulser til handelen i Nord-Amerika. Forøvrig holdt den økonomiske aktiviteten seg på et høyt nivå i Sørøst-Asia i fjor og den sterke veksten i Kina fortsatte. I de to neste årene ventes det en viss konjunkturmessig avmatning i Nord-Amerika, men negative effekter på handelen kan bli motvirket av sterkere økonomisk vekst i Europa og Japan. I gjennomsnitt anslås veksten i verdenshandelen å avta noe, fra om lag 8 prosent i 1994 til rundt 7 prosent i 1995 og 1996.

Anslagene for veksten i verdenshandelen varierer en del mellom ulike institutter, selv for prognoser som er laget på om lag samme tidspunkt. Dette kan skyldes ulik definisjonen av handel, ved at en enten tar utgangspunkt i tall for både importvolum og eksportvolum eller benytter en av disse størrelsene. Det er også noe variasjoner med hensyn til hvilke land og regioner som inkluderes.

Endringer i Norges handelspolitiske situasjon

I løpet av de siste 2 årene har en rekke nye avtaler vedrørende internasjonal økonomisk aktivitet trådt i kraft. Nedenfor beskrives i korte trekk de avtaler som i størst grad vil påvirke Norges handelspolitiske situasjon i årene fremover.

1. januar 1993 innførte den Europeiske union (EU) det indre marked, der det ble åpnet for fri flyt av varer, tjenester, arbeidskraft og kapital. Nøyaktig ett år senere trådte avtalen om EØS (Europeisk økonomisk samarbeidsområde) i kraft. Av de fem EFTA-landene som underskrev EØS-avtalen, valgte de tre største å knytte seg til et fullt EU-medlemskap fra og med 1. januar 1995. Dette bidro til å svekke EFTA-landenes styrke sammenlignet med EU i de organer som regulerer og styrer EØS-avtalen, ble det sett som nødvendig å foreta enkelte justeringer av avtalen i lys av at kun Norge og Island sto igjen.

Den nye GATT-avtalen, som er resultat av 8 år med forhandlinger i den såkalte Uruguay-runden, ble underskrevet i april 1994. Den skal gradvis iverksettes fra 1. juli i år og fram mot år 2002. GATT-avtalen vil først og fremst få innvirkning på Norges handel med land utenfor EØS-området. På områder som ikke er inkludert i EØS-avtalen, vil GATT imidlertid også få betydning for handelen med EØS-landene.

EØS-avtalen

Avtalen inneholder mange bestemmelser med sikte på å sikre fri flyt av varer mellom Norge og de øvrige EØS-landene. Den forbyr bruk av toll og kvantitative importbegrensninger. Enkelte varer er unntatt, deriblant de fleste jordbruksprodukter og næringsmidler. Kvantumsrestriksjonene er imidlertid blitt noe mindre for en del hagebruksprodukter, og tollene skal fjernes på ca. 60 landbruksvarer som hovedsaklig produseres i søreuropeiske land. Norsk eksport av fisk til EU er også underlagt begrensninger, men her skal tollsatsene i gjennomsnitt reduseres fra i underkant av 4 prosent i 1993 til ca. 2 prosent frem mot 1997. For industrivarer var frihandel allerede nedfelt i handelsavtalen av 1972 og i all hovedsak videreføres denne praksis fra 1. januar 1994.

EØS-avtalen pålegger Norge å ta i bruk EUs konkurranseregler som forbyr konkurransebegrensende avtaler og misbruk av markedsrett som har merkbar effekt på handelen mellom EØS-landene. Videre bestemmer avtalen at statlige handelsmonopoler tilpasses slik at det ikke oppstår forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet. Dette berører importmonopolet til Vinmonopolet A/S og Norsk Medisinaldepot. Offentlige innkjøpsmarkeder skal åpnes for internasjonal konkurranse. Vareinnkjøp på over 1,6 millioner kroner må legges ut på anbud i hele EØS-området. I tillegg må Norges krav til produktstandard harmoniseres med EUs for å eliminere tekniske handelshindringer. Statstøtte til næringer må ikke virke skjermende mot konkurranse fra andre EØS-land. Ettersom Norge blir stående utenfor EUs tollunion, er imidlertid vår handelspolitikk overfor tredjeland fristilt fra EUs politikk. Dette innebærer også at grensekontroll og krav til opprinnelsesdokumentasjon ved innføring av varer til EU opprettholdes.

Fri handel med tjenester vil først og fremst påvirke sektorer som transport, bank og forsikring, telekommunikasjon og skipsfart. Avtalen åpner for at man fritt kan etablere slik tjenestevirksomhet i et hvilket som helst EØS-land under forutsetning av at bedriftene er gitt konsesjon i ett av landene. Følgelig falt den særnorske konsesjonsplikten for virksomheter innen disse næringene bort.

Fri bevegelse av arbeidskraft gir gjensidig åpning for å søke arbeid og å etablere selvstendig næringsvirksomhet i et hvilket som helst EØS-land. Herunder gjelder også at man har krav på de samme trygdeordninger som vanlige statsborgere. I EØS-avtalen ligger det også nedfelt en intensjon om en enhetlig godkjenningsordning av høyere utdanning som skal gjelde for hele området. På denne måten skal det bli lettere å anvende sin kompetanse i et annet land.

Opp gjennom 80-årene ble reglene for kapitalbevegelser inn og ut av Norge betydelig liberalisert. Dette medførte at EØS-avtalens bestemmelse om fri bevegelse av kapital i stor grad var oppfylt før 1. januar 1994. De gjenstående bestemmelsene var i første rekke knyttet til regulering av størrelsen på utenlandske eierandeler i norske industriselskap. I tillegg ble det også åpnet for utenlandske livselskap og kjøp av tjenester fra verdipapirmeglere. Enkelte reguleringer av drifts- og eierforhold innen jordbruk og fiske ble opprettholdt da disse er forenlige med avtalen.

Opprettelsen av EØS-området nødvendiggjorde overordnede organer for administrasjon, låne- og tilskuddsordninger, overvåking (ESA) og tvisteløsning (EØS-domstolen). Norges økonomiske bidrag til disse institusjonene utgjorde omlag 200 mill. kroner i 1994, der den største delen av utgiftene knyttet seg til EFTA-landenes låne- og tilskuddsforpliktelser.

Sverige, Østerrike og Finlands medlemskap i EU

Fra og med 1. januar 1995 trådte Sverige, Østerrike og Finland ut av EFTA og inn i EU. Fra 1. juni i år vil dette bidra til at Norges andel av kostnadene knyttet til drift av EØS-institusjonene stiger fra omlag 17 prosent til ca. 90 prosent. Samtidig har man gjennom reforhandlinger redusert institusjonenes størrelse og aktivitet betraktelig, slik at kostnadene ikke vil vokse i samme omfang. EFTA-landenes frihandelsavtale inkluderte de fleste former for næringsmidler og fisk. Ettersom Sverige, Østerrike og Finland nå trer ut av EFTA, er vår handel av slike varer med disse landene nå tollpliktig. Der EUs ytre tollsatser er betydelige, vil dette kunne påvirke Norges eksport. Det er også blitt hevdet at det vil kunne presse norske bedrifter som betjener markedene i de tidligere EFTA-landene til å flytte sin virksomhet til EU-området, da fortrinnsvis Sverige og Danmark. I henhold til Utenrikshandelstatistikken for januar 1995, falt eksporten av fisk til Finland og Sverige med henholdsvis 64 og 21 prosent sammenlignet med tallene for januar 1994. Dog må dette ses i sammenheng med en uvanlig høy eksport av fiskevarer til disse landene i desember i fjor. I henhold til den nye GATT-avtalen har Norge rett til forhandlinger om kompensasjon for tap relatert til utvidelsen av EUs tollunion fra 1. januar i år. For tiden pågår slike forhandlinger.

GATT

The General Agreement on Tariffs and Trade er et avtaleverk som regulerer handelen mellom 123 land, med sikte på å bygge ned handelsbarrierer og sikre en rettferdig behandling av handelspartnere. Det siste skal sikres gjennom den såkalte bestevilkårsklausulen, som krever at medlemslandene skal gi ethvert annet medlemsland like gode handelsvilkår som den best tilgodesette av dem. Tollunioner og frihandelsområder er unntatt fra dette, likeså handelspreferanser innenfor ordningen Generalized System of Preferences, som gir u-land særlig markedsadgang.

Resultatene fra Uruguayrunden (UR) innebærer for det første fortsatte tollnedsettelse for industriprodukter som tradisjonelt har vært gjenstand for GATT-forhandlinger. Videre ble det oppnådd avtaler på en rekke nye områder. Av de viktigste kan for det første nevnes at Verdens handelsorganisasjon (World Trade Organization, WTO) ble vedtatt opprettet. Det nye institusjonelle rammeverket vil kunne sikre en mer effektiv administrering og håndheving av avtalene i GATT. For det andre går det nye avtaleverket lengre når det gjelder synliggjøring og regulering av ikke-tollmessige handelsbarrierer. For det tredje er regler for handel med landbruksvarer, tekstil- og beklednings (TEKO)-varer, samt tjenester innlemmet.

Som følge av tidligere GATT-forhandlinger var industrilandenes gjennomsnittlige toll på industriprodukter nede på omkring 5 prosent før UR-forhandlingene. UR resulterte i ytterligere reduksjoner på 35-40 prosent i bestevilkårssatsene. Reduksjonene skal i hovedsak gjennomføres i løpet av 5 år. De norske forpliktelsene innebærer en harmonisering av Norges og EUs ytre tollsatser. Tollreduksjonene er tidels resultat av tosidige forhandlinger, hvor Norge har prioritert forhandlinger med USA, Japan og en del nyindustrialiserte utviklingsland. Det er oppnådd tollreduksjoner eller full tolleliminering for viktige norske sektorer som møbler, kjemiske produkter og fisk.

UR-bestemmelsene går på mange områder lengre enn den tidligere GATT-avtalen når det gjelder ikke-tollmessige handelshindringer. For det første innskrenkes mulighetene for unntak fra det generelle forbudet mot kvantitative handelsrestriksjoner. Dette gjelder ikke minst innenfor områdene landbruk og TEKO (se nedenfor). GATT-reglene gir fortsatt anledning til å søke om å innføre såkalte beskyttelsestiltak, dvs. midlertidige importbegrensninger for varer der importen er i ferd med å gjøre alvorlig skade på nasjonal industri. Reglene for hvor lenge tiltakene kan opprettholdes er imidlertid skjerpet og flere typer tiltak er blitt forbudt. For det andre har UR gitt en noe mer bindende avtale om tekniske

handelshindringer. For det tredje har mange av partene i UR, deriblant Norge og våre viktigste handelspartnere, inngått en avtale om strengere regler for internasjonal konkurranse ved offentlige innkjøp. Avtalen går ikke lenger enn EØS-avtalen på dette området, men omfatter flere land. For det fjerde er flere typer subsidieordninger blitt forbudt, med den begrunnelsen at de virker konkurransevridende.

I den nye Landbruksavtalen er bestemmelsene om handelsvridende støtte og om importvern av størst betydning for norsk landbruk. Handelsvridende støtte, dvs. skjermingsstøtte og produksjonsfremmende budsjettstøtte, skal samlet sett reduseres med 20 prosent. Unntatt fra dette er støtte til produksjon som samtidig er underlagt produksjonsbegrensende tiltak. I praksis faller mange norske ordninger utenfor forpliktelsene og er ikke underlagt begrensninger. Importvern vil bare være tillatt i form av tollsatser, og tollsatsene skal reduseres med et aritmetisk gjennomsnitt på 36% i løpet av 6 år, men minst 15% for alle enkeltprodukter. For Norges del er tollsatsene satt så høyt at alle viktige produkter vil være tilnærmet like beskyttet som før - selv etter den nedtrapingsplan vi har bundet oss til. En viss liberalisering ligger det i bestemmelsen om minimumsimport, som krever at en viss kvote skal kunne innføres til lave tollsatser. Det ligger an til at vi vil kunne dekke dette ved å gi u-landsprodukter spesiell adgang.

Handel med TEKO-varer er igjen integrert i GATT. Hittil har Multifiberavtalen, som representerer et unntak fra GATTs generell regelverk, hjemlet bilaterale eksportbegrensningsavtaler. For enkelte varer har Norge hatt slike med flere sørøst-asiatiske og østeuropeiske land. Høye tollsatser på TEKO-produkter har imidlertid vært av større betydning for det norske skjermingsnivået, ikke minst fordi TEKO-varer er unntatt fra preferanseordningene overfor u-land. UR har vedtatt utfasing av kvotebegrensningsavtalene i løpet av 10 år. Norge har videre forpliktet seg til reduksjoner i bestevilkårssatser for TEKO fra et handelsveidd snitt på ca. 17 prosent til et snitt på ca. 10 prosent.

Nytt i UR er også integreringen av handel med tjenester. Avtalen kan ikke sies å føre til økt markedsadgang. De viktige prinsippene i forhandlingene har vært å synliggjøre de rettigheter det enkelte land har bundet seg til å gi, samt å sikre bestevilkårsbehandling. I forhold til det siste har Norden fått aksept for tiltak som fremmer nordisk samarbeid, samt særbehandling når det gjelder audiovisuelle tjenester (sammen med EU). Avtaler om skipsfart, telekommunikasjon, finansielle tjenester og personbevegelser er ennå ikke ferdigforhandlet.

Konjunkturutviklingen i Norge

Offentlig forvaltning og økonomisk politikk

Finanspolitikken

Foreløpige anslag for statsregnskapet for 1994 viser et underskudd før lånetransaksjoner på 30,8 mrd. kroner. Korrigert for statens netto petroleumsinntekter var budsjettunderskuddet på 56,8 mrd. kroner i fjor. Underskuddet på statsbudsjettet ble redusert med 13,1 mrd. kroner fra 1993 til 1994, mens budsjettunderskuddet justert for petroleumsinntekter viste en nedgang på 15,1 mrd. kroner i samme tidsrom.

Reduksjonen i det petroleumskorrigerede underskuddet på statsbudsjettet fra 1993 til 1994 kan i hovedsak føres tilbake til følgende forhold:

- Den sterke veksten i aktivitetsnivået i norsk økonomi fra og med 2. halvår av 1993 bidro til at skatte- og avgiftsinntektene fra fastlands-Norge økte med 15,6 mrd. kro-

ner fra 1993 til 1994. Spesielt førte den betydelige økningen i bilsalget til sterk vekst i avgiftsinntektene.

- Overføringene fra Norges Bank ble i 1994 4,5 mrd. kroner høyere enn i 1993. Hovedårsaken til økningen i disse overføringene var at Norges Bank fikk et stort bokført overskudd i 1992, som følge av at kroneverdien av valutabeholdningen steg etter depresieringen av norske kroner høsten 1992.
- Overføringene fra Skattefordelingsfondet økte med 5,5 mrd. kroner mer enn overføringene fra staten til kommuneforvaltningen, noe som hadde sammenheng med at satsen for fellesskatt ble satt opp i 1994.
- Utgiftene til kjøp av varer og tjenester ble redusert med 1,1 mrd. kroner i 1994, men økte overføringer til private og utlandet på 4,9 mrd. kroner bidro til å begrense reduksjonen i budsjettunderskuddet.

Inntekter og utgifter på statsbudsjettet

	Regnskap			Vekst fra	
	Mrd.kr	Anslag på regnskap ¹⁾		foregående år, pst.	
	1993	1994	1995	1994	1995
Inntekter i alt	321,7	343,1	353,8	6,6	3,1
Skatter, avgifter og andre inntekter fra petroleumsvirksomheten	44,6	44,8	46,5	0,3	3,7
Inntekter ekskl. oljeskatter og inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet	277,1	298,3	307,3	7,6	3,0
Skatter og avgifter fra fastlands-Norge	201,1	216,7	228,6	7,7	5,5
- Direkte skatt og trygdeavgifter	88,8	91,9	95,0	3,5	3,4
- Avgifter	112,4	124,8	133,6	11,1	7,0
Overført fra Skattefordelingsfondet	15,2	21,5	27,0	41,1	25,6
Overført fra Norges Bank	5,1	9,6	8,2	87,9	-13,6
Renteinntekter	28,4	23,8	21,4	-16,2	-10,2
Andre inntekter	27,2	26,7	22,1	-1,8	-17,2
Utgifter i alt	365,6	373,9	364,7	2,3	-2,5
Utgifter til statlig petroleumsvirksomhet	16,6	18,8	10,8	12,9	-42,6
Utgifter ekskl. utgifter til statlig petroleumsvirksomhet	349,0	355,1	353,9	1,8	-0,4
Kjøp av varer og tjenester	86,6	85,5	86,2	-1,3	0,9
- Sivile formål	63,6	62,0	62,6	-2,6	1,0
- Forsvarsformål	23,0	23,5	23,6	2,2	0,5
Overføringer	262,4	269,6	267,7	2,8	-0,7
- Tilskudd til kommuneforvaltningen	52,0	52,8	54,1	1,6	2,4
- Renteutgifter	19,5	21,1	19,8	8,2	-6,0
- Andre overføringer	190,8	195,7	193,7	2,5	-1,0
Overskudd før lånetransaksjoner	-43,9	-30,8	-10,9		
Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for statens nettoinntekter fra petroleumsvirksomhet	-71,9	-56,8	-46,6		
Overskudd ekskl. kapitalinnskudd i petroleumsvirksomhet og annen forretningsdrift	-30,4	-18,1	2,1		

1) Salderingsproposisjonen for 1995-budsjettet.

Kilde: Finansdepartementet.

Evaluering av skattereformen

I forbindelse med at skattereformen ble vedtatt i 1992, ble det også besluttet at delingsmodellen skulle evalueres etter 2 år, dvs. i 1994. Som en følge av dette fikk Statistisk sentralbyrå i oppgave å samle inn og bearbeide data for personlig næringsdrivende og aksjeselskaper som ble berørt av delingsmodellen. Resultatene av de analyser som Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet har gjort foreligger i Ot.prp.nr. 19 1994. Her skal vi i korte trekk gi en oversikt over hovedkonklusjonene i evalueringen.

Kort om delingsmodellen

Formålet med delingsmodellen er å dele inntekt fra næringsvirksomhet inn i en personinntektsdel og en kapitalinntektsdel. Grunnen til at en må ha denne delingen er at skattesatsen for personinntekt i dagens skattesystem kan være opp til 24,4 prosentpoeng høyere enn satsen på kapitalinntekt, og at det er praktisk umulig på et objektivt grunnlag å trekke et klart skille mellom hva som er person- og kapitalinntekt. Delingsmodellen er primært ment å gjelde for personlig næringsdrivende da disse opptjener sin inntekt dels ved eget arbeid og dels ved at de eier kapital. En personlig næringsdrivende kan imidlertid lett organisere seg som et aksjeselskap og dermed unnsnippe de progressive personinntektsskattesatsene. Dette fører til at delingsmodellen også må gjelde for aksjeselskaper hvor eieren(eierne) er aktiv(e). Da en av naturlige årsaker (hvis en ønsker å ha et skille mellom foretaks- og personbeskatning) ikke kunne innføre delingsmodellen for alle aksjeselskaper ble det bestemt at aksjeselskaper hvor aktive eiere eier minst 2/3 av aksjekapitalen eller har rett på 2/3 av utbyttet, skal få beregnet en personinntekt.

Delingen av inntekt fra næringsvirksomhet er relativt enkel. En tar utgangspunkt i det økonomiske resultat for virksomheten. En justerer så dette for faktiske kapitalinntekter og kapitalutgifter. Fra dette trekker man fra en beregnet kapitalavkastning og eventuelt et lønnsfradrag. Kapitalavkastningen er beregnet som kapitalen i virksomheten multiplisert med en sjablonmessig bestemt kapitalavkastningsrate som ble satt til 16 prosent i 1992 og 1993 og 13,5 prosent i 1994. Inntekten etter fradraget for kapitalavkastning og eventuelt lønnsfradrag er den beregnede personinntekten. Denne blir følgelig beskattet etter progressive personskattesatser. Det er imidlertid et tak for beskatning av personinntekt. Inntekter over 34G beskattes kun med sats for kapitalinntekt. Skattefunksjonen blir således regressiv for særlig høye personinntekter.

Datamaterialet og evalueringsmetode

Det ble for inntektsårene 1991 og 1992 foretatt inntekts- og formuesundersøkelser for personlig næringsdrivende (forskuddspliktige) og foretak (etterskuddspliktige). Det ble lagt vekt på å få et tilfredstillende utvalg av skattesubjekter som ble berørt av delingsmodellen. Det ble derfor foretatt spesialundersøkelser for både selvstendige næringsdrivende og for etterskuddspliktige. Begge undersøkelsene er blitt veiet slik at de skal representere den faktiske populasjon av skattesubjekter som ble berørt av delingsmodellen.

Evalueringsens hovedmål var å kartlegge og forklare endringene i skattebelastning for skattesubjekter som ble berørt av delingsmodellen. Det ble lagt vekt på å fremskaffe gjennomsnittstall for skattebelastningen i begge årene, fordelt etter kjennetegn som inntekt, næringsgruppering og andre kjennetegn ved foretaket som f.eks. lønnskostnader.

Det ble totalt trukket ut 5000 selvstendig næringsdrivende for 1991 og 1992. Disse er trukket tilfeldig innenfor 8 ulike undergrupper. En valgte å dele inn trekkpopulasjonen i forskjellige underutvalg fordi en dermed sikrer seg at en får representert alle næringsgrupper i undersøkelsen. Personene som ble trukket ut, er hovedsaklig de samme i begge år, men av naturlige årsaker (nedleggelse, oppstart) er enkelte næringsdrivende kun representert i et av årene. Utvalget for næringsdrivende er påkoblet husholdningsopplysninger og er koblet sammen med inntekts- og formuesundersøkelsen for andre forskuddspliktige (lønnstakere, pensjonister og næringsdrivende ikke trukket ut i spesialundersøkelsen). Grunnen til dette er at en da lettere kan sammenlikne lønnstakere og næringsdrivendes inntekts- og formuesforhold. Et av de uttalte hovedmål med innføringen av delingsmodellen for personlige næringsdrivende var å få en tilnærmet likebehandling av lønnstakere og næringsdrivende (Innst.O. nr. 80 for 1990-91 s.238).

Selvstendig næringsdrivende

Skattebelastningen for de selvstendig næringsdrivende ble beregnet ved hjelp av Statistisk sentralbyrås mikrosimuleringsmodell LOTTE. LOTTE er en modell hvor en kan beregne skatter og trygder for hver enkelt person i datamaterialet. I forbindelse med evalueringen ble modellen utvidet med en beregningsmodul som kan brukes til å evaluere effekter av delingsmodellen. I denne modulen kan en simulere forslag til endringer i delingsreglene, f.eks. en endring i raten for kapitalavkastning.

Tabell 1 viser at skattereformens kortsiktige virkning må sies å være små. Skatteendringene var i hovedtrekk marginale fra 1991 til 1992 for alle inntektsintervall unntatt for de med bruttoinntekt under 100 000 kroner. Forklaringen på at de med lavest bruttoinntekt fikk en høyere skattebelastning er i hovedsak at laveste nettoskattesats økte fra 26,5 til 28 prosent. For lønnstakere ble denne økningen oppveid av at minstefradraget økte, men minstefradraget gjelder ikke for næringsdrivende. Næringsdrivende med høye bruttoinntekter fikk en marginal nedgang, dette skyldes i hovedsak at den marginale skattesats på personinntekt gikk ned fra 1991 til 1992. Det må presiseres at næringsdrivende fikk beregnet personinntekt også i 1991, men da etter helt andre regler. Resultatet var at de fleste næringsdrivende ikke opplevde store endringer fra 1991 til 1992. Tabellen oppgir gjennomsnittstall innenfor hver inntektsgruppe. Det må imidlertid presiseres at gjennomsnittstallene kan skjule store endringer for enkeltindivider.

For en mer grundig analyse vises det til Ot.prp. nr. 19 1994-95.

For en mer grundig analyse vises det til Ot.prp. nr. 19 1994-95.

Foretak

For denne sektoren ble det samlet inn opplysninger for ca. 6 600 foretak i begge årene. Også i denne undersøkelsen ble det lagt vekt på å få med de samme selskapene i begge årene. Det ble lagt spesielt stor vekt på å få en stor representasjon av potensielle delingsforetak i 1991 og faktiske de-

Tabell 1. Samlet inntektsskatt i prosent av bruttoinntekt for næringsdrivende på ulike inntektsnivå. Ektepar/personnivå. 1991 kroner

Inntekt i 1 000 kr	Andel i prosent 1991	Skatt i prosent av bruttoinntekt		Endring prosent- poeng
		1991	1992	
-100	11	8	12	4
100-150	8	18	20	2
150-200	13	19	20	1
200-250	12	18	21	3
250-300	12	21	22	1
300-350	10	21	23	2
350-400	9	23	24	1
400-500	10	25	24	-1
500	15	28	27	-1
Totalt	100	21	22	1

Kilde: Ot. prp. nr. 19 (1994-95).

lingsforetak i 1992. For 1992 er det opplysninger for ca. 2500 delingsforetak.

Delingsmodellen medfører en kobling mellom personbeskatning og foretaksbeskatning. Da beskatningen av personinntekt er knyttet til den enkelte næringsdrivendes kjennetegn er det nødvendig med en skattemodell som tar hensyn til denne koblingen. Statistisk sentralbyrå har tidligere ikke hatt en modell som beregner skatter for foretak. Den nyutviklede modellen ble kalt LOTTE-A/S.

Skattleggingen av et foretaks inntekt vil være avhengig av inntektsanvendelsen. I et foretak hvor det er aktive eiere, vil således den totale skatt være en funksjon av hvor mye de aktive eiere ønsker å ta ut som lønn, utbytte og tilbakeholdt overskudd. For å ta hensyn til dette har en i LOTTE-A/S koblet foretaksopplysninger og de aktive eierne ligningsopplysninger. Dette betyr at en ser skattleggingen av foretaket og eierne som en enhet.

Også for foretak var den kortsiktige virkning av delingsmodellen på faktiske skatter liten. Ser en alle foretak under ett var faktisk skattebelastningen uendret. Enkelte bransjer fikk imidlertid relativt store endringer. Spesielt var dette tydelig i privat tjenesteyting som fikk en relativt stor skatteøkning. Går en dypere inn i materialet finner en at spredningen er større blant foretak enn for næringsdrivende. Enkelte foretak har opplevd store endringer i beskatningen, og disse endringene framgår ikke av gjennomsnittstallene i tabellen.

Tabell 2. Samlet skatt på selskap¹⁾ og eiere i prosent av selskapets inntjening som tilfaller eierne. Skatt på beregnet personinntekt pr. aktiv eier

Næring	Antall selskaper 1991	Skatt i prosent av inntjening		Skatt på beregnet pers.innt. pr aktiv eier Kroner
		1991	1992	
Industri	2 700	28	28	4 500
Bygg og anlegg	3 700	27	29	1 900
Varehandel, hotell og restaurantvirk.	9 600	28	27	7 400
Transport	1 400	28	26	9 800
Eiendomsdrift, forretn. messig tjenesteyting	3 200	31	29	4 300
Privat tjenesteyting	1 800	28	35	4 600
Annet/uoppgjitt ²⁾	300			
I alt	22 700	28	28	5 500

1) Med selskap menes her delingsselskaper der samme antall eiere kan etterspores i datamaterialet i både 1991 og 1992. Antall selskaper viser oppblåste tall.

2) Det er så få observasjoner i denne gruppen at en ikke har grunnlag for å si noe om utviklingen i skattebelastningen.

Kilde: Ot. prp. nr. 19 (1994-95).

Konklusjon

Denne gjennomgangen i seg selv er ikke nok til å trekke sterke konklusjoner om de kortsiktige virkninger av skattereformen. Imidlertid viser analysene presentert i Ot. prp. nr. 19 at de kortsiktige virkninger av delingsmodellen var små. En bør imidlertid ta enkelte forbehold. For det første er det knyttet usikkerhet til datamaterialet som analysene er basert på. Dataene baserer seg på utvalgsundersøkelser og kan dermed ikke direkte sammenliknes med totaltelling. For det andre må resultatene tolkes som de umiddelbare virkninger av skattereformen. Mange av endringene i skattereglene har per definisjon langsiktige virkninger (f.eks. kan profilen på avskrivningene bli påvirket). I tillegg vil den årlige effekt av en skattereform være en funksjon av den generelle utviklingen i økonomien. Det er vel kjent at 1991 og 1992 var år i en lavkonjunktur. Dette betyr at mange foretak og næringsdrivende hadde små overskudd eller underskudd og dermed betalte liten eller ingen skatt. Ettersom skattesystemet er slik at underskudd fra dårlige år kan fremføres, kan dette også påvirke skattleggingen i de første årene av en oppgangskonjunktur. Undersøkelsestidspunktet vil derfor kunne bety mye for de årlige virkninger av skatteendringer. For å unngå slike skjevheter bør en ideelt sett ha data for mange år slik at en både har data for gode og dårlige år. Dette var imidlertid ikke mulig innenfor de tidsmessige rammer som var satt for denne evalueringen.

Underskuddet på statsbudsjettet de siste årene og nedgangen i det nominelle rentenivået fra 1992 til 1993 har bidratt til å redusere statens netto renteinntekter. I 1994 var statens netto renteinntekter (eksklusive kapitalavkastningen på kapitalinnskudd i statlig petroleumsvirksomhet) 6,2 mrd. kroner lavere enn i 1993 og 9,7 mrd. kroner under nivået i 1992.

I Nasjonalbudsjettet for 1995 har finansdepartementet ansått at finanspolitikken bidro til en innstramning i den innenlandske etterspørselen etter varer og tjenester fra 1993 til 1994 tilsvarende 1 prosent av bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge. Det er da prøvd korrigert for enkelte konjunkturavhengige inntekter og utgifter på statsbudsjettet samt forhold som ikke påvirker den innenlandske etterspørselen direkte. Statsbudsjettet for 1994 er det første si-

den 1988 som, etter Finansdepartementets beregninger, har bidratt til å dempe den innenlandske etterspørselen.

I Salderingsproposisjonen for 1995-budsjettet er statsbudsjettet for 1995 gjort opp med et underskudd før lånetransaksjoner på 10,9 mrd. kroner, som er 19,9 mrd. kroner lavere enn i 1994. Om lag halvparten av reduksjonen i budsjettunderskuddet fra 1994 til 1995 kan føres tilbake til økte nettoinntekter fra petroleumsvirksomheten. Budsjettunderskuddet korrigert for petroleumsinntekter er anslått til 46,6 mrd. kroner i 1995. Nedgangen i det petroleumskorrigerede budsjettunderskuddet fra 1994 til 1995 skyldes i hovedsak:

- Vekst i skatte- og avgiftsinntektene fra fastlands-Norge med 11,9 mrd. kroner. Oppgangen i disse inntektene har sammenheng med at Finansdepartementet anslår veksten i fastlandsøkonomien til å bli relativt sterk i 1995. Økningen i merverdiavgiftssatsen fra 22 til 23 prosent med virkning fra 1. januar 1995 er i Salderingsproposisjonen anslått å gi økte avgiftsinntekter med 2,9 mrd. kroner i år. Økte satser for enkelte avgifter fra og med 1. juli 1994 og 1. januar 1995 bidrar også til veksten i avgiftsinntektene.
- Overføringene fra Skattefordelingsfondet øker med 4,2 mrd. kroner mer enn overføringene fra staten til kommuneforvaltningen, blant annet som følge av at satsen for fellesskatten økes fra 1994 til 1995.
- Tilbakeføring av 3,8 mrd. kroner fra Statens Banksikringsfond til statskassen.
- Statens utgifter til kjøp av varer og tjenester øker nominelt med kun 0,9 prosent.
- Overføringene til private og utlandet reduseres med 2,0 mrd. kroner. Dette skyldes blant annet at nedgangen i arbeidsledigheten gjennom 1994 fører til reduserte dagpengeutbetalinger til arbeidsledige fra 1994 til 1995.

Dette motvirkes delvis av en nedgang i ekstraordinære inntekter fra forretningsdriften på 4,8 mrd. kroner og at statens netto renteinntekter og overføringene fra Norges Bank samlet reduseres med 2,8 mrd. kroner fra 1993 til 1994. I Salderingsproposisjonen er det anslått at finanspolitikken bidrar til å redusere innenlandsk etterspørsel tilsvarende 1,25 prosent av bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge fra 1994 til 1995.

Pengepolitikken og den finansielle utviklingen

Ved at Norges Banks forpliktelse til å holde kronens verdi innenfor en svingemargin på +/- 2,5 prosent mot ECU ble opphevet i forbindelse med den europeiske valutaunionen høsten 1992, fikk Norge formelt sett en flytende valutakurs. I praksis har imidlertid Norges Bank fortsatt søkt å holde valutakursen på et stabilt nivå. Denne praksisen ble formalisert gjennom den instruksjonen for Norges Banks kurspolitikk som regjeringen formulerte i forbindelse med fremleg-

gelsen av det reviderte nasjonalbudsjettet (RNB) i mai 1994. Den fastslår at "Norges Banks løpende utøvelse av pengepolitikken skal rettes inn mot stabilitet i kronens verdi målt mot europeiske valutaer, med utgangspunkt i kursleiet siden kronen begynte å flyte den 10. desember 1992".

De siste årene har pengepolitikken i stadig flere land blitt rettet mot å sikre innenlandsk prisstabilitet. Selv om det operative målet for pengepolitikken i Norge nå er formulert som å holde kronkursen stabil mot europeiske valutaer, vil også en slik pengepolitikk kunne bidra til prisstabilitet. Norge er en liten, åpen økonomi, der prisimpulsene selv på kort sikt i stor grad henger sammen med utviklingen i valutakursene og prisutviklingen utenlands. Dette gjelder spesielt for konsumvarer, som i stor grad importeres fra EU-land. En stabil valutakurs mot EU-valutaene - der pengepolitikken først og fremst tar sikte på å holde inflasjonen på et lavt nivå - vil dermed gi et viktig bidrag til prisstabilitet også i Norge.

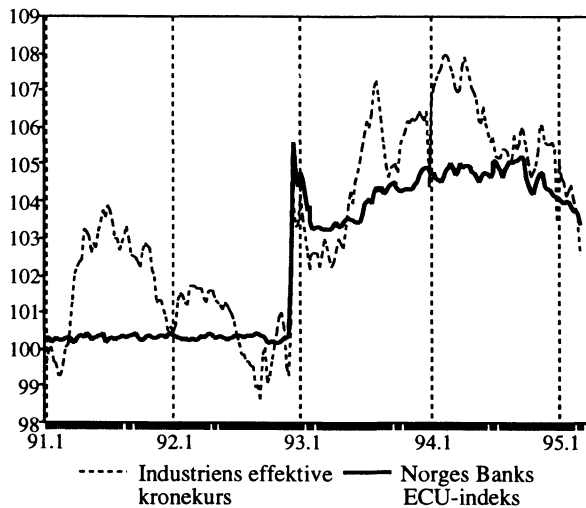
En økonomisk politikk som tar sikte på å stabilisere valutakursen vil også kunne bidra til å sikre en vekst i lønnskostnadene som er forenlig med lav inflasjon og stabil konkurransevne for industrien. Erfaringene fra første halvdel av 80-tallet, der en gjennom stadige devalueringer forsøkte å korrigere for at kostnadsveksten i Norge var for sterk til å opprettholde industriens konkurransevne, var i alle fall at en slik valutapolitikk gradvis bidro til å forsterke prisimpulsene, dels fordi den fratok partene i arbeidslivet ansvaret for å holde lønnsveksten nede, og dels fordi den oppvirket til spekulasjonsbølger fra aktørene i valutamarkedet.

Den nye instruksjonen for Norges Bank sier at krona skal holdes stabil mot "europeiske valutaer", uten å presisere dette nærmere. Tatt i betraktning den forutgående fastkurspolitikken mot ECU, at instruksjonen ble avgitt i en periode der Norge søkte om medlemskap i EU og at regjeringen uttrykte ønske om at Norge burde delta i EUs fremtidige valutaunion, synes det naturlig å tolke dette som stabilitet mot ECU. Instruksjonen viser videre til "kursleiet siden kronen begynte å flyte den 10. desember 1992", men spesifiserer hverken sentralkurs eller svingemarginer som en vil forsøke å styre innenfor. Etter frikoblingen falt krona fra en indeksverdi på om lag 100,4 mot ECU til en indeksverdi på 105,6, for deretter å styrke seg til om lag 103,5, og krona har i de to etterfølgende årene holdt seg om lag innenfor det sistnevnte området. I gjennomsnitt for 1994 var indeksen mot ECU på 104,7, mot 104,0 i 1993, en svekkelse på 3/4 prosent. Svekkelsen i 1994 varte frem til september, krona var da nær den svake ytterkanten av svingområdet nevnt ovenfor, men har deretter styrket seg helt over mot den sterke ytterkanten. Den nye valutapolitikken innebærer forøvrig et lavere ambisjonsnivå hva gjelder valutastabilitet enn den fastkurspolitikken som ble fulgt frem til høsten 1992. Den norske krona har da også vist en klart mindre stabilitet mot ECU de siste 2 1/2 årene, enn i årene før.

Etter at stabilitet mot ECU overtok som styringsmål for norske kroner i oktober 1990, istedet for en kurv med valu-

Utviklingen i industriens effektive kronekurs og Norges Banks ECU-indeks

Indekser. Oktober 1990=100

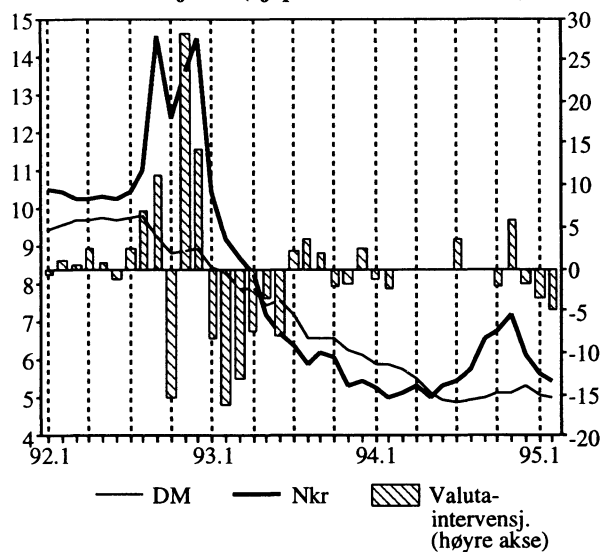
Kilde: Norges Bank.

Vektene i den europeiske pengeenheten ECU gjenspeiler ikke konkurranseflaten til norsk næringsliv. For å illustrere valutakursendringenes betydning for næringslivets kostnadmessige konkurranseevne, brukes derfor ofte en indikator for industriens effektive kronekurs. Vektene i denne indikatoren er anslått slik at endringer i enkeltkurs tilnærmet ikke vil gi noe bidrag til endring i industriens konkurranseevne, så lenge den effektive kronekursen er konstant. Blant annet fordi bytteforholdet mellom ECU og amerikanske dollar har svingt markert de siste årene, har industriens effektive kronekurs over tid svingt sterkere enn kronas verdi mot ECU. Også endringene i bytteforholdet mellom ECU og britiske pund har gjennom det siste året bidratt til slike svingninger.

taer for Norges viktigste samhandels- og konkurrentland, har industriens effektive kronekurs naturlig nok vist større svingninger over tid enn ECU-indeksen. Således styrket industriens effektive kronekurs seg betydelig gjennom 1994, vesentlig som følge av fall i dollaren. Dette ble imidlertid mer enn motvirket av en svekkelse gjennom 1993, slik at resultatet på årsbasis ble en svekkelse på 1,5 prosent.

Dersom Norge skal holde en stabil valutakurs, må tilbud og etterspørsel etter norske kroner samlet sett være i balanse. Dette kan myndighetene oppnå ved en kombinasjon av intervensjoner i valutamarkedet (kjøp eller salg av valuta mot norske kroner) og tilpasning av det innenlandske rentenivået. I sin omtale av instruksen i RNB sier departementet at rentenivået må "tilpasses slik at en unngår vedvarende og omfattende intervensjoner. Det vil ikke være aktuelt å benytte så sterke virkemidler når det gjelder kjøp og salg av kroner og kortsiktige renteendringer for å holde kronekursen som innenfor et fastkursregime, men hvis det skjer vesentlige endringer i kursen vil virkemidlene bli innrettet

Kortsiktige eurorenter og Norges Banks valutaintervensjoner (kjøp av milliarder kroner)

Kilde: Norges Bank.

med sikte på at valutakursen etter hvert bringes tilbake til utgangspunktet."

Denne instruksjonen innebærer at Norges Bank gjennom valutaintervensjoner og rentejusteringer i noen grad vil bidra til å stabilisere valutakursen på kort sikt, men at store ubalanser som oppstår i markedet skal få lov til å slå ut i endringer i kursen. På lengre sikt skal imidlertid rentepolitikken styre mot å bringe krona tilbake til utgangspunktet, mens vedvarende valutaintervensjoner skal unngås. En slik politikk skulle innebære noe større kortsiktige variasjoner i valutakursen, men noe mindre variasjoner i de helt korte rentene (og evt i differansen mot ECU-gjennomsnittet) og - særlig - i omfanget av valutaintervensjoner, enn det vi så under fastkurspolitikken. For aktørene betyr det økt kortsiktig valutakursrisiko og redusert kortsiktig renterisiko, mens virkningene i forhold til den gamle fastkurspolitikken er mer uklare når det gjelder langsiktig valuta- og renterisiko.

Etter at Norges Bank gjennom første halvår 1993 hadde kjøpt tilbake mer valuta enn det som gikk ut under valutauroen høsten 1992, har valutaintervensjonene regnet på månedsbasis igjen ligget på et lavt nivå, sett i forhold til nivåene frem til valutauroen høsten 1992. Unntakene var et visst kjøp av kroner i juli 1994, i forbindelse med smitteeffekter fra fornyet uro omkring de svenske budsjettunderskuddene, og i november 1994, i forkant av den norske EU-avstemningen. Støttekjøpene i november ble etterfulgt av salg av kroner både i desember og videre inn i 1995.

Det norske penge- og kapitalmarkedsrentebildet gjennomgikk store endringer i løpet av 1994. Fra en situasjon i januar med svakt fallende avkastningskurve, der både korte og lange renter lå noe under de tilsvarende tyske rentene og klart under ECU-rentene, steg rentene kraftig frem til og med november, for deretter å falle noe igjen i desember. Omslaget kom først og sterkest i de lange rentene — med resultat at avkastningskurven ved utgangen av året både

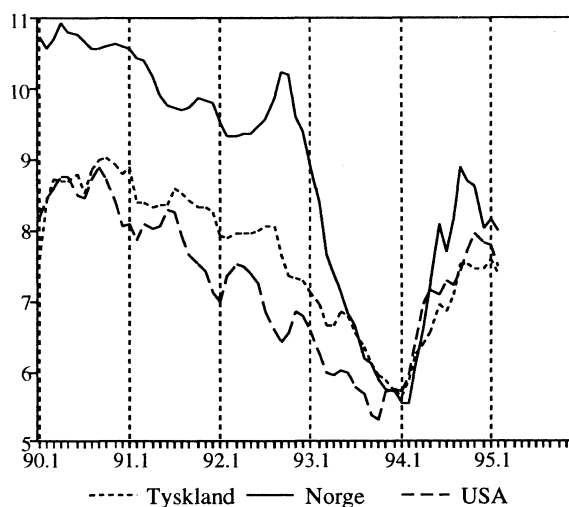
var klart stigende og stort sett lå over de tilsvarende ECU-rentene — men utover året spredte renteoppgangen seg til pengemarkedslån med stadig kortere løpetider. Fra et felles nivå på rundt 5 1/4 prosent effektiv rente i februar 1994, begynte først renten på 12 mnd lån å stige. Også renten på 3 mnd lån tok etter hvert til å stige, men den sterke oppgangen kom først i begynnelsen av august. Rentene på 1 mnd lån økte først forbigående i september og deretter på nytt ved månedsskiftet oktober/november, mens 14 dagers renten først steg for alvor i første halvdel av november. Det virker som om tidspunktet der forfalltidspunktet for lånene kom til å passere tidspunktet for EU-avstemningen var avgjørende for når hovedtyngden i renteoppgangen satte inn.

Rundt tidspunktet for folkeavstemningen var alle disse rentene kommet opp på om lag samme nivå, rundt 7,5 prosent effektivt. Det at pengemarkedsrentene med ulik løpetid kom opp på samme nivå, innebærer at det ikke var priset inn noen endring i valutakursen knyttet til folkeavstemningen, men kun at avstemningen ville bli etterfulgt av en periode med høyere renter. Om en eventuell valutakursendring skulle vært priset inn i rentestrukturen, skulle det tilsagt høyere renteutslag jo kortere løpetid lånet hadde. Slik sett kunne en tolke markedets reaksjon som en vurdering om at Norges Bank med en viss sannsynlighet ville øke rentene for en lengre periode fremover, men ikke før folkeavstemningen var tilbakelagt, og at en slik renteøkning ikke bare ville være nødvendig, men også tilstrekkelig til å holde valutakursen stabil, dvs at Norges Bank ville lykkes med sin kurspolitikk.

Markedsaktørens frykt for høyere renter hadde nok flere årsaker. For det første viste den økonomiske korttidsstatistikken som ble publisert utover året, at norsk økonomi var inne i en sterk vekstperiode på slutten av 1993 og første halvdel av 1994. En ren forlengelse av disse veksttendensene tilsa muligheter for etterspørselspress i de norske arbeids- og varemarkedene, med påfølgende markert oppsving i inflasjonen. Dessuten var det nok en usikkerhet om den politiske situasjonen og utformingen av den økonomiske politikken etter et eventuelt - og over tid stadig mer sannsynlig - nei i folkeavstemningen. Kombinasjonen av sterkt forpliktende politiske uttalelser umiddelbart etter at avstemningsresultatet var klart, og ny statistikk som viste at det økonomiske oppsvinget langt fra var så sterkt som antatt, bidro til en rask nedgang i rentene etter avstemningen, en nedgang som fortsatte inn i 1995.

Den økte inflasjonsfrykten og usikkerheten knyttet til EU-avstemningen samt smitteeffekter fra Sverige bidro antakelig også til oppsvinget i de norske obligasjonsrentene gjennom 1994. En sterk økning i rentene internasjonalt var imidlertid den viktigste årsaken. At renteutslaget ble så sterkt som det ble, må dessuten sees på bakgrunn av at det norske markedet av historiske årsaker trolig fungerer dårlig. Selv om det ble deregulert midt på 80-tallet, har det fortsatt begrenset likviditet. Enkelthendelser kan dermed resultere i betydelige skift i etterspørselskurven for obligasjoner. Det er også fortsatt lite brukt som finansierings-

Renter på obligasjoner med om lag 10 års gjenstående løpetid

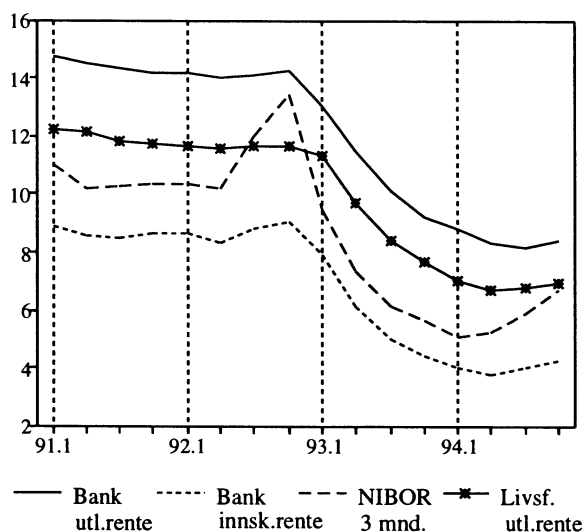
Kilde: Norges Bank.

kilde av privat sektor, og offentlig sektors tilbud av obligasjoner er antakelig lite rentefølsomt. Med tilnærmet gitt tilbud av obligasjoner vil et skift i etterspørselen etter obligasjoner få små kvantumsutslag, men store prisutslag. Sett i sammenheng fører disse egenskapene til at det norske markedet kan vise store prisvariasjoner over tid, i stor grad styrt av forventningsvariable og med bare svake tilbakoblinger til realøkonomien. En renteoppgang - som i 1994 - blir dermed lett selvforsterkende på kort sikt. Tilsvarende førte rentenedgangen i 1993 til en (stort sett negativ) rentedifferanse mot utlandet ved forrige årsskifte, som i lengden antakelig var uholdbart lav.

Det at de lange rentene steg så kraftig i 1994 innebar et betydelig kurstap som finansinstitusjonene så seg pålagt å regnskapsføre og dermed synliggjøre løpende. For å begrense potensialet for kurstap valgte mange av dem å vri investeringene mot utlån med kortere løpetid. Dette bidro til å forsterke prisnedgangen på obligasjonene. Kredittilsynets presisering av regnskapsreglene høsten 1994, som åpnet for at obligasjoner regnskapsmessig kunne behandles som anleggsmidler som ikke skal verdijusteres løpende, bidro antakelig til økt villighet til å sitte med obligasjoner igjen, og dermed til rentefallet mot slutten av året.

Renteoppgangen i penge- og kapitalmarkedene i 1994 førte til at nedgangen i de private finansinstitusjonenes innskudds- og utlånsrenter ikke bare stanset opp, men ble snudd til en viss oppgang i løpet av året, dog mindre enn det oppgangen i både 3 mnd pengemarkedsrenter og i obligasjonsrentene normalt ville tilsagt. Årsaken var nok konkurransesituasjonen for de store forretningsbankene som fører an i konkurransen mellom finansinstitusjonene: Svak låneetterspørsel som holdt oppgangen i utlånsrentene nede, samtidig som det var god likviditet til en lav rente i den korte enden av pengemarkedet; her ble renteoppgangen som nevnt kortvarig. I takt med at både korte og lange renter fortsatte å falle gjennom første kvartal 1995 varslet

Renter i private finansinstitusjoner og 3 måneders eurorente (NIBOR)

Kilde: Norges Bank.

mange av disse institusjonene igjen rentenedgang. Rentemarginen for bankene fortsatte å falle gjennom 1994, men på grunn av en kraftig nedgang i tapene — herunder tilbakeføringer av tidligere tapsavsetninger — skjedde det samlet sett en forbedring av lønnsomheten.

Offentlig forvaltning

Ifølge foreløpige anslag hadde offentlig forvaltning i Norge et samlet underskudd, eller negative nettofinansinvesteringer, på 6,5 milliarder i 1994, som tilsvarer 0,8 prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP). Budsjettunderskuddet (nettofinansinvesteringene) er anslått til vel 8 milliarder for statforvaltningen, en forbedring på over 12 milliarder fra 1993. Budsjettunderskuddet i kommuneforvaltningen, som ble gradvis redusert fram til og med 1993, ble i fjor snudd til et overskudd på vel 3 milliarder.

Nettofinansinvestering, definert som inntekter fratrukket utgifter, medregnet utgifter til bruttorealinvesteringer, er den overskuddsindikatoren som benyttes i nasjonalregnska-

pet og som også blir brukt i Maastricht-avtalen om kravene til offentlig budsjettpolitikk i EU. Nettofinansinvestering i offentlig forvaltning omfatter både stats- og kommuneforvaltningen, der statforvaltningen foruten statskassen og folketrygden også omfatter andre stats- og trygderegnskaper, f.eks. Folketrygdfondet og andre statlige fond. Skattene regnes i påløpte verdier, som i nasjonalregnskapet teknisk ivaretas gjennom en konstruert sektor for avvik mellom påløpte og bokførte verdier. Kapitalinnskudd i statlig forretningsdrift, bla. i statlig petroleumsvirksomhet, inngår på utgiftssiden på statsbudsjettet og bidrar til underskudd før lånetransaksjoner ifølge oppstillingene som brukes i nasjonalbudsjettene. I nasjonalregnskapet betraktes derimot slike utgifter som finansinvesteringer, som øker fordringene for statsforvaltningen.

Et av Maastricht-kriteriene er at underskuddet i offentlig forvaltning (negative finansinvesteringer) ikke bør være større enn 3 prosent av BNP. Med et samlet budsjettunderskudd for offentlig forvaltning på 0,8 prosent av BNP ligger Norge klart innenfor dette kravet. Midt på 1980-tallet var imidlertid det offentlige budsjettoverskuddet oppe i hele 10 prosent av BNP. Til tross for forverringen frem til og med 1993 er den finansielle situasjonen for offentlig forvaltning i Norge atskillig bedre enn for de fleste land i EU- og OECD-området. Ifølge tallmateriale fra EU-kommisjonen var underskuddet blant EU-landene samlet om lag 6 prosent av BNP i 1993, mens det er anslått til 5,6 prosent av BNP i 1994. OECD har anslått tilsvarende tall for hele OECD-området til 4,2 og 3,8 prosent.

Samlede offentlige utgifter, medregnet offentlig konsum, bruttorealinvesteringer og overføringer mv, gikk svakt ned fra 1993 til 1994, målt som andel av BNP. Totale påløpte skatter, dvs. direkte og indirekte skatter, trygde- og pensjonspremier, utgjorde i alt anslagsvis i overkant av 47 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1994, en svak økning i forhold til året før.

Ifølge foreløpige anslag steg offentlig konsum med 2,7 prosent i faste priser fra 1993 til 1994, dvs. klart svakere enn veksten i BNP for fastlands-Norge. Offentlig konsum har

Noen nøkkeltall for offentlig forvaltning

	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
A. Nettofinansinvestering:					
Offentlig forvaltning, påløpte verdier i milliarder kroner	16,4	-1,7	-16,5	-20,2	-6,5
Offentlig forvaltning, prosent av BNP	2,5	-0,2	-2,3	-2,7	-0,8
Statsforvaltningen, bokførte verdier i milliarder kroner	14,1	3,6	-18,6	-20,9	-8,4
Kommuneforvaltningen, bokførte verdier i milliarder kroner	-1,5	-1,3	-0,2	0,2	3,3
B. Omfanget på offentlig forvaltning:					
Offentlige utgifter, prosent av BNP	54,4	56,1	57,6	57,7	56,0
Offentlig konsum, prosent av BNP	21,1	21,5	22,4	22,0	21,9
Skatter i prosent av BNP	46,9	46,7	47,2	46,2	47,4
Utførte timeverk, prosent av samlet sysselsetting	24,3	25,3	26,0	26,8	26,9

1) Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og etterspørsel i offentlig forvaltning

Prosentvis volumendring fra 1993 til 1994

	Utførte timeverk	Vareinnsats	Konsum	Bruttorealinvestering
Offentlig forvaltning	1,7	4,0	2,7	-4,8
Statsforvaltningen	0,6	4,9	3,0	-15,2
Sivil statsforvaltning	1,9	6,8	2,6	-15,2
Forsvar	-1,4	3,5	3,8	-
Kommunal forvaltning	2,2	2,9	2,5	3,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

de to siste årene utgjort om lag 22 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Sysselsettingen i offentlig forvaltning, målt ved antall utførte timeverk, økte med 1,7 prosent fra 1993 til 1994, 0,1 prosentpoeng mer enn gjennomsnittet for fastlands-Norge. Offentlig forvaltning står nå for 26,9 prosent av total sysselsetting i Norge målt i timeverk, eller 27,8 prosent når oljenæringer og utenriks sjøfart holdes utenom.

Offentlig forvaltning og særlig kommunesektoren har hatt stor betydning for utviklingen i sysselsettingen de siste årene. Fra 1987 til 1993 ble sysselsettingen i fastlands-Norge redusert med tilsammen ca. 123.000 personer. I fastlandsnæringer utenom offentlig forvaltning gikk det i denne perioden netto tapt om lag 200.000 arbeidsplasser. Antall personer sysselsatt i kommuner og fylkeskommuner, medregnet sysselsettingstiltak i kommunal regi, økte derimot med ca. 70.000 i løpet av disse årene. I statsforvaltningen økte antall sysselsatte personer med ca. 7.000 i samme periode. Veksten i sysselsettingen i offentlig sektor fortsatte i 1994, med en oppgang på 12.000 personer. Økningen i sysselsettingen i andre fastlandsnæringer var imidlertid på hele 19.000 personer i fjor.

Bruttorealinvesteringene i offentlig forvaltning falt med 4,8 prosent i faste priser fra 1993 til 1994, mens investeringene i øvrig virksomhet i fastlands-Norge økte med 10 prosent i samme periode.

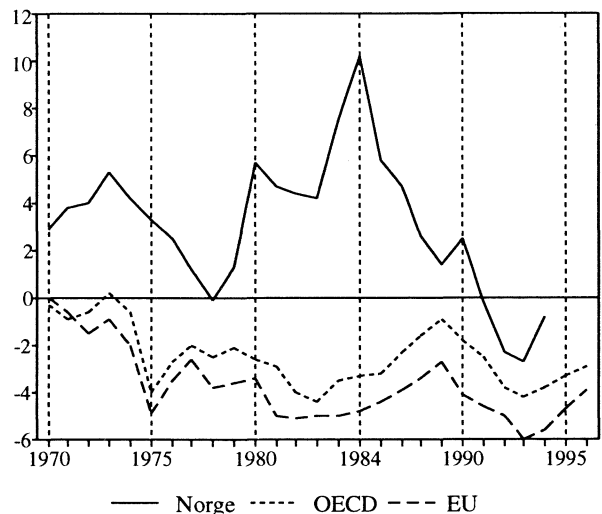
Statsforvaltningen

Det statlige konsumet steg ifølge foreløpige anslag med 3 prosent i volum fra 1993 til 1994. Det sivile konsumet økte med 2,6 prosent, mens militært konsum gikk opp med 3,8 prosent fra 1993 til 1994. Innenfor sivil forvaltning hadde området helse og sosial den sterkeste konsumveksten med en økning på 6,9 prosent. For undervisning og forskning var konsumveksten på 2,9 prosent, mens den for annen statlig tjenesteyting var på 2,1 prosent.

Sysselsettingen i statlig forvaltning, målt i antall utførte timeverk økte med 0,6 prosent fra 1993 til 1994. I statlig sivil forvaltning var økningen på 1,9 prosent, mens forsvar hadde en reduksjon på 1,4 prosent.

Nettofinansinvestering i offentlig forvaltning

Prosent av BNP. 1970-1994 og anslag for 1995 og 1996

Kilde: OECD, EU-kommisjonen og Statistisk sentralbyrå.

Vareinnsatsen i statlig sivil sektor økte i fjor med 6,8 prosent i volum, mens den i forsvarret gikk opp med 3,5 prosent. De statlige gebyrinntektene økte med 1,9 prosent i fjor, målt i faste priser. I sivil statlig forvaltning økte disse inntektene med 2,2 prosent, mens det var en vekst på 0,8 prosent i militære gebyrinntekter. De statlige bruttorealinvesteringene ble redusert med 15,2 prosent i volum i 1994.

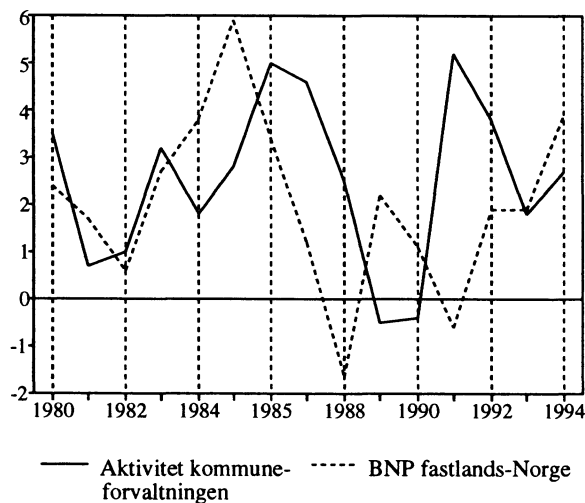
Kommuneforvaltningen

Foreløpige regnskapstall for et utvalg av kommuner og fylkeskommuner viser betydelig kommunal aktivitetsvekst i 1994. Et mål for veksten i samlet aktivitet i kommuneforvaltningen kan lages ved å veie sammen veksten i sysselsetting, vareinnsats (faste priser) og bruttorealinvesteringer (faste priser). Som vekter er brukt de andelene som lønnskostnader (for sysselsetting), vareinnsats og bruttoinvesteringer utgjør av samlet beløp for de tre kostnadsartene i foregående år.

Definert på denne måten økte aktiviteten i kommuneforvaltningen med 2,7 prosent fra 1993 til 1994, mot en realvekst i BNP for fastlands-Norge på 3,9 prosent. Etter en relativt sterk aktivitetsvekst i 1991 og 1992, økte aktiviteten i kommuneforvaltningen noe svakere enn BNP for fastlands-Norge i 1993 og 1994.

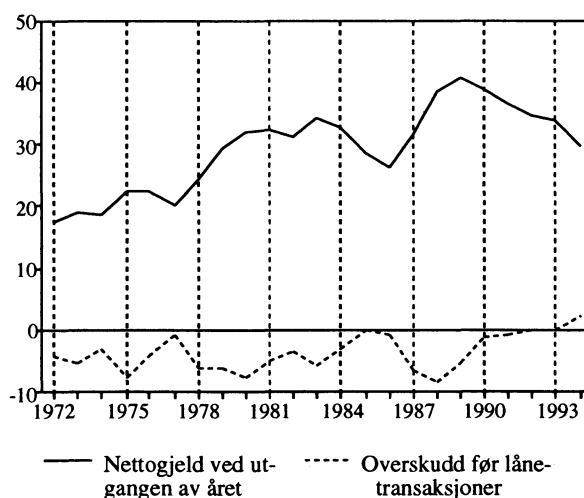
Sysselsettingen målt i timeverk økte med 2,2 prosent. Dette svarer til om lag 8000 nye årsverk i kommunesektoren. Sysselsettingsveksten i 1994 var lavere enn for de tre foregående årene. Sysselsettingsveksten var sterkere i kommunal undervisning enn i helsetjenester og annen kommunal tjenesteproduksjon. I kommunal undervisning økte antall utførte timeverk med 2,8 prosent. Antall personer på tiltak i kommuner og fylkeskommuner ble redusert med 2 500 fra 13 800 på årsbasis i 1993 til 11 300 i 1994 ifølge statistikk fra Arbeidsdirektoratet.

Aktivitetsutvikling i kommuneforvaltningen
Utvikling i bruttonasjonalprodukt i fastlands-Norge
 Prosentvis volumendring fra året før. 1980-1994

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Kommuneforvaltningen. Overskudd før lånetransaksjoner og netto gjeldsutvikling
 Prosent av løpende inntekter. 1972-1994

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntekter og utgifter for kommuneforvaltningen
1991-1994. Milliarder kroner

	1991	1992	1993	1994
Inntekter i alt	122,9	130,1	133,0	140,9
1. Skatter i alt	63,9	66,9	70,3	76,9
Ordinære direkte skatter	61,4	62,4	65,3	71,7
Andre direkte skatter	1,9	1,9	1,9	1,9
Indirekte skatter	2,7	3,0	3,1	3,2
Tilskudd folketrygden	-2,1	-0,4	-	-
2. Overf. fra statsforv. (netto)	56,1	60,1	59,7	61,7
3. Renteinntekter	2,9	3,1	3,0	2,3
Utgifter i alt	124,2	130,3	133,2	137,6
1. Kommunalt konsum	89,1	94,5	97,5	102,1
Driftsutgifter	100,0	106,6	110,4	115,9
Kapitalslit	4,6	4,8	5,0	5,1
Gebyrer	-15,5	-16,9	-17,9	-18,9
2. Overføringer til private	18,3	19,3	20,2	20,8
3. Formuesutgifter	8,2	7,9	7,7	6,0
Renteutgifter	7,5	7,7	7,5	5,8
Underskudd kommunal forr.drift	0,7	0,7	0,2	0,20,3
5. Nettorealinvesteringer	8,6	8,6	7,7	8,7
Bruttorealinvesteringer	12,9	13,0	12,6	13,5
Netto kjøp fast eiendom	0,3	0,4	0,1	0,4
Kapitalslit	-4,6	-4,8	-5,0	-5,1
Nettofinansinvestering	-1,3	0,2	-0,2	3,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vareinnsatsen i faste priser steg med 2,9 prosent. Vareinnsatsen økte med 4,2 prosent i undervisningstjenester, med 2,0 prosent i helsetjenester, og med 3,2 prosent i annen kommunal tjenesteproduksjon.

Etter at bruttoinvesteringene i 1993 var på sitt laveste nivå siden 1985 målt i faste priser, har investeringene tatt seg noe opp igjen, med en reell økning i 1994 på 3,8 prosent. Bruttoinvesteringer i faste priser økte med hele 10,0 prosent i undervisningstjenester, mot 2,6 prosent i helsetje-

nester og 2,3 prosent i annen kommunal tjenesteproduksjon.

At aktivitetsveksten har vært særlig sterk innen kommunale undervisningstjenester, kan skyldes utbygging av tilbud til seksåringer i skolen, med sikte på å gjøre tilbudet obligatorisk fra og med 1997. De høye investeringene i sektoren kan videre ha sammenheng med at antall barn i skolepliktig alder (over 6 år) forventes å øke med om lag 12 prosent fra 1994 til år 2000. Gjennomføringen av Reform -94 i videregående skoler har også bidratt til høye investeringer.

Foreløpige regnskapstall fra et utvalg av kommuner og fylkeskommuner tyder på at kommuneforvaltningen hadde et rekordhøyt overskudd før lånetransaksjoner i 1994. Overskuddet var på 3,3 milliarder kroner, mens det normalt har vært underskudd eller tilnærmet balanse i perioden 1972-1993. Dette innebærer at den finansielle konsolideringen i kommuneforvaltningen på 1990-tallet fortsetter og forsterkes i 1994. I prosent av løpende inntekter har kommuneforvaltningens netto gjeld gått ned fra 40,8 prosent i 1989 til 29,8 prosent i 1994.

Den sterkt bedrede finansielle situasjonen har sammenheng med en svært høy inntektsvekst i 1994. Inntekter i alt omfatter skatter, netto overføringer fra statsforvaltningen og renteinntekter. Inntekter i alt økte nominelt med 5,9 prosent, mens skatter i alt økte med 9,4 prosent. Netto overføringer fra statsforvaltningen økte med 3,4 prosent. Det er særlig økt ordinær skatt på inntekt og formue som har bidratt til høy inntektsvekst. Forskuddsskattene (betalt av personer) økte med 7,4 prosent, til tross for en reduksjon i inntektsskattøret fra inntektsåret 1993 til inntektsåret 1994. Etterskuddsskattene (betalt av selskaper) økte med om lag 33 prosent. Den økte skatteinngangen skyldes høy aktivitetsvekst i privat sektor. Dessuten har reduserte rentesatser og gjeldsnedbygging i husholdningssektoren iso-

lert sett ledet til lavere rentefradrag og dermed høyere skatter på allminnelig inntekt.

Utgifter i alt omfatter kommunalt konsum, overføringer til private, formuesutgifter og nettorealinvesteringer. Utgifter i alt økte nominelt med 3,3 prosent i 1994, kommunalt konsum økte med 4,7 prosent, og nettorealinvesteringene økte med 13,2 prosent i løpende priser. At utgifter i alt vokste svakt sammenliknet med konsum og realinvesteringer forklares av en nedgang i renteutgiftene på 1,7 milliarder kroner. Nedgangen i netto renteutgifter var på 1,0 milliarder kroner. De reduserte renteutgiftene skyldes dels redusert gjeld, og dels at rentenedgangen ikke slo igjennom så sterkt for kommunesektoren i 1993. Etterskuddsvis rentebelastning og betydelig innslag av fastrentelån og lån i statsbanker er faktorer som har bidratt til å forsinke nedgangen.

Kommunalt konsum er definert som driftsutgifter og kapitalslit fratrukket kommunale gebyrer og avgifter. Driftsutgiftene økte nominelt med 5,0 prosent i 1994. Kommunale gebyrinntekter økte nominelt med 5,6 prosent. Det har trolig vært en volumøkning som følge av utbygging av barnehageplasser og skoletilbud til seksåringer.

Gjennomsnittlig prisøkning for renovasjon var på 5,2 prosent, for feiing på 3,5 prosent, for vann på 5,1 prosent og for kloakk på 6,1 prosent. Satsene på egenbetaling i barnehager økte med om lag 2 prosent. For egenbetaling i hjemmebasert omsorg var det en prisnedgang på nærmere 6 prosent. Dette har sammenheng med nye forskrifter fra Sosialdepartementet som setter et tak for avgifter betalt av mottakere med lav inntekt.

Bedriftene

Olje- og gassutvinning

Produksjons- og markedsforhold

Ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) økte produksjonen i olje- og gassutvinning med 12,5 prosent fra 1993 til 1994, målt i faste priser. Verdiveksten var vesentlig mer moderat, idet prisene ifølge KNR falt med 7,3 prosent fra 1993 til 1994.

Oljedirektoratets produksjonsstatistikk viser at produksjonen av råolje og naturgass var om lag 154,6 millioner tonn oljeekvivalenter (mtoe) i 1994. Dette er en økning på 12,0 prosent fra året før. Oljeproduksjonen økte med 12,8 prosent, mens gassproduksjonen økte med 8,4 prosent.

Den norske råoljeproduksjonen var i 1994 ifølge Det internasjonale energibyrået (IEA) i gjennomsnitt rekordhøye 2,7 millioner fat per dag. Med dette uttaket var Norge sammen med Storbritannia verdens syvende største oljeproducent. I desember ble det satt ny produksjonsrekord på norsk kontinentalsokkel med en gjennomsnittlig produksjon på i underkant av 2,9 millioner fat per dag. Norge eksporterer en meget høy andel av oljeproduksjonen sammenlignet med de ti andre største produsentene i verden (85,9 prosent i 1994). Dette plasserte oss som verdens tredje største råoljeeksportør, sammen med De Forente Arabiske Emirater, etter Saudi Arabia og Russland.

Det var først og fremst oppstarten av feltene Draugen, Brage, Embla og Sleipner-Øst i 1993 og Tordisfeltet og Statfjord-Øst i 1994 som bidro til vekst i råoljeproduksjon gjennom 1994. Oppstarten av disse feltene bidro til at de mindre oljefeltenes andel av samlet råoljeproduksjon økte fra 21,6 til 27,9 prosent fra 1993 til 1994. Også ved Snorre, Ekofisk og Gullfaks økte oljeproduksjonen vesentlig i fjor.

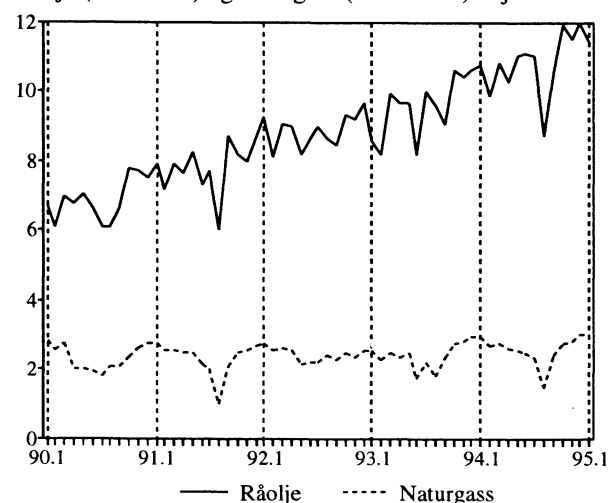
Med en gjennomsnittlig produksjon på 567 000 fat per dag var det Statfjordfeltet som produserte mest råolje på norsk kontinentalsokkel i 1994, selv om produksjonen viste en nedgang på 2,2 prosent fra året før. Operatøren Statoil regner med et produksjonsfall på om lag 10 prosent fra 1994 til 1995. Statfjords produksjon vil trolig være nede på om lag en tredjedel av dagens nivå i løpet av en femårsperiode. Produksjonen på Gullfaks økte med 7,8 prosent fra 1993 til 1994, og var i gjennomsnitt på 560 000 fat per dag. Produksjonsveksten skyldes både oppjusterte reserver, nye utvinningsmetoder og oppstarten av Gullfaks-Vest brønnen i mai 1994. I 1995 ventes Gullfaks å overta posisjonen som det mestproduserende oljefeltet på norsk kontinentalsokkel. Produksjonen ved feltene Draugen, Brage og Sleipner-Øst nådde alle platånivået (nivået for den optimale produksjonen på olje- og gassfelt) i 1994. Tordisfeltet, som hadde produksjonsstart i juni 1994, produserte allerede mot slutten av fjoråret på platånivået (75 000 fat per dag i desember 1994).

IEA anslo i januar i år den daglige norske råoljeproduksjonen i 1995 til om lag 2,9 millioner fat i gjennomsnitt. Oppstarten av feltene Heidrun og Frøy i år vil bidra vesentlig til økt norsk råoljeproduksjon også gjennom 1995. Norsk råoljeproduksjon vil trolig nå sitt høyeste nivå i 1996 for så å avta noe mot tusenårsskiftet.

Tall fra KNR viser at eksporten av olje økte med 11,6 prosent i volum fra 1993 til 1994. Produksjonsveksten var imidlertid sterkere enn eksportveksten (12,5 prosent), slik at leveransene til hjemmemarkedet økte med 21,6 prosent. Innenlandsk anvendelse steg med 18,1 prosent fra 1993 til 1994. Innenlandsk etterspørsel økte med 3,2 prosent, mens lager av råolje viste en vekst på 15,8 prosent.

Olje- og gassproduksjon

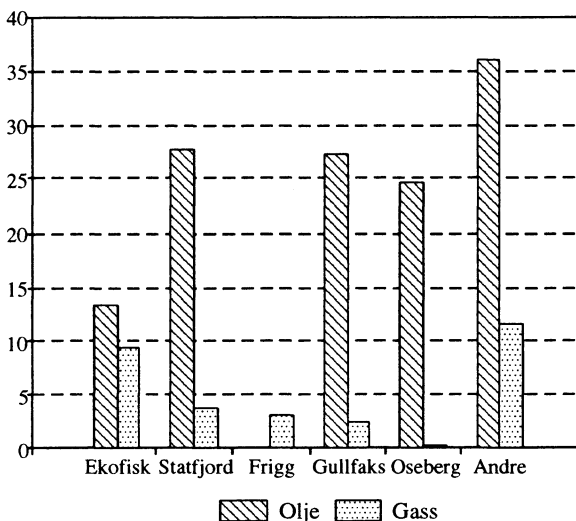
Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m3). Ujusterte tall

Kilde: Oljedirektoratet

Olje- og gassproduksjon fra de største feltene i 1994

Mtoe

Kilde: Oljedirektoratet

Markedsutviklingen for varer fra olje- og gasssektoren

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹⁾

	Mrd. kr ²⁾ 1994	Volum					Priser				
		1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
Produksjon	123,6	12,5	-0,4	2,9	-6,8	16,0	-7,3	-6,2	9,2	-0,6	-1,9
- olje	108,2	13,0	-0,7	2,9	-6,4	16,7	-7,8	-6,3	10,4	-1,3	-1,8
- gass ³⁾	15,3	8,8	1,2	2,3	-9,4	10,6	-3,5	-5,6	1,1	4,4	-2,5
Eksport	107,3	11,2	1,3	0,0	-5,7	13,1	-7,3	-6,2	9,0	-0,5	-1,9
- olje	91,9	11,6	1,3	-0,4	-5,1	13,5	-7,9	-6,3	10,4	-1,3	-1,8
Hjemmeleveranser ⁴⁾	16,3	21,6	-12,3	25,8	-13,2	35,6	-7,8	-6,3	10,4	-1,3	-1,8
Import ⁴⁾	0,8	-26,3	-23,6	-26,5	45,0	-10,2	-8,0	-4,8	2,6	-3,9	-2,5
Innenl. anvendelse ⁴⁾	17,1	18,1	-13,1	22,7	-11,2	33,0	-7,3	-6,3	10,0	-1,5	-1,7
Lagerending ⁴⁾ 5)	6,4	15,8	-17,1	22,0	-10,1	30,6
Innenl. etterspørsel ⁴⁾	10,6	3,2	6,7	0,9	-1,8	3,6	-8,1	-6,3	9,8	-1,5	-1,8

1) Tilnærmet i basisverdi, dvs. regnet uten avgifter og handelsavanse.

2) Nivå tall i 1994 i løpende priser.

3) Produksjon og eksport av gass er identiske størrelser i Nasjonalregnskapet.

4) Disse størrelsene omfatter kun olje.

5) Endring i lagerending i prosent av innenlandsk anvendelse i foregående periode.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Påløpte og anslåtte investeringskostnader i oljeutvinning og rørtransport

Milliarder kroner, løpende priser

	1993	1994	1994*	1995**
Utvinning av olje og gass	50,9	46,0	47,5	38,1
Leting	5,4	5,0	6,5	4,4
Feltutbygging	35,2	28,6	26,2	21,9
Varer	18,4	15,8	14,3	7,4
Tjenester	13,8	10,1	9,1	11,3
Produksjonsboring	3,0	2,7	2,8	3,2
Felt i drift	6,3	6,8	8,6	7,0
Varer	0,6	0,7	1,5	0,9
Tjenester	0,5	0,5	1,3	1,1
Produksjonsboring	5,2	5,6	5,9	4,9
Landvirksomhet ¹⁾	3,9	5,7	6,2	4,8
Rørtransport	6,7	8,6	8,4	8,4
Oljesektoren totalt	57,6	54,7	55,8	46,6

* Anslag ifølge SSBs investeringsstatistikk innhentet i 1. kvartal 1994.

** Anslag ifølge SSBs investeringsstatistikk innhentet i 1. kvartal 1995.

1) Omfatter kontorbygg, baser og terminalbygg på land.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ifølge Oljedirektoratets produksjonsstatistikk var gassproduksjonen 26,0 milliarder Sm³ (standard kubikkmeter) i 1994, som er en oppgang på 8,4 prosent fra året før. Oppstarten av Sleipner-Øst i 1993 var hovedårsaken til fjorårsveksten i gassproduksjon. Med en gassproduksjon på 4,0 milliarder Sm³ var Sleipner-Øst det nest største produsende gassfeltet på norsk kontinentalsokkel i fjor, etter Ekofisk (9,4 milliarder Sm³). Sleipner-Øst vil i tiden fremover stå for en stadig større del av de norske gassleveransene til kontinentet. Operatøren Statoil regner med at feltet vil nå platåproduksjonen på 7 milliarder Sm³ i løpet av 1996. De nyere feltene Snorre, Brage og Tordis sammen med Statfjord og Gullfaks bidro også til økt gassproduksjon.

Produksjonen i Friggområdet sank med hele 33,3 prosent fra 1993 til 1994, til tross for oppstarten av satelitten Lille-Frigg i april 1994. Produksjonen på Odinfeltet ble avsluttet

1. august i fjor og Øst-Frigg vil trolig være tømt mot slutten av 1995. Produksjonen ved hovedfeltet Frigg ventes å løpe ut mot slutten av dette tiåret.

Produksjonen av naturgass vil vise en annen fremtidig utvikling enn råoljeproduksjonen: Fra en kraftig økning i 1996/1997 i forbindelse med oppstarten av de to store gassfeltene Troll-Øst og Sleipner-Vest, ventes over en dobling av fjorårets produksjonsnivå frem mot år 2005. I 1996 vil de kontraktsfestede leveransene for norsk naturgass ligge i overkant av 30 milliarder Sm³, mens norske gassprodusenter har leveringsforpliktelser i størrelsesorden 60 milliarder Sm³ i år 2005. Av dette er 5 milliarder Sm³ solgt under eksisterende feltuttømmingskontrakter. I 1994 inngikk norske gasselgere kontrakter om ytterligere leveranser til Gaz de France, tyske Mobil (MEEG) og Scottish Power. MEEG skal fra 1996 til 2014 motta et samlet volum på 10 milliarder Sm³, mens det skal leveres om lag 1,7 milliarder Sm³ naturgass årlig fra 1995 til Scottish Power. Gaz de France tegnet i juni 1994 en avtale med Gassforhandlingsutvalget om gasskjøp til en samlet eksportverdi av 50 milliarder kroner (4 milliarder Sm³ i volum per år på platå). Leveransene skal starte i 1996/97 og vare i 20 år. Forsyningsutvalget har gitt operatørene på Haltenbanken og i nordre Nordsjøen frist til 1. august 1995 for å legge frem forslag til hvilke felt som skal bygges ut for å sikre gassleveransene i inngåtte kontrakter.

Investeringer

Oljeinvesteringene nådde et historisk toppnivå i 1993. I 1994 holdt investeringene seg også på et høyt nivå. I SSBs kvartalsvise investeringsstatistikk innsamlet i 1. kvartal 1995 er de samlede påløpte investeringer i sektorene utvinning av råolje og naturgass og rørtransport i 1994 registrert til 54,7 milliarder kroner. Dette er en nedgang på 2,9 milliarder kroner eller 5,1 prosent i forhold til investeringene i 1993 (nominellt). Nedgangen fra 1993 skyldes i hovedsak

Investeringer, driftskostnader, reserver og nyskaping i oljevirkksomheten

Norsk oljevirkksomhet har siden produksjonsstarten ved Ekofiskfeltet vært preget av at størstedelen av råoljeproduksjonen har kommet fra felt med relativt store reservoarer. Dette bildet er nå i ferd med å endres. Produksjonsandelen for de fire største oljefeltene Statfjord, Gullfaks, Oseberg og Ekofisk falt fra 78,4 til 72,1 prosent fra 1993 til 1994. Det er oppstarten av flere felt med mindre reservoarer som er hovedårsaken til denne tendensen, som bare vil forsterkes ettersom de store feltenes produksjon faller og nye, mindre felt settes i drift. De mindre oljefeltene som i dag bygges ut, ventes imidlertid ikke å kunne erstatte bortfallet fra de største feltene. Oljeproduksjonen vil trolig nå et toppnivå i 1996, for deretter å falle mot tusenårskiftet. Gassfeltene som nå bygges ut, har relativt store reservoarer. Det ventes en doubling av gassproduksjonen fra dagens nivå frem mot år 2005. Med dagens produksjonsnivå har Norge gjenværende oppdagede ressurser til 20 års oljeproduksjon og 115 års gassproduksjon.

Ifølge Oljedirektoratet er det ialt registrert 176 funn på norsk sokkel og det er boret 480 vellykkede undersøkelsesbrønner. Dette gir en gjennomsnittlig funnrate på 37 prosent. Av 176 funn er kun 42 felt besluttet utbygd eller satt i produksjon, noe som gir en kommersiell funnrate på 9 prosent. Oljedirektoratet vurderer ytterligere 72 funn som samfunnsøkonomiske lønnsomme utbyggingskandidater, noe som gir en brutto kommersiell funnrate på 24 prosent. I 1994 ble det gjort funn i 14 av 22 undersøkelsesbrønner. Dette gir en funnfrekvens på 64 prosent, som er rekord på norsk sokkel.

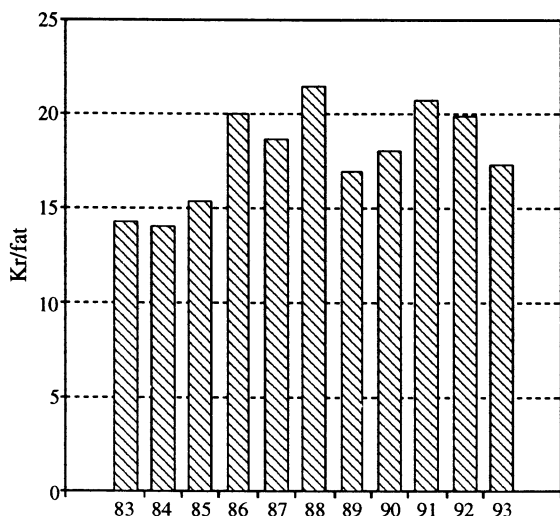
Størrelsen på funnene på norsk kontinentalsokkel fra 1971-1994 viser imidlertid en sterkt synkende tendens: I 1971 var gjennomsnittlig funnstørrelse like under 629 millioner fat oljeekvivalenter. Tilsvarende tall for 1980, 1985, 1990 og 1994 var om lag 547, 403, 110 og 94 millioner fat oljeekvivalenter. Dette gjenspeiles også i Oljedirektoratets oversikt

over størrelsen på ressursene i de to kategoriene "felt i produksjon eller under utbygging" og "ikke utbygde funn". I den første kategorien har hvert av feltene Troll Øst, Statfjord, Ekofisk og Oseberg reserver på over 2000 millioner fat, mens de tre feltene Gullfaks, Sleipner Vest og Snorre hver har reserver mellom 1000 og 2000 millioner fat. Blant "ikke utbygde funn" er det kun Troll Vest Gassprovins som har ressurser på over 2000 millioner fat. Mens de fleste feltene i "felt i produksjon eller under utbygging" finnes i de fem høyeste ressurskategoriene (fra 120 til over 2000 millioner fat), ligger den overveiende andelen av feltene i "ikke utbygde funn" i de tre laveste ressursgruppene (fra under 30 til 120 millioner fat). Oljedirektoratets ressurstill indikerer klart at de nye utbyggingsoppgavene på norsk kontinentalsokkel i hovedsak vil omfatte funn som er betydelig mindre enn de felt som allerede er under utbygging eller i produksjon.

En stadig større andel av funn med relativt små petroleumforekomster sammen med produksjonsnedgang for de største feltene stiller store krav til omstilling i norsk oljevirkksomhet. Det vil være nødvendig å finne løsninger som reduserer investerings- og driftskostnadene til et nivå som gir muligheter for fortsatt lønnsom utbygging og drift av petroleumforekomstene. Også i letefasen, som skal sikre den fremtidige ressurstilveksten, vil fortsatt fokusering på lavere kostnader stå sentralt.

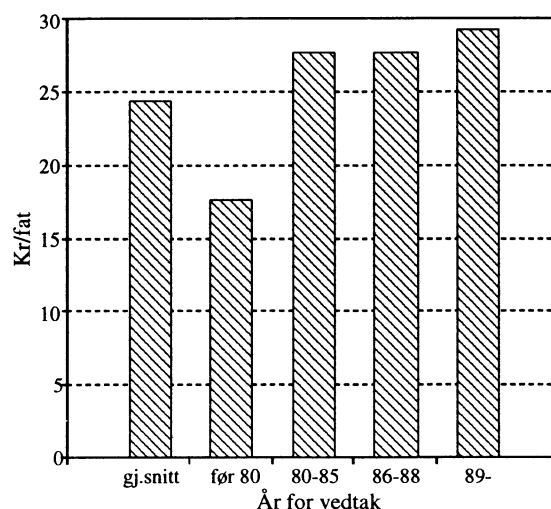
NORSOK (Norsk Sokkels Konkurransesepisjon)-utvalget setter en reduksjon i samlede drifts- og investeringskostnader på 40-50 prosent de neste fem årene som et mål for oljevirkksomheten. Blant satsingsområdene i lete- og driftsfasen står forskning omkring seismiske kartleggingsmetoder og ny boreteknologi sentralt. Metoder for økt utvinningsgrad, og miljøforskning er andre satsingsområder. Utvikling av utbyggingsløsninger som gir lønnsom drift av mindre felt er også en prioritert oppgave. Dette er forhold som alle kaller på be-

Driftskostnader per utvunnet ressursenhet for felt i drift

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Investeringskostnader per reserveenhet
Felt gruppert etter år for utbyggingsvedtak

Kilde: Statistisk sentralbyrå

hovet for innovasjonsvirksomhet. Resultatene fra Statistisk sentralbyrås innovasjonsundersøkelse for 1992 og FoU-undersøkelsen for 1993, viser tydelig at olje- og gassutvinning har meget høy nyskapsvirksomhet sammenlignet med industrien. Resultatene for olje- og gassutvinning er presentert i et eget avsnitt lengre bak.

Statistisk sentralbyrå har beregnet de totale letekostnadene (fra lisenstildeling til godkjent utbyggingsplan) til 128 milliarder 1991-kroner for perioden 1965-1993. Investeringer i feltutbygging og felt i drift er tilsammen 488 milliarder 1991-kroner. Vareinnsatsen, lønnsutgiftene og ikke andre kostnader utenom operatørkostnadene, som tilsammen utgjør driftsutgiftene, er for perioden 1971-1993 beregnet til 417 milliarder 1991-kroner.

Fordelingen mellom driftskostnader og investeringskostnader har endret seg betydelig fra tidlig på 70-tallet til i dag. I 1971 gikk 95 prosent av disse kostnadene til investeringer. Tilsvarende tall for 1980, 1990 og 1992 var henholdsvis 76, 48 og 55 prosent. Denne utviklingen vil forsterke seg ytterligere i årene fremover.

For de feltene som per 1. januar 1995 var satt i produksjon eller var under utbygging anslås de totale investeringskostnadene over feltenes levetid til 486 milliarder 1994-kroner (ikke neddiskontert). De store gassfeltene Frigg, Heimdal, Troll-Øst, Sleipner-Vest og Sleipner-Øst er da holdt utenfor. Den gjennomsnittlige investeringskostnaden over disse feltene antatte produksjonsperiode blir da 24,30 1994-kroner per fat. Tallene viser klart at investeringskostnaden stiger et-

tersom stadig mindre felt bygges ut. For felt vedtatt utbygd før 1980 er investeringskostnaden i gjennomsnitt 17,60 1994-kroner per fat, mens den for felt vedtatt utbygd etter 1989 er 29,30 1994-kroner per fat. Variasjonen i investeringskostnadene per ressursenhet mellom ulike prosjekter med omtrent samme utbyggingstidspunkt er imidlertid stor. For flere av de mindre feltene som er vedtatt utbygd de syv siste årene, er investeringskostnadene betydelig lavere enn for større felt med tidligere utbyggingsvedtak. Dette er trolig et resultat av at forskning og tidligere erfaringer fra oljevirksomheten genererer ny teknologi og nye utbyggingsløsninger sammen med økt kostnadsbevissthet i oljebransjen ved nedgang i oljeprisene. Nyere utbygginger kan dessuten ofte benytte allerede eksisterende infrastruktur. For å holde lønnsomheten på et akseptabelt nivå vil fokusering på felles bruk av infrastruktur og ny teknologi for utbygging av mindre felt fortsatt stå sentralt i tiden fremover.

Statistisk sentralbyrås tall for driftskostnader viser at kostnadene per utvunnet ressursenhet har steget ettersom stadig mindre felt er faset inn. I 1993 var den gjennomsnittlige driftskostnaden 17,30 kroner per fat. Dette er en reduksjon på 13,1 prosent (nominelt) fra året før, og er den laveste driftskostnaden per utvunnet ressursenhet siden 1989. Driftskostnadene per utvunnet fat har vist en jevn nedgang de siste tre årene. Ettersom stadig flere felt kommer i produksjon i tiden fremover, og driftskostnadenes andel av samlet ressursbruk i oljevirksomheten øker, vil det være viktig å finne frem til tiltak som kan redusere driftskostnadene per utvunnet ressursenhet.

en nedgang for feltutbygging på hele 18,8 prosent. Både landvirksomheten og rørtransportsektoren viser en sterk økning i investeringene fra 1993 til 1994.

Investeringene til feltutbygging var i 1994 på 28,6 milliarder kroner. Dette er 6,6 milliarder mindre enn i 1993. Mesteparten av denne nedgangen skyldes lav utbyggingsvirksomhet i siste halvdel av 1994. For de seks siste månedene av 1994 er investeringene anslått til 13,1 milliarder mot 18,5 milliarder de seks siste månedene i 1993. Lavere feltutbyggingsaktivitet i fjor skyldes at Brage, Draugen og Sleipner-Øst ble satt i drift i 1993, og at produksjonen ved Tordis, Lille-Frigg og Statfjord-Øst startet i fjor. Fravær av store utbyggingsvedtak mellom desember 1992 og desember 1994 bidro også til nedgangen. De største investeringene påløp i 1994 som i 1993 på Heidrun-feltet, men også Troll-Øst, Troll-Vest, Sleipner-Vest og Frøy hadde betydelige investeringer. Av feltutbyggingskostnadene i 1994 gikk 55 prosent til varer, mens tjenester og produksjonsboring sto for henholdsvis 35 og 10 prosent.

Investeringene for felt i drift i 1994 var på 6,8 milliarder kroner. Dette er 7,9 prosent høyere enn investeringene i 1993. De største investeringene i 1994 var ved Oseberg, Gullfaks og Snorre. Sleipner-Øst og Ekofisk hadde også høye investeringer.

De påløpte rørtransportinvesteringene i 1994 var 8,6 milliarder kroner, de høyeste rørinvesteringene som noengang

er registrert. Det var først og fremst omfattende investeringer for Europipe som bidro til dette, men også ved Troll Rør og Zeepipe fase IIA var det store investeringer. Investeringene til rørtransport steg med hele 28,7 prosent fra 1993 til 1994.

Leteinvesteringene var i 1994 på 5,0 milliarder kroner. Dette er noe lavere enn i 1993 da investeringene var på 5,4 milliarder, og hele 38,5 prosent lavere enn i 1991 da leteaktiviteten på norsk kontinentalsokkel var rekordhøy. De fysiske leteindikatorerne påviser også reduksjon i leteaktiviteten. Det ble totalt påbegynt 21 borehull i 1994 mot 27 i 1993. Antall riggdager var i 1994 1655 mot 2049 i 1993. Årsaken til nedgangen var trolig lave oljepriser i 1994 sammenlignet med året før (henholdsvis 15,50 og 17,67 dollar per fat) og usikre forhold rundt de fremtidige rammebetingelser på norsk sokkel. I tillegg kan en del av nedgangen i leteinvesteringene trolig tilskrives kostnadsreduksjon på grunn av en vesentlig nedgang i meterprisen for leteboring.

Landinvesteringene i 1994 beløp seg til 5,7 milliarder kroner. Det er de høyeste landinvesteringene som noengang er registrert. Det er betydelige investeringer ved Trollterminalen på Kollsnes som bidrar sterkest til økningen.

Investeringsanslag for 1995

Det samlede investeringsanslaget for 1995 fra undersøkelsen utført i 1. kvartal 1995 er på 46,6 milliarder kroner, en

Innovasjon i olje og gassutvinning og industri

Først når et foretak tar i bruk en ny eller vesentlig bedret produksjonsprosess eller introduserer et nytt eller betydelig endret produkt i markedet, foreligger en innovasjon eller en kommersialisert nyskaping. Aktiviteter med formål å utvikle innovasjoner er innovasjonsvirksomhet, og det er for eksempel forskning og utvikling (FoU), teknologisamarbeid og -overføring, produktdesign, prøveproduksjon og produksjonsoppstarting, utvikling av menneskelig kapital i alle organisasjonslag av produksjonsprosessen, kjøp av patenter og lisenser, markedsanalyser, kontakt med kunder og brukere m.m. FoU er meget viktig for nyskaping, og en god indikator på innovasjonsvirksomhet. Innovasjonsvirksomhet er således en viktig drivkraft for økonomisk vekst, næringslivets utvikling og konkurranseevne.

Statistisk sentralbyrå gjennomførte en innovasjonsundersøkelse i 1993-94 samtidig med og utviklet i nært samarbeid med Eurostat og OECD. Undersøkelsen kartla innovasjonsvirksomheten i 1992 for et utvalg foretak i sektorene utvinning av råolje og naturgass (oljeutvinning) og industri som introduserte innovasjoner i 1990-92. Noen hovedresultater ble publisert i mars 1994 (Ukens statistikk 10/94) og en fylldigere dokumentasjon av resultater og metode foreligger i serien Rapporter, Nr. 95/7.

Alle foretakene i oljeutvinning hadde introdusert innovasjoner, mens 40 prosent av industriforetakene som deltok i undersøkelsen var innovative. De 986 deltagende foretakene oppga 6,6 milliarder kroner i innovasjonskostnader i 1992. For alle foretakene i norsk industri og oljeutvinning beregnet vi innovasjonskostnadene til ca. 11,6 milliarder kroner, ved å anta at nyskappingsaktiviteten i frafallet og restpopulasjonen var den samme som i nettoutvalget. Mesteparten av innovasjonsaktiviteten foregikk i oljeutvinning, kjemisk-, elektronikk-, maskin- og næringsmiddelindustrien. Oljeutvinning hadde 2,6 milliarder kroner eller så mye

som 23 prosent av de totale innovasjonskostnadene. Oljeforetakene var meget innovasjonsintensive med i gjennomsnitt 140 000 kroner per sysselsatt i innovasjonskostnader sammenliknet med industriens 41 000 kroner. Men i forhold til de samlede bruttoinvesteringene ble bare 4 prosent av investeringene i oljeutvinning gjort i innovasjonsøyemed, sammenliknet med 28 prosent for de innoverende industriforetakene.

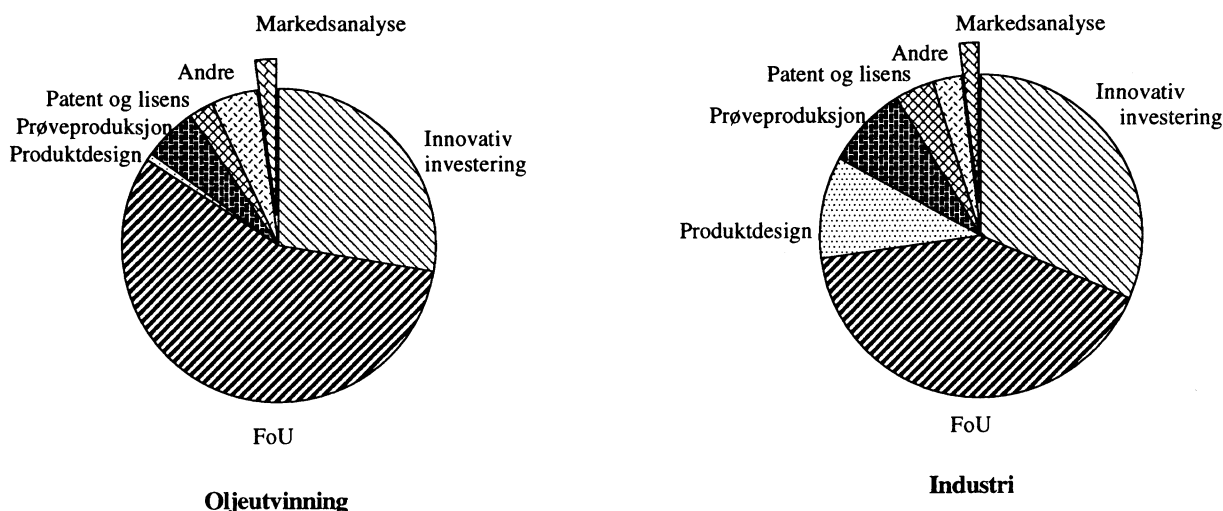
Driftskostnadene i innovasjonsvirksomheten utgjorde i gjennomsnitt over 2/3 av innovasjonskostnadene i industrien, og for oljeutvinning 72 prosent.

FoU var den klart største nyskappingsaktiviteten og utgjorde 60 prosent av innovasjonskostnadene i industrien og hele 78 prosent i oljeutvinning. Produktdesign og prøveproduksjon utgjorde henholdsvis 15 og 12 prosent for industrien, til sammenlikning 1 og 8 prosent i oljeutvinning.

Av FoU-kostnadene i oljeutvinning var drøyt 90 prosent prosess- og bare 9 prosent produktrettet, sammenliknet med 77 prosent produktrettet FoU for industrigjennomsnittet. Dessuten utgjorde anvendt forskning hele 77 prosent av FoU i oljeforetakene, mens industrien stort sett drev utviklingsarbeider (75 prosent).

Oljeutvinning kjøpte inn spesialtjenester fra f.eks. konsulenter utenfor foretakene tilsvarende 43 prosent av innovasjonskostnadene, sammenliknet med 16 prosent for foretakene i industrien. Samarbeidsprosjekter utgjorde 28 prosent av FoU i oljeutvinning sammenliknet med drøyt én femtedel av industriens FoU. Av oljeforetakenes samarbeidsprosjekter var 64 prosent med andre næringslivsforetak, mens for industrien var 55 prosent av samarbeidsprosjektene med foretak i eget konsern. Oljeutvinning hadde også et omfattende samarbeid med forskningsinstitutter (23 prosent).

Innovasjonskostnadene i oljeutvinning og industri fordelt på aktiviteter, drift- og investeringskostnader

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For de fleste av industriforetakene var kunder de mest betydningsfulle informasjonskildene om innovasjonsvirksomhet. Mange oppga også interne informasjonskilder i foretaket og leverandører av komponenter og utstyr som viktige kilder. For en meget stor andel av foretakene i oljeutvinning var imidlertid universiteter og høyskoler også en viktig kilde.

Å forbedre produktenes kvalitet var et mål av avgjørende betydning for innovasjonsvirksomheten for de fleste av de innovative foretakene. Noen færre foretak oppga også at å øke eller opprettholde markedsandeler og redusere produksjonstid var de viktigste målene. Oljeutvinning skilte seg fra industrien med andre primærmål for sin store innovasjonsvirksomhet. Denne næringen oppga også at det var svært viktig å forbedre det interne arbeidsmiljø og redusere miljøbelastningen og energiforbruket.

Økonomiske årsaker som høye kostnader og høy risiko i tillegg til foretaksmessige faktorer som innovativ kapasitet og mangel på kvalifisert personell, var de viktigste hindringene for innovasjonsvirksomheten i alle næringer, både for de som hadde og de som ikke hadde innovasjoner. En stor andel av foretakene i oljeutvinning uttrykte ellers at lav interesse for endrede produkter blant kundene var en vesentlig hindring.

Innovasjon i olje og gassutvinning var således primært rettet mot utvikling av produksjonsprosesser også omfattende internt og eksternt miljø, ved bruk av anvendt forskning i samarbeid med den teknologiske kanalen forskningsinstitutter, universitet og høyskoler. Dette skilte seg klart fra industri-næringene som drev produktutvikling og -forbedring hovedsakelig innen konsernet og sammen med annet næringsliv.

reduksjon på 16,6 prosent i forhold til tilsvarende anslag for 1994 gitt i 1. kvartal 1994. Det er kun investeringene til rørtransport som ikke faller i forhold til 1994.

Leteinvesteringene for 1995 anslås nå til 4,4 milliarder kroner. Dette er 32,1 prosent lavere enn tilsvarende anslag for 1994 gitt i 1. kvartal 1994, og 12,2 prosent lavere enn hva leteinvesteringene faktisk ble i 1994. Ifølge OD ventes det å bli påbegynt mellom 20 og 25 lete- og avgrensningshull i 1995. Eventuell økt leteboringsaktivitet behøver imidlertid ikke gi seg utslag i høyere leteinvesteringer da økt satsing på seismisk kartlegging i forkant av leteboring og nye boremetoder i følge OD har bidratt til å redusere borekostnadene pr. letebrønn med om lag 30 prosent i løpet av de siste to årene.

Feltutbyggingsanslaget for 1995 er på 21,9 milliarder kroner. Dette er 4,3 milliarder kroner, eller 16,5 prosent, lavere enn tilsvarende anslag for 1994. Nedgangen skyldes at flere store felt vil være i avslutningsfasen i 1995. Avslutningen av Heidrun og Troll-Øst gir spesielt store utslag. Det er Troll-Vest fulgt av Heidrun og Sleipner-Vest som veier tyngst i anslaget for 1995. Myndighetene vedtok i desember i fjor utbygging av Ekofisk II, Vigdis og Yme. Disse feltene er dermed for første gang med i investeringsanslaget. Normefeltet er nå også blitt vedtatt utbygd, og vil komme med i neste kvartalsstatistikk. For 1995 vil dette øke investeringene med rundt 2 milliarder kroner i forhold til det siste kvartalsanslaget.

Investeringene til felt i drift anslås til 7,0 milliarder kroner i 1995. Anslaget er 18,8 prosent mindre enn anslaget for 1994 gitt i 1. kvartal 1994. I løpet av 1995 vil produksjonen ved Frøy og Heidrun starte opp.

Anslaget for investeringer til landvirksomhet i 1995 er på 4,8 milliarder kroner. Nedgangen fra 1994 skyldes lavere investeringer på terminalen som skal behandle Trollgassen. Trollterminalen utgjør også i år hoveddelen av de samlede landinvesteringene.

Rørinvesteringene er anslått til 8,4 milliarder kroner for 1995. Dette er omtrent det samme som ble anslått for 1994 i 1. kvartal 1994. Investeringene for Zeepipe fase IIB og investeringene på Troll Rør veier tyngst i anslaget for 1995.

Petroleumsinntektene

Bruttoproduksjonen i petroleumssektoren gikk opp fra 133,7 milliarder kroner i 1993 til 141,1 milliarder kroner i 1994, det vil si med 5,5 prosent. Netto olje og gassproduksjonen samlet økte fra om lag 138 millioner tonn oljeekvivalenter (mtoe) i 1993 til om lag 155 mtoe i 1994 (12 prosent). Gjennomsnittsprisen for Brent Blend råolje falt fra 17 dollar i 1993 til 15,8 dollar i 1994. Dollarkursen var om lag den samme i 1994 som i 1993 slik at prisen falt i norske kroner var tilsvarende om lag 9 kroner per fat eller 7 prosent. Vareinnsatsen i olje og gassproduksjon økte med hele 19 prosent fra 1993 til 1994. Dette medførte at bruttoproduktet av utvunnet olje og gass ikke økte i denne perioden.

Petroleumsvirksomheten gir normalt en meravkastning ut over det som oppnås i annen næringsvirksomhet. Denne meravkastningen kaller vi petroleumsrenten. Denne beregnes som den delen av de samlede produksjonsinntektene fra olje og gass som oppnås ut over løpende produksjonskostnader og en normal realavkastning (i beregningene satt til 7 prosent) på investert kapital. Foreløpige beregninger over petroleumsrenten viser at denne var 29,5 milliarder kroner i 1994, det vil si en reduksjon på om lag 3 milliarder kroner i forhold til året før. Selv om bruttoproduktet i sektoren ikke endret seg fra 1993 til 1994 målt i løpende priser, så ble driftsresultatet noe redusert samtidig som realkapitalen økte. Bruttonasjonalproduktet økte også fra 1993 til 1994 og bidro til at petroleumsrenten som andel av BNP falt for fjerde året på rad fra 4,4 prosent i 1993 til 3,8 prosent i 1994.

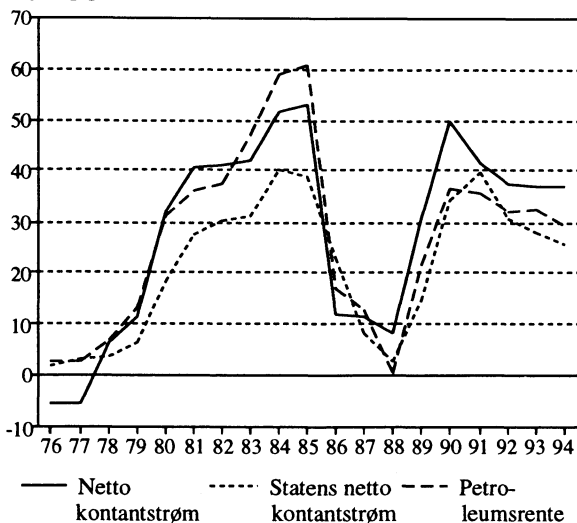
Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, definert som driftsresultat tillagt kapitalslit og produksjonsavgift og fratrukket påløpte investeringer, økte med 0,1 milliarder kroner fra 1993 til 1994. Den marginale økningen skyldes en liten nedgang i lønnskostnadene i denne virksomheten

Petroleumsinntekter og petroleumsrente, 1976-1994

År	Bruttoproduct i utvinnings-sektoren	Petroleums-rente	Petroleums-rentens andel av brutto-nasjonalprodukt
1976	6,1	3,1	1,8
1977	7,4	2,6	1,4
1978	12,8	6,9	3,2
1979	20,8	13,3	5,6
1980	41,0	31,2	10,9
1981	50,0	36,2	11,0
1982	55,3	37,3	10,3
1983	66,9	47,2	11,7
1984	83,4	58,8	13,0
1985	89,7	60,9	12,2
1986	51,0	17,1	3,3
1987	51,8	12,8	2,3
1988	44,4	0,8	0,1
1989	69,8	21,6	3,5
1990	86,9	37,0	5,6
1991	89,7	34,9	5,1
1992	89,0	32,2	4,6
1993	94,7	32,6	4,4
1994	94,7	29,5	3,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Petroleumsrente og kontantstrøm fra utvinning av olje og gass

Kilde: Statistisk sentralbyrå

idet bruttoproduktet og samlede påløpte investeringer var om lag uendret. Investeringene i realkapital falt kraftig, men dette ble oppveid av en sterk økning i lagerbeholdningen (plattformer under arbeid).

Statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten i 1994, som er summen av skatteinntekter, inntekter fra statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) og utbytte fra Statoil fratrukket statens andel av investeringene, er i nasjonalbudsjettet foreløpig anslått til om lag 25,5 milliarder kroner. Dette er en nedgang på 2,6 milliarder kroner fra 1993. Nedgang i statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten til tross for at den samlede netto kon-

tantstrøm økte, skyldes sammensetningen av investeringene på SDØE og resten av sektoren. Investeringene i SDØE økte fra 1993 til 1994.

Petroleumsinntektene er av stor betydning for norsk økonomi og for statens finansielle situasjon. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til fremtidige petroleumsinntekter, spesielt på grunn av usikkerhet om prisutviklingen på olje og gass. I tillegg er det usikkerhet knyttet til petroleumsreserver og utbyggingskostnader. De siste par årene har de samlede reserver på sokkelen blitt oppjustert i takt med produksjonen. Dette betyr at de samlede reserver ifølge de siste oversiktene til Oljedirektoratet er om lag like store som de anslag som ble gitt i Regjeringens Langtidsprogram for 1994-1997. Med konstante råoljepriser vil det si at petroleumsformuen beregnet ut fra tilgjengelig informasjon på hvert tidspunkt også ville være tilnærmet konstant, på tross av en betydelig uttapping gjennom perioden. Råoljeprisene falt imidlertid med om lag 9 kroner per fat fra 1993 til 1994. Hvis denne prisreduksjonen betraktes som permanent bidrar den isolert sett til en nedgang i formuen.

Inntektene fra petroleumssektoren for perioden fram til år 2005 er av Nærings- og energidepartementet nylig oppjustert med 156 milliarder kroner i forhold til tidligere anslag for denne perioden. Den statlige andelen av dette er anslått til 140 milliarder kroner. Nåverdien av disse inntektene er om lag 100 milliarder kroner. Økningen i reserveanslagene innebærer altså en forventet økt produksjon i perioden 1995 til 2005. Det er stor usikkerhet knyttet til de fremtidige oljepriser, noe som blant annet er illustrert gjennom fallet i dollarkurs den siste tiden. Det vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt å utvinne i et raskere tempo ved lavere fremtidige prisforventninger enn ved høyere fremtidige prisforventninger. En økning i inntektsopptjeningen gjennom økt utvinningstakt i petroleumssektoren vil imidlertid stille enda større krav til forvaltningen av disse inntektene f.eks i form av petroleumsfond eller oppbygging av real eller annen finanskapital.

Industri og bergverksdrift

Produksjons- og markedsforhold

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at bruttoproduksjonen i industri og bergverksdrift økte med 4,8 prosent fra 1993 til 1994, målt i faste priser. Året før var produksjonsveksten 2,0 prosent. En må tilbake til 1984 for å finne tilsvarende vekst fra ett år til det neste, og ytterligere 10 år bakover før vekstrater av denne størrelsesorden forekom ofte. Industriproduksjonen gikk opp på bred basis, og bare enkelte områder hadde nedgang. Produksjon av treforedlingsprodukter, metaller, trevarer og kjemiske og mineraliske produkter bidro mest til den høye veksten, og alle hadde en vekst i bruttoproduksjonen på mellom 8 og 10 prosent i 1994.

Industriens hjemmelieferanser og eksport utviklet seg svært forskjellig i 1994. Mens eksporten økte med 14,2 prosent, gikk hjemmelieferansene ned med 0,3 prosent.

Markedsutviklingen for varer fra industri og bergverksdriftSesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹⁾

	Mrd.kr 1994 ²⁾	Volum					Pris				
		1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttoproduksjon i alt	317,4	5,1	-0,3	3,6	-0,4	1,4	1,0	0,5	0,0	1,2	1,0
- Skjernet	99,4	3,7	-1,7	2,7	1,8	-1,2	0,1	0,8	-1,7	1,4	0,1
- Utekonkurrerende	81,5	6,9	0,4	2,5	1,6	3,3	3,0	1,7	0,4	2,7	3,8
- Hjemmekonkurrerende	136,5	5,1	0,3	5,0	-3,1	2,1	0,6	-0,4	1,0	0,5	0,0
- Herav skip og oljeplattformer	42,3	-0,8	-2,6	0,4	-7,6	0,8	1,4	-0,0	0,7	0,3	0,9
Eksport i alt ³⁾	120,0	14,2	4,6	1,5	10,2	-0,3	1,4	0,7	0,6	2,3	1,3
- Skjernet	15,1	18,8	9,0	-3,6	9,4	2,9	0,4	-1,4	1,1	0,3	-1,1
- Utekonkurrerende	59,7	11,8	1,5	5,3	3,1	-0,2	3,9	2,6	0,2	3,4	4,0
- Hjemmekonkurrerende	45,2	15,8	7,5	-1,8	21,2	-1,6	-1,7	-1,3	1,3	1,1	-1,2
- Herav skip og oljeplattformer	3,0	-7,1	364,1	-55,9	377,9	-36,0	1,4	-1,3	0,5	1,3	1,1
Hjemmeleveranser i alt	197,4	-0,3	-3,3	4,9	-7,1	2,6	1,2	0,6	-0,4	1,1	0,8
- Skjernet	84,3	0,9	-3,8	4,1	0,2	-2,1	0,2	1,4	-2,3	1,7	0,4
- Utekonkurrerende	21,8	-5,2	-2,6	-5,4	-3,1	14,4	1,4	-0,2	1,6	1,1	2,8
- Hjemmekonkurrerende	11,4	-0,1	-3,0	8,4	-14,5	4,5	2,0	0,2	0,6	1,0	0,6
- Herav skip og oljeplattformer	39,3	-0,2	-7,0	3,8	-17,4	6,2	1,4	0,0	0,6	0,3	0,9
Import i alt	174,5	12,1	0,9	4,0	6,2	-6,2	-1,9	-0,5	-2,6	0,1	2,1
- Skjernet	11,4	3,4	-6,3	8,5	-3,3	1,4	4,0	2,4	-0,1	0,7	0,4
- Utekonkurrerende	35,1	14,4	7,0	-2,7	9,4	-3,8	2,3	4,5	-1,7	3,4	1,7
- Hjemmekonkurrerende	128,0	12,2	-0,2	5,8	6,2	-7,6	-3,4	-1,7	-3,3	-0,7	2,4
- Herav skip og oljeplattformer	9,5	-2,8	-21,8	-1,0	54,7	-74,9	-22,3	-4,5	-19,4	-9,7	17,2
Innenl. anvendelse i alt	371,9	5,3	-1,3	4,5	-0,8	-1,8	-0,3	0,1	-1,4	0,5	1,5
- Skjernet	95,7	1,2	-4,0	4,6	-0,2	-1,7	0,7	1,5	-2,0	1,5	0,4
- Utekonkurrerende	57,0	6,4	3,2	-3,7	4,8	2,4	1,6	2,3	-0,5	2,3	2,4
- Hjemmekonkurrerende	219,2	6,9	-1,4	6,9	-2,6	-3,1	-1,2	-0,9	-1,6	-0,3	1,9
- Herav skip og oljeplattformer	48,8	-0,8	-10,5	2,8	-2,8	-19,9	-4,4	-1,4	-3,8	-4,3	7,6
Lagerendring i alt ⁴⁾	7,8	8,0	1,3	2,9	-6,9	3,0					
- Skjernet	-10,5	-3,6	-2,7	7,3	-7,4	-1,3					
- Utekonkurrerende	-5,5	-0,3	6,1	-10,4	5,8	-1,0					
- Hjemmekonkurrerende	23,8	15,7	1,8	4,8	-10,1	5,9					
- Herav skip og oljeplattformer	18,4	53,4	2,2	3,3	-35,0	25,2					
Innenl. etterspørsel i alt	364,1	-2,6	-2,7	1,7	6,4	-4,7	-0,4	0,4	-2,1	1,5	1,1
- Skjernet	106,3	4,4	-1,3	-2,5	6,9	-0,4	1,4	1,8	-2,4	2,5	0,6
- Utekonkurrerende	62,5	6,1	-2,6	6,4	-0,9	3,1	1,3	2,0	-0,6	2,4	1,5
- Hjemmekonkurrerende	195,4	-8,5	-3,5	2,3	8,8	-9,5	-1,6	-0,9	-2,2	0,5	1,4
- Herav skip og oljeplattformer	30,5	-46,4	-20,4	-1,0	60,2	-51,2	-4,8	-0,7	-6,0	-4,0	7,6

1) Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavanse. I hjemmekonkurrerende varer er skip og oljeplattformer inkludert.

2) Nivå tall i løpende priser.

3) Inneholder reeksport.

4) Endring i lagerendring i prosent av innenlandsk anvendelse i foregående kvartal.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Leveransene til hjemmemarkedet påvirkes imidlertid sterkt av lagerendringer, og en viktig årsak til nedgangen i "hjemmeleveransene" i 1994 var en reduksjon i lagerbeholdningen av bensin og fyringsolje. Holdes bensin og fyringsolje utenom, økte hjemmeleveransene med om lag 1 prosent. Tilsvarende forhold har antakeligvis gjort seg gjeldende også for andre næringer. I 1994 var samlet lagernedbygging av industrivarer utenom skip og oljeplattformer på 10 milliarder kroner.

Produksjonen av metaller vokste med 9,6 prosent i fjor, og produksjonsveksten var om lag like stor både for de jernholdige og de ikke-jernholdige metallene. Eksporten økte med over 10 prosent i volum, mens leveransene til hjem-

memarkedet bare økte med 2,6 prosent. Veksten i produksjonen av ferrolegeringer på knapt 13 prosent bidro mest til økningen i de jernholdige metallene, mens det var produksjon utenom aluminium som betød mest for veksten i de ikke-jernholdige metallene. Dette henger trolig sammen med at det i slutten av januar 1994 ble inngått en avtale om begrensning av produksjonen mellom verdens 6 ledende aluminiumsprodusenter.

Utviklingen i produksjon av treforedlingsprodukter fulgte langt på vei samme mønster som samlet metallproduksjon. Veksten i produksjonen var 9,3 prosent, eksportveksten 14,5 prosent mens veksten i leveransene til hjemmemarkedet var 4,2 prosent. Produksjonen av tremasse vokste med

Industri og bergverksdrift. Produksjon og faktoretterpørsel

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr 1994 ¹⁾	Volum					Pris				
		1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttoproduksjon i alt	364,1	4,8	-0,0	3,2	0,4	0,1	1,3	1,3	0,1	0,7	0,7
- Skjermet	109,7	3,3	-1,5	2,1	2,1	-1,6	0,7	1,4	-1,6	0,7	0,6
- Utekonkurrerende	86,6	6,8	1,5	1,8	2,8	1,3	2,7	3,6	0,7	1,9	2,1
- Hjemmekonkurrerende	167,8	4,7	0,2	4,7	-2,0	0,6	1,0	0,2	0,9	0,3	0,2
Vareinnsats i alt	257,1	4,7	-0,1	3,2	0,3	0,1	0,4	1,3	-0,3	0,1	1,3
- Skjermet	77,2	3,6	-1,7	2,4	2,1	-1,3	1,3	1,8	-0,1	-0,0	0,7
- Utekonkurrerende	66,5	6,7	1,8	1,6	2,8	1,2	-0,3	2,1	0,3	1,6	-0,0
- Hjemmekonkurrerende	113,3	4,2	-0,2	4,9	-2,5	0,2	0,3	0,7	-0,8	-0,6	2,6
Bruttoprodukt i alt	107,1	5,0	0,2	3,1	0,8	0,3	3,4	1,2	1,2	2,2	-0,6
- Skjermet	32,5	2,5	-1,2	1,5	2,1	-2,4	-0,7	0,5	-5,0	2,6	0,6
- Utekonkurrerende	20,1	6,9	0,3	2,6	2,8	1,6	14,1	9,2	2,3	3,1	9,0
- Hjemmekonkurrerende	54,5	5,7	1,1	4,3	-0,9	1,4	2,6	-0,9	4,6	1,9	-4,7
Sysselsetting ²⁾	298,8	3,6	2,8	3,8	4,4	3,7					
Bruttoinvesteringer i alt	14,0	1,4	-13,8	9,9	10,1	1,8	1,4	0,4	-0,1	0,6	0,3
- Skjermet	5,1	-4,5	-15,4	4,6	12,6	-1,8	1,6	0,3	0,2	0,5	0,5
- Utekonkurrerende	3,1	5,3	-12,9	18,2	19,2	10,8	0,8	0,2	-1,0	0,8	0,5
- Hjemmekonkurrerende	5,8	5,1	-12,9	10,6	3,6	0,0	1,5	0,7	0,1	0,5	-0,0
Bruttoinvesteringer i bygninger og anlegg	4,2	-12,0	-40,8	33,0	6,9	0,3	4,0	2,0	0,2	2,4	-0,4
- Skjermet	1,5	-26,8	-56,2	58,3	-7,9	3,8	3,9	2,0	0,3	2,2	-0,4
- Utekonkurrerende	0,6	-20,2	-44,7	50,0	21,1	4,1	4,0	3,0	-0,7	2,1	-0,3
- Hjemmekonkurrerende	2,1	6,9	-22,9	13,5	15,7	-3,3	4,1	1,7	0,4	2,6	-0,4
Bruttoinvesteringer i maskiner og transportmidler	9,8	8,4	2,7	1,7	11,6	2,5	0,1	-0,6	-0,1	-0,2	0,6
- Skjermet	3,6	9,4	17,9	-11,6	23,7	-4,0	0,3	-1,3	0,3	-0,2	0,9
- Utekonkurrerende	2,5	14,0	-2,2	12,2	18,8	12,5	-0,2	-0,6	-1,1	0,5	0,8
- Hjemmekonkurrerende	3,7	4,1	-6,8	9,2	-2,8	2,1	0,1	0,0	0,0	-0,7	0,2

1) Nivå tall i løpende priser

2) Sysselsatte i industrien (1000) og prosentvis endring fra samme kvartal året før. Tallene er basert på utvalg og inneholder en viss usikkerhet. Kilde: Foreløpige nasjonalregnskapstall (årstall) og AKU (kvartalstall).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

over 12 prosent. Også de øvrige deler av næringen vokste kraftig og en vekst på nesten 10 prosent i produksjonen av papir og papp gikk særlig til eksport.

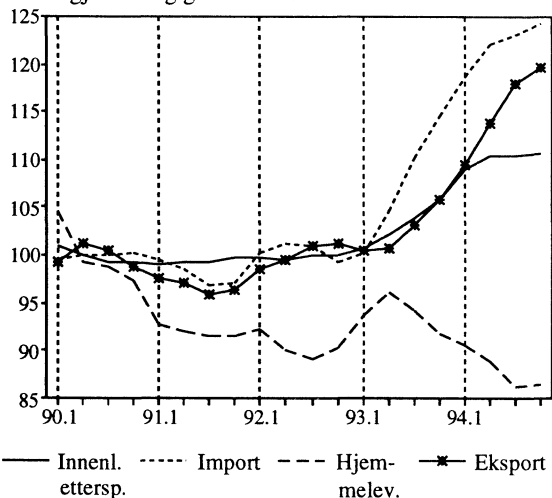
Produksjonen av trevarer økte med 8,2 prosent, mens produksjon av bygningsartikler, ferdighus og sponplater alle steg med mellom 11 og 16 prosent. Veksten i hjemmeleveransene var noe sterkere enn for eksporten. Den viktigste forklaringsfaktoren bak utviklingen i hjemmeleveransene er oppgangen i boligbyggingen i 1994.

Også produksjonen av kjemiske og mineralske produkter økte med 8,2 prosent, i hovedsak som følge av en økning i eksporten på over 18 prosent. Produksjonen av mineralske produkter var spesielt viktig for utviklingen. Til tross for at leveransene til hjemmemarkedet var om lag uendret for sektoren som helhet, var det betydelig vekst i leveransene til byggevirksomheten. Produksjonen av betong og betongvarer og produksjonen av jord og steinvarer vokste begge med om lag 15 prosent. En grunn til den lave veksten i hjemmeleveransene i fjor er antakeligvis et høyt aktivitetsnivå i 1993 i forkant av OL i 1994.

Høy investeringsaktivitet innen petroleumsvirksomheten har de siste årene gitt betydelig drahjelp for verkstedindustrien. Denne fasen ser nå ut til å være på hell. Etter en vekst i produksjonen av plattformer på nesten 10 prosent i 1993, var det en nedgang på om lag 3 prosent i fjor. Mange års vekst medfører likevel at nivået på produksjon av oljeplattformer er høyt. Det ser ut til at verkstedindustrien utenom skip og oljeplattformer klarer seg godt på eksportmarkedet. Produksjonen vokste med 6,8 prosent fra 1993 til 1994, og eksporten fra denne delen av verkstedindustrien økte med 17,4 prosent. Leveransene til hjemmemarkedet ble imidlertid redusert med nesten 5 prosent, trolig som en følge av investeringsutviklingen for petroleumsvirksomheten.

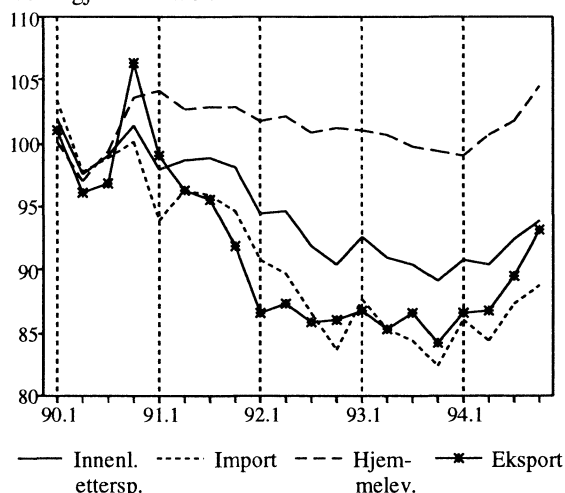
Eksportprisene på industrivarer økte i gjennomsnitt med 1,4 prosent i fjor etter å ha vært om lag uendret fra 1992 til 1993. Det var en prisøkning for metaller på godt over 10 prosent som i særlig grad bidro til oppgangen i de norske eksportprisene. Veksten i prisene på den norske metall-eksporten må sees i sammenheng med den sterke økningen i spotprisene på metaller på verdensmarkedet. For eksem-

Volumutviklingen for varer fra utekonkurrerende industri
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

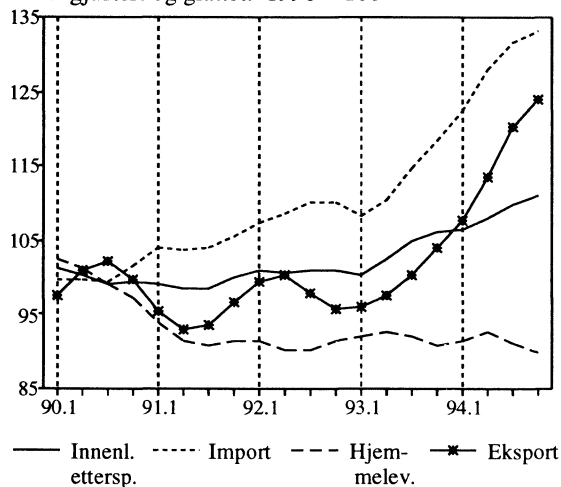
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for varer fra utekonkurrerende industri
Sesongjustert. 1990 = 100

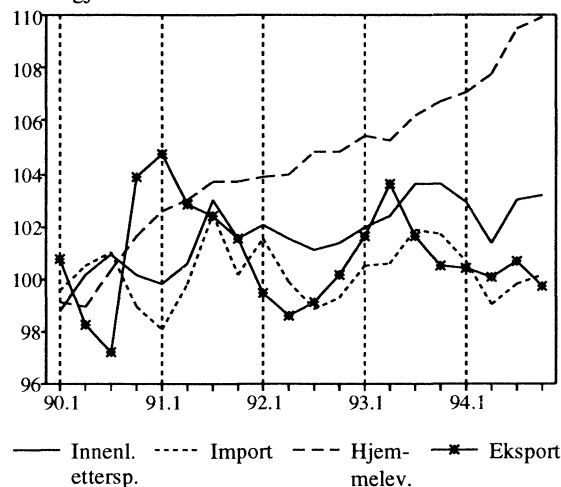
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Volumutviklingen for varer fra hjemmekonkurrerende industri (ekskl. skip og plattformør)
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

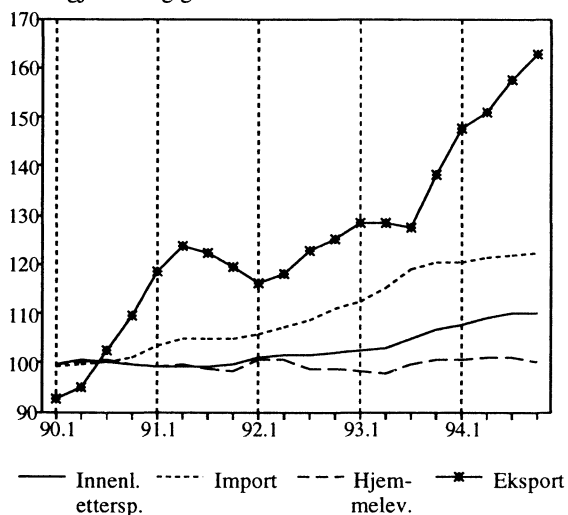
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for varer fra hjemmekonkurrerende industri (ekskl. skip og plattformør)
Sesongjustert. 1990 = 100

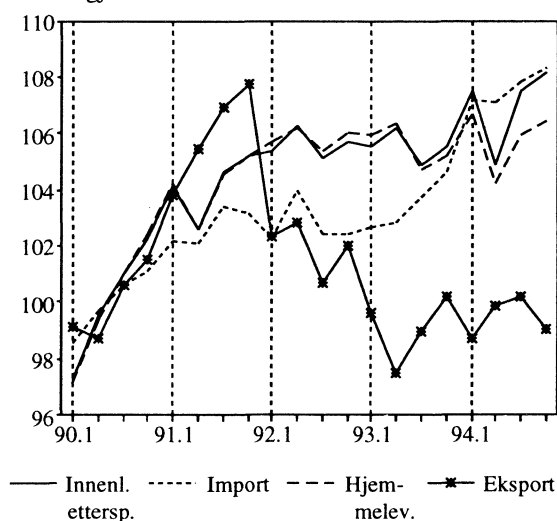
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Volumutviklingen for varer fra skjermet industri
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

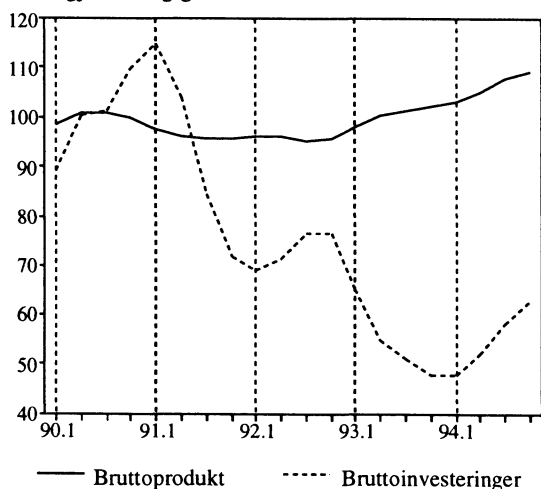
Prisutviklingen for varer fra skjermet industri
Sesongjustert. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og investering i utekonkurrerende industri

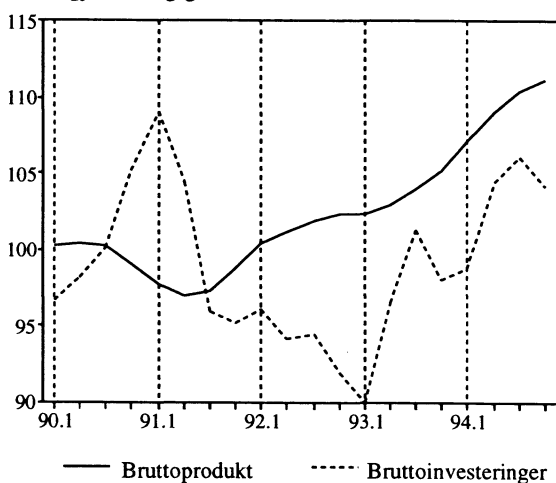
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og investering i hjemmekonkurrerende industri

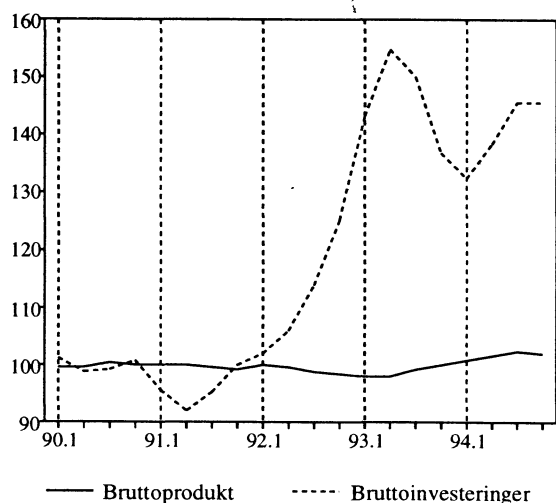
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og investering i skjermet industri

Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

pel doblet spotprisen på aluminium seg gjennom 1994 delvis som en følge av produksjonsreguleringen blant verdens aluminiumsprodusenter. Hittil i 1995 har de fleste viktige metallpriser blitt noe redusert. Også eksportprisen på trevarer økte betydelig i fjor, mens eksportprisene på bensin og fyringsolje falt med mellom 8 og 9 prosent.

Syssetningen

Foreløpige tall fra arbeidskraftregnskapet for 1994 viser at for første gang siden 1986 har det vært vekst i industrisyssetningen. I gjennomsnitt for året var det 298 800 personer sysselsatt i industrien i 1994. Dette er en økning på 3,6 prosent, tilsvarende 10 400 personer, i forhold til 1993. Ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU) økte sysselsettingen innen produksjon av trevarer og produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer begge med over 6 prosent fra 1993 til 1994, mens verkstedindustrien som står for vel 35 prosent av den totale industrisyssetningen, hadde en økning på 5 prosent i 1994.

Investeringene

Investeringene i industri og bergverk økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 2,8 prosent fra 1993 til 1994 etter å ha gått svakt ned fra 1992 til 1993. Investeringene i maskiner og transportmidler økte med 9,2 prosent, mens investeringene i bygg og anlegg ble redusert med 9,7 prosent. Det var nedgangen i investeringene i skjermet industri på 3,3 prosent som trakk de totale investeringene ned, mens øvrige næringer samlet hadde en vekst på knapt 7 prosent. Nedgangen for skjermet industri skyldes i all hovedsak reduserte investeringer innen produksjon av drikkevarer. I utekonkurrerende sektor var det særlig produksjon av kjemiske råvarer og produksjon av jernholdige metaller som bidro til veksten. Treforedlingsindustrien ser ut til om lag å ha halvert sine investeringer i 1994, imidlertid fra et meget høyt nivå i 1993. I den hjemmekonkurrerende industrien var det produksjon av trevarer som sto bak det vesentligste av investeringsøkningen fra 1993 til 1994. Utviklingen innen de enkelte næringer er for øvrig i noen grad preget av større enkeltprosjekter.

Investeringsanslagene for 1995 gitt i investeringstellingene har blitt kraftig oppjustert gjennom 1994 og var i 4. kvartal oppe i hele 12 milliarder kroner. Dette er det høyeste anslaget som er rapportert på dette tidspunktet på mange år, og er hele 47 prosent høyere i verdi enn tilsvarende anslag for 1994. Den største økningen ventes innen næringsmiddelindustrien. Denne bransjen står overfor store utfordringer i kjølvannet av GATT-avtalen og EØS-avtalen. Økonomisk-politiske tiltak rettet inn mot bedrifter i næringen — spesielt kjøttindustrien og meierivirksomheten — er viktig for satsingen. Også eksportrettet industri — særlig innen treforedling og produksjon av kjemiske råvarer — satser sterkt. Den generelle konjunkturoppgangen, både nasjonalt og internasjonalt, har lagt et godt grunnlag for økte investeringer. Investeringsstatistikken for 4. kvartal 1994 viser at det er bredde i oppgangen. Lite vedlikehold og

Faktorer bak eksportveksten for industrivarer i 1994

Eksporten av varer fra industri og bergverk, eksklusive energivarer, oljeplattformer og transportmidler, økte med 14,2 prosent i volum fra 1993 til 1994. Dette er den sterkeste årsveksten i slik eksport på 30 år. Hovedfaktoren bak eksportøkningen i 1994 var konjunkturoppgangen i OECD-området fra og med 4. kvartal av 1993. Foreløpige anslag viser at etterspørselen hos Norges viktigste handelspartnere, målt ved et veid gjennomsnitt av indekser for samlet vareimport til disse landene, økte med om lag 9 prosent i volum fra 3. til 4. kvartal i 1993 og med samme vekstrate fra 1993 til 1994. For enkelte viktige norske eksportvarer bidro i tillegg reduserte eksportpriser i forhold til prisene på konkurrerende utenlandske produkter i perioden 1991-1994 til vekst i eksportvolumet i 1994. Nedgangen i forholdet mellom eksportpriser og konkurransepriser kan igjen føres tilbake til den reduksjonen i relative lønnskostnader pr. produsert enhet mellom norsk og utenlandsk industri som har funnet sted de siste årene.

Tabellen viser den prosentvise veksten i eksportvolumet og forholdet mellom norske eksportpriser og prisene på konkurrerende utenlandske produkter fra 1993 til 1994 for varer fra industri og bergverk. Vareinndelingen svarer til den som benyttes i det kvartalsvise nasjonalregnskapet.

Eksporten av Verkstedprodukter økte med 17,4 prosent i volum fra 1993 til 1994 - markert sterkere enn importveksten i utlandet. Forholdet mellom eksportprisene og prisene på utenlandske verkstedprodukter var om lag uendret fra 1993 til 1994, men dette prisforholdet ble redusert med 3,3 prosent fra 1991 til 1994. Empiriske undersøkelser viser at den norske eksporten av verkstedprodukter er svært konjunkturfølsom og at endringer i eksportpriser relativt til konkurransepriser påvirker eksportvolumet med betydelige tidsforsin-

kelser. Eksportveksten for verkstedprodukter i 1994 synes derfor ikke å være vesentlig sterkere enn det som kunne forventes på bakgrunn av historiske erfaringer.

De industrielle råvarene Treforedlingsprodukter, Kjemiske råvarer og Metaller utgjorde i 1994 om lag 43 prosent av eksporten fra industri og bergverk, eksklusive energivarer, oljeplattformer og transportmidler. Fra 1993 til 1994 økte eksportvolumet av disse varene med 10,3 prosent, noe mer enn etterspørselsveksten i utlandet. Eksportprisene på norske industriråvarer er i stor grad bestemt av prisene for slike varer på verdensmarkedet. Veksten i eksportvolumet kan derfor i begrenset grad føres tilbake til endringer i relative priser mellom norske og utenlandske industrielle råvarer. Derimot kan utviklingen i eksportprisene relativt til variable kostnader pr. produsert enhet i norsk produksjon spille en viktig rolle for eksportveksten. I perioden 1989-1993 førte fallet i prisene på industrielle råvarer til at dette forholdet sank med 21,4 prosent, og flere produksjonsenheter ble tatt ut av drift i kortere eller lengre perioder fordi marginen mellom produktprisen og variable enhetskostnader ble negativ. Den betydelige økningen i etterspørselen på verdensmarkedet fra og med 4. kvartal av 1993 førte til sterk vekst i prisene på industrielle råvarer gjennom 1994, og forholdet mellom eksportpriser og variable enhetskostnader økte med 6,4 prosent fra 1993 til 1994. Den økte pris-kostnadsmarginen var trolig en viktig årsak til at produksjonen og eksporten av industrielle råvarer økte sterkt i 1994.

Treforedlingseksporten økte med 14,5 prosent i volum fra 1993 til 1994. Sluttføring av betydelige investeringer i Norske Skogs papirfabrikk i Halden i 1993 bidro trolig til at eksporten av treforedlingsprodukter økte sterkere enn markedsveksten i utlandet i 1994.

For Kjemiske råvarer var eksportveksten fra 1993 til 1994 på 6,5 prosent. Tall fra Statistisk sentralbyrås konjunkturbarometer viser at en betydelig andel av produksjonsenheter innen denne industrien opererte med en kapasitetsutnyttingsgrad på 95 prosent eller mer i de tre siste kvartalene av 1994. Dette, kombinert med en svak kapasitetsutvikling de siste årene, kan forklare at eksporten av kjemiske råvarer økte mindre enn importetterspørselen i utlandet fra 1993 til 1994.

Metalleksporten økte med 10,3 prosent i 1994. I de tre første kvartalene av 1994 lå eksportvolumet 13,4 prosent over nivået i 1993, men fra 3. til 4. kvartal ble eksporten redusert med 4,6 prosent, justert for sesongsvingninger. Nedgangen i 4. kvartal har trolig sammenheng med avtalen om å begrense produksjonen av aluminium som ble inngått mellom myndighetene i aluminiumsproduserende land vinteren 1994. Som følge av denne avtalen stengte Norsk Hydro ned 10 prosent av sin kapasitet innen produksjon av primæraluminium fra og med 1. mai i 1994. Den reduserte produksjonen fikk ikke synlige utslag i eksporttallene for 2. og 3. kvartal i fjor fordi lagrene av aluminium ble bygget ned i denne perioden.

Foredlete jordbruks- og fiskeprodukter og Kjemiske og mineralske produkter utgjør hoveddelen av aggregatet Andre

Eksportveksten i 1994

	Verdiandel av eksporten i 1994 ¹⁾	Prosentvis endring fra 1993 til 1994	
		Eksportvolum	Eksportpris/konkurransepris ²⁾
Varer fra industri og bergverk, eksklusive energivarer, oljeplattformer og transportmidler	100,0	14,2	-1,3
Verkstedprodukter	22,0	17,4	0,2
Industrielle råvarer	43,0	10,3	-0,2
Treforedlingsprodukter	8,8	14,5	1,9
Kjemiske råvarer	9,5	6,5	-0,9
Metaller	24,7	10,3	-0,6
Andre varer fra industri og bergverk	35,0	17,3	-3,6
Bergverksprodukter	1,9	1,0	-3,2
Foredlete jordbruks- og fiskeprodukter	14,8	19,3	-6,2
Drikkevarer og tobakk	0,3	8,3	6,5
Tekstil- og bekledningsvarer	2,0	36,0	-1,4
Trevarer	3,5	7,5	4,3
Grafiske produkter	0,3	4,8	7,1
Kjemiske og mineralske produkter	12,2	18,3	-4,1

1) Varene i tabellen.

2) For metaller er utviklingen i konkurranseprisen målt ved IMF's metallprisindeks omregnet i norske kroner. For de øvrige varene benyttes norske importpriser. Konkurranseprisene for de aggregerte størrelsene er eksportveide gjennomsnitt av konkurranseprisene for varene i hvert aggregat.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

varer fra industri og bergverk. Eksportveksten for Foredlete jordbruks- og fiskeprodukter var på 19,3 prosent i 1994, mens eksportvolumet av Kjemiske og mineralske produkter økte med 18,3 prosent. Den sterke eksportøkningen for disse varene fra 1993 til 1994 kan, sammen med sterk markedsvekst i utlandet, føres tilbake til at forholdet mellom eksportpriser og konkurransepriser ble redusert med henholdsvis 6,2 og 4,1 prosent fra 1993 til 1994 og 12,1 (Foredlete jordbruks- og fiskeprodukter) og 7,0 prosent (Kjemiske og mineralske produkter) i perioden 1991-1994.

Eksportøkningen for Tekstil- og bekledningsvarer i 1994 var på hele 36,0 prosent. Et fall i forholdet mellom eksportpriser og konkurransepriser på 4 prosent fra 1992 til 1994 kan bare i mindre grad forklare den ekstraordinært sterke økningen i denne eksporten fra i fjor. I 2. halvår i 1994 lå eksportvolumet av Tekstil- og bekledningsvarer 61,8 prosent over nivået i samme periode året før, og det var særlig eksporten til Sverige og (i noe mindre grad) Finland som økte sterkt. Det kan se ut som om svenske og finske importører bygget opp sine lagre av norske tekstil- og bekledningsvarer ut fra

forventninger om økte tollsatser på disse produktene fra 1. januar 1995.

Eksportvolumet av Drikkevarer og tobakk, Trevarer og Grafiske produkter økte svakere enn vareimporten hos handelspartnerne i fjor. Dette kan henføres til at de norske eksportprisene for disse varene har økt klart sterkere enn prisene på konkurrerende utenlandske produkter de to siste årene. For Trevarer må dette antas å ha sammenheng med at norske produkter står i et nært konkurranseforhold med svenske og finske trevarer og at norske kroner har appresiert sterkt mot disse landenes valuta siden 1992.

Eksporten av Bergverksprodukter økte med 1 prosent i volum fra 1993 til 1994, til tross for den sterke etterspørselsøkningen i utlandet og en klar nedgang i eksportprisene relativt til prisene på konkurrerende utenlandske produkter i 1994. Tall fra konjunkturbarometeret indikerer at kapasitetsnivået i norsk produksjon begrenset veksten i produksjon og eksport av bergverksprodukter i fjor.

lave investeringer gjennom flere år samt økte miljøinvesteringer og sterkere markedstilpasning av produktene er viktige faktorer bak den brede satsingen. På kort sikt har dette trolig mindre betydning for produksjonskapasiteten i mange bransjer. Imidlertid vil det totale investeringsbildet også for 1995 være preget av en del større enkeltprosjekter, for eksempel metanolanlegget på Tjeldbergodden, som på sikt vil gi ny kapasitet.

Industriens framtidsvurderinger

Konjunkturbarometeret for 4. kvartal 1994 ga et inntrykk av hvordan norske industriedere vurderer utsiktene for virksomheten inn i 1995. Foretakenes bedømmelse er samlet sett positiv, men ser vi på enkeltkomponenter og -sektorer er bildet mer sammensatt. Det er videre grunn til å anta at forhold som ikke dekkes av undersøkelsen preger vurderingene. En del av industriforetakene står for eksempel overfor usikkerhet knyttet til rammebetingelsene framover som følge av GATT-avtalen og EØS-avtalen. Helhetsvurderingen må likevel sies å være preget av en forsiktig optimisme.

I eksportretted industri vurderes utsiktene på kort sikt som gode, og forventninger om økt ordretilgang, fortsatt høy produksjon og bedre priser er viktige for helhetsvurderingen. For bransjer som er avhengig av den innenlandske konjunkturutviklingen synes utsiktene derimot noe mer usikre. Her er det i første rekke forventninger om svakere etterspørsel og lavere produksjon, spesielt på konsumvaresiden.

For den eksportrettede delen av industrien er markedssituasjonen vesentlig bedre, med høy etterspørsel og gode priser. Spesielt innen treforedling, deler av metallindustrien og kjemisk industri har utviklingen gjennom 1994 vært meget god og utsiktene vurderes som gode. Også deler av

verkstedindustrien synes å være i oppgang. Utviklingen i 4. kvartal var klart bedre enn ventet med økt ordretilgang og produksjon, og vesentlig bedre priser. Større ordreholdninger, forventninger om bedre priser og fortsatt oppgang i de internasjonale konjunktorene synes å være grunnlaget for en viss optimisme framover. Kapasitetsutnyttelsen i de eksportrettede bransjene er imidlertid høy, noe som på kort sikt vil begrense mulighetene for vesentlig vekst i produksjonen.

For næringsmiddelindustrien og produksjon av drikkevarer var 4. kvartal en meget god periode med økt ordretilgang og produksjon. En svekket ordreholdning ved inngangen til det nye året og forventninger om svakere etterspørsel og produksjon i 1. kvartal, kan tyde på at aktiviteten vil gå noe ned på kort sikt. En stor del av foretakene oppgir også at sysselsettingen vil påvirkes av dette. I enkelte bransjer innen næringsmiddelindustrien synes også usikkerhet omkring markeds- og konkurransesituasjonen framover å påvirke vurderingen av utsiktene. Innen trevareindustrien og produksjon av mineralske produkter venter spesielt de byggerelaterte bransjene en noe svakere utvikling i 1. kvartal. For flere bransjer er 1. kvartal lavsesong og foretakene greier ikke alltid å korrigere for slike forhold i sine vurderinger.

Industriens konkurranseevne

Norge er på mange måter i en særstilling blant OECD-landene, med en betydelig eksport av skipsfartstjenester, fisk, olje og gass. I kraft av industriens størrelse blant de konkurranseutsatte næringene er dens konkurranseevne likevel viktig, fordi bedring (svekkelse) av industriens konkurranseevne isolert sett gjør norsk økonomi mindre (mer) sårbar overfor svingninger i inntektene fra petroleumsvirksomheten.

Om konkurranseevnebegrepet

Den omfattende deltakelsen i det internasjonale varebyttet har gjort det mulig for Norge å opprettholde en langt høyere materiell levestandard enn hva som ville vært mulig i en økonomi som var vesentlig mer skjermet overfor utenlandsk konkurranse.

Land som deltar i det internasjonale vare- og tjenestebyttet må over en viss tid ha en rimelig balanse i utenriksøkonomien. Fordelene ved det internasjonale varebyttet vil bli vesentlig redusert hvis vi ikke samtidig kan sørge for en full og effektiv ressursutnyttelse og en akseptabel inntektsfordeling. Et lands konkurranseevne kan defineres som evnen til å opprettholde en rimelig balanse i utenriksøkonomien, samtidig som en har høy og effektiv ressursutnyttelse og en akseptabel inntektsfordeling.

Konkurranseevnen for en næring karakteriserer evnen til å hevde seg i konkurranse med utenlandske bedrifter på sitt produktmarked, og med andre norske næringer på markedene for innsatsfaktorene arbeidskraft, kapital og råvarer. En kan ikke uten videre trekke slutninger fra utviklingen i konkurranseevnen for en enkelt bedrift eller næring til utviklingen i konkurranseevnen for et helt land. En økonomi med vekst og omstilling vil normalt være preget av ulik utvikling i konkurranseevnen for de enkelte næringer. Videre kan en bedring i konkurranseevnen for en næring f.eks. gjennom subsidiering av innsatsfaktorene gi en dårligere ressursutnyttelse samlet sett, og dermed svekke konkurranseevnen for landet. Det er derfor viktig å skille mellom konkurranseevnen for en enkelt næring og for Norge som helhet.

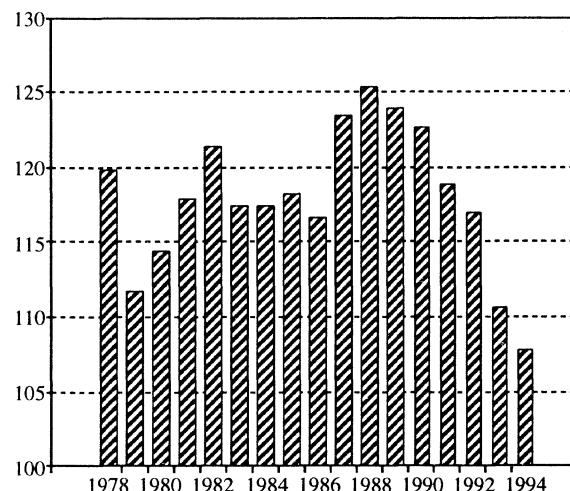
I det følgende beskrives utviklingen i noen sentrale indikatorer som tilsammen sier noe om norsk industris evne til å konkurrere internasjonalt.

Utviklingen i timelønnskostnader og produktivitet i Norge og hos handelspartnerne

Timelønnskostnadene og arbeidskraftsproduktiviteten er av sentral betydning for industriens konkurranseevne. I tillegg til at de påvirker kostnadene i de konkurranseutsatte bedriftene direkte gjennom lønnskostnadene pr. produsert enhet, vil de virke indirekte via prisene på norskproduserte kapital- og innsatsvarer. Av de totale variable enhetskostnadene i norsk industri utgjør lønnskostnadene direkte og indirekte om lag halvparten. Også energikostnader og prisene på importerte kapital- og innsatsvarer veier tungt på kostnadssiden i industrien og er derfor viktige for industriens evne til å konkurrere. Sammenlikninger av elektrisitetspriser til norsk industri med tilsvarende priser hos handelspartnerne, viser at norsk industri står overfor relativt lave elektrisitetspriser. Endelig spiller valutakursendringer en potensielt viktig rolle for utviklingen i industriens kostnadsmessige konkurranseevne.

Helt siden midten av 1970-tallet har timelønnskostnadene for arbeidere i norsk industri ligget klart høyere enn tilsvarende

Lønnskostnader pr. arbeidet time i industrien. I Nkr Norge i forhold til handelspartnerne (= 100)

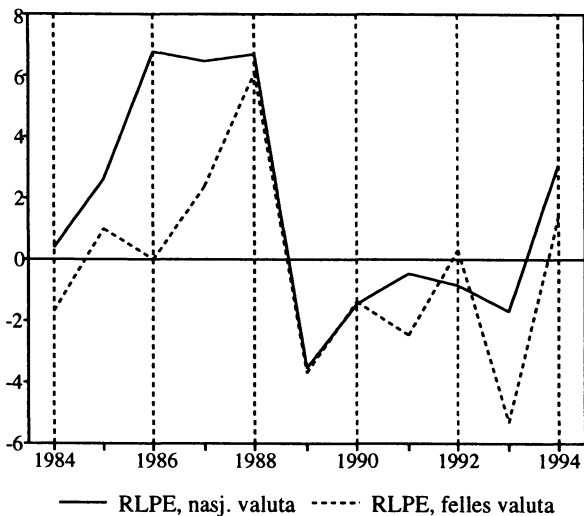
Kilde: Bureau of Labour Statistics, USA, OECD og Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene.

ende lønnskostnader hos våre handelspartnerne. De siste seks årene har imidlertid disse kostnadene nærmet seg nivået hos handelspartnerne, målt i felles valuta. Spesielt ble forholdet mellom norske og utenlandske lønnskostnader for industriarbeidere sterkt redusert i 1993, noe som hadde sammenheng med reduksjonen i arbeidsgiveravgiften med 2,4 prosentpoeng og depresieringen av norske kroner fra 1992 til 1993. I 1994 lå timelønnskostnadene for arbeidere om lag 8 prosent høyere i Norge enn gjennomsnittsnivået hos våre handelspartnerne, målt i felles valuta. Når samtidig gjennomsnittlige timelønnskostnader for høyere funksjonærer i Norge ligger lavere enn hos handelspartnerne, er det derfor trolig ikke noe stort gap mellom de samlede timelønnskostnadene i norsk industri og hos våre handelspartnerne.

Lønnskostnadene pr. produsert enhet vil også avhenge av arbeidskraftsproduktiviteten. Internasjonalt sammenliknbare tall for produktivetsnivåene i ulike land er imidlertid bare tilgjengelige på endringsform. Den mest brukte konkurranseevneindikatoren for norsk industri er derfor endringen i forholdet mellom lønnskostnadene pr. produsert enhet i Norge og hos handelspartnerne, målt i felles valuta (RLPE). Definisjonsmessig bestemmes denne indikatoren av tre komponenter: Forskjellen i vekstraten for timelønnskostnadene i Norge og hos handelspartnerne, forskjellen i produktivetsvekst og valutakursutviklingen. Lønnskostnadene inkluderer både arbeider- og funksjonærlønninger. Det er grunn til å understreke at beregninger av utviklingen i RLPE er svært usikre. Spesielt er det stor usikkerhet knyttet til de foreløpige produktivetsstallene både for Norge og for handelspartnerne, men det er også knyttet betydelig usikkerhet til de foreløpige anslagene for lønnskostnadsveksten i utlandet. Tallene må derfor tolkes med varsomhet.

Foreløpige anslag viser at gjennomsnittlige timelønnskostnader i norsk industri økte med 2,7 prosent fra 1993 til

Relative lønnskostnader pr. produsert enhet (RLPE)
Prosentvis vekst i RLPE fra året før

Kilde: OECD, IMF og Statistisk sentralbyrå.

1994, mens produktivetsveksten er anslått til 1 prosent. Lønnskostnadene pr. produsert enhet økte dermed med 1,8 prosent. Hos våre handelspartnere er det anslått en reduksjon i lønnskostnadene pr. produsert enhet på 1 1/4 prosent målt i egen valuta. Forskjellen på 3,1 prosentpoeng skyldes først og fremst det noe overraskende lave produktivetsvekstanslaget for norsk industri. Når en tar hensyn til en nedgang i kroneverdien målt ved industriens effektive kronekurs på 1,6 prosent, var det fra 1993 til 1994 en økning i norsk industriens relative lønnskostnader pr. produsert enhet målt i felles valuta på 1,4 prosent.

For å illustrere betydningen av valutakursbevegelser for utviklingen i RLPE, er veksten i relative lønnskostnader pr. produsert enhet vist både i nasjonal og felles valuta. Det går fram av figuren at industriens konkurransevne, målt ved utviklingen i RLPE, ble svekket i årene 1985-1988, men at valutakursutviklingen (spesielt devalueringen i 1986) isolert sett i betydelig grad bidro til å begrense tapet av konkurransevne. I perioden 1989-1993 økte lønnskostnadene pr. produsert enhet i industrien markert svakere i Norge enn hos handelspartnerne, både målt i nasjonal og felles valuta. Den betydelige reduksjonen i RLPE i 1993 kan henføres til fallet i kroneverdien og reduksjonen i arbeidsgiveravgiften fra 1992 til 1993.

Markedsandelene

I ettertid kan utviklingen i industriens konkurransevne et stykke på vei avleses gjennom endringer i markedsandelene for industriprodukter på hjemmemarkedene og eksportmarkedene.

Norske produsenters markedsandeler på eksportmarkedet kan måles som forholdet mellom norsk eksport og et veid gjennomsnitt av den samlede vareimporten hos Norges viktigste handelspartnere, begge deler regnet i volum. Sammensetningen av norsk industrieksport avviker imidlertid betydelig fra vareimporten hos våre handelspartnere, slik

at dette bare er grove indikatorer for norske produsenters markedsandeler på eksportmarkedet.

Med dette forbeholdet viser figurene at eksportmarkedsandelen for verkstedprodukter var om lag på samme nivå i 1992 som i 1988. For industrielle råvarer ble eksportmarkedsandelen betydelig redusert fra 1988 til 1992, mens markedsandelen for andre varer fra industri og bergverk økte. Den avtakende markedsandelen for industrielle råvarer har trolig sammenheng med fallet i de norske eksportprisen fra og med 2. halvår av 1989, som førte til en betydelig reduksjon i forholdet mellom priser og variable enhetskostnader. Økningen i eksportmarkedsandelen for andre varer fra industri og bergverk i perioden 1988-1991 kan trolig i noen grad forklare med at den svake innenlandske etterspørselen i denne perioden førte til at produksjonen i økende grad ble rettet mot eksport. Etter 1991 har en reduksjon i forholdet mellom eksportpriser og prisene på konkurrerende utenlandske produkter bidratt til å øke eksportmarkedsandelen.

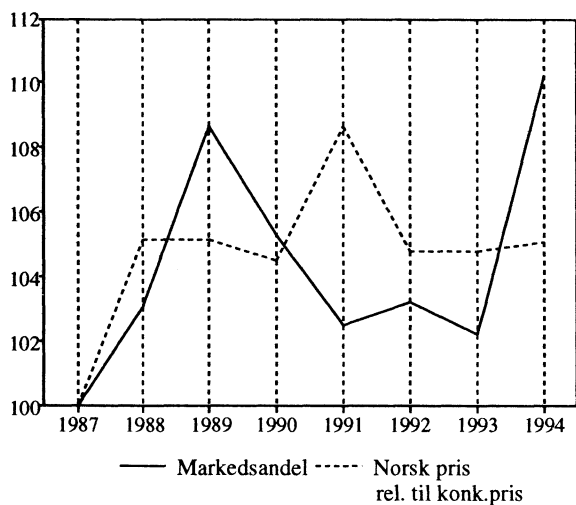
Statistikkomlegginger i EU i 1993, som følge av opprettelsen av det indre marked og avskaffelsen av grensekontroller, innebærer at den interne handelen i EU er anslått for lavt i 1993 og 1994. Dermed kan utviklingen i eksportmarkedsandelene fra 1992 til 1993 være overvurdert. Eksport- og markedsveksten i 1994 er omtalt i en egen boks.

Hjemmemarkedsandelene beregnes som leveranser fra innenlandske produsenter av ulike varer i forhold til samlet innenlandsk anvendelse av tilsvarende varer, begge deler regnet i volum.

Figurene og tabellen viser at det fant sted en betydelig reduksjon i hjemmemarkedsandelene for verkstedprodukter og industrielle råvarer fra 1987 til 1994. For andre varer fra industri og bergverk (eksklusive energivarer, oljeplattformer og transportmidler) holdt hjemmemarkedsandelen seg på 69-70 prosent i perioden 1987-1989 for deretter å avta gradvis til om lag 64 prosent i 1994. De norske hjemmeprisene økte klart mer enn prisene på konkurrerende importvarer fra 1987 til 1994, til tross for at RLPE sank betydelig fra 1988 til 1993. Dette gir noe av forklaringen på fallet i markedsandeler på hjemmemarkedet de siste 8 årene. Økt internasjonal arbeidsdeling har imidlertid også bidratt sterkt til denne utviklingen. Empiriske undersøkelser indikerer at betydningen av økt internasjonal spesialisering for nedgangen i hjemmemarkedsandelene er særlig stor for verkstedprodukter, hvor markedsandelen på hjemmemarkedet om lag ble halvert fra 1987 til 1994.

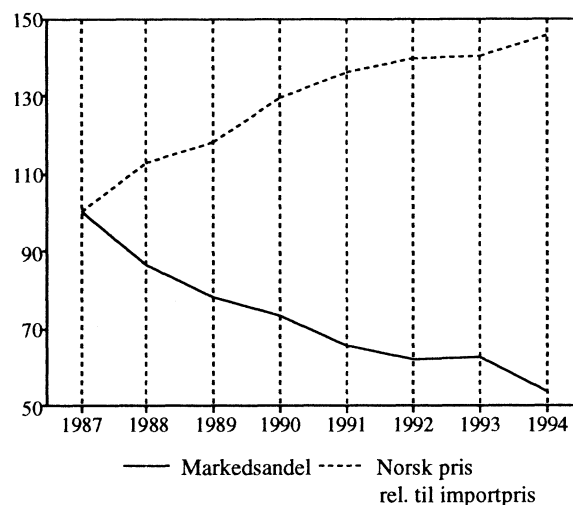
Av tabellen går det fram at hjemmemarkedsandelene gikk markert ned fra 1993 til 1994 for flere varer hvor det samtidig fant sted en betydelig eksportøkning. Det kan derfor se ut som om norsk industri i noen grad økte sin eksport på bekostning av leveranser til hjemmemarkedet i 1994. I den grad slike effekter har gjort seg gjeldende, kan de reduserte hjemmemarkedsandelene fra 1993 til 1994 ikke tas som et uttrykk for at industriens konkurransevne på hjemmemarkedet har blitt svekket.

Markedsandel og relativ pris for norsk eksport, verkstedprodukter. 1987 = 100

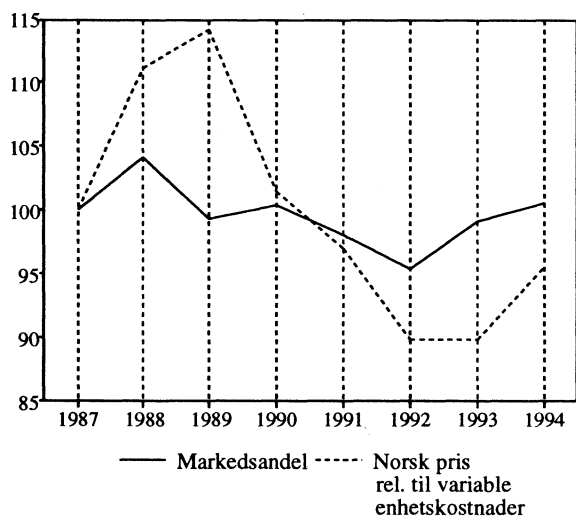
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsandel og relativ pris for hjemmelieferanser, verkstedprodukter. 1987 = 100

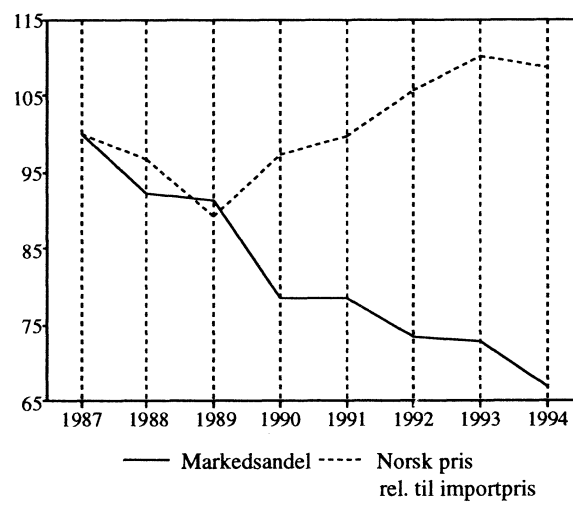
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsandel og pris-kostnadsmargin for norsk eksport, industrielle råvarer. 1987 = 100

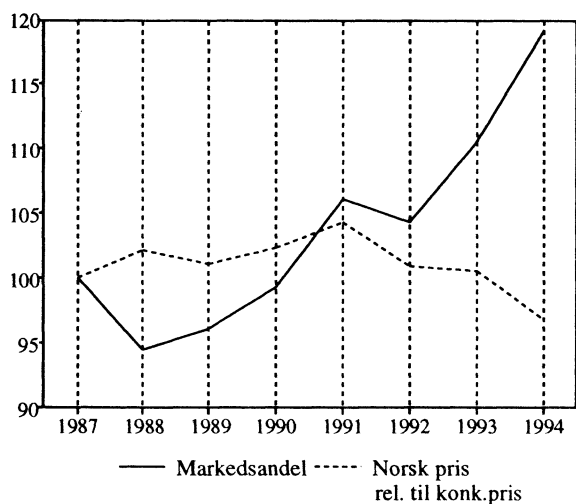
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsandel og relativ pris for hjemmelieferanser, industrielle råvarer. 1987 = 100

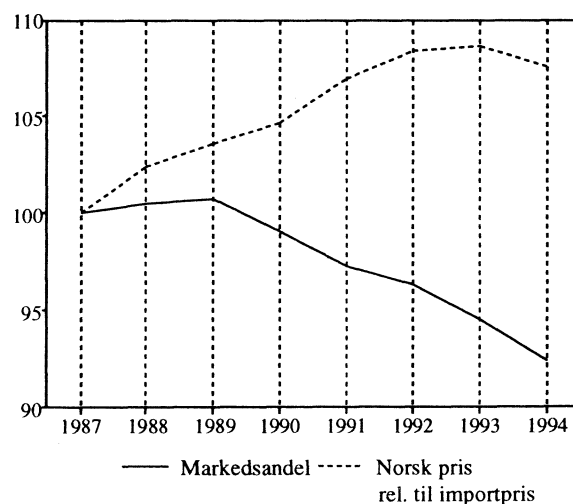
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsandel og relativ pris for norsk eksport, andre varer fra industri og bergverk. 1987 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsandel og relativ pris for hjemmelieferanser, andre varer fra industri og bergverk. 1987 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsandeler for importkonkurrerende varer

Volumandeler

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Varer fra industri og bergverk, eksklusive								
energivarer, oljeplattform og transportmidler	58,7	57,7	57,6	55,0	53,4	52,1	51,1	48,3
Verkstedprodukter	40,9	35,5	32,0	29,9	26,9	25,5	25,7	21,9
Industrielle råvarer	49,1	45,3	44,9	38,5	38,6	36,0	35,8	32,9
Treforedlingsprodukter	68,0	66,2	67,0	66,7	65,2	64,6	63,1	61,3
Kjemiske råvarer	44,1	38,4	38,6	33,1	35,8	32,2	32,6	29,9
Metaller	38,8	35,2	32,5	18,6	18,7	15,2	14,5	12,6
Andre varer fra industri og bergverk	69,0	69,4	69,5	68,4	67,1	66,5	65,3	63,8
Bergverksprodukter	75,2	73,3	75,4	67,9	69,2	69,8	67,2	68,1
Foredelte jordbruks- og fiskeprodukter	92,2	91,3	90,9	90,8	90,2	90,0	88,6	88,5
Drikkevarer og tobakk	79,7	80,5	80,2	77,9	80,2	78,9	78,7	77,0
Tekstil- og bekledningsvarer	20,9	20,4	19,0	18,7	18,3	16,9	16,1	14,0
Trevarer	73,1	73,2	75,1	75,3	73,6	72,2	69,8	67,8
Grafiske produkter	91,3	91,4	91,5	91,6	90,9	90,9	91,0	90,9
Kjemiske og mineraliske produkter	42,5	41,5	39,2	37,7	35,3	35,0	34,2	32,6

Markedsandelene angir forholdet mellom leveranser på hjemmemarkedet fra norske produsenter i volum og samlet anvendelse innenlands der også importvolumet inngår.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Rentabilitet og soliditet

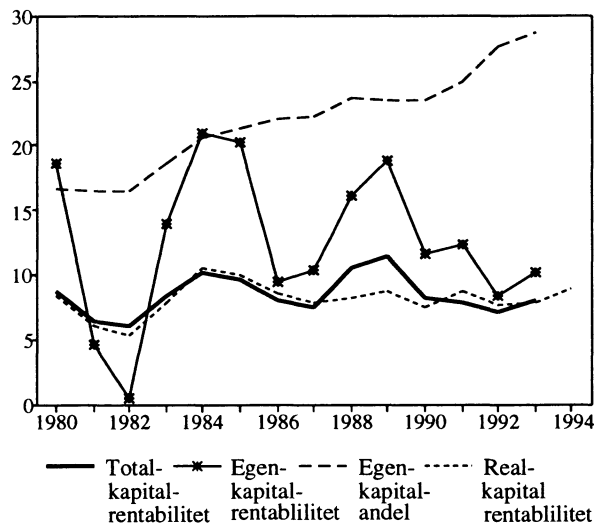
Utviklingen i ulike lønnsomhetsmål kan gi en indikasjon på fremtidig konkurransevne. Fra et samfunnsøkonomisk synspunkt er det totalkapitalrentabiliteten som er mest interessant. Den er et mål på avkastningen av samlet kapital i næringen. Forholdet mellom totalkapitalrentabiliteten og den langsiktige lånerenten antyder den løpende lønnsomheten av de allerede gjennomførte investeringene.

Egenkapitalrentabiliteten måler avkastningen på eiernes andel av et foretaks totale produksjonskapital. En eier vil i utgangspunktet velge å plassere sine ledige midler i det objekt som gir høyest avkastning. Egenkapitalrentabiliteten er på kort sikt avhengig av lånekostnadene. Økte lånekostnader på grunn av en renteøkning vil medføre at en større andel av foretakets overskudd går med til å betale kreditorene, følgelig blir eierne tilgodesett med en lavere andel av driftsoverskuddet, og egenkapitalrentabiliteten synker. På lang sikt vil denne situasjonen ikke kunne vedvare da eierne sannsynligvis vil overføre sine lavt forrentede andeler til sektorer hvor avkastningen er høyere. En egenkapitalrentabilitet som er lavere enn avkastningen i alternative spareformer, kan således normalt ikke holde seg over lang tid.

Størrelsen på egenkapitalandelen (soliditeten) gir en indikasjon på et foretaks evne til å tåle tap. En høy egenkapitalandel vil indikere at en bedrift kan tåle tap over lang tid før den eventuelt går konkurs. Foretak som er utsatt for konjunktursvingninger, vil således kunne være tjent med en høy egenkapitalandel for å motstå midlertidige svekkelser i inntjeningen. Det kan imidlertid tenkes at foretakenes soliditet kan påvirke den realøkonomiske utvikling på lengre sikt. I et kredittmarked hvor informasjon omkring foretakenes økonomiske tilstand er vanskelig tilgjengelig vil et foretaks soliditet ofte bestemme i hvilken grad eksternt finansiering er tilgjengelig. En konjunkturedgang i en økonomi hvor foretakenes soliditet er lav vil kunne gi en markert reduksjon i kreditttilgangen, noe som vil kunne forsterke nedgangskonjunktoren.

Rentabilitet og soliditet

Industri totalt. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tallene i figuren er bygget på totaltellingene av alle foretak i industri- og bergverkssektoren med mer enn 50 ansatte fram til 1990. Fra og med 1991 er imidlertid denne grensen økt til 100 ansatte, noe som fører til et brudd i tidsserien. Sammenlikninger over tid kan derfor gi et skjevt bilde av den underliggende trenden.

Totalkapitalrentabiliteten i industri og bergverkssektoren økte fra 7,1 prosent til 8,0 prosent fra 1992 til 1993, etter å ha vært fallende de tre foregående årene. Hvis vi korrigerer for det nevnte bruddet i tidsserien mellom 1990 og 1991 ved å bare inkludere de bedriftene som har vært med i tellingene gjennom hele perioden, var nedgangen i totalkapitalrentabilitet fra 1989 til 1992 enda sterkere enn antydning i figuren. Det var i hovedsak utviklingen i de utekonkurrerende bedriftene som bidro til den reduserte totalkapitalrentabiliteten i perioden 1989-1992, noe som i stor grad

kan forklares med fallet i prisene på industrielle råvarer i denne perioden.

Også egenkapitalrentabiliteten falt fra 1989 til 1992. Den kraftige nedgangen fra 1991 til 1992 kan i noen grad forklares av overgangen til et nytt skattesystem i 1992, som medførte at hovedparten av de skattemessige betingede avsetninger ble tillagt egenkapitalen skattefritt. En økt egenkapital for gitt verdi på drifts- og finansresultatet vil isolert sett trekke egenkapitalrentabiliteten ned. Egenkapitalrentabiliteten har, i likhet med totalkapitalrentabiliteten, tatt seg noe opp igjen i 1993.

Egenkapitalandelen holdt seg relativt stabil i perioden 1989 til 1991. Økningen i 1992 og 1993 kan tildels forklares av overgangsreglene i skattereformen og den nevnte påplussingen av egenkapitalen. Selv om endringen i egenkapitalandelen kan oppfattes som en bokføringsmessig endring, er endringen reell i og med at myndighetene har redusert sitt skattekrav ovenfor bedriftene og således bidratt til å styrke soliditeten i foretakssektoren.

Tall fra regnskapsstatistikken for 1994 er foreløpig ikke tilgjengelige for 1994. Fra nasjonalregnskapet er det imidlertid mulig å beregne realkapitalrentabiliteten for industri- og bergverkssektoren for 1994. Denne størrelsen gir historisk sett omtrent det samme utviklingsbildet som regnskapsstatistikkenes beregninger av totalkapitalrentabiliteten. Både for 1992 og 1993 var de to størrelsene omtrent like. Foreløpige anslag fra nasjonalregnskapet gir en realkapitalrentabilitet på 8,9 prosent for 1994, som er noe høyere enn for året før.

Bygge- og anleggsvirksomhet

Etter at markedet snudde i 1993 var det en betydelig vekst i byggevirksomheten gjennom hele 1994. I tillegg til en sterk oppgang i boligbyggingen, økte igangsettingen av yrkesbygg, særlig i annet halvår. Ordreutviklingen i 4. kvartal 1994 kan imidlertid tyde på at veksten i boligbyggingen er i ferd med å flate ut. Økt ordretilgang på nye yrkesbygg (driftsbygg) og rehabiliteringsvirksomhet generelt, indikerer fortsatt vekst i den totale byggevirksomheten.

Produksjon

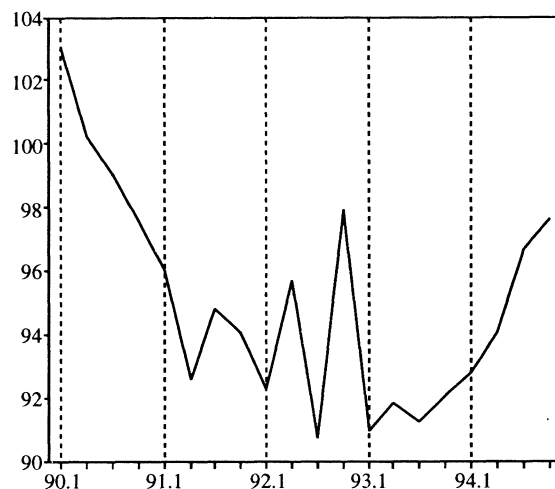
Bruttoproduksjonsverdien i bygge- og anleggsvirksomheten økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapestall med 4,2 prosent fra 1993 til 1994, målt i faste priser. Det var relativt jevn vekst gjennom året. På etterspørselssiden økte investeringene i bygninger og anlegg i fastlands-Norge med 6,9 prosent fra 1993 til 1994. De foreløpige regnskapstallene viser en oppgang i boliginvesteringene på 33,8 prosent. Bruttoinvesteringene i bygninger og anlegg i offentlig forvaltning falt med 6 prosent fra 1993 til 1994.

Boliger

Endelige tall fra byggearealstatistikken viser at det ble igangsatt 21 240 boliger i 1994. Målt i kvadratmeter bruks-

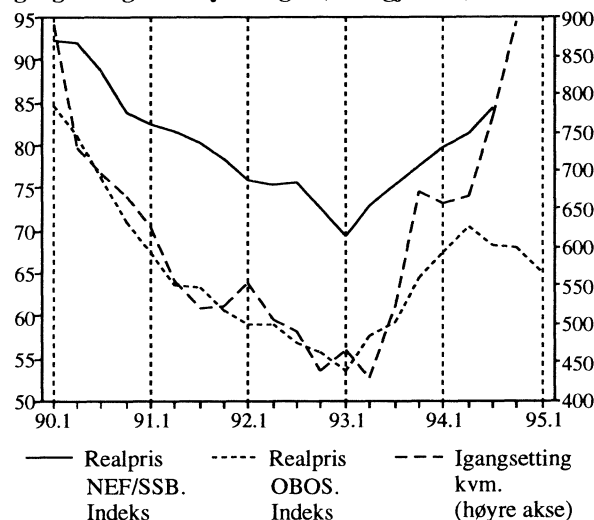
Bruttoprodukt i bygge- og anleggsvirksomhet

Sesongjustert. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

To bruktboligprisindikatorer og igangsettingen av nye boliger (sesongjustert)

Kilde: OBOS, NEF/ECON og Statistisk sentralbyrå.

areal gir det en vekst på 39 prosent fra året før. Veksten var sterk gjennom hele året. Etter markert oppgang gjennom hele 1993 og første halvår 1994 flatet ordretilgangen på nye boliger ut i 4. kvartal i fjor, på et nivå om lag 13 prosent over nivået i 4. kvartal året før. I ferdighusindustrien var det en nedgang i nye boligordre på 17 prosent i samme periode. Ordrestatistikken dekker ikke hele næringen, men tallene kan likevel være en indikasjon på at veksten i boligbyggingen er på vei til å flate ut.

Yrkesbygg

Igangsatt bruksareal i yrkesbygg økte med 22 prosent fra 1993 til 1994 ifølge endelige tall fra byggearealstatistikken. Sesongjusterte tall viser at veksten var størst på slutten av året. Innen sektoren varehandel-, bank- og forsikringsvirksomhet ble igangsatt bruksareal mer enn doblet

Bygge- og anleggsvirksomhet. Markedsutvikling og produksjonSesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹⁾

	Mrd.kr ²⁾ 1994	Volum					Priser				
		1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
Bygge- og anleggsinvesteringer i alt ³⁾	54,5	6,9	-12,3	10,6	6,4	6,9	4,0	2,2	0,3	1,8	-0,2
Bolig	16,2	33,8	7,5	8,6	8,9	6,8	4,1	2,6	-0,1	1,6	0,1
Offentlig forvaltning	16,7	-6,0	-12,5	8,3	-2,1	7,1	4,0	2,3	0,0	1,8	-0,2
Kraftforsyning	2,3	-12,5	6,7	-0,8	10,1	-1,2	4,2	2,2	-0,2	2,1	0,1
Fastlands-Norge, ellers	19,3	4,4	-26,1	16,0	11,6	7,7	4,0	1,6	1,1	1,7	-0,6
Bruttoproduksjon	78,1	4,2	0,9	1,3	2,8	1,0	4,0	1,9	0,2	1,8	0,3
Vareinnsats	52,6	4,2	0,9	1,3	2,8	1,0	1,8	0,5	-0,1	1,1	0,7
Bruttoprodukt	25,5	4,2	0,9	1,3	2,8	1,0	8,9	4,8	0,8	3,3	-0,5

1) Markedspriser.

2) Nivå tall i 1994 i løpende priser.

3) Utenom oljevirksomhet og sjøfart.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

sammenlignet med 1993. Vi må tilbake til 1989 for å finne et høyere nivå på igangsatt bruksareal innenfor disse næringene. I industri og bergverk har igangsatt areal ligget stabilt på et lavt nivå i tre år før det i fjor økte med om lag 30 prosent. Ordretilgangen på yrkesbygg er fortsatt økende og var 29 prosent høyere i 4. kvartal 1994 enn på samme tid året før.

Sysselsetting

Foreløpige tall fra arbeidskraftregnskapet viser at tallet på sysselsatte i bygge- og anleggsvirksomhet steg med 2,6 prosent fra 1993 til 1994. Antall timeverk økte like mye, slik at det var liten endring i gjennomsnittlig arbeidstid. Tall fra AKU viser omtrent samme sysselsettingsvekst, nemlig 2,5 prosent. Ifølge AKU økte antall sysselsatte personer og tallet på ukeverk med henholdsvis 2,5 og 4,3 prosent fra 4. kvartal 1993 til 4. kvartal 1994. Sysselsettingen i anleggsvirksomhet tenderer fortsatt svakt nedover, mens sysselsettingen i byggevirksomhet øker. Ved utgangen av 1994 registrerte arbeidsdirektoratet 8 771 arbeidsledige bygg- og anleggsarbeidere, 3 882 færre enn på samme tid året før.

Pris- og kostnadsutvikling

Den kraftige prisveksten på brukte boliger, som startet opp i første halvår 1993, fortsatte i 1994. Ifølge SSBs prisstatistikk økte prisene på brukte boliger med 2,6 prosent fra 1. til 2. kvartal i fjor og med 4,5 prosent fra 2. til 3. kvartal, til et nivå 10,4 prosent over nivået ett år tidligere. Det var imidlertid en tendens til utflating i prisene i storbyområdene i 3. kvartal, mens vi i resten av landet fikk en markert reaksjon oppover etter en mere moderat utvikling i 1. og 2. kvartal. NBBLs prisindeks for andelsboliger viser en lignende utvikling. SSBs prisstatistikk for 4. kvartal foreligger først i slutten av mars, men annen informasjon tyder på at prisene er i ferd med å flate ut. NBBLs prisindeks viste svak nedgang på landsbasis både for småhus og blokkleiligheter fra 3. til 4. kvartal. Boligprisstatistikken til Norges eiendomsmeglerforbund/ECON antyder en gjennomsnittlig prisøkning på 1 prosent i samme periode. Denne statis-

tikken viser imidlertid prisnedgang utenfor storbyene for alle boligtyper i 4. kvartal.

Dagens Næringslivs leieprisindeks for kontorlokaler viste litt nedgang for Oslo og enkelte andre storbyer i annet halvår i fjor, særlig for spesielt dyre lokaler. Ifølge OPAKs prisstigningsrapport har prisene på attraktive næringseiendommer stabilisert seg på et nivå betydelig over bunnivået i 1993, mens det ikke har vært noen prisøkning på ukurante bygg. Det store utbudet av ledige lokaler samt stor byggeaktivitet gjør imidlertid utviklingen framover usikker.

Etter nærmere tre år med minimale endringer gikk byggekostnadsindeksene betydelig opp i 1994. Dette skyldes hovedsakelig økte trelastpriser, som særlig har dradd opp indeksene for enebolig- og rekkehus. Fra desember 1993 til desember 1994 økte byggekostnadene for enebolig og rekkehus med henholdsvis 6,5 og 6,1 prosent. For boligblokk steg indeksen med 4,1 prosent. På årsbasis økte de tre indeksene med henholdsvis 3,6, 3,6 og 2,6 prosent i fjor. Kostnadsøkningen har også slått ut i prisen på nye boliger, og SSBs prisindeks for nye eneboliger lå i 3. kvartal i fjor 5,1 prosent over nivået ett år tidligere.

Konkurser

Konkursstatistikken viser at bygge- og anleggsmarkedet nå begynner å stabilisere seg og antall konkurser nærmer seg et mere "normalt" nivå. Nedgangen i antall konkurser fra 1993 til 1994 var på om lag 17 prosent.

Elektrisitetsforsyning

I 1994 ble det produsert 113,6 TWh (milliarder kWh) elektrisk kraft i Norge, en nedgang på noe over 5 prosent i forhold til året før. Til forskjell fra de to foregående år, var nettoeksporten i 1994 bare svakt positiv. Importen av elektrisk kraft var 4,9 TWh i 1994, mens eksporten var 5,0 TWh. Importen skjedde i perioder med høye priser innenlands, mens eksporten skjedde ved lavere priser. Eksportprisen over året var imidlertid høyere enn importprisen. Det totale innenlandske nettoforbruket var 0,4 TWh (nær 0,4 prosent) høyere enn i 1993.

Forbruket av tilfeldig kraft til elektrokjeler steg i perioden 1991 - 1993, på grunn av lave priser i spotmarkedet. Fra 1993 til 1994 sank imidlertid forbruket til elektrokjeler med 36 prosent. De høye spotprisene gjorde det mer lønnsomt å gå over til å bruke olje i kjelene. I februar/mars var den umiddelbare reaksjonen på de høye spotprisene liten i kjelemarkedet, men senere på høsten responderte disse kundene raskere på prisendringer. Forbruket av fastkraft i kraftintensiv industri var i fjor 0,6 TWh høyere enn i foregående år, mens forbruket av tilfeldig kraft var lavere. Alt i alt var elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri om lag uendret fra 1993 til 1994. Forbruket av kraft i alminnelig forsyning økte med nær 3 TWh (4,2 prosent) i forhold til året før. Det temperaturkorrigerte forbruket i alminnelig forsyning økte med 4,5 prosent.

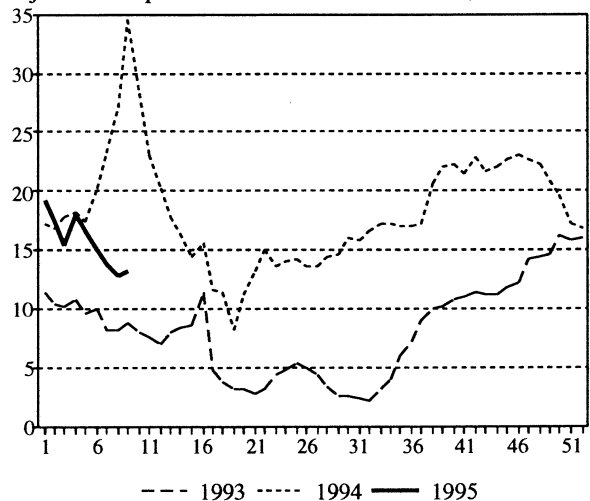
Innenlandsomsetningen i spotmarkedet var i gjennomsnitt 284 GWh (millioner kWh) pr. uke i 1994, en økning på 45 prosent i forhold til året før, men noe lavere enn i 1992. Omsetningen var spesielt høy i månedsskiftet februar/mars i fjor. Da var etterspørselen høy, spotprisen var høy og tilbyderne fant det dermed mer lønnsomt å tilby kraft i spotmarkedet. Om lag 15 TWh ble omsatt på det innenlandske spotmarkedet i 1994, tilsvarende 13 prosent av samlet produksjon. Gjennomsnittsprisen i spotmarkedet var 18,5 øre/kWh i fjor. Dette er mer enn en fordobling i forhold til 1993, og nesten en firedobling i forhold til 1992. Som følge av de høye spotprisene, opplevde husholdninger med fleksitarriff relativt sterk økning i elektrisitetsprisen i løpet av 1994. Det ble dermed lønnsomt å gå over til fastpriskontrakt. Prisforholdet mellom elektrisitet og fyringsolje (målt ved gjennomsnittlige priser på nyttiggjort energi) tilsier imidlertid at husholdninger som har mulighet for å bruke olje til oppvarming vil tjene på dette. Man må helt tilbake til 1985 for å finne gjennomsnittlige priser på elektrisitet til husholdninger som er lavere enn gjennomsnittlige priser på (nyttiggjort) fyringsolje. Gjennomsnittsprisen på fyringsparaffin til husholdninger har imidlertid de siste årene ligget høyere enn gjennomsnittsprisen på elektrisitet. Som følge av forventninger om høye spotpriser økte også fastprisene til husholdninger fra 1. januar 1995. Så langt i år har imidlertid spotprisene vært svært lave, pga. høye temperaturer, mye nedbør og god magasinbefylling. Prisene var i begynnelsen av mars nede på sommernivået i 1994. Prisforventningene har etter hvert blitt justert ned. Blant annet vil Oslo Energi senke fastleddet i H4-tariffen fra 20,6 til 18,6 øre/kWh fra 1. april. Gjennomsnittsprisen i Norge ligger imidlertid på 18,0 øre/kWh.

Omsetningen på døgnet markedet er nå relativt lav, men ukemarkedet (handel med kraft en uke og maksimalt 2 år frem i tid) har tatt seg opp og ligger nå høyere enn i døgnet markedet. Dette tyder på at aktørene i større grad enn før ønsker å sikre seg mot risiko ved å inngå mer langsiktige kontrakter til avtalt pris.

En av årsakene til den rekordhøye spotprisen i slutten av februar i fjor var at importen fra Danmark ikke fungerte. Til tross for prisforskjeller som skulle tilsi kraftig eksportøkning fra Danmark, skjedde ikke dette i den utstrekning

Spotmarkedspris på elektrisk kraft omsatt over Statnett Markeds børs

Gjennomsn. pris i uke 1 1993 til uke 9 1995, øre/KWh

Kilde: Statnett Marked AS.

Kraftbalansen januar-desember. TWh

	1992	1993*	1994*
Kraftproduksjon	117,5	120,0	113,6
+ Import	1,4	0,6	4,9
- Eksport	10,1	8,4	5,0
- Pumpekraft	0,6	0,6	1,5
- Nett-tap	7,8	8,7	8,7
Netto innenlandsk forbruk	100,4	102,9	103,3
- Tilfeldig kraft, el-kjeler	7,8	8,3	5,3
- Kraftintensiv industri	27,5	27,6	28,2
- Alminnelig forsyning	65,2	67,0	69,8
(temperaturkorrigert)	(67,5)	(67,2)	(70,2)

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges vassdrags- og energiverk.

man forventet. Statkraft og danske Elsam har kommet til enighet om nye betingelser for kraftutvekslingen med Danmark (avtalen er til konsesjonsbehandling). Hovedtrekkene i avtalene som hittil har fått konsesjon er norske topplastleveranser til avtalt pris og volum, og ellers kraftutveksling styrt av prisutviklingen. Tyske Preussen Elektra (fra 1998) og nederlandske SEP (fra 2001) får tilsammen fastprisleveranser på 4,16 TWh pr. år til avtalt pris. SEP har forpliktet seg til nattleveranser tilbake på inntil 0,6 TWh til avtalt pris. I tillegg skal all tilgjengelig kapasitet i begge kablene benyttes til kraftsalg dit de kortsiktige prisene er høyest.

Økte muligheter for handel med varmekraftland vil kunne bidra til å stabilisere kraftprisene i Norge. Ekstreme utslag i kraftprisene som følge av tørrår/vår vil i større grad kunne unngås. På forbrukssiden bidrar bedre utnytting av fleksibiliteten i kjelemarkedet i retning av mer stabile kraftpriser. Det samme gjør kontraktstyper til husholdningene hvor prisene i større grad følger markedsprisene.

Utvekslingsprisen på eksportkraft følger i hovedsak samme utvikling som spotprisen i Norge (gjengitt i figuren).

Primærnæringene

Bruttoproduktet i primærnæringene vokste svakt i 1994. Det skyldtes særlig dårlige avlinger i planteproduksjonen. Avlingssvikten innebar også at importen av korn og husdyrfor økte sterkt i fjor for å dekke den innenlandske etterspørselen. Bruttoproduktet i jordbruket gikk ned med vel 6 prosent. Når bruttoproduktet i primærnæringene sett under ett likevel økte i fjor, skyldtes dette fortsatt sterk vekst innenfor tradisjonelt fiske og fiskeoppdrett. Produksjonsveksten i fiske gikk delvis til økt eksport av fersk fisk. Den største delen av produksjonen i fiske og fangst anvendes imidlertid som vareinnsats i foredlingsindustrien, og eksporten fra denne næringen økte også svært kraftig i 1994.

Produksjonen i skogbruket endret seg lite fra 1993 til 1994. Produksjonsnedgangen i denne sektoren de siste årene har dermed stanset opp. Justert for normale sesongvariasjoner vokste produksjonen gjennom 1994. Denne utviklingen må ses i sammenheng med omslaget i boligbyggingen og økt råvarebehov i treforedlingsindustrien.

På årsbasis var det en moderat prisøkning på primærnæringsprodukter i 1994, etter en nedgang i prisene i 1993. Den sterke volumveksten i eksporten av fisk gikk sammen med en svak nominell prisvekst.

Markedsutviklingen for primærnæringsvarer

Prosentvis endring fra året før¹⁾

	Mrd.kr 1994	Volum		Pris	
		1993	1994	1993	1994
Produksjon	43,1	6,9	3,0	-5,3	1,5
Eksport ²⁾	4,9	7,8	10,3	-4,3	4,6
Hjemmeleveranser	38,2	6,8	2,2	-5,5	1,1
Import	7,1	-8,6	33,8	-2,6	6,7
Innenlandsk anvendelse	45,4	4,7	6,0	-5,0	1,9
Lagerendring ³⁾	1,5	1,7	2,2
Innenlandsk etterspørsel	43,9	1,9	4,1	-4,1	2,3

1) I basisverdi.

2) Inneholder reeksport.

3) Vekstbidrag.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Primærnærningene. Produksjon og faktoretterspørsel

Prosentvis endring fra året før¹⁾

	Mrd.kr 1994	Volum		Pris	
		1993	1994	1993	1994
Bruttoproduksjon	44,1	6,9	2,8	-5,2	1,5
Vareinnsats	25,0	6,0	4,3	-1,4	1,3
Bruttoprodukt	19,1	7,9	1,2	-9,6	1,7
Bruttoinvesteringer	5,2	4,5	3,8	2,5	-1,8
-bygn. og anlegg	1,9	1,4	-18,9	-0,5	4,1
-mask. og transportmidler	3,3	7,4	24,2	5,0	-6,4
Sysselsetting ²⁾	217,8	-1,8	-3,3

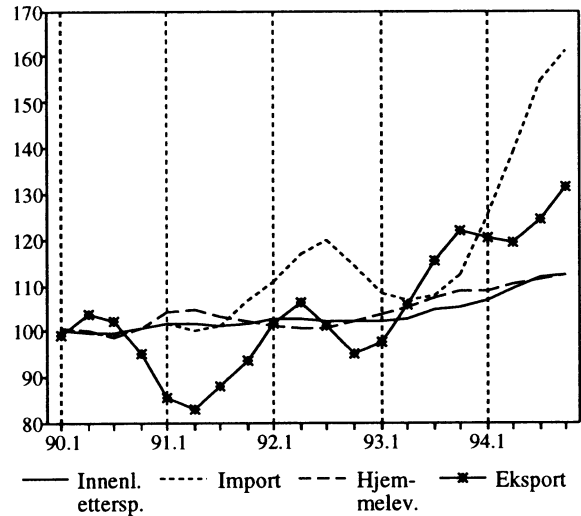
1) I markedsverdi.

2) Total sysselsetting i mill. utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Volumutviklingen for varer fra primærnæringene

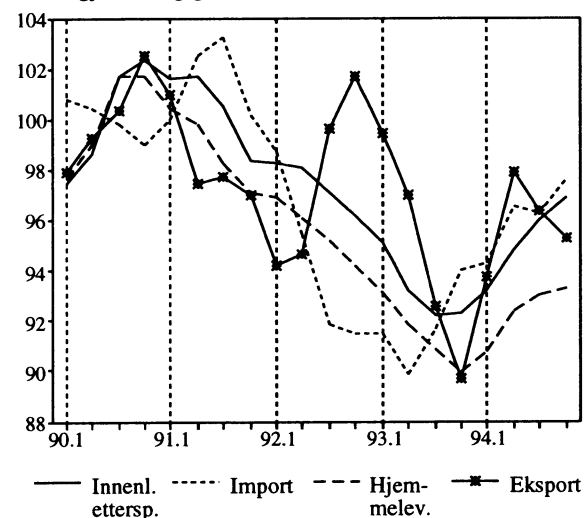
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for varer fra primærnæringene

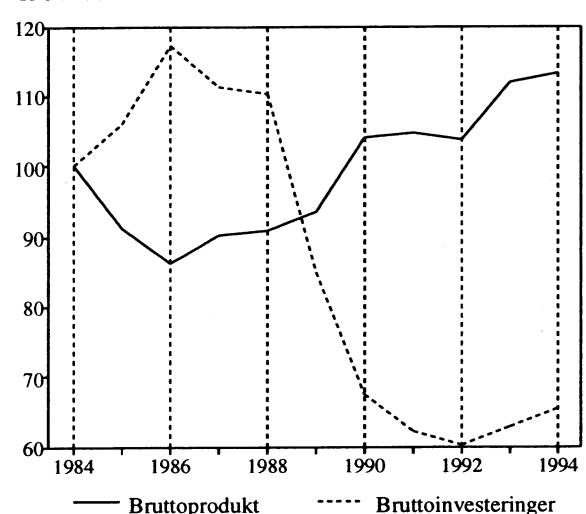
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og investering i primærnæringene

1984=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Reviderte tall for bruttoinvesteringene i primærnæringene viser at det var økning både i 1993 og 1994, etter å ha ligget på et historisk sett svært lavt nivå i flere år. Bygningsinvesteringene var fortsatt lave, men det var en sterk vekst i investeringer i maskiner og utstyr i jordbruket.

Utførte timeverk i primærnæringene falt med 3,3 prosent i 1994, etter en svak nedgang på -1,8 året før. Det var sysselsettingsnedgang både i jordbruk og skogbruk og en svak oppgang i fiske, fangst og fiskeopdrett.

Utenriks sjøfart

Bruttoproduksjonen i utenriks sjøfart falt i verdi med 3,1 prosent fra 1993 til 1994. Regnet i volum ble produksjonen redusert med 4,0 prosent. Prisen endret seg lite fra 1993 til 1994, regnet i norske kroner økte den med 0,9 prosent. Denne økningen kan føres tilbake til en reduksjon i dollarkursen på 0,4 prosent og en oppgang i fraktratene (regnet i dollar) på 1,3 prosent. Netto fraktinntekter (i løpende priser) i utenriks sjøfart etter utenriksregnskapet ble redusert med 8,8 prosent til 17,8 milliarder kroner i 1994.

Den norske utenriksflåten ble noe redusert i 1994. Etter oppgaver fra Norges Rederiforbund var den ved siste årsskiftet på 47,9 millioner dødvekttonn (dvt) mot 48,3 millioner dvt ett år tidligere. Et toppår for størrelsen av den norske utenriksflåten var 1991 med en samlet flåte på 55,0 millioner dvt. I årene etter har flåten stadig blitt redusert. Tallet på skip endret seg ikke i løpet av 1994 (1385 ved siste årsskiftet mot 1384 ett år tidligere). Av den norske utenriksflåten ved årsskiftet 1994/1995 var 372 skip på 13,6 millioner dvt registrert i utenlandske registre. Oppgavene ovenfor omfatter også 40 utenlandsk eide skip på 1,4 millioner dvt registrert i NIS. Det var en svak økning i verdensflåten i 1994. Dette betyr at den norske andelen av verdensflåten ble noe redusert, til omlag 7,0 prosent.

Ved inngangen til 1995 var kontraktmassen for kontraherte skip på 4,2 millioner dvt mot 3,3 millioner dvt ett år tidligere og rundt 7-8 millioner dvt i årene 1991 og 1992. Kontraheringene ved norske verft ved siste årsskiftet var bare på 0,3 millioner dvt.

Fraktmarkedene og inntjeningen i utenriks sjøfart

Det var en generell bedring i verdensøkonomien i 1994. Veksten var spesielt sterk i Sørøst-Asia (unntatt Japan) og i USA. Dette har ført til økt etterspørsel etter skipstonnasje for transport av varer. Tilbudet av skipstonnasje har bare økt svakt fra 1993 til 1994 med en økning i verdensflåten på 1,1 prosent. Dette har ført til økte fraktrater i 1994 i forhold til 1993 for flere viktige deler av norsk utenriksflåte. Dette gjelder bulkskip for transport av malm, kull, korn mv, gass- og kjemikalietankskip (hvor ratene i 1993 var meget dårlige), bilskip og containerskip. Det var særlig i de siste månedene av 1994 at økt etterspørsel etter skipstonnasje førte til en sterk rateoppgang for disse skipstypene.

En viktig del av norsk utenriks sjøfart er oljetankskip. Det har vært en svak økning i produksjonen av råolje fra 1993 til 1994. Verdensflåten av oljetankskip (reduert for skip i opplag og skip nyttet som lagerskip) var omtrent uforandret. Men oljeproduksjonen har i noen grad blitt flyttet over fra Midt-Østen og til andre områder (bl.a. Nordsjøen), hvor behovet for sjøveis transport av olje er mindre. Dette har ført til lave tankrater i hele 1994 og et gjennomsnittsnivå under nivået i 1993. Dette gjaldt særlig de største tankskipene. I første halvår av 1994 var ratene så lave at rederiene bare fikk dekket en del av driftsutgiftene for skipene. Trolig på grunn av forventninger om økte rater har dette likevel ikke ført til at norske skip er lagt i opplag. Ratene for skip som transporterer raffinerte oljeprodukter har vært noe bedre enn for råoljetankskipene.

Beskrivelsen ovenfor gjelder først og fremst markedet for mer kortsiktige fraktavtaler (avtaler bare for en reise eller bare for noen måneder). En del skip gikk imidlertid på mer langsiktige avtaler sluttet i tidligere år. Slike skip har stort sett tilfredsstillende rater. Enkelte rederier utnyttet også rateoppgangen i siste del av 1994 til å slutte skip for ett eller flere år til tilfredsstillende rater (dette gjaldt bl.a. en del gasstankskip).

Samlet sett var det en svak økning i det gjennomsnittlige fraktnivået (målt i dollar) i 1994 i forhold til 1993. Oppgangen var mindre enn det bedringen i verdensøkonomien

Utenriks sjøfart. Produksjon og faktoretterspørsel

Prosentvis endring fra (samme periode) året før

	Mrd.kr 1994	Volum			Pris		
		1993	1994	94.4	1993	1994	94.4
Bruttoproduksjon	47,6	-6,0	-4,0	-4,5	15,5	0,9	4,8
Vareinnsats	30,1	-6,5	-4,7	-3,5	10,2	3,9	1,5
Bruttoprodukt	17,4	-5,1	-2,9	-5,8	25,6	-3,8	10,5
Sysselsetting	58,8 ¹⁾	-2,0 ¹⁾	-1,7 ¹⁾	..	6,3 ²⁾	3,0 ²⁾	..
Bruttoinvesteringer	5,7	-593,5	60,3	-120,7

1) Utførte mill. timeverk av lønnstakere og selvstendige.

2) Lønnskostnader pr. utført timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

skulle tilsi. Med omtrent alle fraktinntektene i dollar og en stor del av driftsutgiftene også i dollar er brutto driftsresultat (i norske kroner) for utenriks sjøfart avhengig av svingningene i dollarkursen. Med gjennomsnittlig dollarkurs om lag uendret fra 1993 til 1994 hadde ikke dette noen betydning for driftsresultatet i 1994 i forhold til 1993.

En eventuell sterk reduksjon i gjennomsnittlig dollarkurs i 1995 i forhold til 1994 vil føre til omtrent samme reduksjon i driftsresultatet som i dollarkursen. Det samme gjelder netto fraktinntekter etter utenriksregnskapet.

Regnskapsresultatene for de største børsnoterte rederiselskapene viser en økning på vel 20 prosent av samlet netto resultat (etter finanskostnader og skatt). Resultatfremgangen skyldes først og fremst kraftig vekst i inntjeningen for rederier med gass- og kjemikalietankskip. Egenkapitalrentabiliteten for de største børsnoterte rederiene under ett var 6-7 prosent i 1994.

Norske skipsmeglerfirmaer antar nå stort sett at det gjennomsnittlige ratenivået blir noe høyere i 1995 og 1996 enn i 1994. En regner med at en forventet vekst i verdensøkonomien vil føre til noe større behov for sjøveis transport av olje, bulkvarer og andre varer enn veksten i verdensflåten. Men det er stor usikkerhet knyttet til disse anslagene. Ca. 17 prosent av verdensflåten av både oljetank- og bulkskip er over 20 år gamle, og det er usikkert hvor mange av disse som vil bli hogd opp i de nærmeste årene. Forventet svake vekst i USA, reduksjon i behovet for sjøveis transport av olje ved overgang til bruk av andre energikilder som gass og kull og oppgang i oljeproduksjonen er i land nærmere forbuksområdene enn Midt-Østen, kan bidra til å holde ratene nede i 1995 og 1996.

Cruisemarkedet

Norske investeringer i og drift av cruiseskip i stort omfang ble startet rundt 1970. Den norske delen av cruisetrafikken har særlig foregått i det Karibiske hav. For store deler av denne virksomheten har imidlertid inntjeningen vært svak.

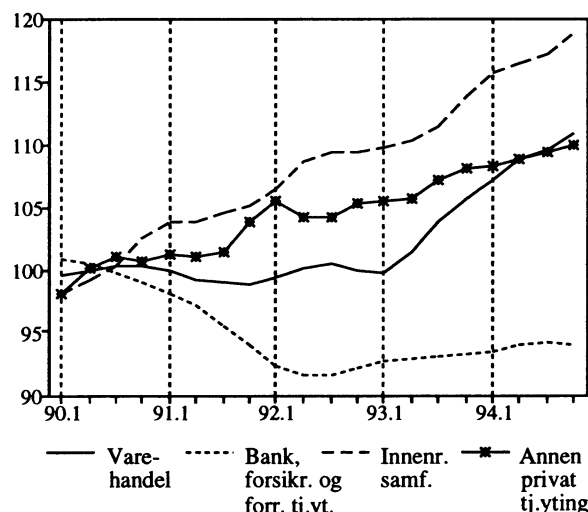
I de senere år har norsk cruisedrift blitt organisert ved drifts- og eierselskaper registrert i bekvemmelighetsland. Hele eller deler av aksjekapitalen i disse selskapene er eid av norske selskaper. Dette vil si at drift av cruiseskipene ikke går inn i bruttoproduksjon, netto fraktinntekter mv for utenriks sjøfart i norsk nasjonal- og utenriksregnskap. Men tap og fortjeneste på norskeide aksjer i utenlandske selskaper går inn i utenriksregnskapet. Passasjerinntektene i den norske delen av cruisetrafikken var i 1994 rundt 10 milliarder norske kroner.

Privat tjenesteyting

Produksjonsoppgangen i privat tjenesteyting tiltok i 1994, og bruttoproduktet i disse næringene under ett vokste i fjor med hele 4,9 prosent. Økningen var særlig sterk i varehandelen, hotell- og restaurantdrift og innenfor samferdsel. Den sterke oppgangen i det private varekonsumet har påvirket volumutviklingen i varehandelen. Oppgangen i store

Bruttoproduksjon i privat tjenesteyting, fastlands-Norge

Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Privat tjenesteyting fastlands-Norge, produksjon og investering

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal¹⁾

	Mrd. kr ²⁾ 1994	Volum					Pris				
		1994	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1994	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Bruttoproduksjon	392,9	5,2	1,5	0,2	-0,8	3,7	0,5	-0,5	0,0	0,6	0,6
Vareinnsats	152,6	5,8	-0,4	0,2	-1,2	4,3	1,8	0,8	0,2	0,7	0,2
Bruttoprodukt	240,3	4,9	2,7	0,1	-0,6	3,3	-0,2	-1,2	-0,1	0,6	0,9
Bruttoinvesteringer	32,6	10,2	-19,0	13,6	11,3	4,7	3,3	1,5	2,7	-1,2	-1,8
- bygn. og anlegg	12,9	15,3	-21,2	13,5	15,8	11,2	4,1	1,5	1,6	1,4	-0,4
- mask. og trsp.midler	19,7	7,0	-17,6	13,7	8,4	0,3	3,0	1,4	3,3	-2,7	-2,7
Sysselsetting ³⁾	1124	1,3	3,0 ⁴⁾

1) Markedspriser.

2) Nivå tall i løpende priser.

3) Total sysselsetting i mill. timeverk.

4) Lønn pr. lønnsstakertimeverk

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

delar av tjenestekonsumet er bakgrunnen for produksjonsøkningen i øvrige deler av privat tjenesteyting. Veksten innenfor bank og forsikring var imidlertid fortsatt beskjeden. Sysselsettingen i privat tjenesteyting utgjør omtrent 40 prosent av den samlede sysselsettingen i Norge. I 1994 økte antall utførte timeverk i privat tjenesteyting med i overkant av 1 prosent. Dette innebærer en vekst i timeverksproduktiviteten på 3-3,5 prosent, klart høyere enn i 1993. En slik utvikling er vanlig i en konjunkturoppgang, siden det som oftest tar noe tid fra produksjonen begynner å øke til bedriftene tar inn flere ansatte. Særlig innenfor varehandel, hotell og restaurantdrift og i samferdsel vokste timeverksproduktiviteten mye.

Bruttoinvesteringene i privat tjenesteyting økte også kraftig, og det har vært en underliggende vekst gjennom hele året. Oppgangen var sterkest i investeringene i bygninger og anlegg, men investeringene i maskiner og transportmidler vokste også. En viktige komponent i den sterke investeringsveksten var det sterke omslaget i investeringene i forretningsbygg, som vokste med over 30 prosent. Men også investeringene i varehandel økte med tosfrede vekstrater i 1994.

Faktorinntekt, lønnskostnader og driftsresultat

I nasjonalregnskapet beregnes faktorinntekten for landet samlet og fordelt på næringer. Faktorinntekten er definert som nettonasjonalproduktet (nettoproduktet for hver næring) fratrukket netto indirekte skatter (indirekte skatter minus subsidier), og er et uttrykk for inntekten som tilfaller produksjonsfaktorene arbeidskraft og kapital. Faktorinntekten deles i lønnskostnader og driftsresultat. Lønnskostnadene utgjør lønn (inklusive sosiale utgifter) til lønnsinntakere, arbeidsgiveravgift til folketrygden og andre trygdeordninger. Driftsresultat er inntekt for produksjonsfaktoren kapital og godtgjørelse for eiernes egen arbeidsinnsats.

Foreløpige nasjonalregnskapstall i løpende priser viser et bruttonasjonalprodukt på 774,2 milliarder kroner for 1994. Dette er en økning på 39,7 milliarder kroner, eller 5,4 prosent fra 1993. Faktorinntekten gikk i samme periode opp med 28,8 milliarder til 574,3 milliarder kroner, en økning på 5,3 prosent. Lønnskostnadene steg med om lag 5 prosent til 391,8 milliarder kroner, mens driftsresultatet økte med 5,9 prosent til 182,5 milliarder kroner.

I følge foreløpige tall for fastlands-Norge økte faktorinntekten med 27,1 milliarder kroner eller 5,7 prosent fra 1993 til 1994. Lønnskostnadene steg med 5,1 prosent til 373,9 milliarder kroner. De utgjorde dermed om lag 75 prosent av faktorinntekten for fastlands-Norge, noe som er omtrent det samme som i fjor. Driftsresultatet for fastlands-Norge steg med 7,5 prosent til 126,2 milliarder i fjor.

Utviklingen i lønnskostnader og driftsresultat i fastlands-Norge varierer mellom næringer etter konkurransetype. For utekonkurrerende næringer steg faktorinntekten med 31,4 prosent til om lag 14,9 milliarder kroner i 1994. Den

sterke økningen skyldes først og fremst en kraftig vekst i driftsresultatet, som i 1993 var negativt for utekonkurrerende næringer sett under ett. Om lag 80 prosent av økningen i faktorinntekten i utekonkurrerende næringer skyldes veksten i driftsresultatet. Lønnskostnadene økte med 6 prosent til 12,3 milliarder kroner.

For de hjemmekonkurrerende næringene økte faktorinntekten med 9,7 prosent til 60,4 milliarder kroner. Lønnskostnadene økte med 6,6 prosent, mens driftsresultatet økte med 17,0 prosent til 19,1 milliarder kroner.

Faktorinntekten for de skjermede næringene økte med 4,5 prosent fra 1993 til 1994, til 424,8 milliarder kroner, mens lønnskostnadene steg med 4,9 prosent. Driftsresultatet økte med 3,2 prosent til 104,6 milliarder kroner. I offentlig forvaltning økte lønnskostnadene, og dermed faktorinntekten, med 4,6 prosent. (Driftsresultatet er pr. definisjon lik null i

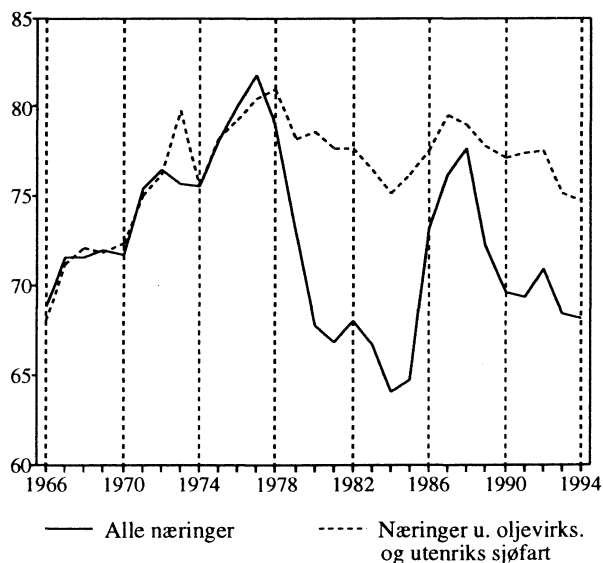
Bruttonasjonalprodukt etter inntektsart

Milliarder kroner

	1993	1994	Endring fra 1993 til 1994	
			Absolutt	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	734,5	774,2	39,7	5,4
Kapitalslit	109,0	111,6	2,6	2,4
Indirekte skatter netto	80,0	88,3	8,3	10,4
Faktorinntekt	545,5	574,3	28,8	5,3
Lønnskostnader	373,2	391,8	18,6	5,0
Driftsresultat	172,3	182,5	10,2	5,9
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	606,4	643,7	37,3	6,2
Faktorinntekt	473,0	500,1	27,1	5,7
Lønnskostnader	355,7	373,9	18,2	5,1
Driftsresultat	117,3	126,2	8,9	7,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Lønnskostnader i prosent av faktorinntekt

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

offentlig forvaltning). Lønnskostnadene for offentlig forvaltning utgjorde i 1994 om lag 38 prosent av lønnskostnadene i de skjermede næringene - det samme som i 1993.

Usikkerheten i foreløpige tall kan gi store utslag i residualstørrelser som faktorinntekt og driftsresultat. Usikkerheten er størst på detaljert nivå. En har derfor valgt å presentere inntekts tall bare for enkelte aggregerte næringsgrupperinger så kort tid etter årets utløp.

Produktivitet

Tabellen dekomponerer veksten i produksjonen, målt ved bruttoproduktet i faste 1991-priser, i bidrag fra arbeidsinnsats, realkapital og vekst i total faktorproduktivitet. Veksten i den totale faktorproduktiviteten er dermed et mål for evnen til å utnytte den samlede innsatsen av arbeidskraft og kapital, og vil reflektere tekniske fremskritt, bedre organisasjon, bedre utnyttning av kapasitet og stordriftsfordeler m.v. Bidragene fra arbeidsinnsats og kapital er beregnet ved å multiplisere de relative endringene i disse innsatsfaktorene med deres respektive andeler av samlede bruttoproduktkostnader. For nærmere gjennomgang av metoden for å beregne total faktorproduktivitet, se Økonomiske analyser nr. 8, 1986 og Economic Survey nr. 3, 1992.

Veksten i total faktorproduktivitet var i 1994 2,6 prosent og klart sterkere enn den gjennomsnittlige årlige veksten i perioden 1980-93. Veksten i arbeidsproduktiviteten i 1994 var 4 prosent. Denne forskjellen mellom de to produktivetsmålene reflekterer at kapitalens produktivitet økte betydelig mindre enn arbeidsproduktiviteten. Dette var også typisk for utviklingen i perioden 1980-93. Blant de landbaserte næringene fant den sterkeste produktivetsveksten sted i primærnæringene, konkurranseutsatt industri, bygge- og anleggsvirksomhet og privat tjenesteyting. Den viktigste kilden til økt produktivitet i disse næringene var trolig økt kapasitetsutnyttning. Produktiviteten falt i kraftforsyning der redusert vanntilsig førte til lavere utnyttning av produksjonskapasiteten. I skjermet industri økte faktorinnsatsen - spesielt av arbeidskraft - mer enn bruttoproduktet, slik at produktiviteten falt også i denne næringen.

Bidrag til produksjonsutviklingen fra arbeidskraft, kapital og total faktorproduktivitet

Gjennomsnittlig prosentvis årlig endring 1980-93 og 1993-94. 1991-priser¹⁾

		Volumvekst i brutto- produkt ¹⁾	Arbeidskraft	Realkapital ¹⁾	Bidrag fra	
					Total faktor- produktivitet	Arbeids- produktivitet
Privat næringsvirksomhet i alt	1980-93	2,4	-0,3	2,2	0,5	3,1
	1993-94	5,2	0,6	2,0	2,6	4,0
Privat næringsvirksomhet ekskl. oljevirksomhet og utenriks sjøfart	1980-93	1,4	-0,4	1,5	0,3	2,2
	1993-94	3,8	0,8	0,6	2,4	2,3
Primærnæring	1980-93	2,4	-0,2	0,8	1,8	5,3
	1993-94	1,0	-0,3	-1,8	3,1	4,6
Industri og bergverk	1980-93	0,3	-1,6	0,8	1,1	2,6
	1993-94	4,8	2,7	0,8	1,3	1,0
Skjermet	1980-93	-0,1	-6,5	1,1	-0,7	0,6
	1993-94	-2,4	3,3	1,4	-2,3	-2,1
Utekonkurrerende ²⁾	1980-93	2,6	-1,7	0,6	3,7	6,1
	1993-94	7,1	2,3	-0,2	5,0	3,9
Hjemmekonkurrerende	1980-93	-0,3	-2,1	0,7	1,1	2,4
	1993-94	5,7	2,7	0,7	2,3	1,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	1980-93	0,2	-1,1	1,0	0,3	2,3
	1993-94	4,2	1,7	-0,8	3,3	1,6
Kraftforsyning	1980-93	2,9	0,1	2,1	2,7	2,2
	1993-94	-5,6	0,1	0,0	-5,7	-6,2
Tjenesteyting	1980-93	1,7	0,4	2,0	-0,7	1,1
	1993-94	4,5	0,7	0,9	2,9	3,3

1) Metoden for beregning av total faktorproduktivitet krever at volumendringer i aggregerte næringer beregnes som et veid gjennomsnitt av vekstratene i enkeltnæringene, med løpende verdiandeler som vekter. Dette avviker fra beregningsmetoden i nasjonalregnskapet, og vekstratene for bruttoproduktet og realkapital i tabellen er derfor generelt forskjellig fra dem man finner i nasjonalregnskapet.

2) Eksklusive raffinering av jordolje.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarkedet

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte tallet på sysselsatte personer med 30 000 eller 1,5 prosent fra 1993 til 1994. Antall utførte timeverk økte også med 1,4 prosent. 1994 var det første året med vekst i sysselsettingen siden 1987. Tall fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser - AKU - tyder på at veksten i sysselsettingen fortsatt er sterk. I 4. kvartal 1994 var det sysselsatt 36 000 flere personer enn i samme kvartal året før.

Ifølge AKU var det i gjennomsnitt 116 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1994. Dette utgjorde 5,4 prosent av arbeidsstyrken, en nedgang på 0,6 prosentpoeng fra året før. Både AKU tallene for arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tall for registrerte ledige viser en tendens til avtagende nedgang gjennom andre halvår av 1994. Utviklingen i summen av registrert ledige og personer på arbeidsmarkedstiltak viser imidlertid hittil ingen klare tegn til utflating.

Arbeidsstyrken økte med 20 000 personer fra 1993 til 1994. Vi må helt tilbake til 1987 for å finne en klar økning i arbeidsstyrken på årsbasis. De underliggende demografiske forholdene alene skulle tilsi en vekst i arbeidsstyrken i årene fremover på om lag 15 000 personer per år og veksten vil i første rekke komme i aldersgruppen 25-54 år.

Sysselsettingen

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet var det en klar økning både i tallet på sysselsatte personer og i tallet på utførte timeverk fra 1993 til 1994. Foreløpige tall fra nasjo-

nalregnskapet viser at det i 1994 i gjennomsnitt var 2 058 000 sysselsatte personer. Nasjonalregnskapet gir ikke opplysninger om sysselsettingen på kvartal, men tall fra AKU tyder på at veksten både i sysselsettingen og i utførte ukeverk var sterkest i 2. og 4. kvartal i fjor.

Jordbruket var eneste næring med klar nedgang i tallet på sysselsatte fra 1993 til 1994, ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet. Det meste av sysselsettingsveksten kom i industrien og i de tjenesteytende næringer med unntak av varehandel. Dessuten var det en økning i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten på 3 000 personer på årsbasis. At det ble sysselsettingsvekst i tjenesteytende næringer og i bygg og anlegg var ventet. Mer overraskende var det at industrisysselsettingen økte med så mye som 10 000 personer på årsbasis. Sist det var vekst i industrisysselsettingen var i 1985 og 1986, men da var veksten bare på om lag 3 000 personer på årsbasis. Tall fra AKU kan tyde på at det gjennom 1994 skjedde en dreining i sysselsettingsveksten innenfor industrien fra næringsmiddelindustri til verkstedindustri. Antall sysselsatte øker fortsatt i offentlig forvaltning, men veksten var svakere i 1994 enn i de foregående årene. Noe av den reduserte veksten i sysselsettingen i offentlig sektor har sammenheng med reduksjonen i omfanget av arbeidsmarkedstiltakene.

Arbeidsstyrken

Økningen i arbeidsstyrken siste år kom etter tre år med betydelig nedgang, etterfulgt av to år med tilnærmet still-

Sysselsetting etter næring

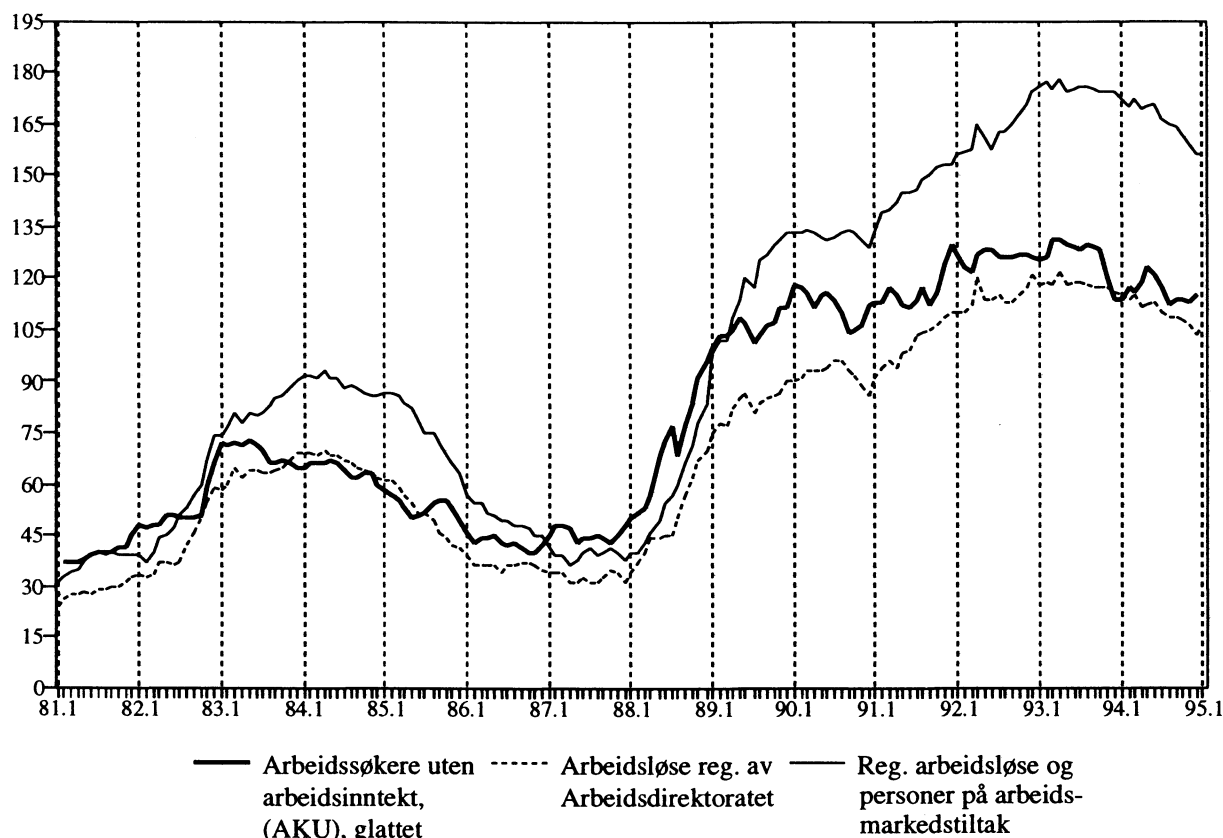
Sysselsatte i 1000 personer. Vekstrater i prosent fra året før

	Sysselsatte personer		Vekstrater fra 1993		
	Nivå 1994	Endring fra 1993	Personer	Normal-årsverk	Timeverk
I alt	2 058	30	1,5	1,5	1,4
Olje og utenriks sjøfart	53	-1	-1,5	-1,5	-1,3
Fastlands-Norge	2 005	31	1,6	1,6	1,5
Industri og bergverksdrift	304	10	3,5	3,5	3,9
Skjernet industri	92	4	4,3	4,4	4,7
Utekonkurrerende industri og bergverk	46	1	2,4	2,3	2,6
Hjemmekonkurrerende industri	166	6	3,4	3,4	3,8
Annen vareproduksjon	254	-1	-0,2	-0,1	-0,5
Primærnæringer	112	-4	-3,2	-3,1	-3,3
Elektrisitetsforsyning	20	0	0,0	0,0	0,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	122	3	2,6	2,5	2,6
Tjenesteyting	817	9	1,2	1,2	1,3
Varehandel	274	0	0,1	0,1	0,2
Samferdsel	143	2	1,3	1,4	1,5
Annen tjenesteyting	401	7	1,8	1,7	2,0
Offentlig forvaltning	630	12	1,9	1,8	1,7
Statlig forvaltning	154	1	0,8	0,7	0,6
Kommunal forvaltning	476	11	2,3	2,2	2,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige, 1000 personer

Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

stand. Ifølge AKU var det i 1994 i gjennomsnitt 2 151 000 personer i arbeidsstyrken, en økning på 20 000 personer fra året før. Selv om det samtidig var en økning i antall personer i yrkesaktiv alder, gikk yrkesprosenten noe opp fra 1993 til 1994. Vi må tilbake til 1987 for å finne en økning i yrkesprosenten på årsbasis.

Fra 1993 til 1994 var det en økning på 11 000 personer i aldersgruppen 16-74 år. Denne økningen var imidlertid ikke jevnt fordelt på de ulike aldersgruppene. I de eldste og yngste aldersgruppene, preget av forholdsvis lav yrkesdeltagelse, var det nedgang i antall personer. I aldersgruppen 25-54 år, hvor yrkesdeltagelsen er høy, var det derimot en økning på 29 000 personer. Denne vridningen i befolkningens alderssammensetning bidro til en vekst i arbeidsstyrken som var klart sterkere enn det veksten i antall personer skulle tilsi.

Økningen i yrkesprosenten siste år fant først og fremst sted blant kvinner i aldersgruppene 16-19 år og 40-66 år og blant menn i aldersgruppen 40-54 år. Både i aldersgruppen 20-24 år og 25-29 år var det fortsatt nedgang i yrkesprosenten for begge kjønn, men sterkere for menn enn for kvinner. Tall fra AKU kan tyde på at bedringen på arbeidsmarkedet har ført til at eldre arbeidstakere i mindre grad skyves ut av arbeidslivet enn tidligere. Tall fra Utdanningsstatistikken og fra AKU tyder derimot ikke på at det forhold at ungdom går inn i utdanning isteden for i arbeidslivet for-

Befolkning i yrkesaktiv alder

1 000 personer/årsverk

	Nivå	Endring fra året før	
	1994	1993	1994
16-74 år i alt	3 136	10	10
25-54 år	1 844	30	29
Arbeidsstyrken	2 151	1	20
Arbeidssøkere	116	1	-10
Sysselsatte	2 058	0	30
Normalårsverk	1 769	-1	25

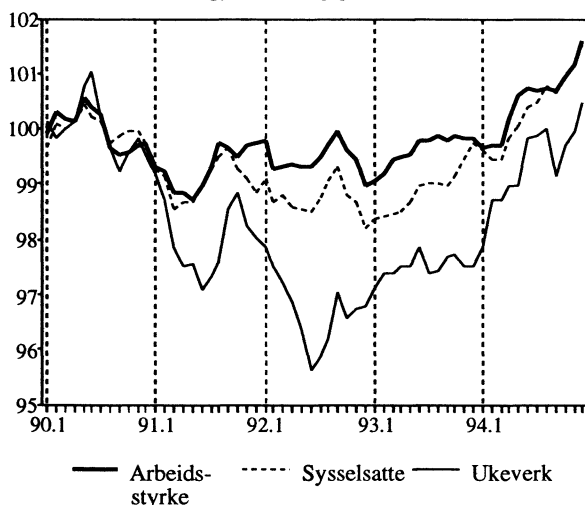
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Arbeidssøkere er hentet fra AKU, sysselsatte og normalårsverk er hentet fra nasjonalregnskapet.

eløpig har endret seg som følge av oppgangen på arbeidsmarkedet. Forskjellen mellom kvinners og menns gjennomsnittlige yrkesprosent fortsetter å avta og er nå kommet ned i 11,5 prosentpoeng.

Ledigheten

Ifølge AKU var det i 1994 som gjennomsnitt for året 116 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1994, en nedgang på 10 000 personer fra 1993. Dette utgjorde 5,4 prosent av arbeidsstyrken, mot 6,0 prosent året før. De sesongjusterte ledighetstallene fra AKU viser liten endring mot slutten av 1994. Summen av registrerte ledige og personer på person-

Arbeidsstyrke, sysselsetting og utførte ukeverk i alt iflg. Arbeidskraftundersøkelsen 1990 = 100. Sesongjusterte og glattede månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

rettede tiltak viste imidlertid klar nedgang i annet halvår i fjor. Ved utgangen av februar 1995 var det sesongjustert registrert 154 000 personer enten helt ledige eller sysselsatt på personrettede arbeidsmarkedstiltak utenom attføring. Dette utgjorde vel 7 prosent av arbeidsstyrken, og nærmere 15 000 færre personer enn ved utgangen av februar 1994. Det var nedgang i ledigheten blant både menn og kvinner i yngre og midlere aldersgrupper.

I 1994 var det i gjennomsnitt 110 300 registrerte helt ledige, en nedgang på 8 000 fra 1993. For første gang på flere år, var det dessuten ingen økning i omfanget på arbeidsmarkedstiltakene fra året før. Ved utgangen av januar var det sesongjustert registrert 106 000 helt ledige, og dette er 9 000 færre enn samme måned året før.

I 1994 var det i gjennomsnitt over året ifølge AKU 45 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som hadde vært arbeidsledige i et halvt år eller mer, som regnes som grensen for langtidsledighet. Dette utgjorde om lag 44 prosent av gjennomsnittlig antall arbeidssøkere uten arbeidsinntekt (med kjent søketid) i samme periode. Det var 5 000 færre langtidsledige i 1994 enn i 1993, men andelen langtidsledige var den samme. Som en kunne forvente økte andelen langtidsledige mot slutten av 1993 og begynnelsen av 1994, det vil si i den første perioden med nedgang i ledigheten. De siste kvartalstallene viser imidlertid ingen tegn til ytterligere vekst i andelen langtidsledige. Dette betyr at nedgangen i ledigheten ikke bare skyldes at det blir færre nye ledige men også at langtidsledige kommer i arbeid.

Målt ved summen av registrerte ledige og personer på arbeidsmarkedstiltak hadde Østfold og Telemark sammen med de nordligste delene av landet den høyeste ledigheten i 1994. Finnmark, Sogn og Fjordane og Rogaland var de eneste fylkene som ikke hadde nedgang i ledigheten fra 1993 til 1994. Sogn og Fjordane hadde likevel fortsatt lavest registrert ledighet med 3,1 prosent. Arbeidsmarkedstiltakene bidrar til en utjevning av den registrerte ledighe-

Arbeidsledighet og ledige plasser

1 000 personer

	Februar 1995	Endring fra februar 1994
Registrerte ledige	112,8	-6,1
- helt permitterte	9,4	-2,3
Delvis permitterte	8,9	1,6
Personrettede arbeidsmarkedstiltak	52,2	-10,0
Tilgang ledige plasser ¹⁾	21,2	..
Beholdning ledige plasser ¹⁾	8,9	..

1) P.g.a. brudd i statistikken er det ikke mulig å sammenligne antall ledige stillinger med foregående år.

Kilde: Arbeidsdirektoratet.

Arbeidsmarkedstiltak

1 000 personer

	1994	Endring fra 1993
Personrettede arbeidsmarkedstiltak i alt	55,8	-1,4
Off.sysselsettingstiltak	11,3	-3,2
Lønnstilskudd til arb.givere	4,4	0,5
Kvalifiseringstiltak	36,4	0,1
Arbeidsmarkeds kurs	22,8	0,1
Praksisplasser	13,5	0,1
Utdanningsvikariater	3,8	1,2
Andre tiltak	0,0	0,0
Herav ungdom under 20 år	6,7	-1,3

Kilde: Arbeidsdirektoratet.

ten mellom landsdelene som i hovedsak ligger mellom 5 og 6 prosent.

Arbeidstakere som er helt permitterte, regnes med blant de registrerte helt ledige, og i 1994 utgjorde de i gjennomsnitt 7 500 personer, 1 700 færre enn året før. Delvis permitterte omfattet 6 200 personer, 500 færre enn året før. Omfanget av permitteringer har dermed avtatt noe, men tallet på delvis permitterte er på samme nivå som i 1992.

Tilgangen på ledige plasser økte betydelig i første halvår i 1994, men avtok noe mot slutten av året. I gjennomsnitt var det for 1994 en tilgang på 23 600 ledige plasser hver måned, 1 400 flere pr. måned enn året før. Beholdningen av ledige plasser var i gjennomsnitt 7 700 i 1994, en økning på beskjedne 250 plasser fra 1993.

Undersysselsetting

AKU gir også tall for undersysselsetting, det vil si deltidsansatte som søker mer arbeid og som er tilgjengelig for dette arbeidet i løpet av en måned. I 1994 var det 84 000 personer som var undersysselsatt etter denne definisjonen, en nedgang på 5 000 personer fra året før.

Noen begreper i arbeidsmarkedsstatistikken

De viktigste statistikkildene om arbeidsmarkedet er Arbeidsdirektoratets registerstatistikk og Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser (AKU) og nasjonalregnskap (NR). Nedenfor gjøres det rede for hovedtrekkene i disse statistikkene, og i hvilken grad de kan gi forskjellig inntrykk av tilstanden og utviklingen i arbeidsmarkedet.

Arbeidskraftundersøkelsene - AKU

AKU gjennomføres hver måned ved at et utvalg på omlag 8000 personer intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en undersøkelsesuke denne måneden. Tallene publiseres kvartalsvis, men selv om grunnlaget da er 24000 intervjuer er det usikkerhet knyttet til tallene på grunn av tilfeldigheter og utvalgskjevhet. En nærmere redegjørelse for AKU finnes blant annet i Arbeidsmarkedstatistikk 1993 (NOS C 148).

Sysselsatte: Personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken, vernepliktige og personer som var fraværende fra arbeid på grunn av sykdom, permisjon eller ferie.

Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt: Personer som aktivt søker inntektsgivende arbeid uten å være sysselsatt i undersøkelsesuken.

Arbeidsstyrken: Summen av sysselsatte og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt.

Yrkesprosent: Andelen av en befolkningsgruppe som befinner seg i arbeidsstyrken. Brukt uspesifisert menes det andelen av alle personer fra 16 til 74 år som er i arbeidsstyrken.

Undersysselsatte: Deltidssysselsatte som søker mer arbeid. AKU gir informasjon om hvor mange timer arbeidsløse og undersysselsatte tilbyr. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de to gruppene får vi et mål på det urealiserte arbeidstilbudet. Ved å dividere med 37,5 timer får vi et uttrykk for hva det svarer til av heltidsstillinger.

Arbeidsdirektoratet

Registrerte arbeidssøkere: Personer som søker inntektsgivende arbeid ved arbeidskontorene og som er disponible for det arbeid som søkes. Hvorvidt en person har arbeid er uten betydning.

Registrerte helt arbeidsledige: Registrerte arbeidssøkere som er helt uten inntektsgivende arbeid. Skoleungdom og personer på arbeidsmarkedstiltak regnes ikke med til denne gruppen.

Deltakere på arbeidsmarkedstiltak: Personer som er sysselsatt ved ulike arbeidsmarkedstiltak administrert av arbeids-

markedsmyndighetene. Personer som deltar på kvalifiseringstiltak, kan i AKU bli klassifisert som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, så lenge de ikke hever skattepliktig lønn i en virksomhet.

Registrerte arbeidssøkere uten ordinært arbeid: Summen av registrerte helt arbeidsledige og sysselsatte i personrettede arbeidsmarkedstiltak (utenom attføring). Summen brukes mye i offentlig debatt som et mål på "bruttoledighet".

Nasjonalregnskapet

Normalårsverk: Antall normalårsverk er definert som antall heltidstilsatte personer pluss antall deltidsansatte omregnet til heltid med dellønnsbrøken som vekt. Denne definisjonen tar utgangspunkt i at timeverkstallet i et normalårsverk er lik faktisk arbeidstid for heltidstilsatte.

Sysselsatte personer: Antall sysselsatte personer er gjennomsnittlig antall heltids- og deltidsansatte over året, og ligger nær opp til AKUs sysselsettingsbegrep.

Utførte timeverk: Antall utførte timeverk over hele året. I denne definisjonen er det tatt hensyn til fravær og overtid.

Kilder til avvik

Det er stort sett god overensstemmelse i anslaget på totalt antall sysselsatte i henholdsvis NR og AKU. En systematisk nivåforskjell skyldes i stor grad at utlendinger i utenriks sjøfart er utelatt i AKU, mens de kommer med i NR. Det er større forskjeller mellom de to datakildene når det gjelder utførte timeverk/ukeverk. Et hovedproblem med ukeverkstallene i AKU er at de er beregnet på grunnlag av observasjoner i en undersøkelsesuke i hver måned. Hva som skjer utenfor disse undersøkelsesukene fanges ikke opp av AKU, i motsetning til NR som bygger på et mer omfattende statistikkgrunnlag. Ukeverkstallene fra AKU er derfor påvirket av tilfeldige svingninger i aktivitetsnivå og arbeidstid i undersøkelsesuken, for eksempel på grunn av bevegelige helligdager.

Normalt har AKU-ledigheten vært høyere enn den registrerte ledigheten fordi ikke alle arbeidssøkere har registrert seg ved arbeidskontorene. Forrige gang ledigheten var høy, i 1983, var denne forskjellen liten. AKU-ledigheten har denne gangen stort sett ligget betydelig over den registrerte ledigheten, selv om forskjellen har avtatt noe siden årene 1989-1990. Endringen fra 1983 kan i hovedsak forklares med en annen sammensetning av arbeidsmarkedstiltakene. I 1983 bestod tiltakene i større grad enn nå av sysselsettingstiltak hvor deltakerne fikk lønn. I dagens situasjon utgjør kvalifiseringstiltak en større andel av de samlede tiltakene, og deltakere vil oftere være arbeidssøkere uten arbeidsinntekt.

Forskjellen i ledigheten mellom kvinner og menn blir mindre når en tar hensyn til undersysselsettingen og betrakter den som en form for delvis arbeidsløshet. Ifølge AKU var i gjennomsnitt 70 000 menn og 47 000 kvinner arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1994, mens 20 000 menn og 64 000 kvinner var undersysselsatte.

Mange undersysselsatte ønsker bare noen få timer i tillegg og mange arbeidssøkere uten arbeidsinntekt har ønske om deltidsarbeid. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de arbeidssøkende og de undersysselsatte får vi et mål på det totale urealiserte arbeidstilbudet som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og undersysselsatte representerer. Omfanget av det urealiserte arbeidstilbudet, omregnet i heltids-

stillinger, tilsvarte 137 000 årsverk i 1994, en nedgang på 13 000 fra året før.

Hvis vi regner ledighet med utgangspunkt i det urealiserte arbeidstilbudet, svarer 137 000 årsverk til 7,5 prosent av alle årsverk som arbeidsstyrken tilbyr. Dette var en nedgang på 0,8 prosentpoeng fra 1993. Ledigheten målt i tilbud av årsverk var nesten på samme nivå som i 1991. Sammenlignet med utviklingen i tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt var nedgangen noe mindre målt i tilbud av årsverk.

Arbeidsmarkedstiltakene

I 1994 var det i gjennomsnitt 55 800 personer sysselsatt ved personrettede arbeidsmarkedstiltak utenom attføring. Dette er 1 400 færre enn i 1993. Sesongjustert var det nedgang i nivået på disse tiltakene gjennom hele 1994, og hitil i 1995. Blant arbeidsmarkedstiltakene er kvalifiserings-tiltak den viktigste gruppen med 65 prosent av alle tiltakene i 1994. Blant ungdom under 20 år var i gjennomsnitt 6 700 personer sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak, samtidig som 4 700 i samme aldersgruppe var registrert som helt ledige.

Arbeidssøkere og undersysselsatte. Personer og tilbud av ukeverk (37,5 Timer). 1 000

	Nivå	Endring fra året før	
	1994	1993	1994
Arbeidssøkere			
Personer	116	1	-11
Ønsket antall ukeverk	103	1	-11
Undersysselsatte			
Personer	84	7	-5
Ønsket merarbeidstid i ukeverk	33	3	-2
Tilbud av ukeverk i alt	137	5	-13

Kilde: Statistisk sentralbyrå. AKU årsgjennomsnitt 1994

Lønns- og prisutviklingen

Lønnsutviklingen

De foreløpige nasjonalregnskapstallene viser en økning i lønn pr. normalårsverk for økonomien i alt på 3,0 prosent i 1994, om lag den samme veksten som året før. I fastlands-Norge gikk lønnsveksten pr. normalårsverk opp fra 2,7 prosent i 1993 til 3,0 prosent i fjor. Redusert omfang av betalt fravær i privat sektor bidro til at lønnsveksten regnet pr. timeverk ble 2,9 prosent.

Høyest lønnsvekst pr. normalårsverk hadde lønnstakerne i finansiell tjenesteyting med 4,2 prosent, men også i oljeutvinning og i utekonkurrerende industri var veksten over 3,5 prosent. I den andre enden av skalaen finner vi bygg og anlegg med en oppgang i lønningene på om lag 2 prosent.

Lønnsveksten pr. normalårsverk var i 1994 3,0 prosent for skjermede næringer medregnet offentlig forvaltning, 3,5 prosent for utekonkurrerende næringer og 3,2 prosent for hjemmekonkurrerende næringer. Lønnsveksten i industrien var 3,1 prosent fra 1993 til 1994. I næringsvirksomhet var lønnsveksten 3,1 prosent, mot 2,8 prosent i offentlig forvaltning.

Både i statlig- og kommunal forvaltning var lønnsveksten, slik den regnes i nasjonalregnskapet 2,8 prosent, et tall som imidlertid ikke gir et helt dekkende bilde av de underliggende forholdene. En nedgang i antall rekrutter bidro til å trekke den gjennomsnittlige lønnsveksten i forsvaret opp i 3,5 prosent (den samme effekten var også virksom i 1993). I den sivile delen av statlig forvaltning vokste løn-

ningene pr. normalårsverk med 2,2 prosent. Nasjonalregnskapets lønnstall for kommunene utenom undervisningssektoren er influert av at innskudd i kommunale pensjons-

Lønn etter næring

Prosentvis vekst fra året før

	Pr. normalårsverk ¹⁾		Pr. timeverk	
	1993	1994	1993	1994
I alt	2,9	3,0	2,7	2,9
Fastlands-Norge	2,7	3,0	2,5	2,9
Primærnæringer	1,8	2,6	1,2	2,3
Oljeutvinning og rørtransport	4,3	3,8	4,0	3,6
Utenriks sjøfart og oljeboring	7,1	3,0	7,0	3,0
Industri og bergverk	3,1	3,1	2,8	2,7
Skjernet industri	2,6	2,8	2,4	2,5
Utekonk.industri	2,4	3,6	2,4	3,4
Hjemmekonk.industri	3,5	3,1	3,2	2,7
El.forsyning	2,5	2,5	2,1	2,2
Bygg og anlegg	2,0	2,1	2,2	1,9
Varehandel	3,0	3,3	2,4	3,0
Innenriks samferdsel	2,5	3,1	2,1	2,9
Hotell og rest.	3,2	3,1	2,8	2,8
Finansiell tj.yting	3,4	4,2	2,9	4,0
Forr.messig tj.yting	3,9	2,8	3,5	2,6
Annen privat tj.yting	3,0	3,1	2,8	2,9
Offentlig forv.	2,6	2,8	2,5	2,8
Stat	3,0	2,8	2,8	3,0
Kommune	2,4	2,8	2,3	2,8

1) Summen av antall heltidsansatte og antall deltidsansatte omregnet til heltid. Kilde: Statistisk sentralbyrå

Noen lønnsbegreper

Lønn pr. normalårsverk: Nasjonalregnskapsbegrep som er lik forholdstallet mellom totalt utbetalt lønn inklusive overtidsgodtgjørelse og andre ytelser som lønnstakere mottar og antall utførte normalårsverk. Antall normalårsverk defineres som summen av antall heltidsansatte og antall deltidsansatte omregnet til heltidsansatte.

Lønn pr. timeverk: Nasjonalregnskapsbegrep som er lik forholdstallet mellom totalt utbetalt lønn (inklusive alle tillegg) og antall utførte timeverk regnet inklusive overtid og eksklusive fravær.

Årslønnsvekst: Begrep som bl.a. benyttes av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene og defineres som økning i samlet årslønn eksklusiv overtidsgodtgjørelse for lønnstakere, hvis de arbeider avtalefestet normalarbeidstid og året har en normal lengde.

Overheng: Overhenget inn i 1994 forteller hvor mye lønnsnivået i slutten av 1993 ligger over årsgjennomsnittet for 1993. Overhenget angir dermed hva lønnsveksten ville ha

blitt i 1994, dersom lønnsnivået hadde vært konstant gjennom året.

Tariffmessig lønnsøkning: Tariffmessig lønnsøkning er lønnsøkning fastsatt i tariffavtaler etter sentrale eller forbundsvise forhandlinger.

Lønnsglidning: Lønnsglidning er lønnsøkning som ikke kommer fra tariff tillegg.

Dekomponering av årslønnsvekst: Gjennomsnittlig årslønnsvekst i 1994 kan dekomponeres i tre deler:

- Overhenget inn i 1994 (skyldes lønnsvekst gjennom fjoråret, både lønnsglidning og tariff tillegg gitt i 1993)
- Bidraget til årslønnsvekst i 1994 fra tariff tillegget i 1994 (tariff tillegget avtalt i 1994, multiplisert med antall timer/dager/måneder som det gjelder for i 1994 - som prosent av årslønnen i 1993)
- Bidraget fra lønnsglidningen gjennom 1994 (all lønnsøkning gjennom 1994 som ikke er avtalt i tariff oppgjøret i 1994 - som andel av årslønnen i 1993)

kasser føres som lønn. I 1994 var det en sterk økning i disse innskuddene, noe som bidro med 0,5 prosentpoeng til lønnsveksten i kommunene som helhet.

Ved lønnsoppgjøret i 1994 var det hovedrevisjon for de fleste avtaleområdene. I LO/NHO-området ble hovedrevisjonen for første gang siden 1986 gjennomført ved forbundsvise forhandlinger. I verkstedsområdet ble partene enige om et generelt tillegg på 1 krone fra 1. april og vanli-

Reallønnsveksten i senere år

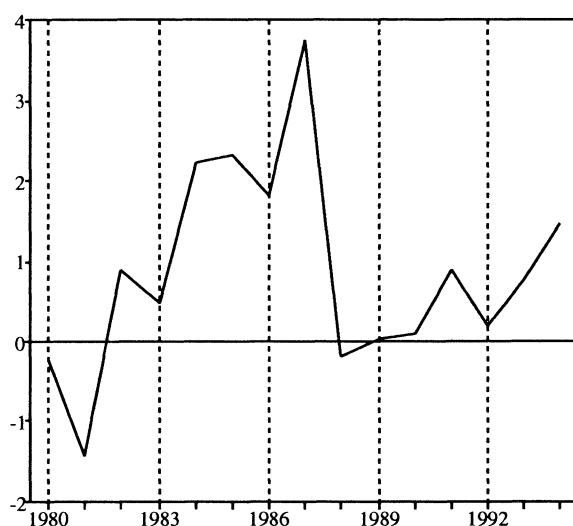
Veksten i den gjennomsnittlige reallønnen var 1,5 prosent i 1994, klart over gjennomsnittet for årene 1988-93. Gjennom denne perioden var det en tendens til moderat oppgang i lønnsveksten. Utviklingen var imidlertid langt svakere enn gjennom første halvdel av 1980-tallet, da lønnsveksten — godt hjulpet av arbeidstidsforkortelsen — kuliminerte med en oppgang i reallønnen på 3,8 prosent i 1987. Den relativt svake utviklingen i de påfølgende årene må sees i lys av inntektsreguleringen fra og med våren 1988 og to år framover, i tillegg til veksten i arbeidsledigheten og en svak utvikling i lønnsomheten i deler av næringslivet.

Lønnsutviklingen har variert noe mellom de ulike sektorene. Fra 1987 til 1994 har industrilønningene reelt sett økt med vel 4 prosent, mens reallønnsveksten i den sivile delen av offentlig sektor var knapt 1 prosent. Forskjellen i lønnsvekst mellom sektorene blir enda større hvis en går lenger tilbake i tid. For økonomien som helhet har reallønnsveksten gjennom denne perioden vært på vel 3 prosent.

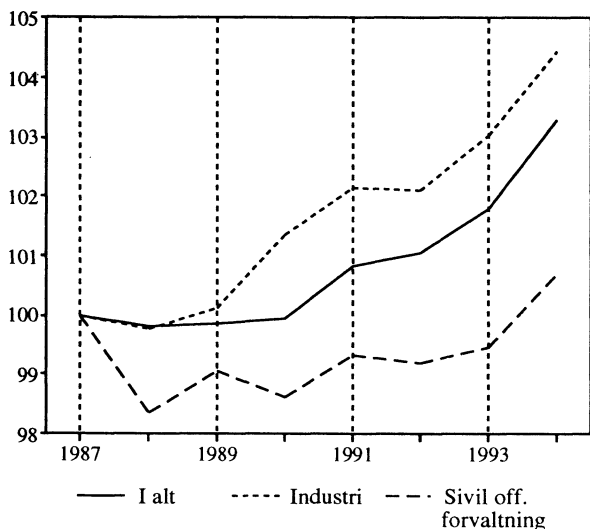
Figuren nederst til høyre på siden viser at timeverksproduktiviteten i privat næringsvirksomhet i fastlands-Norge økte mer enn reallønningene i 1983 og 1984, mens det motsatte var tilfellet i de påfølgende tre år, hvor produktivitetsutviklingen var meget svak. Etter en høy produktivitetsvekst i 1989 var forholdet mellom produktivitet og reallønn om lag tilbake på samme nivå som seks år tidligere. Fra og med 1989 har forholdet mellom produktivitet og reallønn blitt betydelig forskjøvet. Fra 1988 til 1994 økte produktiviteten

med vel 16 prosent, mens timelønningene reelt sett bare gikk opp med 4 prosent. Veksten i reallønningene etter skatt ligger imidlertid noe — men ikke vesentlig — høyere enn det figuren viser. Forskjellen i utviklingen i produktivitet og reallønn reflekteres i en viss grad i bedringen av den kostnadsmessige konkurransevnen gjennom de siste seks årene.

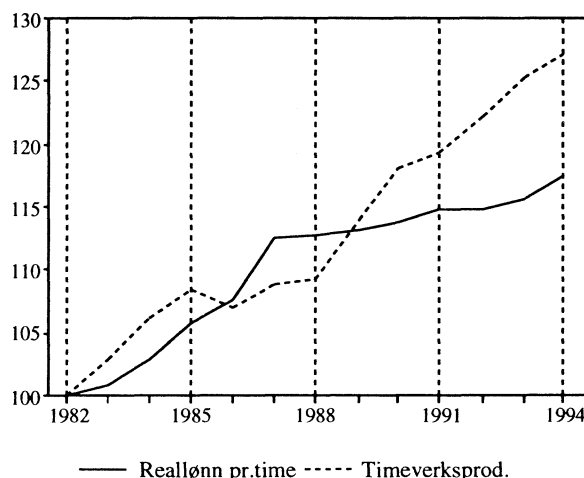
Vekst i reallønn pr.time

Reallønn
1987=100

Timeverksproduktivitet og reallønn i privat næringsvirksomhet i fastlands-Norge
1982=100

ge regler for lokale tillegg. I store trekk ble dette resultatet også for de øvrige områdene innenfor LO-NHO. Tariff-tilleggenes bidrag til årslønnsveksten i 1994 kan anslås til 0,8 prosentpoeng. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslo årslønnsveksten i 1994 til 2 3/4 prosent, mens bidraget fra lønnsoverhenget inn i 1994 ble anslått til 1,2 prosentpoeng. Bidraget til årslønnsveksten fra lønnsglidning gjennom 1994 var dermed 3/4 prosentpoeng, mot 1 prosentpoeng året før.

Det gjennomsnittlige lønnsoverhenget inn i 1995 er av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslått til 1 prosent. Store driftsoverskudd i utekonkurrerende industri, lavere arbeidsledighet, samt en viss oppgang i konsumprisveksten peker i retning av høyere lønnsvekst i tiden fremover, enn i de to siste årene. Beregninger med den makroøkonometriske modellen KVARTS antyder en timelønnsvekst på 3,5-4 prosent i 1995. Lønnsveksten pr. normalårsverk vil imidlertid trolig bli endel lavere enn timelønnsveksten, som følge av at det i 1995 er to færre arbeidsdager enn i 1994. For en månedslønnet uten betalt fravær betyr denne kalendereffekten en forskjell i lønnsvekst regnet pr. normalårsverk og pr. timeverk på om lag 0,8 prosentpoeng.

Prisutviklingen

Konsumprisindeksen steg med 1,4 prosent fra 1993 til 1994 mot 2,3 prosent året før. Prisveksten i fjor var den laveste siden 1960. Etter at prisstigningen på 12-månedersbasis nådde et bunnpunkt i april/mai 1994, med en vekst på 0,9 prosent i forhold til samme måned året før, har vekstratene vært økende og var i januar og februar 1995 kommet opp i 2,6 prosent.

Veksten i konsumprisindeksens delindekser fra 1993 til 1994 spenner fra nær null-vekst for gruppen andre varer og tjenester til 3,9 prosent for drikkevarer og tobakk. Den lave prisveksten for gruppen andre varer og tjenester kan først og fremst føres tilbake til utviklingen for selskapsreiser, hvor en avgiftsomlegging fra 1. januar 1994 resulterte i lavere priser. En kraftig økning i tobakksavgiftene fra 1. juli 1994 er den viktigste årsaken til den høye prisveksten for drikkevarer og tobakk. De øvrige delindeksene viste på årsbasis om lag samme vekst som totalindeksen, men på enkeltvarenivå kan en finne betydelige variasjoner. Som eksempler på dette kan nevnes at prisen på poteter og kaffe steg med over 30 prosent fra 1993 til 1994, mens telektakstene ble redusert med vel 8 prosent.

Utenom delindeksen for drikkevarer og tobakk var det bare delindeksen for matvarer som viste sterkere vekst fra 1993 til 1994 enn fra 1992 til 1993. På 12-månedersbasis har det imidlertid vært en tendens til økt vekst i de fleste delindekser gjennom annet halvår i fjor, en utvikling som i en viss grad har fortsatt inn i 1995.

Lav vekst i innenlandske lønnskostnader, økt priskonkurranse og effektivisering i varehandelen og moderat vekst i prisene på importerte varer har dannet grunnlag for den his-

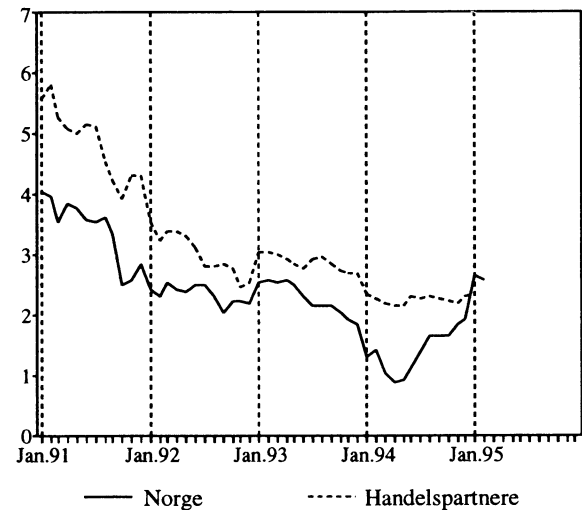
Konsumprisindeksen etter konsumkategori

Prosentvis endring fra samme periode året før

	Jan.-des. 1993	Jan.-des. 1994	Des. 1994	Feb. 1995
I alt	2,3	1,4	1,9	2,6
Matvarer	-1,1	1,5	2,3	2,5
Drikkevarer og tobakk	3,1	3,9	5,7	5,9
Klær og skotøy	2,7	1,5	0,4	1,6
Bolig, lys og brensel	2,8	0,9	1,5	2,8
Møbler og hush.art	1,9	1,4	2,1	1,9
Helsepleie	4,3	2,3	3,2	3,2
Reiser og transport	3,4	1,5	2,3	3,2
Fritidssysler og utd.	3,4	2,1	1,8	1,7
Andre varer og tjenester	1,6	0,2	0,4	1,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Konsumprisveksten i prosent fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

torisk sett lave prisveksten vi har hatt i Norge i de senere årene. I 1993 og 1994 har også renteutviklingen gitt et vesentlig bidrag, gjennom en tilnærmet stabilisering av delindeksen for husleie, som representerer prisen på boligkonsum (både for selveiere og leietakere) i konsumprisindeksen. Fra mars 1993 og til november 1994 økte husleiene med bare 1,1 prosent. Videre bidro lavere økning i avgiftsatsene i 1994 enn året før til at prisveksten på 12-månedersbasis falt fra 1,8 prosent i desember 1993 til 1,3 prosent i januar i fjor.

Økningen i prisstigningen de siste 8 måneder kan til en viss grad tilskrives avgiftspolitikken: Fra 1. juli ble blant annet avgiftene på bensin og tobakk hevet. Videre ble telektakstene ikke endret gjennom 1994, mens de i juli året før ble satt betydelig ned. Disse forholdene trakk isolert sett i retning av en økning i veksten i konsumprisindeksen på 12-månedersbasis på 0,2-0,3 prosentpoeng fra juni til juli i fjor. Avgiftsøkningene fra 1. januar i år, inklusive øknin-

Konsumprisindeksen etter leveringssektor

Prosentvis endring fra samme periode året før

	Jan.-des. 1993	Jan.-des. 1994	Des. 1994	Feb. 1995
I alt	2,3	1,4	1,9	2,6
1. Jordbruksvarer	-2,0	0,1	-0,3	0,2
2. Fiskevarer	-0,8	-0,8	-1,7	0,0
3. Andre norskproduserte konsumvarer	2,7	1,9	3,0	4,6
3.1 Lite påvirket av verdensmarkedets priser	3,0	1,5	2,8	5,8
3.2 Påvirket av verdensmarkedet pga. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	3,6	1,7	3,0	4,9
3.3 Påvirket av verdensmarkedet pga. konkurranse fra utlandet	1,7	2,7	3,3	2,7
4. Importerte konsumvarer	3,3	2,3	2,5	3,1
4.1 Uten norsk konkurranse	4,0	2,7	3,4	4,0
4.2 Med norsk konkurranse	2,2	1,8	0,9	1,7
5. Husleie	2,8	0,6	0,7	0,7
6. Andre tjenester	2,0	1,1	1,8	2,1
6.1 Med arbeidslønn som dominerende priskomponent	3,0	2,6	3,9	4,2
6.2 Også med andre viktige priskomponenter	1,7	0,5	1,1	1,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

gen av den generelle momssatsen fra 22 til 23 prosent, er en viktig faktor bak den markerte økning i konsumprisindeksen fra desember i fjor til januar i år, og vil anslagsvis bidra med 0,5-0,6 prosentpoeng til konsumprisveksten på årsbasis i 1995. Den økte prisveksten i januar i år kan i tillegg spores tilbake til en markert oppgang i prisen på elektrisk kraft til husholdningene. Oppgangen i elektrisitetsprisen fra desember i fjor til januar i år bidro med nær 0,3 prosentpoeng til veksten i konsumprisindeksen, mens det tilsvarende bidraget året før var negativt.

Den importveide verdien av norske kroner ble gjennomgående redusert fra september 1992 og frem til februar 1994. Deretter har kronen stort sett steget i verdi. Med uendrede valutakurser fra 10. mars og ut 1995 vil den importveide kronekursen styrke seg med 2,9 prosent på årsbasis i 1995, etter en svekkelse på 1,3 prosent fra 1993 til 1994.

Importprisen på tradisjonelle varer viste nedgang gjennom vinterhalvåret 1993/1994 og ut 2. kvartal i fjor, før prisveksten i 3. kvartal tok seg markert opp. Dette har dels sammenheng med prisutviklingen på verdensmarkedet, men også med at valutakursendringer slår ut i importpriser med et tidsetterslep.

Beregninger med den makroøkonometriske modellen KVARTS gir en gjennomsnittlig prisvekst på 2,6 prosent fra 1994 til 1995. I tillegg til avgiftsopplegget for 1995 og markert oppgang i elektrisitetsprisene fra årsskiftet, bidrar økt lønnsvekst til en høyere prisvekst i år enn i fjor. I samme retning trekker det forhold at renteutviklingen ikke vil dempe veksten i husleiene i samme grad i 1995 som i 1994, selv om det ut i fra historiske erfaringer vil ta noe tid før rentenedgangen gjennom 1993 og inn i 1994 har slått fullt igjennom i husleiene. Utsiktene til en moderat appreciering av norske kroner virker dempende på prisstigningen i 1995.

Prisstigningen hos våre handelspartnere har stort sett falt helt fra høsten 1990. I april i fjor var prisstigningen målt som vekst fra samme måned året før kommet ned i 2,1 prosent, hvoretter den har tatt seg moderat opp. Den gjennomsnittlige prisstigningen hos handelspartnerne har vært høyere enn prisstigningen i Norge helt siden høsten 1989 og ut 1994. Gjennom andre halvår i fjor har imidlertid inflasjonsforskjellen gradvis blitt mindre, og i januar i år var den norske prisveksten noe høyere enn gjennomsnittet hos våre handelspartnere.

Husholdningene

Disponibel realinntekt: Sterk vekst fra 1993 til 1994

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall gikk husholdningenes disponible inntekter opp med 3,6 prosent fra 1993 til 1994 regnet i løpende priser. Med en vekst i nasjonalregnskapets deflator for privat konsum på 1,4 prosent innebærer dette en vekst i husholdningenes disponible realinntekter på i overkant av 2 prosent fra 1993 til 1994. Dette er noe svakere vekst enn fra 1992 til 1993.

Utviklingen i lønnsinntektene ga et bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter på nærmere 3 prosentpoeng fra 1993 til 1994. Foreløpige anslag viser en vekst i den gjennomsnittlige timelønna for lønnstakere på i underkant av 3 prosent fra 1993 til 1994. Dette tilsvarer om lag veksten fra 1992 til 1993. Når lønnsinntektene likevel vokser langt sterkere fra 1993 til 1994 enn fra 1992 til 1993 skyldes det utviklingen i antall utførte timeverk. Mens antall timeverk utført av lønnstakere bare gikk opp med 0,5 prosent fra 1992 til 1993, var veksten i fjor på om lag 2 prosent.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapsanslag gikk husholdningenes næringsinntekter reelt sett opp med 5,5 prosent fra 1993 til 1994 og ga et bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter på i underkant av ett prosentpoeng.

Husholdningenes innbetaling av skatt utenom arbeidsgiveravgift gikk også reelt opp med 5,4 prosent fra 1993 til 1994 og ga et negativt bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter på 1,7 prosentpoeng.

Den nominelle veksten i husholdningenes stønader fra det offentlige fra 1993 til 1994 tilsvarte om lag prisstigningen og ga således ikke noe bidrag til veksten i disponibel realinntekt. Nedgangen i utbetalingen av dagpenger som følge av nedgangen i arbeidsledigheten var en viktig faktor bak den svake veksten i stønadene fra 1993 til 1994.

Utviklingen i husholdningenes nettorenteutgifter ga et positivt bidrag til veksten i deres disponible realinntekter på om lag 0,3 prosentpoeng fra 1993 til 1994. Det var en nedgang i rentesatser på husholdningenes fordringer og gjeld hos finansinstitusjonene som i hovedsak bidro til nedgangen i nettorenteutgiftene. Denne effekten ble imidlertid i sterk grad motvirket av en betydelig nedgang i avkastningen på husholdningenes forsikringskrav fra 1993 til 1994.

Privat konsum og sparing: Fall i spare-raten fra 1993 til 1994

Privat konsum økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 4,4 prosent i 1994 etter en vekst på 2,3 prosent året før. Tallet for 1993 er justert opp med 0,7 prosentpoeng i forhold til tidligere publiserte anslag, som følge av ny informasjon. Med en anslått vekst i husholdningenes dispo-

Husholdningenes inntekter og utgifter¹⁾

Milliarder kroner

	Løpende priser		Faste	Realvekst	Bidrag til vekst
	1993	1994	1993-priser	1993-1994	i realdisponibel inntekt
			1994	Prosent	Prosentpoeng
Inntekter					
Utbetalt lønn	642,9	657,1	648,0	0,8	1,3
Arbeidsgiveravgift til folketrygden	322,6	338,8	334,1	3,6	2,9
Arbeidsgiveravgift til folketrygden	50,1	52,5	51,8	3,4	0,4
Driftsresultat	66,9	71,6	70,6	5,5	0,9
Renteinntekter	37,8	27,4	27,0	-28,4	-2,7
Stønader fra det offentlige	156,8	159,2	157,0	0,1	0,1
Andre inntekter	8,7	7,6	7,5	-13,5	-0,3
Utgifter					
Direkte skatter og trygdepremier	240,3	240,1	236,8	-1,5	0,9
Direkte skatter og trygdepremier	179,7	191,0	188,4	4,8	-2,2
Arbeidsgiveravgift til folketrygden	50,1	52,5	51,8	3,4	-0,4
Andre direkte skatter og trygdepremier	129,6	138,5	136,6	5,4	-1,7
Renteutgifter	49,9	38,4	37,8	-24,1	3,0
Andre utgifter	10,8	10,7	10,6	-1,9	0,1
Disponibel inntekt					
Privat konsum	402,5	417,0	411,3	2,2	
Sparing	380,4	402,7	397,1	4,4	
Sparerate	22,1	14,3			
	5,5	3,4			

1) På grunn av avrundingsfeil summerer ikke underkomponentene seg nøyaktig opp til totaltallene. Anslagene for privat konsum og en del inntektskomponenter i 1993 er forandret i forhold til tidligere publiserte tall.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Korrigert sparerate

Den korrigerte spareraten fremkommer ved å omdefinere konsum- og inntektsbegrepene i forhold til de som legges til grunn i nasjonalregnskapet. I nasjonalregnskapet tas det ikke hensyn til at varige konsumgoder utenom bolig yter konsumtjenester utover det året de anskaffes. Ved beregning av den korrigerte spareraten anslås tjenestekonsumet av varige goder og dette erstatter kjøpene av disse godene når samlet konsum beregnes. Tjenestekonsumet av varige goder er definert lik summen av verdiforringelsen og realavkastningen på beholdningen av slike goder. Realavkastningen, som også regnes som inntekt for husholdningene, er konvensjonelt satt lik 2,5 prosent. Dette er i overensstemmelse med metoden for å anslå konsum og inntekt av boligkapitalen i nasjonalregnskapet.

Varige konsumgoder utenom bolig består av egne transportmidler (dvs. hovedsaklig personbiler), møbler, elektriske artikler og varige fritidsvarer. Vegdirektoratets tall for registrerte personbiler etter alder har blitt utnyttet for beregning av den tekniske depresieringen av bilbeholdningen. Siden en ikke har tilsvarende tall for andre konsumgoder har en lagt til grunn samme overlevelsprofil som for personbiler.

Beregningen av verdiforringelsen for varige goder utenom bolig er gjennomført uten at en har brukt observerte data for annenhåndspriser for disse kapitalgodene. Ved beregning av bruktpriene har en gjort en forenkende antagelse om et perfekt fungerende annenhåndsmarked. En slik antagelse gjør det mulig å avlede bruktpriene ut fra kjennskap til den fysiske depresieringen samt priser på nye varige konsumgoder.

Hverken ved beregning av den ordinære eller den korrigerte spareraten er omvurdering av verdien på varige konsumgoder innarbeidet i inntektsbegrepet. Utviklingen i spareratene må følgelig ses i lys av den omvurdering av realkapitalen som har funnet sted i samme periode.

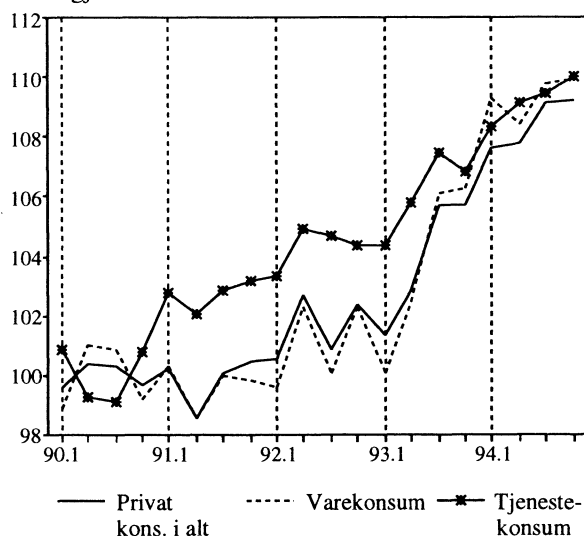
nible realinntekter på i overkant av 2 prosent i 1994 innebærer dette at husholdningenes sparerate (dvs. sparingen som andel av inntekten regnet i i prosent) gikk ned fra 5,5 prosent i 1993 til 3,4 prosent i 1994.

Ifølge nye tall fra Norges Bank, som delvis bygger på SSBs kredittmarkedsstatistikk, stoppet veksten i husholdningenes nettofordringsrate (dvs. nettofordringene i prosent av disponibel inntekt), som har pågått siden 1988, opp (sesongjustert) ved inngangen til 1994. Utviklingen i husholdningenes nettofordringsrate må ses i sammenheng med nedgangen i sparingen og med at husholdningenes nettorealinvesteringer i fast kapital var positive i 1994 etter å ha vært negative i flere år. Nasjonalregnskapstallene antyder likevel vekst i nettofordringsraten fra 1993 til 1994, men i et langsommere tempo enn tidligere. Dette skyldes sterk oppgang i boliginvesteringene.

Nedgangen i husholdningenes sparerate må ses i lys av oppgangen i prisene i annenhåndsmarkedet for boliger på

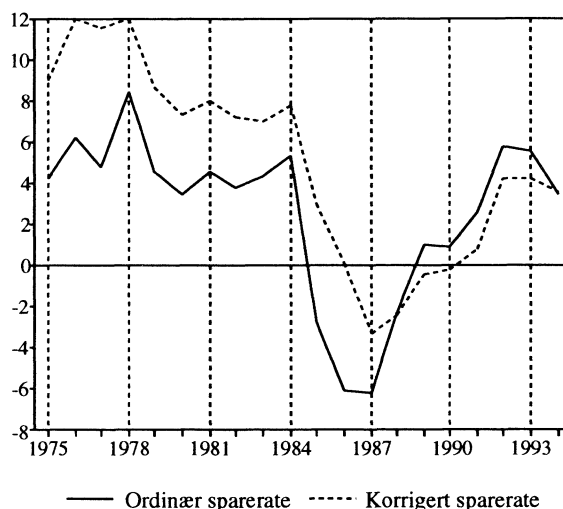
Privat konsum

Sesongjustert. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Husholdningenes sparerate

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

godt over 10 prosent fra 1993 til 1994. Dette har ført til en betydelig positiv omvurdering av husholdningenes boligformue i 1994. Utviklingen i spareraten ifølge nasjonalregnskapet må også vurderes i forhold til regnskapets behandling av andre varige konsumgoder enn bolig (dvs. personbiler, møbler, elektriske artikler og varige fritidsvarer). I nasjonalregnskapet betraktes disse som konsumert i sin helhet det året de anskaffes, til tross for at de yter konsumtjenester gjennom flere år. En vekst i kjøpene av varige konsumgoder utenom bolig på nesten 18 prosent bidro til at nasjonalregnskapets sparerate gikk klart ned fra 1993 til 1994. Dersom en alternativt betrakter kjøpene av disse varige godene som investeringer, kan en anslå en korrigert sparerate. Denne korrigerte spareraten gikk ned med i overkant av et halvt prosentpoeng fra 1993 til 1994 (se egen boks), dvs. betydelig mindre enn nasjonalregnskapets sparerate.

Privat konsum

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr. 1994 ¹⁾	Volum					Pris				
		1994	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1994	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Varer	249,8	5,4	2,8	-0,8	1,3	0,1	1,4	-0,1	0,7	0,9	0,2
- varige forbrugsgoder	38,4	17,7	6,7	5,1	1,7	2,6	2,6	0,3	0,8	0,6	0,7
- andre varer	211,4	3,5	2,2	-1,8	1,2	-0,3	1,1	-0,2	0,6	1,0	0,1
Tjenester	140,6	2,9	1,5	0,7	0,3	0,5	1,2	0,2	0,2	0,5	0,5
- bolig	50,9	0,5	0,1	0,2	0,2	0,2	1,5	0,3	0,2	0,8	0,8
- andre tjenester	89,8	4,3	2,2	1,0	0,4	0,7	1,0	0,2	0,2	0,4	0,4
Spesifisert konsum	390,4	4,5	2,3	-0,3	0,9	0,3	1,3	0,0	0,5	0,8	0,3
+ Nordmenns konsum i utlandet	28,0	6,8	-0,4	4,0	4,5	-5,2	2,5	1,4	-0,6	1,6	-0,6
- Utlendingers konsum i Norge	15,8	11,9	10,8	-3,9	-0,2	-6,0	1,1	0,2	-0,3	0,9	0,3
Privat konsum	402,7	4,4	1,8	0,2	1,2	0,1	1,4	0,1	0,4	0,8	0,3
- tendens ²⁾		..	0,9	0,7	0,6	0,5	..	0,2	0,4	0,6	0,6

1) Nivå tall i løpende priser.

2) Endring i sesongjustert og glattet rate.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

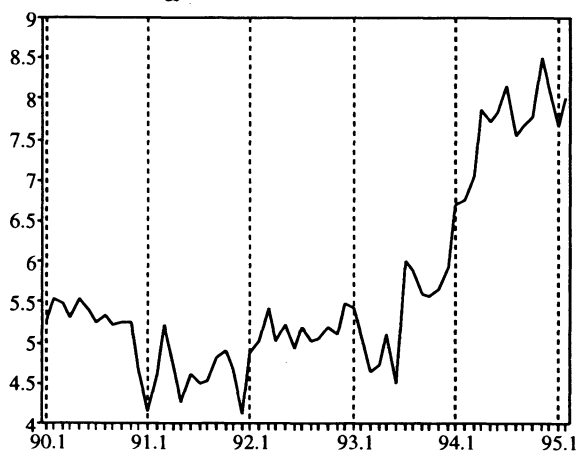
Varekonsumet: Sterk vekst i kjøpene av varige konsumgoder

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at varekonsumet gikk opp med 5,4 prosent fra 1993 til 1994 etter en vekst på 2,6 prosent året før. Bak denne veksten lå en oppgang i kjøpene av varige konsumgoder på i underkant av 18 prosent, mens kjøpene av ikke-varige konsumgoder økte med 3,5 prosent. Blant de varige konsumgodene var det sterk vekst for alle undergruppene. Kjøpene av egne transportmidler gikk opp med over 38 prosent.

Tall fra Vegdirektoratet viser at antall førstegangsregistrerte personbiler gikk opp med nesten 43 prosent fra 1993 til 1994 etter en langt svakere vekst fra 1992 til 1993. Totalt ble det førstegangsregistrert i overkant av 93000 personbiler i 1994. En må helt tilbake til midten av 1980-tallet for å finne et nivå som ligger høyere enn dette. Det var

Registrerte nye personbiler

1000 stk. Sesongjustert.

markert vekst i antall førstegangsregistrerte personbiler gjennom hele 1994. Tall for de to første månedene i inneværende år viser at den underliggende tendensen for førstegangsregistreringene fortsatt er positiv.

Den sterke veksten i kjøpene av varige goder gjennom 1994 har sammenheng med den generelle rentenedgangen som har gitt en markert reduksjon i husholdningenes reelle lånekostnader. Oppgangen i kjøpene må videre ses i lys av den betydelige realinntektsveksten husholdningene hadde i 1994 og den realoppgang det var i husholdningenes totale nettoformue. For de varige fritidsvarene har trolig også en prisnedgang vært en viktig faktor bak den sterke veksten fra 1993 til 1994.

Blant de ikke-varige forbrugsgodene var det vekst for alle konsumkategoriene utenom drikkevarer og tobakk og brensel. Matvareforbruket gikk opp med over 5 prosent fra 1993 til 1994, etter en vekst på i underkant av 4 prosent året før. Denne sterke veksten i matvarekonsumet hang sammen med den svake utviklingen i matvareprisene. Mens prisdeflatoren for privat konsum i alt gikk opp med 2,6 prosent fra 1. kvartal 1993 til 4. kvartal 1994 (sesongjustert), gikk prisdeflatoren for matvarekonsumet opp med under 1 prosent.

Forbruket av drikkevarer og tobakk gikk ned med om lag 1 prosent fra 1993 til 1994. Nedgangen for disse konsumvarene, på tross av klar inntektsvekst, må ses i lys av at jevnlig avgiftsøkninger fører til en langt sterkere prisvekst for disse konsumvarene enn for privat konsum totalt sett.

Husholdningenes driftsutgifter til egne transportmidler gikk opp med 3,8 prosent, reelt sett, fra 1993 til 1994, hovedsaklig som en følge av en vekst i undergruppen reservedeler, dekk, slanger mv. på nærmere 20 prosent.

Husholdningenes forbruk av elektrisitet gikk opp med om lag 1 prosent i 1994 etter en vekst på over 4 prosent året

Vare- og tjenestekonsumet

Privat konsum av varer og tjenester i 1993. Andel av totalt privat konsum i prosent. Volum- og prisendring fra foregående år i prosent

	Andel	Volumendring		Prisendring	
		1993	1994	1993	1994
Matvarer	18,5	3,8	5,2	-1,2	0,8
Drikkevarer og tobakk	6,9	4,4	-0,9	3,1	3,1
Klær og skotøy	6,1	-2,8	2,8	2,9	1,4
Elektrisitet	5,0	4,4	0,9	2,8	-0,6
Brensel	0,8	10,1	-1,5	3,0	2,4
Driftsutgifter egne					
transportmidler	5,3	3,2	3,8	4,4	1,1
Kjøp av egne transportmidler	4,1	3,7	38,3	7,2	4,1
Møbler og elektriske artikler	3,8	1,1	4,7	2,0	1,2
Varige fritidsvarer	1,6	1,6	12,2	2,3	-0,3
Andre fritidsvarer	4,6	-1,5	5,7	4,3	1,6
Andre husholdningsvarer	1,6	5,3	8,8	1,7	0,6
Andre varer	3,7	3,6	3,6	0,0	1,1
Varer i alt	62,0	2,6	5,4	1,8	1,4
Bolig	12,6	0,3	0,5	2,9	1,5
Hotell- og restaurant utgifter	4,4	4,4	8,2	3,9	1,2
Diverse transporttjenester	3,3	6,0	9,9	-2,8	-3,9
Annen bruk av offentlige transporttjenester	1,3	0,8	3,7	2,6	1,7
Helsepleie	5,5	1,1	3,4	3,4	2,1
Skolegang og kulturelle aktiviteter	2,6	1,0	-1,2	2,0	2,8
Diverse husholdningstjenester	1,0	0,2	2,2	2,9	3,3
Diverse andre tjenester	4,1	1,9	1,2	2,1	1,9
Tjenester i alt	34,8	1,7	2,9	2,3	1,2
Totalt privat konsum	100,0	2,3	4,4	1,9	1,4

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

før. En oppgang i gjennomsnittstemperaturen fra 1993 til 1994 har trolig bidratt til å holde elektrisitetsforbruket nede.

Sterkest vekst blant de ikke-varige konsumgoder hadde konsumgruppene andre husholdningsvarer og andre fritidsvarer som gikk opp med henholdsvis 8,8 og 5,7 prosent. En forholdsvis svak prisutvikling for andre husholdningsvarer sammenlignet med prisutviklingen for privat konsum totalt sett kan ha vært en viktig faktor bak oppgangen for denne konsumgruppen i 1994.

Tjenester: Sterk vekst i konsumet av teletjenester

Foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet viser at tjenestekonsumet gikk opp med 2,9 prosent ifjor. Det var vekst både i konsumet av boligjenester og øvrige tjenester.

Etter noen år med tilnærmet konstant boligkonsum økte denne delen av tjenestekonsumet med 0,5 prosent fra 1993 til 1994. Konsumet av boligjenester anslås i nasjonalregnskapet med utgangspunkt i beholdningen av boligkapitalen. Veksten i boligkonsumet avspeiler at investeringene i nye boliger nå er større enn kapasitet, etter en tid å ha vært på om lag samme nivå.

Konsumet av andre tjenester enn boligjenester gikk opp med over 4 prosent fra 1993 til 1994. Konsumet av hotell- og restauranttjenester gikk opp med over 8 prosent. Avviklingen av vinterolympiaden i februar ifjor kan ha vært en viktig faktor bak denne sterke veksten.

En sterk vekst i telefon- og telegraftjenester bidro til at konsumkategorien diverse transporttjenester gikk opp med om lag 10 prosent fra 1993 til 1994. På grunn av jevnlig nedsettelse av tellerskrittatsene samt tilbud av nye tjenester, som trolig vil bli videreført i 1995, har forbruket av teletjenester vært i klar vekst i de siste årene.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall gikk nordmenns konsum i utlandet opp med 6,8 prosent fra 1993 til 1994. Opplysninger fra Luftfartsverket viser at antall passasjerer avreist med rute- og charterfly til utlandet gikk opp med 12 prosent fra 1993 til 1994. Utlendingers konsum i Norge gikk opp med om lag 12 prosent fra 1993 til 1994. Denne sterke veksten kan ha sammenheng med avviklingen av vinterolympiaden i februar i fjor. Antall overnattinger foretatt av utlendinger gikk opp med 11 prosent fra 1993 til 1994. Veksten har imidlertid vært avtagende gjennom året.

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi

Foreløpige anslag viser et overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet på 25,8 milliarder kroner i 1994, som er 10,7 milliarder kroner høyere enn i 1993. Eksportoverskuddet i 1994 var på 49,1 milliarder kroner, 0,2 milliarder kroner lavere enn året før. Rente- og stønadsbalansen bedret seg kraftig i fjor. Underskuddet i 1994 var på 23,3 milliarder kroner, om lag 11 milliarder kroner lavere enn i 1993.

Samlet eksportverdi økte med 18,8 milliarder kroner fra 1993 til 1994 - en vekst på 5,9 prosent. Denne veksten skyldes økt eksportvolum, særlig for tradisjonelle varer. Eksportverdien for tradisjonelle varer gikk opp med 18,2 milliarder kroner, eller 16,2 prosent, i fjor. Det aller meste av denne økningen skriver seg fra vekst i eksportvolumet av tradisjonelle industrivarer. Eksporten av tjenester endret seg lite i 1994. Eksportprisene gikk samlet sett ned med 1,5 prosent i 1994.

Eksportverdien av råolje og naturgass økte med 3,2 milliarder i 1994. Eksportvolumet økte med 11,2 prosent, men eksportprisene på råolje og naturgass ble redusert med 7,3 prosent, hovedsaklig som følge av redusert oljepris. Eksportverdien av skip og oljeplattformer gikk ned med om lag 3 milliarder, noe som for en stor del skyldes reduksjon i eksporten av brukte skip.

Samlet importverdi økte med 19,1 milliarder kroner, eller 7,1 prosent fra 1993 til 1994. Økningen skyldes hovedsaklig vekst i importvolum, mens importprisene samlet sett endret seg relativt lite. Det var import av tradisjonelle

varer som viste økning. Veksten i importverdi for denne varegruppen var i 1994 på 15,7 prosent. Importen av skip og oljeplattformer gikk ned i 1994 etter en oppgang i 1993.

Rente- og stønadsbalansen viser nettooverføringer av renter, stønader og aksjeutbytte mv. fra utlandet. Underskuddet på dette regnskapet ble redusert med 10,9 milliarder kroner fra 1993 til 1994. Nedgangen skyldes først og fremst at netto utbetalt aksjeutbytte til utlandet gikk ned med om lag 9,1 milliarder kroner i 1994, etter å ha ligget på et svært høyt nivå i 1992 og 1993. Som følge av redusert utenlandsgjeld, ble netto renteutbetalinger til utlandet redusert med 3,2 milliarder kroner fra 1993 til 1994, mens netto stønader til utlandet økte med om lag 1,3 milliarder kroner.

Foreløpige beregninger viser at Norges nettogjeld overfor utlandet ble redusert med 28,2 milliarder kroner i fra 1993 til 1994. Ved utgangen av fjoråret var nettogjelden 24,6 milliarder kroner. Forskjellen mellom overskuddet på driftsregnskapet og endringer i nettogjelden er netto omvurderinger av fordringer og gjeld, hovedsaklig som følge av valutakursendringer. Nettogjelden har vært synkende siden 1988. Ved utgangen av fjoråret utgjorde den om lag 3,2 prosent av bruttonasjonalproduktet mot 7,2 prosent ved utgangen av 1993 og 9,8 prosent ved utgangen av 1992.

Disponibel inntekt og sparing for Norge

Mens bruttonasjonalproduktet er et uttrykk for den samlede verdiskapningen i et land i løpet av et år, viser disponibel inntekt hva landet har til disposisjon til konsum og

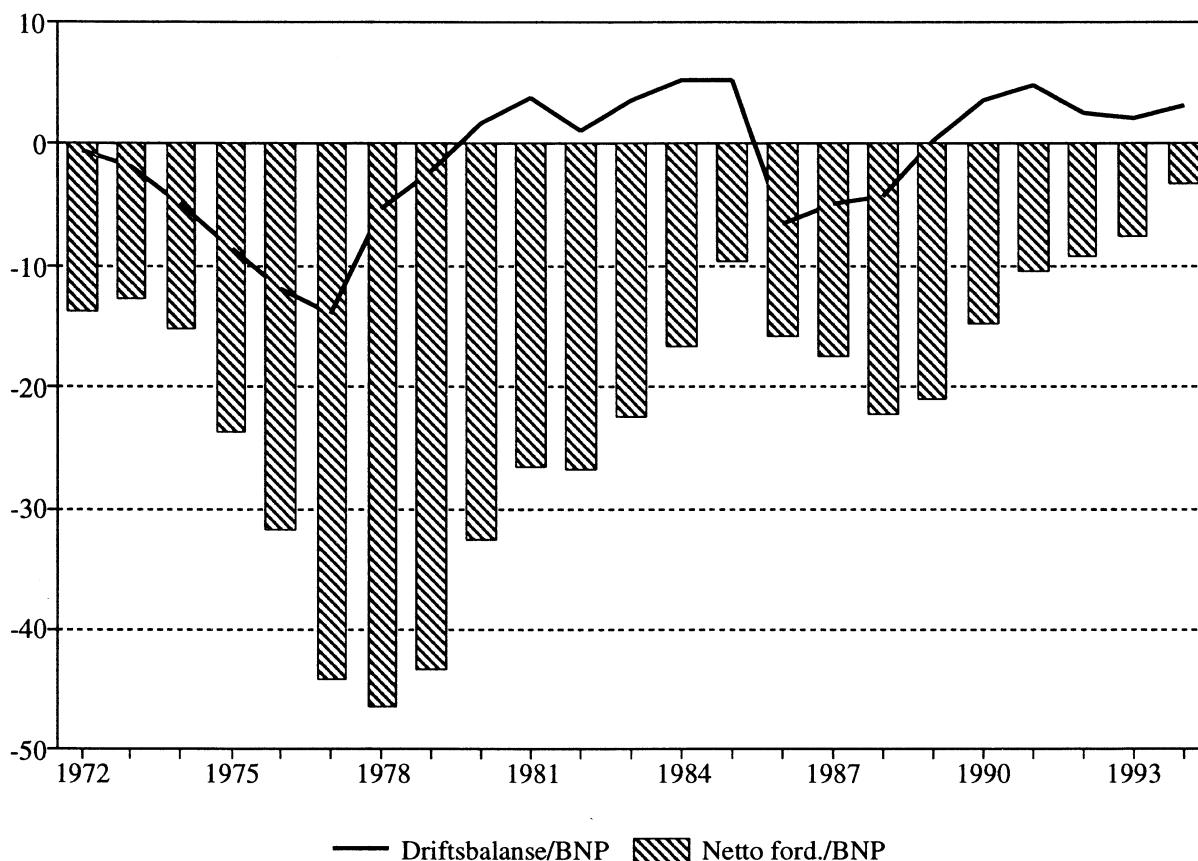
Driftsbalansen

Milliarder kroner

	1993	1994	94.1	94.2	94.3	94.4	Dekomponering av endring fra 1993 til 1994		
							Verdi	Volum	Pris
Eksport	316,8	335,7	80,1	82,4	84,4	88,7	18,8	25,3	-6,5
- Skip og oljeplattformer mv.	11,0	8,0	1,9	1,7	2,1	2,3	-3,0	-3,9	0,9
- Råolje og naturgass	104,1	107,3	25,7	27,4	25,1	29,0	3,2	12,7	-9,5
- Tradisjonelle varer	112,8	131,0	30,9	31,1	32,7	36,3	18,2	17,3	0,9
- Tjenester	89,0	89,4	21,6	22,2	24,6	21,0	0,4	-0,8	1,2
Import	267,5	286,6	67,2	69,6	76,8	73,0	19,1	18,9	0,2
- Skip og oljeplattformer	18,4	11,6	3,2	2,5	4,6	1,3	-6,8	-3,9	-2,9
- Råolje	1,1	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	-0,3	-0,3	0,0
- Tradisjonelle råvarer	157,3	181,9	42,9	44,1	45,2	49,6	24,6	24,2	0,4
- Tjenester	90,7	92,3	20,8	22,9	26,8	21,9	1,6	-1,1	2,7
Vare- og tjenestebalansen	49,3	49,1	12,9	12,8	7,7	15,7	-0,2
Rente- og stønadsbalansen	-34,3	-23,3	-4,5	-7,8	-3,8	-7,3	10,9
Driftsbalansen	15,1	25,8	8,4	5,0	3,9	8,5	10,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Driftsbalanse og fordringer på utlandet som andel av BNP

sparing. Disponibel inntekt er definert som bruttonasjonalproduktet i løpende priser fratrukket kapitalslit og nettooverføringer til utlandet (renter, aksjeutbytte og stønader). Beregninger for 1994 viser at disponibel inntekt for Norge var 639,3 milliarder kroner. Dette er 8,1 prosent høyere enn året før. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester, dvs. en prisindeks for konsum og netto realinvesteringer, økte disponibel realinntekt med 7,0 prosent i 1994, mot en økning på 2,7 prosent i 1993. I årene fra 1986 til 1988 gikk disponibel realinntekt markert ned, hovedsaklig på grunn av fallet i oljeprisen. Etter dette har det vært vekst i disponibel realinntekt alle år, bortsett fra i 1992. Det var likevel først i 1994 at disponibel realinntekt ble høyere enn i 1985, om lag 3 prosent.

Endring i disponibel realinntekt kan dekomponeres i bidrag fra henholdsvis produksjonsvekst, endring i rente- og stønadsbalansen og endring i bytteforholdet overfor utlandet (forholdet mellom eksport- og importpriser). Utviklingen i samlet produksjon bidro med 6,4 prosentpoeng til veksten i disponibel realinntekt fra 1993 til 1994. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at 2,5 prosentpoeng, eller drøyt 40 prosent av dette bidraget, kom fra produksjonsvekst i utvinning og rørtransport av olje og gass. Øvrige næringer sto for 3,9 prosentpoeng av bidraget. Nedgang i de gjennomsnittlige eksportprisene, vesentlig på

Eksport og import

Prosentvis endring fra 1993 til 1994

	Verdi	Volum	Pris
Eksport	5,9	7,6	-1,5
Skip og oljeplattformer mv.*	-27,7	-30,2	3,5
Råolje og naturgass	3,1	11,2	-7,3
Tradisjonelle varer	16,2	14,3	1,6
Tjenester	0,5	-0,9	1,4
Import	7,1	7,2	-0,1
Skip og oljeplattformer mv.*	-36,8	-24,3	-16,5
Råolje og naturgass	-32,3	-26,3	-8,0
Tradisjonelle varer	15,7	15,2	0,4
Tjenester	1,7	-1,3	3,1

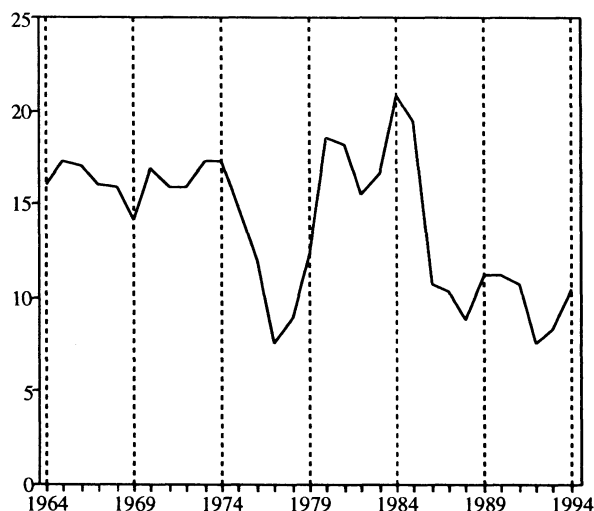
* Inkl. moduler og direkte eksport/import av varer ved oljevirksomhet
Kilde: Statistisk sentralbyrå

grunn av fallet i oljeprisen, sammen med en liten økning i importprisene, ga en forverring av bytteforholdet i 1994, og dette førte isolert sett til at veksten i disponibel realinntekt ble 1,3 prosentpoeng lavere enn hvis bytteforholdet hadde vært uendret. Den kraftige bedringen av rente- og stønadsbalansen overfor utlandet i 1994 bidro til å øke disponibel realinntekt med 1,9 prosent.

Sparing er definert som disponibel inntekt fratrukket privat og offentlig konsum. Sparingen for landet som helhet

Spareraten for Norge

Sparing i prosent av disponibel inntekt for Norge

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Disponibel realinntekt for Norge

Prosentvis endring fra året før

	1993	1994
Disponibel realinntekt for Norge	2,7	7,0
Bidrag fra		
Produksjonsvekst i oljevirkosomhet	0,9	2,5
Produksjonsvekst ellers	1,9	3,9
Endring i bytteforholdet	0,1	-1,3
Endring i rente- og stønadsbalansen	-0,1	1,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

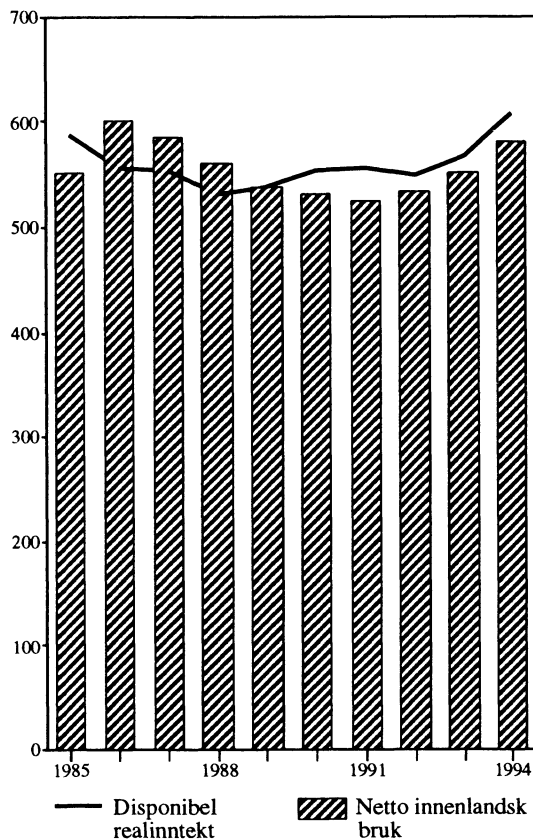
svarer til summen av netto realinvestering og netto finansinvestering. Netto realinvestering er lik økningen i produksjonskapitalen (inkludert lagerendring og fratrukket kapitalslit), mens netto finansinvestering er lik overskuddet på driftsbalansen. Det er ikke tatt hensyn til omvurdering av realkapitalen, petroleumsreservene, andre naturressurser eller utenlandsgjelden ved beregningen av sparingen i nasjonalregnskapet.

Beregninger for 1994 viser at sparingen for Norge økte med 18,1 milliarder kroner til 67,1 milliarder kroner fra 1993 til 1994, noe som tilsvarer en økning på hele 37 prosent. Denne sterke veksten skyldes at disponibel inntekt vokste kraftig i 1994. Veksten i konsumet, som også var relativt høy, var langt fra like sterk.

Spareraten for Norge, definert som sparing i prosent av disponibel inntekt, økte fra 8,3 prosent i 1993 til 10,5 prosent i 1994. I perioden 1986 til 1993 var spereraten i gjennomsnitt 9,9 prosent.

Disponibel inntekt for Norge og netto innenlandsk bruk av varer og tjenester

Milliarder 1991-kroner

Bruttonasjonalproduktet fratrukket kapitalslit gir uttrykk for den nettoinntekten som skapes i Norge i løpet av et år. Trekker en deretter fra netto renter, aksjeutbytte og stønader til utlandet, får en et uttrykk for den inntekten som kan brukes til konsum og sparing. Ved å korrigere for prisstigningen, får en frem hvordan den disponible realinntekten har utviklet seg over tid. I figuren er disponibel realinntekt for Norge i perioden 1985-1994 sammenstilt med utviklingen i netto innenlandsk bruk av varer og tjenester, som er summen av privat konsum og netto realinvesteringer, regnet i faste priser. Differansen tilsvarer overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet.

Netto realinvesteringer økte med om lag 22 prosent fra 1993 til 1994, mens netto finansinvesteringer økte med om lag 71 prosent. Sparingens sammensetning ble dermed endret, slik at netto realinvesteringenes andel av total sparing ble redusert fra om lag 69 prosent i 1993 til om lag 62 prosent i 1994.

Økonomisk-politisk kalender 1994

Januar

1. EØS-avtalen trer i kraft.
3. Torstein Moland avløser Hermod Skånland som sentralbanksjef.
8. Kaci Kullman Five sier fra om at hun ikke tar gjenvalg som formann i Høyre på årsmøtet til våren.
10. EU-kommisjonen legger frem utkast til svar på de norske fiskerikravene i forbindelse med medlemskapsforhandlingene. Norge får aksept for at fiskekvotene i de norske farvannene skal være uendret, samt at det skal gis full markedsadgang for norsk fisk fra første dag som EU-medlem. Kommisjonen godtar derimot ikke de norske kravene om at Norge skal ha full kontroll over fiskeressursene nord for den 62. breddegrad.
10. Statoil og det finske konsernet Neste undertegner en avtale om å slå sammen sine petrokjemiske virksomheter. Det nye selskapet, som får navnet Borealis, skal eies 50-50 av Statoil og Neste og ha hovedsete i København. Avtalen må godkjennes av styrene i de to selskapene, samt av norske og finske myndigheter.
11. Det Europeiske Monetære Institutt (EMI) åpnes. Instituttet er i henhold til Maastricht-avtalen forløperen til den europeiske sentralbanken. EMI har hovedsete i Frankfurt.
13. Utenriksminister Johan Jørgen Holst dør under et sykeleie på Sunnaas sykehus.
19. Samferdselsdepartementet gjør vedtak om at veiforbindelsen over Oslo-fjorden ved Drøbak skal skje via en undersjøisk tunnel. Departementet overprøver dermed Vegdirektoratets anbefaling om broforbindelse. Tunnelen vil stå ferdig tidligst i 1998.
21. Statoil gjør et mindre oljefunn i Barentshavet, rundt 40 km nordøst for Nordkapp. Dette er første gangen et slikt funn gjøres i dette området. Foreløpige undersøkelser tyder på at funnet inneholder forholdsvis begrensede oljemengder, i størrelsesorden 4-5 millioner fat.
24. Bjørn Tore Godal blir utnevnt til utenriksminister etter Johan Jørgen Holst. Grete Knudsen overtar som handelsminister etter Godal, mens Hill-Marta Solberg blir ny sosialminister.
26. Representanter for EU og EFTA blir enige om en tilleggs pakke på over 400 direktiver og forordninger som skal inngå i EØS-avtalen. Den nye avtaledelen, som kalles EØS 2, dekker en rekke lover og regler for det indre markedet som er vedtatt etter august 1991. Den nye

pakken må godkjennes av EFTA-landenes nasjonalforsamlinger.

28. Styrene i Postbanken og Postgiro slutter seg til forslaget om å slå sammen de to institusjonene fra og med 1. januar 1995. Stortinget vil trolig ta stilling til sammenslåingen i løpet av vårsesjonen 1994.

30. Verdens seks ledende produsenter av aluminium blir enige om å redusere overskuddsproduksjonen på verdensmarkedet. I en kunngjøring fra et møte mellom representanter fra EU, USA, Russland, Canada, Australia og Norge opplyses det imidlertid ikke noe om hvor mye de enkelte landene vil redusere sin produksjon.

Februar

3. Det britiske firmaet Tarmae og norske Noran A/S legger frem planer om bygging av et pukkverk i Jøssingfjord i Sokndal. Anlegget er kostnadsberegnet til 750 millioner kroner.
4. EU-kommisjonen vedtar minstepriser for en rekke fisketyper, deriblant torsk, hyse og laks, etter omfattende uroligheter og demonstrasjoner blant franske fiskere. Minsteprisordningen trer i kraft umiddelbart, og skal foreløpig vare til 15. mars i år.
7. Den britiske energiministeren Tim Eggar sier foreløpig nei til en reforhandling av Frigg-avtalen om transport av naturgass til Storbritannia. Denne avtalen løper ut i 1997, når Frigg-feltet er tømt i henhold til planene. Dette legger blant annet hindringer i veien for gassleveranser fra Norge til det britiske elektrisitetsverket National Power, på vel 2 milliarder kubikkmeter gass årlig.
8. Norges Bank senker dagslånsrenten til bankene fra 7 til 6,75 prosent. Renten på bankenes folioinnskudd settes ned tilsvarende, til 4,75.
12. De XVII. olympiske vinterleker på Lillehammer åpnes. Lekene avsluttes etter 15 dager med strålende vær og 10 norske gullmedaljer.
15. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) får kontrakt på levering av elektrisk kraft til Trollterminalen på Kollsnes. Leveransene vil gi BKK en inntekt på over 1 milliard kroner pr år.
17. Tyske Bundesbank setter ned diskontoen med et halvt prosentpoeng - til 5,25 prosent.
18. Et offentlig utvalg, ledet av professor Aanund Hylland, avgir sin innstilling om den fremtidige rollen til private pensjonsforsikringer. Utvalget foreslår å opprettholde skattelette for sparing til alderdommen, men at det ikke

lenger skal være en forutsetning at sparingen inneholder et forsikringselement. Kriteriet for skattefradrag er at sparingen er bundet frem til pensjonsalderen, og at utbetalingen deretter skjer over en viss lengde.

24. Regjeringen legger frem en ny Stortingsmelding om petroleumsvirksomheten (St.meld. nr. 26, 1993-94), der det åpnes for leteboring i nye områder utenfor kysten av Midt-Norge og Nordland, samt i en begrenset del av Skagerak. Omstridte områder rundt Lofoten skjermes for letevirksomhet.

Mars

1. Sverige og Finland kommer til enighet med EU i forhandlingene om EU-medlemskap. For Norge gjenstår det noen uavklarte problemer, spesielt innenfor områdene jordbruk og fiske. Forhandlingene gjenopptas etter en pause på fem dager.

7. Norge og EU avbryter midlertidig forhandlingene om medlemskap, etter at det ikke var mulig å nå frem til enighet om fiskekvoter i norske farvann. Jordbrukskapitlet er derimot forhandlet ferdig. Ved et norsk EU-medlemskap er hovedprinsippet at EU-priser skal gjøres gjeldende fra første dag. For enkelte produkter, deriblant kjøtt, kraftfor, hermetiske grønnsaker og en del meieriprodukter, får imidlertid Norge i en overgangsperiode lov til å beholde et system som begrenser importen.

7. Aker Stord får kontrakt på sammenkopling av dekk og betongunderstell til Troll fase I. Tilsammen har dermed Aker-konsernet sikret seg kontrakter til denne delen av Troll-utbyggingen på rundt 10 milliarder kroner.

11. I en innstilling om fremtidig studiefinansiering går Kirke- og utdanningskomiteen i Stortinget inn for å trappe opp stipendandelen av studielånet til 30 prosent innen 1997.

11. Staten gir sin tilslutning til forslaget fra Norsk Hydros styre om å foreta en kapitalutvidelse på inntil 5 milliarder kroner. Regjeringen sier at den vil delta i kapitalutvidelsen, slik at Staten beholder aksjemajoriteten i Hydro.

15. Norge og EU blir enige om en fiskeriaftale. Fiskerikapitlet innebærer at Spania får en kvote på vel 4000 tonn torsk i norske farvann fra og med 1995. Norge skal fortsatt ha råderetten over fiskeressursene nord for 62. breddegrad frem til juli 1998. Etter dette skal EU formelt overta styringen, men avtalen inneholder erklæringer om at EU vil legge det norske forvaltningsregimet for fiskeressursene til grunn. For videreføret fisk er utgangspunktet at Norge får full markedsadgang fra første medlemskapsdag. Det skal imidlertid etableres et overvåkningssystem som i en overgangsperiode kan utløse importbegrensninger på visse fiskeslag.

18. Den svenske regjeringen beslutter at den svenske folkeavstemmingen om EU-medlemskap skal avholdes 13. november.

19. Den internasjonale rammeavtalen om klimaendring trer i kraft. Klimakonvensjonen, som ble undertegnet av 159 land på FN's klimakonferanse i Rio de Janeiro i 1992, forplikter landene til å utarbeide en handlingsplan for klimatiltak. Siktemålet er å stabilisere nasjonale utslipp i år 2000 på 1990-nivå.

21. Aker Contracting får kontrakt på innstilling av en ny prosessmodul på Frigg-feltet. Ombyggingskontrakten, som er tildelt av Elf Petroleum Norge, har en samlet verdi på 200 millioner kroner.

26. På et møte i Geneve vedtar OPEC å opprettholde dagens kvoter, med en samlet produksjon på 24,5 millioner fat råolje per dag.

30. Kværner Energy A/S skal levere turbiner og mekanisk utstyr til vannkraftprosjektet Natpha Jhakri i India. Leveransene har en verdi på 350 millioner kroner.

30. EU-landene kommer frem til en avklaring om nye stemmerettsregler innenfor en utvidet union. Det siste kapitlet i forhandlingene mellom EU og de fire søkerlandene Å om institusjonelle forhold Å kan dermed lukkes.

April

10. Fellesforbundet og Teknologibedriftenes Landsforening (TBL) kommer til enighet i forhandlingene om en ny lønnsavtale. Avtalen innebærer 1 krone i generell tillegg fra 1. april i år. Lokale forhandlinger skal føres ut fra den enkelte bedrifts økonomiske evne. Partene er enige om å utrede mer fleksible arbeidstidsordninger frem til 1995.

10. Jan Petersen overtar som formann i Høyre etter Kaci Kullman Five.

12. Forhandlere fra EU og Norge undertegner den endelige avtaleteksten for Norges medlemskap i EU.

14. Tyske Bundesbank setter ned diskontoen med 25 basispunkter - til 5,00 prosent. Lombardrenten senkes samtidig til 6,50 prosent.

14. Den nye GATT-avtalen (Uruguay-runden) undertegnes av 122 land. Samtidig opprettes en ny frihandelsorganisasjon, World Trade Organization (WTO), som skal erstatte GATT.

24. Det avdekkes at meglerhuset Carnegi har tapt over 200 millioner kroner på store transaksjoner i rente- og obligasjonsmarkedet.

25. Norsk Hydro legger frem resultatregnskap for 1. kvartal 1994. Regnskapet viser et driftsoverskudd på nesten 1,6 milliarder kroner for perioden. Den største resultatfremgangen i forhold til 1. kvartal 1993 er kommet på landbruksområdet.

25. Regjeringen foreslår sammenslåing av Postbanken og Postgiro fra 1. januar 1995 (jfr. også 28/1). Den nye banken, som skal eies fullt ut av staten ved Postverket, får en forvaltningskapital på 76 milliarder kroner, og blir den fjerde største banken i landet.

29. Gassrørledningen Zeepipe blir offisielt åpnet. Rørledningen skal transportere naturgass fra Troll-feltet til Zeebrugge i Belgia.

29. Partene i hovedoppgjøret i offentlig sektor kommer frem til et anbefalt forslag. Den nye lønnsavtalen gir alle ansatte i staten og kommunene en lønnsøkning på 2100 kroner fra 1. mai i år. I tillegg er det satt av rammer til lokale lønnsjusteringer.

Mai

4. EU-parlamentet godkjenner medlemskapsavtalen med de fire nye søkerlandene, deriblant Norge.

6. Regjeringen legger frem Revidert nasjonalbudsjett for 1994. Budsjettet inneholder blant annet forslag om en økning av bensinavgiften på 25 øre pr. liter, samt økt formueskatt.

11. Tyske Bundesbank setter ned diskontoen med et halvt prosentpoeng - til 4,50 prosent. Lombardrenten senkes samtidig til 6 prosent.

18. Saga Petroleum A/S avslutter boring og testing av to letebrønner sørvest for Snorre-feltet. Det ble gjort lovende funn av hydrokarboner i begge brønnene.

20. Den norske Bank gjennomfører en rettet emisjon på 53 millioner aksjer. Med en pris pr. aksje på 16,75 kroner blir DnB tilført 888 millioner kroner i ny aksjekapital.

25. EU vedtar det såkalte oljedirektivet. Direktivet regulerer letingen etter olje og gass, blant annet i Nordsjøen. Norge har vært aktivt med på utformingen av direktivet gjennom EU-forhandlingene. Uansett om Norge blir medlem eller ikke, vil oljedirektivet, etter behandling både nasjonalt og i EØS-sammenheng, bli gjort gjeldende for norsk sokkel, som en del av EØS-avtalen.

Juni

3. Regjeringen legger frem en stortingsmelding (St.meld. nr. 40 1993-94) om norsk EU-medlemskap.

6. Stortinget vedtar å omgjøre Televerket fra en forvaltningsenhet til et statlig aksjeselskap.

11. Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti inngår forlik i Stortinget om Revidert nasjonalbudsjett for 1994. Forliket innebærer at momskompensasjonen for visse matvarer ikke blir redusert som foreslått av Regjeringen. Inndekning skjer blant annet ved økning i avgiftene på sigaretter og økning i produksjonsavgiften på elektrisk kraft. Som en del av avtalen om revidert budsjett blir også renten på lån i Statens lånekasse for utdanning senket fra 8,5 til 7,5 prosent for lån som har løpt i mindre enn syv år.

16. Den norske kystvakten kutter trålen og skyter varselskudd mot islandske fiskefartøyer som fisker i vernesonen rundt Svalbard.

17. Nærings- og energidepartementet blir enige med Phillips-gruppen om å bygge ut Ekofisk-feltet videre. Utbyggingen krever nærmere 20 milliarder kroner i investeringskostnader.

24. Konsernsjef Harald Norvik i Statoil meddeler styret at utvidelsen av Kalundborg-raffineriet vil koste totalt 3,2 milliarder danske kroner. Dette innebærer kostnadsoverskridelser på rundt en milliard kroner.

24. På et EU-møte på Korfu undertegner regjeringssjefene i de fire søkerlandene Sverige, Finland, Østerrike og Norge medlemskapsavtalene med EU.

27. Helikopterservice (HS) undertegner en avtale med Bond Helicopters om gradvis overtakelse av det britiske selskapet over en treårs-periode. HS skal i alt betale 800 millioner kroner for overtakelsen, som innebærer at 49 prosent av aksjene overtas til høsten, og resten tre år senere.

28. Norsk Sykepleierforbund og fire andre AF-forbund innen helsesektoren tar ut rundt 1500 personer i streik, etter brudd i forhandlingene med Norske Kommuners Sentralforbund.

30. Streiken i helsesektoren avsluttes etter vedtak om tvungen lønnsnevnd.

30. Hafslund Nycomed kjøper kontrastmiddelvirksomheten til det amerikanske selskapet Sterling Winthrop for 450 millioner dollar. Oppkjøpet fører til at Hafslund blir en av verdens største aktører innen salg og produksjon av kontrastmidler.

Juli

1. Meglingen i lønnsoppgjøret mellom Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS) og Oljeindustriens Landsforening (OLF) bryter sammen. Partene innkalles umiddelbart til kommunal- og arbeidsminister Gunnar Berge der det gis beskje om at regjeringen vil bruke tvungen lønnsnevnd. Det formelle lovvedtaket om lønnsnevnd blir gjort samme dag.

1. Avgiftene på bensin, diesel og tobakksvarer øker. Produksjonsavgiften for elektrisk kraft går opp. Avgiftene for motorkjøretøyer øker, samtidig som det foretas endringer i avgiftssystemet ved at spesifisert sikkerhetsutstyr for personbiler tas ut av avgiftsgrunnet.

1. Skandias toppsjef, Bjørn Wolrath, erklærer at selskapet går til full kjøpsboikott av svenske statsobligasjoner inntil regjeringen presenterer en tilfredsstillende plan for reduksjon av den offentlige gjelden. Dette fører til en viss uro i rente- og valutamarkedene.

8. Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS) stevner regjeringen inn for Oslo byrett for å få avklart norske domstolers syn på bruken av tvungen lønnsnemnd.

11. Den norske finansminister, Sigbjørn Johnsen, deltar for første gang på EUs finansministermøte og holder sin tale på norsk.

11. Konkursboet i Fiskeoppdretternes Salgslag AL (FOS) blir i lagmannsretten enstemmig dømt i ankesaken mot Follalaks AS. Saken dreier seg om hvorvidt et insolvent FOS hadde rett til å pantsette fordringer på solgt, ubetalt laks. Dommen er prinsipielt viktig og kan, hvis den blir stående, innebære at FOS-boet må betale nærmere 200 millioner kroner til fiskeoppdrettere.

15. De 12 EU-lederne utnevner Luxembourgs statsminister Jacques Santer til ny formann i EU-kommisjonen etter Jacques Delors.

17. Etter fem år med vanskelige forhandlinger kommer representanter for de nordiske landene, EU, USA, Japan og Sør-Korea frem til en avtale som forbyr statsstøtte til skipsbygging fra 1. januar 1996. Avtalen må godkjennes av de enkelte landenes nasjonalforsamlinger før den kan tre i kraft.

August

1. Produksjonen på det 100 prosent Esso-eide gassfeltet Odin stenger to måneder før den opprinnelige planen. Det er uvisst hva som vil skje med de 40 ansatte og installasjonene.

1. Ekofisk stenger i to uker for det årlige vedlikeholdet. Produksjonsnedgangen er anslått til å utgjøre rundt 800 millioner kroner per dag.

3. Golar Nor Offshore AS tildeles kontrakten av fase en for utbyggingen av Foinaven-feltet på engelsk sektor i Nordsjøen. Kontrakten med BP har en bruttverdi på 3,7 milliarder kroner og omfatter den totale feltutbyggingen med unntak av produksjonsbrønnene.

5. Kystvakten avfyrer to kaldgranater mot en islandsk tråler som driver fiske i vernesonen ved Svalbard. Det er første gang at Kystvakten har avfyrt skudd mot fartøyer for å håndheve norsk fiskerilov, og episoden inntreffer etter at

det islandske mannskapet har skutt med rifle mot Kystvakten.

9. Norsk Hydro gjør et nytt drivverdig olje- og gassfunn i Nordsjøen, nær Osebergfeltet.

11. Den svenske sentralbanken setter opp sin utlånsrente til bankene fra 7,5 til 8 prosent for å styrke valutaen og forebygge faren for høyere prisstigning. De kortsiktige og langsiktige rentene øker umiddelbart med nær 1 prosentpoeng, og uroen i Sverige smitter i noen grad over på det norske finansmarkedet.

16. Statoil tildeler ABB Offshore Technology oppdraget med å levere ventiltrær og brønnhodesystemer til fire av feltene i Nordsjøen. Inkludert opsjoner er kontrakten på rundt 350 millioner kroner.

16. DnB legger frem halvårsregnskapet som viser et overskudd på 1471 millioner kroner. Det gode resultatet skyldes for en del at tidligere tapsavskrivninger tilbakeføres.

17. Selmer AS tildeles byggeoppdraget for Ibsen-kvartalet i Oslo. Kontrakten har en samlet verdi på 240 millioner kroner.

19. Den nye loven om oppkjøp av næringsvirksomhet passerer statsråd. Den nye loven erstatter industrikonsepsjonslovens regler om utlendingers adgang til å kjøpe norske bedrifter. Lovforslaget går inn for meldeplikt ved oppkjøp av en viss størrelse og skal sikre at de ansatte får uttale seg.

19. Statoil godkjenner investeringer i et anlegg for avsvovling med en ramme på mellom 400 og 500 millioner kroner. Investeringene er nødvendige som følge av nye regler for utslipp av svovel innen EU.

20. Sosialdemokratene presenterer sitt valgmanifest med forslag om reduksjon av budsjettunderskuddet på 61 milliarder svenske kroner i løpet av en valgperiode på fire år. Skandias toppsjef, Bjørn Wolrath, opphever etter dette kjøpsboikotten av svenske statsobligasjoner.

22. Bjørn Wolrath ombestemmer seg og opphever likevel ikke kjøpsboikotten av svenske statsobligasjoner.

31. Oljeselskapene varsler at de legger ni planlagte oljefelts-utbygginger på is i protest mot skattenivået og rammebetingelsene for virksomhet på norsk sokkel. Dette kan i verste fall innebære at investeringer for nær 80 milliarder kroner ikke realiseres.

September

1. AS Betonmast får en kontrakt på bygging av en 80 kilometer lang kraftlinje sentralt i Thailand. Verdien av oppdraget er 110 millioner kroner og er bedriftens andre storkontrakt i landet.

2. NSB tildeler ABB Strømmen kontrakten på bygging av 22 elektriske lokomotiver. NSB skal betale 735 millioner kroner for lokomotivene som skal leveres i løpet av 1996 og 1997. ABB Strømmen skal gjøre om lag 30 prosent av arbeidet.

9. Britiske myndigheter godkjenner Helikopter Services oppkjøp av Bond-gruppen. Avtalen innebærer at det norske selskapet betaler 800 millioner kroner for Bond-gruppen og i første omgang overtar 49 prosent av aksjene. De resterende aksjene skal overtas etter tre år.

12. Miljøverndepartementet beslutter at Norsk Fett- og Limindustri på Romerike må legges ned som følge av store luktplager fra utslippene. Det er trolig første gang myndigheten påbyr en bedrift å legge ned med henvisning til forurensningsloven.

14. Statoil offentliggjør ytterligere budsjettoverskridelser på 250 millioner kroner for raffineriprojektet i Kalundborg. Den totale budsjettoverskridelsen er nå kommet opp i nær 1,4 milliarder danske kroner.

15. Nærings- og energiminister Jens Stoltenberg legger frem forslag om endrede rammebetingelser for petroleumsvirksomheten på norsk sokkel. Regjeringen går inn for å beholde skattesystemet for petroleumssektoren, men foreslår endringer i praktiseringen av glideskalaen, redusert statlig engasjement i den 15. konsesjonsrunden og en mer aktiv tilpasning av de statlige andelene i allerede tildelte konsesjoner.

20. Statoil undertegner sammen med syv andre vestlige oljeselskaper en produksjonsavtale med Aserbajdsjan om utvinning av olje i Det kaspiske hav. De totale investeringene er anslått til 54 milliarder norske kroner, hvorav Statoil vil bidra med rundt 5 milliarder. Samlede reserver i de to feltene som skal bygges ut, er om lag fire milliarder fat olje, og Statoils produksjon blir 8,56 prosent av disse.

21. Russland godtar ikke avtalen mellom myndighetene i Aserbajdsjan og åtte vestlige oljeselskaper, blant dem Statoil. Russiske myndigheters syn er at ressursene i Det kaspiske hav er av avgjørende betydning for samtlige omkringliggende nasjoner, og at ensidige avtaler fra én nasjon krenker de andre landenes interesser.

21. Nærings- og energiminister Jens Stoltenberg mottar en plan for utbygging og drift av Norne-feltet til 9,8 milliarder kroner. Statoils trusler om ikke å bygge ut det lukrative feltet, med mindre oljeselskapenes rammebetingelser bedres, opprettholdes derved ikke.

22. Byggingen av kavaleriets nye leir i Åmot kommune i Østerdalen starter. Leirprosjektet er kostnadsberegnet til 1,3 milliarder kroner og i løpet av de neste tre årene skal et areal på 78000 kvadratmeter bebygges.

26. Statoil tildeler Odfjell Well Services en kontrakt på opptil 150-200 millioner kroner for brønnvedlikehold på feltene Gullfaks, Veslefrikk, Troll og Heidrun. Oppdraget har en varighet på tre år med opsjon for ytterligere to to-års perioder.

Oktober

4. Regjeringen legger frem forslag til statsbudsjett for 1995. Budsjettforslaget er gjort opp med et underskudd før lånetransaksjoner på 20,9 milliarder kroner. Underskuddet for den offentlige forvaltning er 4,3 milliarder kroner og utgjør omlag 0,5 prosent av bruttonasjonalproduktet.

12. Statoil og Norsk Hydro inngår samarbeid med de to tyske gassimportørene Ruhrgas og BEB om bygging og drift av gassrørledningssystem til de østlige delstatene. Rørledningssystemet vil kreve investeringer på rundt 4,4 milliarder kroner, hvor Statoil og Hydro skal stå for 25 prosent. Avtalen vil gi de norske selskapene bedre muligheter til å følge prisutviklingen i brukermarkedet og trolig sikre en større del av overskuddet fra gassalget.

13. Den russiske utenriksministeren blir enig med den aserbajdsjanske presidenten om å samarbeide om avtalen for oljeutvinning i Det kaspiske hav som Statoil/BP nylig inngikk med den aserbajdsjanske regjeringen. Da avtalen ble inngått, nektet Russland umiddelbart å godkjenne den, og skapte dermed usikkerhet om iverksettelsesmulighetene.

13. Texaco har tildelt ABB-konsernet i Norge prosjektansvaret for utbyggingen av Captain-feltet nord for Skottland. Utbyggingen er kostnadsberegnet til 3 milliarder kroner. ABBs andel, inklusive leveranser, utgjør rundt 1 milliard kroner.

14. Saga overleverer en plan for utbygging og drift av Vigdis-feltet til Nærings- og energidepartementet. De totale investeringene for feltet er beregnet til i underkant av 5 milliarder kroner. Det er planlagt åtte produksjonsbrønner og fire injeksjonsbrønner. Produksjonen på feltet, som inneholder 180 millioner fat utvinnbare oljereserver, ventes å bli iverksatt sommeren 1997.

14. Stortingets kommunalkomite fremmer forslag om ny arbeidsmiljølov der et av elementene er forbud mot bruk av midlertidig arbeidskraft for bedriftenes ordinære virksomhet.

16. I en rådgivende folkeavstemning i Finland stemmer vel 57 prosent av velgerne ja til finsk medlemskap i EU fra nyttår. Den endelige avgjørelsen tas av nasjonalforsamlingen senere i år.

17. Norsk Hydro betaler 15 millioner dollar (om lag 100 millioner kroner) for en eierandel på 10 prosent i et nytt aluminiumsverk i Slovakia. Den europeiske utviklingsbanken (EBRD) går også inn med en eierandel på 15 millioner dollar samt et lån på 115 millioner dollar. Norsk Hydro har opsjon på å kjøpe EBRDs andel i verket.

18. Nærings- og energidepartementet gir konsesjon til Norsk Krafteksport AS for en kraftutvekslingsavtale med det nederlandske kraftselskapet N.V. Samenwerjende elektriciteits-produktiebedrijven (Sep). Norsk Krafteksport skal stille toppkraftleveranser på 2,16 TWh per år til disposisjon. Sep har opsjon til å eksportere, og de norske avtalepartene rett til å importere, 0,6 TWh per år til en avtalt pris. Utvekslingen skal skje via en ny kabel som settes i drift i 2001, og avtalen gjelder for 25 år.

18. Saga oppjusterer de utvinnbare reservene på Snorre-feltet fra 717 millioner til 1 milliard fat olje. De totale investeringene for utbygging er nedjustert til om lag 4,5 milliarder kroner, en betydelig reduksjon fra de opprinnelige planene. Oljen på Vigdis-feltet skal dessuten prosesseres på Snorre-feltet, og betydelige samordningsgevinster øker feltenes lønnsomhet.

19. Statoil og Saga inngår en samarbeidsavtale om utbyggingen av Midgard- og Smørbukk-feltene på Haltenbanken for å få ned kostnadene til utbygging og drift. Avtalen innebærer at selskapene blir likeverdige partnere, der Statoil får operatøransvaret. Med de nye planene regner selskapene med besparelser på minst 8 milliarder kroner fra de opprinnelige kostnadene på 47 milliarder kroner.

19. Statoil gjør et stort gassfunn i Nordsjøen like ved Gullfaks-feltet. Feltet kan inneholde 60 milliarder kubikkmeter gass, og representerer i så fall gassreserver for omlag 40 milliarder kroner.

20. Union-konsernet vedtar investeringer på rundt 650 millioner kroner. Hoveddelen på 530 millioner vil gå til opprusting av Union Bruk på Klosterøya i Skien. I tillegg til treforedling, skal Union også satse på eiendommer.

28. Stortinget vedtar å øke boligskatten. 750000 nordmenn må betale mer skatt. All fast eiendom utenom skog får 10 prosent høyere ligningstakst. Et nytt totrinns system innføres der normalsatsen er 2,5 prosent på hus og hytter inntil 440000 i ligningsverdi, mens hus med ligningsverdi over 440000 får en sats på 5 prosent. For boliger settes bunnfradraget til 50000.

29. Regjeringen utnevner Thorvald Stoltenberg til Norges representant i EU-kommisjonen. Stoltenberg blir EUs "fiskeriminister" hvis Norge blir medlem av unionen.

31. Norges Bank presenterer en ny 200 kroneseddell og en ny 20 kronemynt i nordlysplanetarier i Tromsø.

November

1. Det lille entreprenørselskapet Boye Pedersen fra Sandefjord får kontrakten på et utbyggingsprosjekt i Tyrkia til 1,6 milliarder kroner. Firmaet skal gjennom sitt nyetablerte datterselskap Boye Pedersen International bygge nærmere 2000 eksklusive eneboliger og leiligheter for parlamentsmedlemmer i Ankara.

2. Den svenske finansminister Göran Persson legger frem den største sparepakken i svensk historie. Frem til 1998 skal det spares over 57 milliarder kroner.

3. Datterselskapet til Maritim Group, Unit Rig, får en borekontrakt verdt 150 millioner kroner på Texacos Captain-felt i skarp konkurranse med selskapet Noble Drilling.

3. I disse dager er Statoil, som operatør på Norne-feltet, i ferd med å dele ut kontrakter for til sammen 2,3 milliarder kroner. Kværner Energi kan plusse på ordreservene sine med 600 millioner kroner mens Uglan Coflexip får oppdrag for 500 millioner kroner. 1,1 milliarder kroner går til selskapet Far East Levingston i Singapore. Selskapet skal bygge skroget til produksjonsskipet som fra 1997 skal hente opp oljen fra Norne-feltet.

4. Wilh. Wilhelmsen Limited AS kjøper ut de to gjenværende finske investorene i Wilhelmsen Lines AS, og øker dermed sin eierandel fra 70 til 100 prosent. Kjøpesummen er 47,2 millioner dollar.

4. Riksrevisjonen nekter å godkjenne Postgiros regnskap. Én milliard kroner har forsvunnet uten at Postgiro-direktør Roald Ulltang kan forklare hvor pengene er blitt av. Riksrevisjonen har avslørt feilføringer, uopklarte differanser og regnskapsfeil helt tilbake til 1985.

10. Oljeskattekontoret legger ut oljeselskapenes skatte- ligning for 1993. Den viser at staten får inn 1,5 milliarder kroner mindre enn i 1992. Samlet utlignet skatt er omlag 15,3 milliarder kroner. Statoil er fortsatt desidert største skatteyder med utlignet skatt på 6,9 milliarder kroner.

11. Statoils Asia-satsing gir resultater. Gassinntektene fra Bangkot-feltet i Thailand, hvor Statoil og BP sammen har sikret seg eierandeler, har hittil i år gitt en inntjening på 140-150 millioner kroner.

12. To nye omstridte avgiftsforslag fra Regjeringen lider nederlag da de blir behandlet av Stortinget. Det betyr at pils skal være pils også neste år, og matvareemballasjen blir uten miljøavgift.

14. Det svenske folket sier ja til svensk medlemskap i EU. Resultatet av folkeavstemningen blir 52,2 prosent for og 46,9 prosent mot medlemskap.

16. Ved å slukke fakkelen på Gullfaks A-plattformen markerer Statoil en internasjonal miljøbegivenhet. Store mengder gass skal selges på markedet i stedet for å brennes. I tillegg sparer selskapet CO₂-avgift til staten. I den nærmeste fremtid slukkes også fakkelen på søster-plattformen Gullfaks C.

20. Statoil bekrefter at leteriggen "Deepsea Bergen" har gjort et funn, 50 kilometer nord-vest for Florø. Det er påvist både olje og gass i reservoar- førende bergarter. Sannsynligvis er det snakk om et mindre funn.

21. Smedvig Robray Ltd. i Singapore undertegner en kontrakt med det kinesiske oljeselskapet Arco China. Kontrakten vil sikre den mobile boreriggen "West Alpha" inntil to års beskjeftigelse i Sør-Kinahavet. Medregnet opsjoner er kontrakten verdt 225 millioner kroner. I tillegg kommer betydelige mobiliseringskostnader på 70 til 80 millioner kroner.

22. OPEC vedtar å fryse oljeproduksjonen i sine medlemsland på 24,52 millioner fat per dag for hele 1995. Det overraskende vedtaket førte til at oljeprisen steg til over 17 dollar pr. fat.

22. Forsvarsministrene fra Norge, Sverige, Finland og Danmark blir enige om å samarbeide om innkjøp og utvikling av forsvarsmateriell. Landene vil underskrive en rammeavtale på over 50 milliarder kroner før jul.

22. SAS selger SAS-hotellet i Brussel til et tysk eie- domsmeklerfirma. Prislappen er på omkring 550 millioner kroner. SAS International Hotels skal fortsatt drive hotellet.

24. Konserndirektør i Kværner, Diderik Schnitler, velges til president i Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) etter Svein Aaser. Schnitler, som var innstilt av valgkomiteen, fikk 211 stemmer mens motkandidaten Leif Frode Onarheim fikk 141 stemmer. Dette er første gang i NHOs historie at et valg skjer gjennom kampvotering på generalforsamlingen.

25. Statoil har gitt Eeg-Henriksen Anlegg og NCC AB i oppdrag å utføre bygge- og anleggsarbeidet ved utbyggingen av gassterminal, metanol- og luftgassfabrikk på Tjeldbergodden. Kontrakten er på 250 millioner kroner og er fordelt med 2/3 til Eeg-Henriksen Anlegg og 1/3 til NCC AB.

28. Det norske folk sier nei til norsk medlemskap i EU. Resultatet av folkeavstemningen viser at 52,2 prosent av velgerne sier nei til medlemskap mens 47,8 prosent sier ja.

30. Stortinget godkjenner at Norge ratifiserer avtalen om opprettelsen av Verdens Handelsorganisasjon (WTO). WTO er et resultat av Uruguay-runden i GATT, og ble undertegnet av 110 søkerland tidligere i år.

Desember

1. Statoil offentliggjør tildelingen av stålkontrakter for 8 milliarder kroner. Europeiske og japanske stålleverandører skal stå for leveransene til 5 nye gassrørledningsprosjekter i Nordsjøen frem mot århundreskiftet. Avtalen som gjelder 1,5 millioner tonn stål er en av de største i verden på 1990-tallet, og den største noen gang i utbyggingsprosjekter på norsk sokkel.

5. Landbruksminister Gunhild Øyangen presenterer en plan for å få et mer markedsrettet landbruk. Kjøp og salg av melkekvoter allerede fra neste år, lavere kornpriser og doblet konsesjonsgrense for lyst kjøtt er noe av innholdet

for å nå målet om billigere matvarer gjennom mer effektiv produksjon.

6. Statoil har forlenget og utvidet kontrakten med Helikopter Service for flyginger fra Bergen Lufthavn Flesland til installasjonene i Nordsjøen. Den nye utvidede kontrakten varer frem til 15. januar 2000 og har en verdi på 250 millioner kroner.

6. Kværner-konsernets finske verft, Kvaerner Masa-Yards, skal bygge nok et cruiseskip for det amerikanske rederiet Carnival Cruise Lines. Kontrakten er verdt omlag 2,1 milliarder norske kroner. Dette er det syvende cruiseskipet Kværner bygger for Carnival.

6. Det første av seks luftvern batterier til en verdi av fire milliarder kroner blir overlevert luftforsvaret på Rygge flystasjon i Østfold av Norsk forsvarsteknologi (NFT) og den amerikanske samarbeidspartneren Hughes Aircraft Company. Luftvern batteriet, som er verdens mest avanserte rakettssystem, går under navnet NASAMS (Norwegian Advanced Surface-to-Air Missile System). NFTs andel av kontrakten er på 1,3 milliarder kroner.

9. Regjeringen presenterer sitt salderte forslag til statsbudsjett for 1995. Regjeringen foreslår 1 prosent høyere moms og 1,6 milliarder kroner til næringslivet for å motvirke effekten av Norges nei til EU. Finansminister Sigbjørn Johnsens hovedmål er en kraftig reduksjon av budsjettunderskuddet og å bedre næringslivets konkurransemuligheter.

12. Myndighetene godkjenner planen for utbygging og drift av Ekofisk-feltet. Den såkalte Ekofisk IIa planen innebærer at det bygges to nye plattformer for henholdsvis boring og produksjon, behandling og transport ved det eksisterende Ekofisk-senteret. Investeringene knyttet til utbyggingen er anslått til 19 milliarder kroner og forventes gjennomført innen 1998. Utbyggingen sikrer salgsinntekter fra feltet på omlag 130 milliarder kroner i perioden 1999 til 2028, basert på en oljepris på 15 USD pr. fat.

12. Alcatel Kabel Norge signerer en kabelkontrakt i Manilla til en verdi av 640 millioner kroner. Det er det statlige elektrisitetsverket i landet, Napocor, som har bestilt kablene. Kontrakten er den største norsk industri har hatt på Filippinene.

16. NSB-styret vedtar en sparepakke på 430 millioner kroner.

19. NSBs verkstedsarbeidere i Lodalen og på Grorud går til politisk streik. De ansatte streiker som følge av styrets sparepakke og forslaget om mer lønn til topplederne.

19. Norsk Hydro dropper planlagte innenlandske investeringer for flere milliarder kroner som følge av Norges nei til EU. Selskapet skrinlegger planene om dobling av produksjonen ved aluminiumsverket på Sunndalsøra og planene om støperi for bildeler i magnesium på Herøya.

21. Norge, EU, Japan, USA og Sør-Korea samles for å undertegne en avtale om forbud mot skipsbyggings-subsidier. Avtalen som forbyr subsidier er i regi av OECD.

23. I dag, på lille julaften, er det 25 år siden den første oljen ble funnet i Nordsjøen. Det var Phillips Petroleum som gjorde det første drivverdige funnet på Ekofisk-området. I løpet av disse årene er olje og gass for 775 milliarder kroner pumpet opp fra feltene på Ekofisk.

29. Kværner Warnow Werft GmbH (KWW) i Tyskland får kontrakten på bygging av to containerskip. Kontrakten er inngått med et datterselskap av Deutsche See Reederei, Reederei F. Laeisz, og har en verdi på 150 millioner tyske mark (omlag 650 millioner kroner). Kværner vil gå inn med en eierandel på 50 prosent i de to skipene.

Januar — 1995

1. Sverige, Finland og Østerrike optas som nye medlemmer i EU.

2. Den norske strømforsyningsprodusenten Mascot Electronic AS får ordre verdt over 500 millioner kroner fra forskjellige mobiltelefonprodusenter.

3. Hærens nye stormpanservogner får kanontårn fra Kværner Eureka. Leveransene har en verdi på rundt 500 millioner kroner. Hagglunds Vehicle AB fikk kontrakten med forsvaret i fjor under forutsetning av at de kjøpte varer og tjenester i Norge.

4. EFTAs overvåkingsorgan ESA behandler det norske detaljmonopolet for vin og brennevin. Overvåkingsorganet slår utvetydig fast at detaljmonopolet strider mot EØS-avtalens forbud mot kvantitative handelsrestriksjoner og bestemmelser om monopoler. ESA har tidligere sagt at de vil avskaffe Vinmonopolets enerett til import, eksport og engrossalg.

7. Det er inngått forlik mellom Hambros Bank og den norske stat i forbindelse med Reksten-saken. Forliket mellom Hambros Bank og Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer (GI), sikrer staten 300 millioner kroner og innebærer avslutningen på jakten etter en skjult Reksten-formue i utlandet.

10. Sveriges finansminister, Gøran Persson, legger frem et statsbudsjett hvor det skal spares 21,7 milliarder kroner de nærmeste 18 månedene. Målet er å presse statsgjelden under 60 prosent av BNP mot, nærmere 100 prosent i dag.

13. Freia AS overlater distribusjonen av sjokoladeprodukter til de store matvarekjedenes egne grossister. I første omgang blir 114 Freia-ansatte oppsagt.

14. Telenor Mobil gir svenske Ericsson kontrakten på å bygge ut GSM-nettet i Norge. Rammeavtalen har en verdi på rundt 500 millioner kroner og en varighet på tre år.

14. Aker Offshore Partner og Kværner Installasjon i Stavanger tildeles oppdrag verdt tilsammen 2,3 milliarder kroner av Statoil. Avtalen har fem års varighet og gjelder vedlikehold og mindre modifikasjoner på plattformene Statfjord og Gullfaks.

17. Kværner får i oppdrag å bygge tre nye cruise-skip til en verdi av 5 milliarder kroner. Skipene som bygges for det amerikanske Carnival Cruise Lines, skal bygges ved Kværner Masa-Yards i Finland (se også 6. desember, 1994).

17. Samvirkebevegelsen i Norge markerer i dag 150-årsdagen for verdens første samvirkefelag. Også 100-årsdagen for etableringen av Samvirkebevegelsens internasjonale organisasjon blir markert. Samvirkebevegelsen i Norge har en årlig omsetning på bortimot 100 milliarder kroner og omlag 1,3 millioner medlemmer.

20. Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) er tatt opp som medlem i Nordens Faglige Samorg (NFS). Det er AFs samarbeidsavtale med LO som har banet vei for avtalen. NFS har åtte millioner medlemmer i Norden.

25. Gassforhandlingsutvalget (GFU), Total og den franske monopol-importøren Gaz de France undertegner i dag en ny og omfattende avtale om salg av norskprodusert naturgass til Frankrike. Avtalen har en varighet på 26 år og gjelder totalt 40 millioner toe. naturgass. Leveransene starter i år 2001 og når et platånivå på 2 millioner toe. pr. år i 2005. Avtalen har en bruttov verdi ved levering på omlag 4,5 milliarder USD.

26. Regjeringen lider to nederlag i Stortinget. Finansminister Sigbjørn Johnsen må konstatere at skjerpelsen av delingsmodellen avvises og at flertallet i finanskomiteen heller vil ha et differensiert personinntektstak. I tillegg fikk justisminister Grethe Faremo sin aksjelovproposisjon i retur fra justiskomiteen med beskjed om å lage en egen aksjelov for småbedriftene.

27. Regjeringen gir sin tilslutning til utbyggingsplanen for en ny gassrørledning fra Troll-terminalen, den såkalte Zeepipe fase IIb. De totale investeringene er på 3,3 milliarder kroner. Rørledningen skal gå fra stigerørs-plattformen 16/11-E i Nordsjøen til Kollsnes.

31. Norsk Helikopter får kontrakten verdt 500 millioner kroner for helikoptertransport fra Sola til Ekofiskområdet. Avtalen gjelder en femårsperiode.

Februar

1. Postverket fikk et overskudd på 466 millioner kroner etter at regnskapet for 1994 er gjort opp. De samlede inntektene var 10,1 milliarder kroner mens utgiftene var på 9,6 milliarder kroner.

2. Remøy Holding får den største forsynings skips-kontrakten i Nordsjøen, verdt rundt 400 millioner kroner. I

følge avtalen skal Statoil leie et nybygd forsyningskip til 150 millioner kroner i tolv år, med mulighet til forlengelse i ytterligere seks år.

2. Europa-kommisjonen godkjenner mer statsstøtte til det Kværner-eide Warnov-verftet i Tyskland. Kommisjonen sier ja til en investeringsstøtte på tilsammen 202,5 millioner tyske mark, i underkant av 1 milliard norske kroner.

3. Nærings- og energiminister Jens Stoltenberg utlyser 56 blokker på kontinentalsokkelen, 16 i Nordsjøen og 40 lenger nord i Norskehavet, som ledd i 15. konsesjonsrunde.

7. Miljø- og energikomiteen sier ja til utbygging og drift av Norne-feltet.

13. Regjeringen vedtar å gi opp importmonopolet på vin og brennevin. Med denne avgjørelsen håper de å redde detaljmonopolet fra angrep fra EFTA-domstolen.

14. Den norske Bank legger frem tidenes største overskudd. For 1994 var overskuddet på 2,68 milliarder kroner, mot 0,94 milliarder kroner året før.

16. Statoil legger frem sitt beste resultat noensinne. Overskudd etter skatt var på 5,4 milliarder kroner for 1994, mot 3,4 milliarder for 1993. Selskapet vil betale 11,5 milliarder kroner i skatt og 1,6 milliarder kroner i utbytte til staten.

20. Norsk Hydro legger frem et driftsresultat på 7,27 milliarder kroner og et nettoresultat på 4,04 milliarder kroner for 1994, dette er en økning med henholdsvis 3,23 og 1,04 milliarder kroner i forhold til 1993.

23. Ved å blåse liv i sitt tyske datterselskap inngår Saga Petroleum en avtale med det tyske gassdistributørselskapet Wingas. Avtalen gjelder 15 års leie av transport- og lagerkapasitet for gass, samt videresalg av gassen til Wingas. Saga har søkt Gassforhandlingsutvalget om å kjøpe gassen, som representerer en verdi på omlag 1 milliard kroner årlig. Bakgrunnen for avtalen er at Wingas flere ganger tidligere har fått avslag om kjøp av norsk naturgass.

24. Aker og Kværner får hver sin kontrakt med Statoil. Aker skal stå for sammenstilling og oppkopling på Norne-feltet, mens Kværner skal stå for sammenkoplingsarbeidet på Sleipner T-plattformen. Aker og Kværners kontrakter er verdt henholdsvis 460 og 315 millioner kroner.

Mars

1. Farsund-bedriften Bredero Price Norway får tidenes største rørbehandlingskontrakt. Kontrakten med Statoil gjelder rustbehandling og betonglegging av 200000 rør og

har en verdi på 2 milliarder kroner. Rørene skal fra 1999 frakte gass til kontinentet.

4. Nera AS får en kontrakt med det amerikanske telefonselskapet AT&T om levering av mikrobølge radiolinjer til en verdi av 500 millioner kroner. Leveransen er en del av verdens største telekommunikasjonsprosjekt som AT&T bygger for den saudiarabiske stat.

9. Stortinget vedtar å bygge ut Norne-feltet utenfor Nordlandskysten. Utbyggingen kommer til å koste rundt 8 milliarder kroner (jfr. 7. februar).

9. Regjeringen vedtar EUs konsesjonsdirektiv for oljevirkomheten. Dermed godtar Norge at olje og gass hører inn under EØS-avtalen.

Befolkning

Ved utgangen av 1994 var det i Norge omtrent 4 348 000 innbyggere, mens det året før var 4 324 800. Denne tilveksten på om lag 23 000, eller vel 0,5 prosent, er relativt sterk sett i forhold til årlig gjennomsnitt i perioden 1980-1990, men lavere enn i 1991-1993. Tilveksten etter 1990 har vært høy fordi det har vært relativt stor naturlig tilvekst samtidig med høy nettoinnvandring fra utlandet. I følge foreløpige tall var den naturlige tilveksten i 1994 om lag 15 500 (59 200 fødte minus 43 700 døde). Tallet på fødte var omtrent det samme som året før, mens tallet på døde var over 2 000 lavere i 1994 enn i 1993. Innvandringsoverskuddet ser ut til å bli om lag 7 500, dvs. 5 000 lavere enn i 1993.

Fruktbarhet

Etter en oppgang i antall fødte på 20 prosent fra 1983 til 1990, har fødselstallet nå sunket 4 år på rad, men bare med om lag 1 500 i alt. Noe av denne oppgangen (7 prosentpoeng) skyldtes at det ble flere kvinner i fødedyktig alder, mens om lag 13 prosentpoeng skyldtes økt fødselshyppighet, særlig blant kvinner mellom 26 og 35 år. Utviklingen siden 1990 synes å være et tegn på at den fruktbarhetsoppgangen vi hadde fra 1983, nå er over.

Samlet fruktbarhetstall i 1994 var om lag 1,85, mot 1,66 på det laveste (1983) og 1,93 på det høyeste (1990). Med samlet fruktbarhetstall for et bestemt år, menes det gjennomsnittlige barnetall en kvinne vil ha ved slutten av sin fødedyktige periode om hun gjennomlever hele denne perioden med de aldersspesifikke fødselshyppigheter fra dette året. Oppgangen i antall fødte på 80-tallet skyldtes primært at en del årskull tidligere hadde utsatt første fødsel, og at det derfor var et stort "etterslep" å ta igjen. Samtidig ble tendensen til å utsette første fødsel svakere mot slutten av 1980-tallet. Mye av det etterslepet som var, er nå hentet inn, samtidig som det igjen er en betydelig nedgang i yngre kvinners (under 30 år) fødselsrater. Det er nå en svak økning i barneflokkenes størrelse, slik at sannsynligheten for å få et tredje og fjerde barn blant tobarnsmødre stiger noe.

Etter at nedgangen i fruktbarheten stoppet engang på 70-tallet, og det i flere land, særlig i Norden, til og med var en oppgang på slutten av 1980-tallet, synes det de siste årene igjen å være synkende fruktbarhet også i resten av Norden og i mye av Vest-Europa. Sverige hadde i 1994 et samlet fruktbarhetstall på 1,88, etter å ha vært oppe i 2,14 i 1990. Nedgangen der går nå raskere enn i Norge. Utviklingen i Norge likner i hovedtrekkene på det som skjer ellers i Vest-Europa. Oppgangen ble i Vest-Europa for øvrig også forklart med endringer i fødslenes plassering i livsløpet, og ikke med en permanent økning i barnetallet pr. kvinne. Den nye nedgangen skyldes overallt en nedgang i fødselstallet blant yngre kvinner, i tillegg er det også noen steder en nedgang i antallet kvinner. De land som nå har lavest

fruktbarhet, er Italia og Spania med under 1,25 barn pr. kvinne, mens tidligere Øst-Tyskland er helt nede i 0,8. Fruktbarheten har stort sett sunket i hele det tidligere Øst-Europa etter kommunismens fall. I enkelte av disse landene er fruktbarheten nå lavere enn det vest-europeiske gjennomsnittet (1,44 i EU i 1993).

Familie og samliv

Tallet på inngåtte ekteskap har variert noe fra år til annet etter at den langvarige nedgangen stoppet tidlig på 1980-tallet. I 1993 ble det inngått 19 500 ekteskap, 200 flere enn året før. Giftermålshyppigheten for dem som ikke har vært gift tidligere synker imidlertid for hvert år, og er nå betydelig lavere enn for noen ti-år siden, for tenåringer er den godt under 10 prosent av nivået fra 30 år tilbake. Med en giftermålshyppighet som i 1993, vil det på lang sikt bli 41 prosent av mennene og 36 prosent av kvinnene som aldri kommer til å gifte seg.

Nedgangen i tallet på ekteskap henger sammen med at stadig flere velger å leve i samboforhold uten å inngå formelt ekteskap, men dette er ikke nok til fullt ut å kompensere for nedgangen. Andelen blant kvinner 20-44 år som levde i samboforhold var i 1994 22 prosent, mot bare 5 prosent i 1977. Andelen gifte sank fra 73 prosent i 1977 til 49 prosent i 1994. Det er flere samboende enn gifte inntil personene er i slutten av 20-årene.

Gjennomsnittlig giftermålsalder har økt med over 4 år siden tidlig på 1970-tallet, og var ved første giftermål i 1993 29,4 år for menn og 26,9 for kvinner. Aldersforskjellen mellom partene har ikke endret seg i perioden.

En stadig økende andel av fødslene skjer utenfor ekteskap (44 prosent i 1993). Et mindretall av førstefødslene skjer nå innenfor ekteskapet. Tre firedeler av utenomekteskapelige fødsler gjelder barn født av samboende foreldre, mens om lag en firedel er barn født av mødre som heller ikke er samboer med barnets far.

Antallet skilsmisser steg med 700 fra 1992 til 1993, etter å ha vært stabilt i tre år. Oppgangen i 1993 har nok sterkere sammenheng med endringer i lovverket enn med atferdsendringer. Kravet til separasjonstidens lengde er nå redusert fra 2 til 1 år der partene ikke er enige. Dersom skilsmissehyppighetene fra 1993 holder seg, vil 47-48 prosent av ekteskapene som inngås nå, oppløses på lang sikt, mens det med hyppighetene i 1980 lå an til 30 prosent. Samboerforhold oppløses fortsatt langt hyppigere enn ekteskap.

Dødelighet

Tallet på døde viser en langsiktig og lite dramatisk økning, men varierer noe fra år til annet. For 1994 viser foreløpige tall 43 750 dødsfall. Endringene i aldersstruktur har lenge

Årlig endring i folketallet i noen aldersgrupper 1991-1996. Tusen

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
I alt	24	26	26	26	25	25
0-6	11	10	8	7	4	2
7-15	-5	-1	3	3	3	9
16-19	-8	-10	-9	-7	-4	-2
20-39	10	8	5	4	1	-5
40-54	20	21	21	19	19	21
55-66	-9	-5	-3	0	1	0
67-79	1	-1	-1	-3	-3	-4
80+	4	4	2	4	4	4
0-19	-3	-2	2	3	7	9
20-66	22	24	22	24	19	16
67+	5	3	1	0	0	0

Kilder: Statistisk sentralbyrå. 1991-1993 NOS Befolkningsstatistikk hefte II 1994-1996 Framskrivning basert på NOS Framskrivning av folkemengden 1993-2050 (Alternativ M1)

vært slik at uten nedgang i dødeligheten ville det vært en betydelig årlig vekst i tallet på døde. Til tross for at det i 1993 var et høyt antall døde på grunn av mange influensadødsfall blant gamle mot slutten av året, var forventet levealder ved fødselen den samme som i 1992; 74,2 år for menn og 80,3 år for kvinner. Dette er de høyeste noen gang i Norge, og for begge kjønn om lag 2,7 år høyere enn for 20 år siden. De siste tallene fra Sverige ligger to år høyere for menn og ett år høyere for kvinner. Etter noen år med liten bedring i levealderen i Norge, har den de siste fem-seks årene økt relativt mye, og utviklingen hos oss er igjen på linje med resten av de vestlige industrilandene. Etter midten av 1980-tallet har menns levealder økt klart mer enn kvinnes.

Spedbarndødeligheten var på 1980-tallet høyere i Norge enn i våre naboland, men tallene for de siste årene viser at vi er kommet nesten ned på deres nivå. Dette har særlig sammenheng med nedgangen i krybbedød i Norge etter 1989. I 1993 var spedbarndødeligheten 5,0 pr 1 000, dvs. 40 prosent lavere enn på 1980-tallet.

Innenlands flytting

Den innenlandske mobiliteten varierer i takt med konjunktorene. Etter en viss økning i antall flyttinger mellom kommunene utover på 1980-tallet, var det en klar nedgang i 1988-1992. Mobiliteten var i 1992 den laveste noen gang siden registreringene startet på slutten av 1940-tallet. I 1994 fikk 167 500 personer registrert flytting mellom norske kommuner. Fra 1992 til 1993 var det en viss oppgang i mobilitet blant unge voksne, langt sterkere enn blant barnefamilier. Den betydelige forskjellen som det var mellom menns og kvinners mobilitet, er nå forsvunnet.

I 1992-1994 var nettoutflyttingen fra Nord-Norge til resten av landet igjen av en viss betydning (1 500 til 2 000 per år), men fortsatt langt under nivået fra midten av 1980-tallet. Kystfylkene fra Finnmark til og med Hordaland hadde

i 1994 nettoutflytting til resten av landet, sammen med Vest-Agder, Telemark, Oppland og Hedmark. Utflyttingen fra Oslo og Oppland vokste langt mer enn innflyttingen fra 1993 til 1994, mens innflyttingen vokste mest i Østfold, Vestfold og Møre og Romsdal. Alle fylker unntatt Rogaland hadde i 1994 nettoinnflytting fra utlandet.

Hedmark fylke hadde i 1994 sin sterkeste nedgang i folketallet i etterkrigstiden, 4 promille. Det var en liten nedgang også i Nord-Trøndelag, Oppland og Telemark. Oslo, Akershus og Rogaland hadde tilvekst på over 1 prosent. Oslo og Akershus, med 21 prosent av landets befolkning, hadde 42 prosent av befolkningstilveksten i 1994.

Flytting til og fra utlandet

De kortsiktige variasjonene i befolkningstilveksten har særlig hatt sammenheng med endringer i flyttingene til og fra utlandet. For statsborgere i Norge og andre vest-europeiske land, har flyttingene sammenheng med arbeidsmarkedet hos oss og i nabolandene. For øvrige lands statsborgere er det de politiske, økonomiske og sosiale forhold i hjemlandet, sammen med praktiseringen av vår innvandringspolitikk, som er avgjørende. Fra 1991 har vi hatt en betydelig netto-innvandring fra utlandet, for 1994 er den anslått til å være om lag 7 500. Dette er 5 000 lavere enn i 1993. Nedgangen skyldes primært at tilstrømmingen fra det tidligere Jugoslavia er blitt mye mindre enn den var.

Innvandringsoverskuddet er et resultat av flere ulike flyttestrømmer. I 1994 var det nettoutflytting av knapt 1 000 norske statsborgere, omtrent som gjennomsnittet i perioden 1973-1987. Det er innvandringsoverskudd av utenlandske statsborgere fra alle verdensdeler. Nettoinnvandringen av statsborgere fra andre nordiske land var om lag 2 000. Vi må tilbake til 1987 for å finne et høyere tall. Innvandringsoverskuddet av andre vest-europeiske statsborgere var bare et par hundre. Det store overskuddet er av øst-europeere, med 3 600, hvorav hele 3 000 fra Bosnia. Likevel er dette bare halvparten av hva det var i 1993. Nettoinnvandringen fra land i den tredje verden har nå sunket sju år på rad, og er nede i 2 000. Dette er det laveste siden 1970-tallet. Denne nettoinnvandringen var over 10 000 i 1987 og 1988. Nedgangen skyldes at det både blir færre innflyttere og flere utflyttere.

Utflytterne fra Norge har lenge hatt Sverige, Danmark, USA og Storbritannia som vanligste flyttemål. I 1993 var det dessuten nærmere 3 000 som Folkeregistrene oppdaget hadde forlatt landet uten å ha sendt melding, og som derfor registreres som utflyttet til ukjent bestemmelsessted. Den reelle nedgangen i nettoinnvandring fra 1993 til 1994 kan derfor ha vært enda større enn det tallene viser.

Aldersstruktur

Hovedtrekkene i befolkningens aldersstruktur forandrer seg langsomt. I tabell 1 er de siste års endringstall vist for noen aldersgrupper, sammen med framskrivninger for 1994, 1995 og 1996. Vi ser at tidligere fruktbarhetsoppgang har

gitt en økning i antallet små barn. Denne vil fortsette i noen år. Fra 1993 har det også vært en oppgang i antall barn i skolepliktig alder. Elevgrunnlaget for den videregående skolen avtar fortsatt, men langsommere enn de foregående år.

De fleste yrkesaktive er i alderen 20-66 år. I denne gruppen var tilveksten om lag 22 000 i 1993, svært ujevnt fordelt. Det var en økning i de yngre aldre (+ 5 000 i aldersgruppen 20-39 år), en sterk økning (+ 21 000) i aldersgruppen 40-54 år og nedgang på 3 000 blant de eldste (55-66 år). Utsiktene for de nærmeste årene er at tilveksten i den midtre aldersgruppen vil holde seg, mens både nedgangen for de eldste og økningen blant de yngste avtar.

Antallet i pensjonsalderen (67 år og over) vokste med 1 000 i 1993. I årene som kommer venter vi først stagnasjon og så nedgang i antallet i pensjonsalderen nesten frem til år 2010. Det var en liten nedgang i antall yngre pensjonister i 1993, mens det fortsatt vil være økning i antall personer 80 år og over i mer enn ti år til. På grunn av det høye antallet døde, ble økningen i 1993 mindre enn forventet.

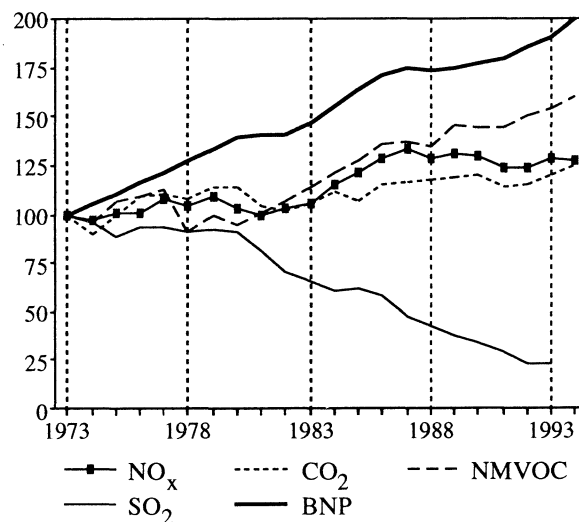
Utvikling i sentrale miljøindikatorer

At økonomisk aktivitet påvirker utslipp til luft er velkjent. Som illustrert i figur 1 følger utslipp av de fleste komponenter utviklingen i BNP, om enn med en lavere vekstrate. Unntaket er utslipp av svoveldioksid (SO₂), som hovedsakelig kommer fra et fåtall store utslippskilder. Disse er blitt sterkt regulert med stadig strengere konsesjonskrav siden midten av 1970-tallet. Mye av nedgangen henger dessuten sammen med stadig mindre bruk av tungsvovelholdige oljer som også er regulert. Dette har blant annet ført til at den såkalte Helsinki-avtalen om minst 30 prosent reduksjon av SO₂-utslippene innen 1993 med basis i 1980-utslippsnivået er blitt oppfylt med god margin. Det burde også være gode muligheter for å kunne oppfylle den nye Oslo-avtalen hvor Norge forplikter seg til en reduksjon på 76 prosent innen år 2000, selv om stadig strammere krav selvsagt er mer krevende.

Olje og gassvirksomheten er en stor kilde til utslipp av flyktige organiske komponenter (NMVOC) utenom metan, og veksten i disse utslippene gjenspeiler i store trekk den økte aktiviteten her. Fortsatt vekst i produksjonen av olje og gass resulterte i en vekst i NMVOC-utslippene på om lag 4 prosent fra 1993 til 1994. Reduksjon av fordampningsutslipp ved bøyelasting av olje vil være en stor utfordring framover.

Biltrafikk er en viktig kilde til utslipp av nitrogenoksider (NO_x). Veksten i NO_x-utslippene har blitt noe dempet siden 1989 av den gradvise introduksjonen av biler med katalytisk avgassrensing. Det har vært en liten nedgang i bensinbruk mens bruken av dieslbiler har økt relativt mye fra 1993 til 1994. Sammen med stort nybilsalg, og dermed raskere utfasing av gamle og forurensende biler har dette trolig bidratt til at NO_x-utslippene trolig ble redusert med 1-2 prosent i denne perioden.

Utslipp og utvikling av BNP
Indeks, 1973 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Utslipp av karbondioksid (CO₂) har vokst lite de siste årene. Årsakene til dette er sammensatte, men den svake økonomiske veksten har, sammen med milde vintre og billig tilfeldig elektrisk kraft, vært viktige forklaringsfaktorer. I 1994 bidro et omslag i disse faktorene til at de samlede CO₂-utslippene økte med 4-5 prosent i forhold til utslippene i 1993. Spesielt har forbruket av olje i kjeler i treforedlingssektoren økt sterkt som følge av økte priser på spotmarkedet for elektrisitet.

Mer detaljerte utslippstall er gitt i "Naturressurser og Miljø 1995" og Ukens Statistikk nr.10 for 1995.

Reiserapporter

Nordisk Skattevitenskapelig Forskningsråds seminar

**26. - 27. oktober 1994,
Helsinki**

Lulie Aslaksen

Nordisk skattevitenskapelig forskningsråd (NSVF) er et forum for nordiske skattejurister og økonomer, både fra universiteter, andre forskningsmiljøer og forvaltningen. Rådet bevilger midler til skattevitenskapelige forskningsprosjekter (har kun beskjedne midler til disposisjon), og arrangerer faglige seminarer med ulike aktuelle tema hvert år. Årets seminar i Helsinki hadde miljøskatter som sitt tema. Det var ca. 60 deltakere på seminaret, de fleste fra arrangementlandet, og av de 13 norske deltakere var de fleste fra Finansdepartementet. På forhånd ble det utarbeidet en omfattende dokumentasjon med juridiske og økonomiske generalrapporter og nasjonalrapporter, for å belyse flest mulig sider ved bruk av miljøskatter/miljøavgifter i de nordiske landene. I tillegg var det foredrag om ulike aspekter ved miljøbeskatningen. Først og fremst er NSVFs seminarer en utmerket anledning til å få kunnskap og oversikt over skatteforskningsfeltet, ikke minst det skatterettslige grunnlag for våre skatteøkonomiske analyser, og det er svært verdifullt å knytte kontakter i de andre nordiske landene og styrke sitt norske nettverk.

Registreringssystemer i Mosambik

**30. nov. - 14. des. 1994,
Maputo**

Erik Aurbakken og Helge Brunborg

Det norske flyktningeråd har engasjert seg i registrering av flyktninger som har vendt tilbake til Mosambik etter fredsavtalen i 1992. I denne forbindelse har Flyktningerådet henvendt seg til SSB for å få en vurdering av kvaliteten av de eksisterende registreringssystemer i Mosambik, og muligheten for forbedring av disse for å gjøre dem mer egnet for administrative og statistiske formål.

Vi hadde samtaler med en lang rekke representanter for ulike statlige myndigheter samt internasjonale giverorganisasjoner og besøkte også registreringskontorer i byer og på landsbygda.

Mosambik har, i motsetning til de fleste andre afrikanske land, en lang tradisjon med registrering av vitale begivenheter som fødsler, dødsfall og ekteskap. Landet har også et godt innarbeidet system for utstedelse av identitetskort, som trengs i mange sammenhenger. Det er imidlertid flere problemer med disse systemene: Store deler av befolkningen bruker dem ikke, særlig på landsbygda; flyttinger meldes ikke slik at registrene gir et dårlig bilde av den bosatte befolkningen i et område; og det er tungvint å gjenfinne informasjon i registrene, som føres i bøker og på skjemaer.

I vår rapport foreslår vi en trinnvis forbedring av registrene, bl.a. at de samordnes bedre enn i dag, og en rekke tiltak for å bedre dekningsgraden slik at de kan gi befolkningsstatistikk, videre tiltak for å registrere flyttinger slik at registrene blir nyttigere for lokaladministrasjonen. Det bør også innføres et enhetlig identifikasjonsnummer for alle offentlige registre. På lang sikt bør registrene datafiseres på provins- og nasjonalt nivå.

Vår rapport sendes via Flyktningerådet til Mosambiks myndigheter og andre interesserte.

Konferanse om økonomiske studier av arbeidsmarkedet

**6. - 11. desember 1994,
Paris**

Tor Jacob Klette

Formålet med denne reisen var å delta på en konferanse arrangert av CREST og NBER. Konferansen samlet 40-50 forskere fra en rekke europeiske land og USA for å diskutere økonomiske studier av arbeidsmarkedet med utgangspunkt i mikrodata for bedrifter. Det ble påpekt at det nå er en stigende interesse for å studere etterspørselsiden i arbeidsmarkedet utifra mikrodata, mens tidligere forskning har fokusert på tilbudsiden i arbeidsmarkedet utifra mikrodata (individdata). Konferansen

tok opp en rekke emner: Omfanget av lønnsforskjeller mellom bedrifter for ulike typer arbeidskraft; tregheter i bedriftenes etterspørsel etter arbeidskraft; endringer på 80-tallet i lønnstrukturen mht. ansiennitetstillegg; fagforeningenes rolle; ny teknologi og etterspørselen etter arbeidskraft; data-problemer ved utvalgsundersøkelser m.m. Selv presenterte jeg en analyse av omfang og mønstre i etablering og nedlegging av arbeidsplasser blant norske industribedrifter. En del av arbeidene vil bli publisert i et spesialnummer av "Annales d'Economie et de Statistique" og i en bok.

Prosjekt møte under EUs Joule II program

**19. desember 1994,
Brüssel**

Olav Bjerkholt og Elin Berg

Statistisk sentralbyrå deltar ved Forskningsavdelingen (SRM) i et prosjektsamarbeid med institusjonene CORE (Louvain, Belgia), University of Salford (England) og UTIA (Den tsjekkiske republikk) om en forskningskontrakt med EUs DGXII under forskningsprogrammet Joule II program som er en del av det 3. rammeprogrammet for det europeiske forskningssamarbeidet.

Prosjektet går ut på å utvikle en gassmarkedmodell for Europa. På møtet deltok de øvrige samarbeidsinstitusjonene samt E. Donni fra DGXII. Møtet ble ledet av Yves Smeers.

På møtet presenterte hver av samarbeidspartnerne sine mål med prosjektsamarbeidet og de modeller som var utviklet. Det ble definert et mål for prosjektet, og arbeidsoppgaver ble fordelt på de ulike deltakerne.

Målet for prosjektet er å studere hvilke effekter regulering av gassmarkedet har på investeringer (lang sikt) og på løpende beslutninger (kort sikt).

Institusjonene har tildels svært forskjellig utgangspunkt. Den tsjekkiske republikken og Salford er interessert i kortsiktige nettverksanalyser av gassflyten med ett år som maksimal horisont. SSB er interessert i langsiktige analyser og vil delta med den

dynamiske oligopolmodellen Dynopol. Et samarbeidsprosjekt mellom CORE og SSB ble diskutert der Dynopol vil bidra med tilbudssiden av gassmarkedet mens COREs modell vil bidra med etterspørselsiden.

Elin Berg var på et besøk hos CORE-institusjonen 20. desember for en innføring i deres modell PRIMES-Gas. Mulighetene for sammenkobling av CORE modellen og Dynopol ble også drøftet videre.

Det 17. nasjonale forskermøtet for økonomer - 1995

3. - 4. januar 1995, Kristiansand

Leif Andreassen og Leo Andreas Grünfeld

Det årlige forskermøtet for økonomer ble i år lagt til Høyskolen i Agders nye lokaler i Kristiansand i perioden fra 3. til 4. januar. Av de 46 fremlagte artiklene var det flest innenfor fagområdene miljø og ressursøkonomiske studier (4 sesjoner) og analyser av offentlig økonomi (3 sesjoner).

Fra Statistisk Sentralbyrå stilte Leif Andreassen og Leo Andreas Grünfeld med hvert sitt bidrag innenfor henholdsvis områdene utdanning og makroøkonomi.

Under forskergruppens årsmøte fikk de 81 deltakerne høre Karl Ove Moene og Victor Norman gjøre rede for sine syn på i hvilken grad sosialøkonomer bør delta i samfunnsdebatten. Til tross for deres relativt uensartede ideologiske bakgrunn var begge enige om at sosialøkonomer har en plikt til å delta aktivt i samfunnsdebatten. De mente at det ikke var nødvendig at hvert enkelt innlegg i en debatt er balansert, tvert imot at det kan være en fordel at enkelte økonomer argumenterer for et spesielt synspunkt. Et nøytralitetskriterium for økonomer vil uansett være vanskelig å anvende fordi det er vanskelig å skille fagideologi. Under den årlige middagen ble Tom Bernhardsen fra SNF -Oslo tildelt forskerprisen for sin artikkel i NØT 1994:2: Målsoneteori for valutakurser.

Årets inviterte foredrag ble holdt av Jørn Rattsø (Universitetet i Trondheim) over temaet: Kan velgerne eller staten begrense

kommunenes sløsing? Foredragsholderen diskuterte ideene bak et pågående forskningsprogram som retter seg mot kommunal styring og økonomi. Et av de sentrale spørsmål var knyttet til hvorledes befolkningens preferanser avspeiles i kommunale beslutninger.

UNDP-prosjektet

19. januar - 8. februar 1995, Riyadh

Olav Bjerkholt, Per Richard Johansen og Knut A. Magnussen

Statistisk sentralbyrå ved Forskningsavdelingen er invitert til å delta i et UNDP-prosjekt (organisert av UN/DDSMS) som gjelder bistand til Ministry of Planning i Saudi Arabia. UNDP-prosjektet er i sin helhet finansiert av myndighetene i Saudi Arabia. Byråets oppgave i prosjektet er svært sentral og går ut på å utvikle tre makroøkonomiske modeller til bruk i arbeidet med økonomiske femårsplaner, samt bistå med opplæring av personell og implementering av modellene. En skisse av modellverktøyet som byrået har påtatt seg å utvikle er gitt i Notater 93/25. Prosjektet omfatter for vår del i alt 13 månedersverk, ekskl. bistand til opplæring, og må være avsluttet innen mars neste år.

Første del av arbeidet ble utført av undertegnede ved besøket i Riyadh. Det ble lagt vekt på å kartlegge datagrunnlaget og departementets behov med hensyn til modellapparat. Til tross for at mangelen på data er stor, spesielt for sysselsetting og realkapital, vil det bli utviklet tre modeller. En kortsiktig modell basert på årlig nasjonalregnskap, en likevektsmodell med vekt på ressursallokering og en modell med vekt på de langsiktige utfordringene for den saudiske økonomien. Under oppholdet ble det hovedsakelig arbeidet med å utforme den kortsiktige modellen, som er døpt *Implementation Model*. Modellen er kryssløpsbasert med estimerte atferdsrelasjoner for sentrale makroøkonomiske størrelser som privat konsum og investeringer. En nærmere omtale av modellene vil bli gitt i en mer fullstendig rapport, utgitt som *Documents*.

Å utvikle modeller for et land som Saudi Arabia byr på spesielle utfordringer. Lan-

det er ekstremt oljeeksponert og har bare i liten grad klart å utvikle alternativ industri. Offentlig sektor er svært dominerende og fremmedarbeidere utgjør en stor del av den samlede sysselsettingen. Til tross for en enorm utbygging av infrastruktur er det statistiske grunnlaget mangelfullt. I tillegg er det store barrierer mellom ulike departementer, f.eks. mellom finansdepartementet og planleggingsdepartementet. Dette gjør at sistnevnte departement antakelig ikke har tilgang til all tilgjengelig statistikk. En meget streng praktisering av Islam preger også landets økonomi, f.eks. er bare om lag 5 prosent av kvinnene i arbeid.

UK & European Gas; Price, Supply & Demand

30.-31. januar 1995, London

Elin Berg

Den fjerde årlige konferansen for UK & European Gas, arrangert av IBC Financial Focus Ltd, ble holdt i London 30. og 31. januar 1995. Representanter fra flere av de store spillerne på det europeiske gassmarkedet presenterte foredrag om ulike aspekter ved gassmarkedet i UK og på kontinentet. Det ble lagt vekt på at det europeiske gassmarkedet står overfor store endringer i tiden fremover.

Man venter en tildels stor etterspørselsøkning for gass i Europa de neste 15-20 årene. Samtidig er egenproduksjonen synkende slik at Vest Europa blir i økende grad avhengig av import fra fjerntliggende områder i tidligere Sovjetunionen, Algerie og Midtøsten.

Det er også forventet strukturelle endringer i markedet. Energi har vært et unntak innenfor EU mht. de generelle bestemmelsene i Romatraktaten. Det synes imidlertid nå å være enighet om at det kun er et tidsspørsmål når en liberalisering vil bli gjennomført, men at omorganiseringen av gassmarkedet på kontinentet ikke nødvendigvis vil følge mønsteret fra USA eller UK. Den vedtatt utbygde Interconnector rørledningen, som vil knytte det engelske markedet til kontinentet, ble også fremhevet i forbindelse med de strukturelle endringene i det europeiske gassmarkedet.

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Discussion papers

Terje Skjerpen:

Is there a Business Cycle Component in Norwegian Macroeconomic Quarterly Time Series?

DP no. 140, 1995. Sidetall 24.

Some main quarterly macroeconomic time series are decomposed into unobserved components within the framework of structural time series models using UCARIMA models. In the most general case we allow for a stationary cyclical component besides a stochastic seasonal and an irregular component. The cyclical component is either interpreted as a part of the trend component or as a component which is additive to the trend. For some of the investigated time series it is possible to extract business cycle component, but the parameters characterizing it are not very precisely estimated and besides the component itself does not seem to be important.

John K. Dagsvik:

Probabilistic Choice Models for Uncertain Outcomes

DP no. 141, 1995. Sidetall 38.

This paper discusses the problem of specifying probabilistic models for choices (strategies) with uncertain outcomes. The most general case we consider is choice settings where the uncertain outcomes are sets which may contain more than one alternative. This is of interest for the following type of choice processes that take place in two stages: In stage one the agent has the choice between uncertain sets of alternatives and only knows the probabilities of which alternative that belongs to each set. Conditional of the choice in the first stage the content of the chosen set is revealed and the agent chooses (under perfect certainty) the most preferred one from this set. The standard setting in which the outcomes are single alternatives, follows as a special case of the model. The point of departure is a generalization of Luce IIA assumption to choice experiments with uncertain outcomes and we analyze the implications when IIA is combined with particular assumptions about invariance with respect to aggregations of strategies.

REPRINTS

Snorre Kverndokk:

Coalitions and Side Payments in International CO₂ Treaties

Reprints no. 72, 1995. Sidetall 30.
ISSN 0800-7500

Reprint from Ekko C. Van Ierland (ed.): International Environmental Economics, Theories, Models and Applications to Climate Change, International Trade and Acidification. Developments in Environmental Economics Vol.4, 1994, pp. 45-76. Elsevier Science Publishers B.V., Amsterdam, ISBN 0-444-82042-6.

Knut Anton Mork, Øystein Olsen og Hans Terje Mysen:

Macroeconomic Responses to Oil Price Increases and Decreases in Seven OECD Countries

Reprints 73:19-35, 1995. Sidetall 17.
ISSN 0800-7500

Reprint from The Energy Journal Vol. 15 (4), 1994

NOTATER

Dennis Fredriksen:

MOSART. Teknisk dokumentasjon

Notater 95/5, 1995. Sidetall 43.

Kjetil Olsen:

Nytte- og kostnadsvirkninger av en norsk oppfyllelse av nasjonale utslippsmålsettinger

Notater 95/7, 1995. Sidetall 53.

Hovedoppgaven min "Nytte- og kostnadsvirkninger av en norsk oppfyllelse av nasjonale utslippsmålsettinger" er skrevet i forbindelse med et studentengasjement jeg har hatt i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for ressurs- og miljøanalyser.

Jeg har sett på hva det vil koste å oppfylle norske utslippsmål hva angår utslipp til luft av karbondioksyd, CO₂, og nitrogen-dioksider, NO_x. Analysen foregår på en dynamisk anvendt generell likevektsmodell utviklet i Statistisk sentralbyrå. I tillegg til

å vise kostnadene av slike miljøtiltak fanger modellen opp viktige nytte- og produktivitetsvirkninger av bedret miljø.

Jeg finner at kostnadene av å oppfylle norske miljømålsettinger er høyere i min analyse enn i andre norske analyser som er blitt gjort. Et sett av sensitivitetsanalyser er laget for å prøve å forklare noe av forskjellen mellom min analyse og andre analyser.

Underveis har jeg fått hjelp av flere. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til Haakon Vennemo, forsker i Statistisk sentralbyrå, for svært god og ikke minst tålmodig veiledning. Videre skylder jeg Birger Strøm en stor takk for å ha tilrettelagt modellen til mitt formål. Mona Irene Hansen har hjulpet meg med enkelte data-tekniske problemer. Eventuelle feil og uklarerheter står imidlertid for forfatters regning.

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Rolf Aaberge og Tom Wennemo:
Inntektsulikhet og inntektsmobilitet i Norge 1986-1990 (Income inequality and income mobility in Norway 1986-1990). **SØS nr. 82, 1993.**

Ingvild Svendsen:
Empirical Tests of the Formation of Expectations. A Survey of Methods and Results. **SØS 83, 1993.**

Bjørn E. Naug:
En økonometrisk analyse av utviklingen i importandelene for industrivarer 1968-1990. **SØS 84, 1994.**

Einar Bowitz og Ådne Cappelen:
Prisdannelse og faktoreterspørsel i norske næringer. **SØS 85, 1994.**

Klaus Mohn:
Modelling Regional Producer Behaviour - A Survey. **SØS 86, 1994.**

Knut A. Magnussen:
Old-Age Pensions, Retirement Behaviour and Personal Saving. A Discussion of the Literature. **SØS 87, 1994.**

Klaus Mohn, Lasse Stambøl og Knut Ø. Sjørens:
Regional analyse av arbeidsmarked og demografi. Drivkrefter og utviklingstrekk belyst ved modellsystemet REGARD. **SØS 88, 1994.**

Rapporter

Naturressurser og miljø 1992. **Rapporter 93/1, 1993.**

Natural resources and the environment 1992. **Rapporter 93/1A, 1993.**

Anne Brendemoen:
Faktoreterspørsel i transportproduserende sektorer. **Rapporter 93/2, 1993.**

Audun Langørgen:
En økonometrisk analyse av lønnsdannelse i Norge. **Rapporter 93/5, 1993.**

Leif Andreassen, Truls Andreassen, Dennis Fredriksen, Gina Spurkland og Yngve Vogt:
Framskrivning av arbeidsstyrke og utdanning. Mikrosimuleringsmodellen MOSART. **Rapporter 93/6, 1993.**

Dennis Fredriksen og Gina Spurkland:
Framskrivning av alders- og uføretrygd ved hjelp av mikrosimuleringsmodellen MOSART. **Rapporter 93/7, 1993.**

Erling Holmøy, Bodil M. Larsen og Haakon Vennemo:
Historiske brukerpriser på realkapital. **Rapporter 93/9, 1993.**

Runa Nesbakken og Steinar Strøm:
Energiforbruk til oppvarmingsformål i husholdningene. **Rapporter 93/10, 1993.**

Bodil M. Larsen:
Vekst og produktivitet i Norge 1971-1990. **Rapporter 93/11, 1993.**

Kyrre Aamdal:
Kommunal ressursbruk og tjenesteyting. Makromodellen MAKKO. **Rapporter 93/14, 1993.**

Olav Bjerkholt, Torgeir Johnsen og Knut Thonstad:
Muligheter for en bærekraftig utvikling. Analyser på World Model. **Rapporter 93/15, 1993.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:
Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1992. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 93/16, 1993.**

Steinar Strøm, Tom Wennemo og Rolf Aaberge:
Inntektsulikhet i Norge 1973-1990. **Rapporter 93/17, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:
Empirical Modelling of Export of Manufactures: Norway 1962-1987. **Rapporter 93/18, 1993.**

Knut Røed:
Den selvforsterkende arbeidsledigheten. Om hystereseeffekter i arbeidsmarkedet. **Rapporter 93/19, 1993.**

Dag Kolsrud:
Stochastic Simulation of KVARTS91. **Rapporter 93/20, 1993.**

Sarita Bartlett:
The Evolution of Norwegian Energy Use from 1950 to 1991. **Rapporter 93/21, 1993.**

Klaus Mohn:
Industrisyssetting og produksjonsteknologi i norske regioner. **Rapporter 93/22, 1993.**

Torbjørn Eika:
Norsk økonomi 1988-1991: Hvorfor steg arbeidsledigheten så mye? **Rapporter 93/23, 1993.**

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. årene 1975-1993. **Rapporter 93/25, 1993.**

Thor Olav Thoresen:
Fordelingsvirkninger av overføringene til barnefamilier. Beregninger ved skattemodellen LOTTE. **Rapporter 93/26, 1993.**

Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland, Øystein Olsen og Birger Strøm:
Effektive satser for næringsstøtte. **Rapporter 93/31, 1993.**

Torstein Bye, Ådne Cappelen, Torbjørn Eika, Eystein Gjelsvik og Øystein Olsen:
Noen konsekvenser av petroleumsvirksomheten for norsk økonomi. **Rapporter 94/1, 1994.**

Wenche Drzwi, Lisbeth Lerskau, Øystein Olsen og Nils Martin Stølen:
Tilbud og etterspørsel etter ulike typer arbeidskraft. **Rapporter 94/2, 1994.**

Hilde-Marie Branæs Zakariassen:
Tilbud av arbeidskraft i Norge. En empirisk analyse på kvartalsdata for perioden 1972-1990. **Rapporter 94/3, 1994.**

Haakon Vennemo:
A Growth Model of Norway with a Two-way Link to the Environment. **Rapporter 94/5, 1994.**

Leif Brubakk:
Estimering av en makrokonsumfunksjon for ikke-varige goder 1968-1991. **Rapporter 94/9, 1994.**

Marie W. Arneberg og Thor Olav Thoresen:
Syke- og fødselspenger i mikrosimuleringsmodellen LOTTE. **Rapporter 94/10, 1994.**

Klaus Mohn:

Monetarism and Structural Adjustment – The Case of Mozambique. **Rapporter 94/11, 1994.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:

Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1993. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 94/12, 1994.**

Asbjørn Aaheim:

Inntekter fra utvinning av norske naturressurser. Noen teoretiske betraktninger. **Rapporter 94/14, 1994.**

Tom-André Johansson:

En økonometrisk analyse av lagertilpassningen i norske industrisektorer. **Rapporter 94/16, 1994.**

Lasse S. Stambøl:

Flytting, utdanning og arbeidsmarked 1986-1990. En interaktiv analyse av sammenhengen mellom endringer i flyttetilbøyelighet og arbeidsmarked. **Rapporter 94/17, 1994.**

Anne Brendemoen, Mona I. Hansen og Bodil Larsen:

Framskrivning av utslipp til luft i Norge. En modelldokumentasjon. **Rapporter 94/18, 1994.**

Erling Holmøy, Gunnar Nordén og Birger Strøm:

MSG-5. A Complete Description of the System of Equations. **Rapporter 94/19, 1994.**

Ragnhild Balsvik og Anne Brendemoen: A Computable General Equilibrium Model for Tanzania. Documentation of the Model, the 1990 – Social Accounting Matrix and Calibration. **Rapporter 94/20, 1994.**

Audun Langørgen:

Framskrivning av sysselsettingen i kommuneforvaltningen. **Rapporter 94/24, 1994.**

Mette Rolland:

Militærutgifter i utviklingsland. Metodeproblemer knyttet til måling av militærutgifter i norske programland. **Rapporter 94/26, 1994.**

Petter Jakob Bjerve:

Utviklingsoppdrag i Sri Lanka. **Rapporter 94/28, 1994.**

Marie W. Arneberg:

Dokumentasjon av prosjektet LOTTE-TRYGD. **Rapporter 94/29, 1994.**

Kirsten Hansen:

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. Årene 1975-1994. **Rapporter 94/21, 1994.**

Einar Bowitz, Taran Fæhn, Leo Andreas Grünfeld og Knut Moum:

Norsk medlemskap i EU - en makroøkonomisk analyse. **Rapporter 94/25, 1994.**

Helge Brunborg og Sverre Erik Mamalund:

Kohort- og periodefruktbarhet i Norge 1820-1993. **Rapporter 94/27, 1994.**

Elin Berg:

Estimering av investeringsrelasjoner med installasjonskostander. **Rapporter 94/30, 1994.**

Torbjørn Hægeland:

En indikator for effekter av næringspolitiske tiltak i en økonomi karakterisert ved monopolistisk konkurranse. **Rapporter 94/31, 1994.**

Discussion Papers

Haakon Vennemo:

Tax reforms when utility is composed of additive functions. **DP no. 78, 1993.**

John K. Dagsvik:

Discrete and continuous choice, max-stable processes and independence from irrelevant attributes. **DP no. 79, 1993.**

John K. Dagsvik:

How large is the class of generalized extreme value random utility models? **DP no. 80, 1993.**

Hugo Birkelund, Eystein Gjelsvik and Morten Aaserud:

Carbon/energy taxes and the energy market in Western Europe. **DP no. 81, 1993.**

Einar Bowitz:

Unemployment and the growth in the number of recipients of disability benefits in Norway. **DP no. 82, 1993.**

Leif Andreassen:

Theoretical and econometric modeling of disequilibrium. **DP no. 83, 1993.**

Kjell Arne Brekke:

Do Cost-Benefit Analyses favour Environmentalists? **DP no. 84, 1993.**

Leif Andreassen:

Demographic forecasting with a dynamic stochastic microsimulation model. **DP no. 85, 1993.**

Geir B. Asheim and Kjell Arne Brekke:

Sustainability when Resource Management has Stochastic Consequences. **DP no. 86, 1993.**

Olav Bjerkholt and Yu Zhu:

Living Conditions of Urban Chinese Households around 1990. **DP no. 87, 1993.**

Rolf Aaberge:

Theoretical Foundations of Lorenz Curve Orderings. **DP no. 88, 1993.**

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen:

Engel Functions, Panel Data, and Latent Variables - with Detailed Results. **DP no. 89, 1993.**

Ingvald Svendsen:

Testing the Rational Expectations Hypothesis. Using Norwegian Microeconomic Data. **DP no. 90, 1993.**

Einar Bowitz, Asbjørn Rødseth and Erik Storm:

Fiscal Expansion, the Budget Deficit and the Economy: Norway 1988-91. **DP no. 91, 1993.**

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm:

Labor Supply in Italy. **DP no. 92, 1993.**

Tor Jakob Klette:

Is Price Equal to Marginal Costs? An Integrated Study of Price-Cost Margins and Scale Economies among Norwegian Manufacturing Establishments 1975-90. **DP no. 93, 1993.**

John K. Dagsvik:

Choice Probabilities and Equilibrium Conditions in a Matching Market with Flexible Contracts. **DP no. 94, 1993.**

Tom Kornstad:

Empirical Approaches for Analysing Consumption and Labour Supply in a Life Cycle Perspective. **DP no. 95, 1993.**

Tom Kornstad:

An Empirical Life Cycle Model of Savings, Labour Supply and Consumption without Intertemporal Separability. **DP no. 96, 1993.**

Snorre Kverndokk:

Coalitions and Side Payments in International CO₂ Treaties. **DP no. 97, 1993.**

Torbjørn Eika:

Wage Equations in Macro Models. Phillips Curve versus Error Correction Model Determination of Wages in Large-Scale UK Macro Models. **DP no. 98, 1993.**

- Anne Brendemoen and Haakon Vennemo:*
The Marginal Cost of Funds in the Presence of External Effects. **DP no. 99, 1993.**
- Kjersti-Gro Lindquist:*
Empirical Modelling of Norwegian Exports: A Disaggregated Approach. **DP no. 100, 1993.**
- Anne Sofie Jore, Terje Skjerpen and Anders Rygh Swensen:*
Testing for Purchasing Power Parity and Interest Rate Parities on Norwegian Data. **DP no. 101, 1993.**
- Runa Nesbakken and Steinar Strøm:*
The Choice of Space Heating System and Energy Consumption in Norwegian Household. **DP no. 102, 1993.**
- Asbjørn Aaheim and Karine Nyborg:*
"Green National Product": Good Intentions, Poor Device? **DP no. 103, 1993.**
- Knut H. Alfsen, Hugo Birkelund and Morten Aaserud:*
Secondary Benefits of the EC Carbon/Energy Tax. **DP no. 104, 1993.**
- Jørgen Aasness and Bjart Holtmark:*
Consumer Demand in a General Equilibrium Model for Environmental Analysis. **DP no. 105, 1993.**
- Kjersti-Gro Lindquist:*
The Existence of Factor Substitution in the Primary Aluminium Industry. A Multivariate Error Correction Approach on Norwegian Panel Data. **DP no. 106, 1993.**
- Snorre Kverndokk:*
Depletion of Fossil Fuels and the Impact of Global Warming. **DP no. 107, 1994.**
- Knut A. Magnussen:*
Precautionary Saving and Old-Age Pensions. **DP no. 108, 1994.**
- Frode Johansen:*
Investment and Financial Constraints. An empirical Analysis of Norwegian Firms. **DP no. 109, 1994.**
- Kjell Arne Brekke and Pål Børing:*
The Volatility of Oil Wealth under Uncertainty About Parameter Values. **DP no. 110, 1994.**
- Margaret J. Simpson:*
Foreign Control and Norwegian Manufacturing Performance. **DP no. 111, 1994.**
- Yngve Willasen and Tor Jakob Klette:*
Correlated Measurement Errors, Bounds on Parameters, and a Model of Producer Behavior. **DP no. 112, 1994.**
- Dag G. Wetterwald:*
Car Ownership and Private Car Use. A Microeconomic Analysis Based on Norwegian Data. **DP no. 113, 1994.**
- Knut Einar Rosendahl:*
Does Improved Environmental Policy Enhance Economic Growth? Endogenous Growth Theory Applied to Developing Countries. **DP no. 114, 1994.**
- Leif Andreassen, Dennis Fredriksen og Olav Ljones:*
The Future Burden of Public Pension Benefits. A Microsimulation Study. **DP no. 115, 1994.**
- Anne Brendemoen:*
Car Ownership Decisions in Norwegian Households. **DP no. 116, 1994.**
- Audun Langørgen:*
A MACromodel of Local Government Spending Behaviour in Norway. **DP no. 117, 1994.**
- Kjell Arne Brekke:*
Utilitarianism, Equivalence Scales and Logarithmic Utility. **DP no. 118, 1994.**
- Kjell Arne Brekke, Hilde Lurås og Karine Nyborg:*
Sufficient Welfare Indicators, Allowing Disagreement in Evaluations of Social Welfare. **DP no. 119, 1994.**
- Tor Jakob Klette:*
R&D, Scope Economies and Company Structure: A "Not-so-Fixed Effect" Model of Plant Performance. **DP no. 120, 1994.**
- Yngve Willassen:*
A Generalization of Hall's Specification of the Consumption Function. **DP no. 121, 1994.**
- Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland og Øystein Olsen:*
Effective Rates of Assistance for Norwegian Industries. **DP no. 122, 1994.**
- Klaus Mohn:*
On Equity and Public Pricing in Developing Countries. **DP no. 123, 1994.**
- Jørgen Aasness, Erling Eide og Terje Skjerpen:*
Criminometrics, Latent Variables, Panel Data, and Different Types of Crime. **DP no. 124, 1994.**
- Erik Biørn og Tor Jakob Klette:*
Errors in Variables and Panel Data: The Labour Demand Response to Permanent Changes in Output. **DP no. 125, 1994.**
- Ingvild Svendsen:*
Do Norwegian Firms Form Extrapolative Expectations? **DP no. 126, 1994.**
- Tor Jakob Klette og Zvi Griliches:*
The Inconsistency of Common Scales Estimators when Output Prices are Unobserved and Endogenous. **DP no. 127, 1994.**
- Knut Einar Rosendahl:*
Carbon Taxes and the Petroleum Wealth. **DP no. 128, 1994.**
- Søren Johansen og Anders Rygh Swensen:*
Testing Rational Expectations in Vector Autoregressive Models. **DP no. 129, 1994.**
- Tor Jakob Klette:*
Estimating Price-Cost Margins and Scale Economies from a Panel of Microdata. **DP no. 130, 1994.**
- Leo Andreas Grünfeld:*
Monetary Aspects of Business Cycles in Norway. An Exploratory Study Based on Historical Data. **DP no. 131, 1994.**
- Kjersti-Gro Lindquist:*
Testing for Market Power in the Norwegian Primary Aluminium Industry. **DP no. 132, 1994.**
- Tor Jakob Klette:*
R&D, Spillovers and Performance among Heterogenous Firms. An Empirical Study Using Microdata. **DP no. 133, 1994.**
- Kjell Arne Brekke og Hanne A. Gravningsmyhr:*
Adjusting NNP for instrumental or defensive expenditures. An analytical approach. **DP no. 134, 1994.**
- Thor Olav Thoresen:*
Distributional and Behavioural Effects of Child Care Subsidies. **DP no. 135, 1995.**
- Tor Jakob Klette og Astrid Mathiassen:*
Job Creation, Job Destruction and Plant Turnover in Norwegian Manufacturing. **DP no. 136, 1995.**
- Karine Nyborg:*
Project Evaluations and Decision Processes. **DP no. 137, 1995.**
- Leif Andreassen:*
A Framework for Estimating Disequilibrium Models with Many Markets. **DP no. 138, 1995.**
- Leif Andreassen:*
Aggregation when Markets do not Clear. **DP no. 139, 1995.**

Reprints

Bjart Holtmark og Kyrre Aamdal: Makroøkonomiske konsekvenser av befolkningsutviklinga. **Reprints nr. 62, 1993.** Reprints from Nov. 1992:1. *Trygghet - verdighet - omsorg.* ISSN 0333-2306.

T.Ø. Kobila:

An application of reflected diffusions of the problem of choosing between hydro and thermal power generation. **Reprints no. 63, 1993.** Reprint from *Stochastic processes and their applications* (44 (1993) 117-139). Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, 1993. ISSN 0304-4149.

Olav Bjerkholt and Eystein Gjelsvik: Common Carriage for Natural Gas: the Producers' Perspective. **Reprints no. 64, 1993.** Reprint from Einar Hope and Steinar Strøm (eds.) *Energy Markets and Environmental Issues: A European Perspective.* Scandinavian University Press 1992. ISBN 82-00-21435-4.

T.Ø. Kobila:

A Class of Solvable Stochastic Investment Problems Involving Singular Controls. **Reprints no. 65, 1993.** Reprints from *Stochastics and Stochastics Reports*, 43, 29-63. Gordon and Breach Science Publishers, S.A., USA, 1993.

Jørgen Aasness, Erling Eide and Terje Skjerpen:

Crimonometrics, Latent Variables, and Panel Data. **Reprints no. 66, 1993.** Reprint from K. Haagen, D.J. Bartholomew and M. Deistler (eds.): *Statistical Modelling and Latent Variables.* Elsevier Science Publishers B.V. North-Holland, 1993.

Petter Jakob Bjerve:

Feilslegen politikk? Analyse og vurdering av den makroøkonomiske politikken i 1986-1992. **Reprint no. 67, 1994.** Særtrykk fra *Sosialøkonomen*, 1993, 11, 22-27.

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen:

Engel Functions, Panel Data, and Latent Variables. **Reprint no. 68, 1994.** Reprint from *Econometrica*, 1993, 61, 6, 1395-1422.

Knut H. Alfsen og Hans Viggo Sæbø:

Environmental Quality Indicators: Background, Principles and Examples from Norway. **Reprints no. 69, 1994.** Reprint from *Environmental and Resource Economics*, 1993, 3, 415-435.

John K. Dagsvik:

Discrete and Continuous Choice, Max-Stable Processes, and Independence from Irrelevant Attributes. **Reprints no. 70, 1994.** Reprint from *Econometrica*, 1994, 62, 5, 1179-1205.

Documents

Haakon Vennemo:

Welfare and the Environment. Implications of a recent tax reform in Norway. **Documents 94/1, 1994.**

Knut H. Alfsen:

Natural Resource Accounting and Analysis in Norway. **Documents 94/2, 1994.**

Olav Bjerkholt:

Ragnar Frisch 1895-1995. **Documents 94/3, 1994.**

Anders Rygh Swensen:

Simple examples on smoothing macroeconomic time series. **Documents 95/1, 1995.**

Notater

Jing Li:

The potential of Norwegian official consumption statistics in marketing research. **Notater 93/4, 1993.**

Asbjørn Aaheim og Runa Nesbakken:

Data om husholdningers stasjonære energibruk. **Notater 93/5, 1993.**

Kjell Wettergreen:

Bestemmelse av konjunkturelle vendepunkter. **Notater 93/16, 1993.**

Erik Storm:

Offentlige utgifter og inntekter i MODAG. **Notater 93/19, 1993.**

Mario A. De Franco, Solveig Glomsrød,

Henning Høie, Torgeir Johnsen and Eduardo Marín Castillo: Soil erosion and economic growth in Nicaragua. **Notater 93/22, 1993.**

Bjart Holtmark:

Folketrygdens alderspensjoner. Dokumentasjon av en modell for fremskrivning av utgiftene og for analyse av regelendringer. **Notater 93/24, 1993.**

Olav Bjerkholt:

Review of Macroeconomic Modelling Needs of the Ministry of Planning of the Kingdom of Saudi Arabia. **Notater 93/25, 1993.**

Einar Bowitz og Inger Holm:

MODAG. Teknisk dokumentasjon pr. 1.6. 1993. **Notater 93/26, 1993.**

Harald Koch-Hagen og Bodil Larsen:

TRAN. Dokumentasjon av en ettermodell for transporttetterspørsele i MSG-EE. **Notater 93/33, 1993.**

Tom Eek, Jan Erik Sivertsen,

Tor Skoglund and Knut Ø. Sørensen: Economic Accounts at Regional Level: Methods and Data for Norway. **Notater 93/35, 1993.**

Knut H. Alfsen:

Demand for commercial and own transport services in production sectors. **Notater 93/39, 1993.**

Dennis Fredriksen:

MOSART. Teknisk dokumentasjon. **Notater 93/41, 1993.**

Dennis Fredriksen:

Dokumentasjon av input til MOSART. **Notater 93/42, 1993.**

Jørgen Aasness and Bjart Holtmark:

Consumer Demand in MSG-5. **Notater 93/46, 1993.**

Stein Inge Hove:

Nedrustning av forsvaret. En modellbasert analyse. **Notater 93/47, 1993.**

Erling Holmøy og Birger Sørensen:

Virkningsberegninger på MSG-5, 1991-versjonen. **Notater 94/11, 1994.**

Knut Ø. Sørensen:

En databank med fylkesfordelte nasjonalregnskapstall. **Notater 94/12, 1994.**

Bjart Holtmark:

Tjenesteytende virksomhet i Norge. Revidert versjon, august 1994. **Notater 94/13, 1994.**

Torbjørn Eika, Stein Inge Hove og

Laila Haakonsen: KVARTS i praksis. Macro-systemer og rutiner. **Notater 94/15, 1994.**

Einar Bowitz og Inger Holm:

Nye relasjoner i MODAG, januar 1994. Teknisk dokumentasjon. **Notater 94/17, 1994.**

Marie W. Arneberg:

LOTTE-TRYGD. Teknisk dokumentasjon. **Notater 94/22, 1994.**

Tabell- og diagramvedlegg

Innhold	Side
A. Nasjonalregnskap for Norge¹⁾	
Tabell A1	Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttonasjonalprodukt. Løpende priser. Mill. kr 1*
Tabell A2	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Løpende priser. Mill. kr 2*
Tabell A3	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1991-priser. Mill. kr 3*
Tabell A4	Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr 4*
Tabell A5	Produksjon og inntekt. Løpende priser. Mill. kr 5*
Tabell A6	Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill. kr 6*
Tabell A7	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Volum- og prisendringer i prosent 7*
Tabell A8	Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1991-priser. Prosent endring fra året før 8*
Tabell A9	Privat konsum. Volum- og prisendringer i prosent 9*
Tabell A10	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendring i prosent 10*
Tabell A11	Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent 11*
Tabell A12	Import av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent 12*
Tabell A13	Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr 13*
Tabell A14	Vareinnsats etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr 14*
Tabell A15	Privat konsum. Løpende priser. Mill. kr 15*
Tabell A16	Privat konsum. Faste 1991-priser. Mill. kr 16*
Tabell A17	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Løpende priser. Mill. kr 17*
Tabell A18	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1991-priser. Mill. kr 18*
Tabell A19	Eksport av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr 19*
Tabell A20	Eksport av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr 20*
Tabell A21	Import av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr 21*
Tabell A22	Import av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr 22*
Tabell A23	Sysselsetting etter næring. Lønnstakere og selvstendige 23*
Tabell A24	Lønnsvekst etter næring. Lønnstakere. Prosentvis økning fra året før 24*
B. Konjunkturindikatorer for Norge	
Tabell B1:	Olje- og gassproduksjon 25*
Tabell B2:	Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse 25*
Tabell B3:	Industriproduksjon - produksjonsindeksen 25*
Tabell B4:	Ordretilgang - industri 26*
Tabell B5:	Ordreserver - industri 26*
Tabell B6:	Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning 27*
Tabell B7:	Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen 27*
Tabell B8:	Boligbygging 27*
Tabell B9:	Detaljomsætningsvolum - sesongjustert indeks 28*
Tabell B10:	Detaljomsætningsvolum mv. - endring fra foregående år 28*
Tabell B11:	Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen 28*
Tabell B12:	Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer 28*
Tabell B13:	Timefortjeneste 29*
Tabell B14:	Konsumprisindeksen 29*
Tabell B15:	Engrospriser 29*
Tabell B16:	Utenrikshandel - verditall 30*
Tabell B17:	Utenrikshandel - indekser 30*
Diagrammer	
	Olje- og gassproduksjon 31*
	Produksjonsindeksen 31*
	Ordreindeksen - industri 32*
	Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger 33*
	Ordreindeksen - bygge- og anleggsvirksomhet 33*
	Arbeidsledighet og sysselsetting 34*
	Antatte og utførte investeringer i industrien 34*
	Detaljomsætning mv. 34*
	Lønninger 34*
	Konsum- og engrospriser 35*
	Nominell rente på tre-måneders plasseringer 35*
	Utenrikshandel 35*

C. Nasjonalregnskapstall for utvalgte OECD-land

Tabell C1:	Bruttonasjonalprodukt	36*
Tabell C2:	Privat konsum	36*
Tabell C3:	Offentlig konsum	36*
Tabell C4:	Bruttoinvesteringer i fast realkapital	36*
Tabell C5:	Eksport av varer og tjenester	37*
Tabell C6:	Import av varer og tjenester	37*
Tabell C7:	Privat konsum	37*
Tabell C8:	Arbeidsledighet	37*

D. Konjunkturindikatorer for utlandet

Tabell D1:	Sverige	38*
Tabell D2:	Danmark	38*
Tabell D3:	Storbritannia	38*
Tabell D4:	Tyskland (vest)	38*
Tabell D5:	Frankrike	39*
Tabell D6:	USA	39*
Tabell D7:	Japan	39*

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 1 Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttonasjonalprodukt. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttoproduksjon	1397719	1471635	336028	342380	346473	372838	351883	365975	360127	393650
Fastlands-Norge	1196956	1261090	286587	292806	296799	320764	301574	312557	309916	337043
Vareinnsats	663231	697391	158730	163645	161213	179643	167323	175037	167109	187923
Fastlands-Norge	590596	617347	141352	145903	143161	160182	147676	154922	148032	166717
Bruttonasjonalprodukt	734488	774244	177299	178735	185259	193195	184561	190938	193019	205726
Fastlands-Norge	606360	643743	145235	146903	153638	160583	153898	157635	161884	170326

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 2 BNP etter anvendelse. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttonasjonalprodukt	734488	774244	177299	178735	185259	193195	184561	190938	193019	205726
Innenlandsk bruk av										
varer og tjenester.	685152	725154	163098	161620	177454	182979	171645	178175	185351	189984
Konsum	542242	572189	126249	131410	136375	148209	135721	139688	142712	154068
Privat konsum	380464	402662	88011	91901	96362	104190	94616	97297	101590	109159
Spesifisert										
innenlandsk konsum	368812	390418	85389	89265	93465	100693	92417	94580	98047	105374
Konsum i utlandet, netto . .	11651	12244	2622	2635	2897	3497	2200	2717	3542	3785
Offentlig konsum	161779	169527	38238	39509	40013	44019	41105	42391	41122	44909
Statlig konsum	64723	67917	14337	15212	15778	19396	15856	16931	15834	19296
Sivilt	43073	45047	10652	10320	10604	11496	11525	11154	10316	12052
Forsvar	21650	22870	3685	4892	5174	7900	4331	5778	5518	7244
Kommunalt konsum	97056	101610	23900	24297	24235	24623	25249	25459	25288	25613
Bruttoinvestering	142909	152965	36849	30211	41079	34770	35924	38487	42639	35916
Bruttoinvestering i										
fast kapital	161152	141797	25522	39159	58514	37957	28569	33492	41894	37842
Næringsvirksomhet	138392	119504	20888	34152	52997	30354	24152	28679	36509	30164
Oljevirksomhet	65307	39936	4931	17098	34684	8594	7210	9027	15695	8004
Annen næringsvirksomhet .	73085	79568	15957	17054	18314	21761	16942	19652	20814	22160
Offentlig forvaltning	22760	22292	4634	5007	5516	7602	4417	4813	5385	7678
Statlig	10328	9012	1913	2344	2437	3633	1727	1903	1954	3428
Kommunal	12432	13281	2721	2663	3079	3969	2690	2911	3430	4250
Lagerendring	-18243	11168	11327	-8949	-17434	-3187	7355	4994	745	-1926
Oljeplattformer										
under arbeid.	-11027	16233	5243	-2028	-18544	4302	5197	5073	1632	4331
Annen lagerendring og										
statistiske avvik	-7216	-5064	6084	-6920	1110	-7489	2158	-79	-887	-6257
Eksport	316824	335672	75608	81313	79257	80646	80100	82394	84441	88736
Råolje og naturgass	104069	107312	25721	26894	24499	26956	25722	27414	25128	29048
Eksport ellers	212755	228361	49887	54419	54759	53690	54378	54981	59313	59689
-Import	267487	286583	61407	64198	71452	70430	67185	69631	76774	72994

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 3 BNP etter anvendelse. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttonasjonalprodukt	727003	764371	175363	175053	182888	193698	186080	187340	188514	202437
Innenlandsk bruk av varer og tjenester.	657206	688249	157801	154404	170296	174705	164174	168932	175750	179392
Konsum	520827	541091	122245	126108	130689	141785	129490	132341	134283	144978
Privat konsum	364081	380120	84704	87747	92139	99490	90150	92000	95400	102570
Spesifisert										
innenlandsk konsum	352577	368501	82193	85127	89115	96143	88080	89400	91986	99036
Konsum i utlandet, netto . .	11503	11619	2512	2620	3025	3347	2070	2601	3414	3534
Offentlig konsum	156747	160971	37541	38361	38549	42295	39340	40341	38882	42408
Statlig konsum	62253	64124	13995	14667	15063	18529	15104	16051	14867	18102
Sivilt	41559	42634	10393	9972	10152	11041	11008	10590	9702	11335
Forsvar	20695	21489	3602	4695	4910	7487	4096	5461	5165	6767
Kommunalt konsum	94493	96848	23546	23694	23487	23766	24237	24290	24015	24306
Bruttoinvestering	136379	147158	35556	28295	39607	32920	34684	36591	41468	34415
Bruttoinvestering i										
fast kapital	152928	133962	24432	37256	55279	35960	26985	31729	39536	35712
Næringsvirksomhet	130290	112414	19760	32262	49811	28457	22662	27030	34382	28341
Oljevirksomhet	62322	37500	4798	16400	32920	8203	6837	8525	14637	7501
Annen næringsvirksomhet .	67968	74914	14961	15862	16891	20254	15825	18505	19744	20840
Offentlig forvaltning	22638	21548	4673	4993	5468	7504	4323	4699	5155	7371
Statlig	10271	8707	1927	2340	2417	3587	1689	1858	1871	3289
Kommunal	12367	12841	2746	2654	3051	3917	2634	2841	3284	4081
Lagerendring	-16549	13196	11124	-8960	-15672	-3040	7699	4862	1931	-1297
Oljeplattformer										
under arbeid.	-10345	15410	5098	-1946	-17583	4086	4982	4802	1582	4044
Annen lagerendring og statistiske avvik	-6204	-2214	6026	-7014	1911	-7126	2717	61	349	-5341
Eksport	331864	357133	78202	84254	81956	87452	87476	87394	88410	93854
Råolje og naturgass	113368	126076	26889	28261	26692	31525	31828	31259	28976	34013
Eksport ellers	218495	231058	51313	55992	55263	55927	55648	56135	59434	59841
-Import	262067	281011	60641	63604	69364	68459	65570	68986	75645	70810

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 4 BNP etter næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Totalt	727003	764371	175363	175053	182888	193698	186080	187340	188514	202437
Næringsvirksomhet	561919	592414	136031	134072	141797	150020	144442	144401	146325	157247
Primærnæringer	21448	21701	4507	2264	10164	4512	4424	2872	9587	4818
Jordbruk	12427	11680	1838	6	8483	2100	1646	263	7615	2156
Skogbruk	3383	3377	1333	928	306	816	1121	1029	334	893
Fiske og fangst, fiskeoppdrett.	5637	6644	1336	1330	1376	1596	1658	1580	1637	1769
Oljevirkosomhet	118758	133591	28101	28386	29027	33243	32924	33366	30683	36618
Råolje og naturgass	106966	120367	25309	25605	26220	29832	29621	30048	27661	33038
Rørtransport	11791	13223	2792	2781	2807	3411	3304	3318	3022	3580
Industri og bergverksdrift	97571	102457	24420	24449	23028	25673	24875	26438	24300	26845
Bergverksdrift.	1713	1798	431	438	416	428	405	460	449	484
Industri	95858	100659	23989	24012	22612	25245	24470	25978	23850	26361
Skjermet industri	29980	30734	7202	7633	7194	7951	7273	7977	7537	7946
Utekonkurrerende industri	18162	19450	4492	4551	4444	4676	4814	4834	4792	5011
Hjemmekonkurrerende industri	47715	50475	12296	11828	10974	12618	12383	13167	11521	13403
Elektrisitetsforsyning	28523	26921	8032	6171	5920	8400	8070	5905	5551	7396
Bygge- og anleggsvirkosomhet	23943	24944	5211	5903	5854	6975	5348	5974	6199	7422
Varehandel	69003	73463	15346	16852	17360	19445	16672	18019	18276	20496
Utenriks sjøfart og oljeboring	20861	20345	5336	5046	5190	5288	5274	4922	5172	4977
Utenriks sjøfart	19113	18553	4909	4609	4797	4798	4686	4564	4786	4517
Oljeboring	1748	1792	427	437	393	491	588	358	386	460
Samferdsel	41082	44834	9822	10334	10789	10136	10586	11254	11151	11842
Boligtjenester	34080	34245	8513	8516	8521	8530	8540	8551	8566	8587
Annen næringsvirksomhet	106651	109915	26741	26149	25943	27818	27728	27100	26840	28247
Hotell- og restaurantdrift	9005	9695	1920	2213	2860	2012	2144	2364	3053	2134
Finansiell tjenesteyting	27432	27849	6716	6766	6945	7005	6847	6846	7124	7033
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirkosomhet	33690	34833	9021	8177	7561	8931	9368	8575	7901	8989
Tjenesteyting ellers	36524	37537	9084	8993	8578	9869	9369	9315	8762	10091
Offentlig forvaltning	119119	121667	29333	30157	29337	30292	30220	30791	29857	30799
Statlig forvaltning	34599	34958	8175	9011	8406	9007	8516	9097	8384	8960
Forsvar	8416	8305	1999	2166	2049	2203	1967	2158	2083	2097
Sivilt	26184	26653	6176	6845	6358	6804	6549	6940	6301	6863
Kommunal forvaltning	84519	86710	21158	21146	20930	21285	21704	21694	21473	21839
Korreksjonsposter	45966	50289	10000	10824	11755	13387	11418	12148	12333	14391
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	61304	64649	13870	14613	15398	17423	15011	15523	16006	18109
Avgiftskorreksjoner.	8122	9457	1882	2013	2237	1989	2272	2495	2358	2331
Frie banktjenester	-23460	-23816	-5753	-5802	-5880	-6025	-5865	-5870	-6031	-6049
MEMO:										
Fastlands-Norge	587384	610436	141926	141621	148671	155167	147882	149053	152659	160842
Skjermede næringer	510773	528692	122038	122547	131155	135033	127502	127983	133925	139281
Utekonkurrerende næringer	19875	21248	4923	4989	4860	5104	5218	5293	5241	5495
Hjemmekonkurrerende næringer	56736	60496	14965	14086	12656	15030	15161	15777	13493	16065

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 5 Produksjon og inntekt. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttonasjonalprodukt	734488	774244	177299	178735	185259	193195	184561	190938	193019	205726
-Renter, aksjeutbytte m.v. til utlandet, netto	24351	12081	7405	8300	1864	6782	2286	5468	1254	3073
Bruttonasjonalinntekt	710137	762163	169894	170435	183395	186413	182275	185470	191765	202653
-Kapitalslit	109026	111636	26449	27098	27608	27871	27536	27698	27987	28415
Nasjonalinntekt	601111	650527	143445	143337	155787	158542	154739	157772	163777	174238
-Stønader til utlandet, netto . .	9921	11260	1660	1851	1915	4495	2262	2322	2497	4179
Disponibel inntekt for Norge .	591190	639267	141785	141486	153872	154047	152477	155450	161280	170059
-Konsum i alt	542242	572189	126249	131410	136375	148209	135721	139688	142712	154068
Sparing	48948	67077	15537	10077	17497	5837	16756	15762	18569	15991
Disponibel realinntekt for Norge 3)	566626	606248	136821	134948	147851	147005	145919	147160	152758	160412

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

3)Disponibel realinntekt er deflatert med prisindeks (1991=100) for innenlandsk anvendelse ekskl. kapitalslit.

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr. A10 (1.12) Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill. kr ¹⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Driftsregnskap										
Eksport	316835	335682	75611	81318	79259	80647	80102	82396	84446	88739
Varer	227875	246294	54622	59608	54200	59445	58544	60203	59846	67702
Tjenester	88960	89388	20989	21710	25059	21201	21558	22193	24600	21036
Import	267488	286582	61407	64198	71453	70430	67185	69631	76773	72993
Varer	176760	194275	41194	41691	45245	48631	46370	46762	50015	51128
Tjenester	90728	92308	20213	22507	26208	21800	20815	22870	26758	21865
Eksportoverskudd	49347	49100	14204	17120	7806	10217	12917	12765	7673	15746
Renter, aksjeutbytte mv. og stønader										
Fra utlandet	21891	24397	5544	5427	5793	5127	8396	5477	4978	5547
Renter	15977	19013	3935	4280	4279	3484	6102	4354	4053	4504
Aksjeutbytte mv.	2370	2976	803	373	540	655	1617	560	433	365
Stønader	3544	2408	806	775	974	989	676	562	492	679
Til utlandet	56165	47737	14608	15579	9572	16405	12944	13266	8728	12799
Renter	25002	24839	6744	6233	5548	6477	6890	6204	4782	6963
Aksjeutbytte mv.	17698	9229	5399	6720	1135	4444	3115	4178	958	979
Stønader	13465	13669	2466	2626	2889	5484	2938	2884	2989	4858
Renter, aksjeutbytte mv. og stønader, netto	-34274	-23340	-9065	-10152	-3779	-11278	-4548	-7790	-3751	-7252
Overskudd på driftsregnskapet	15073	25760	5140	6968	4027	-1062	8369	4975	3922	8494
Endringer i fordringer og gjeld ikke forårsaket av transaksjoner mv., netto										
Tildelte spesielle trekkrettigheter i IMF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Omvurderinger av fordringer og gjeld pga. valutakursendringer, netto	-13300	7357	-8330	1081	-3237	-2813	-19	4091	4239	-954
Norges Banks internasjonale reserver.	7444	-4486	-229	3460	732	3481	-809	-2265	-678	-734
Andre sektors bankinnskudd og kortsiktig gjeld	-2851	2541	-250	-226	-985	-1389	359	1343	967	-128
Langsiktig lånegjeld	-27138	14237	-11291	-2362	-4523	-8962	1226	7406	5778	-172
Lån til utlandet	9245	-4935	3439	209	1538	4058	-795	-2392	-1827	79
Fordringer og gjeld ellers	3946	-4887	1091	145	1798	912	-2125	-1528	-984	-249
Nedgang i Norges nettogjeld	5719	28230	-2100	8193	2587	-2962	6225	7539	7177	7290
Kapitalregnskap										
Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	7615	-19682	-1108	15971	-10086	2838	-6005	-5453	-4443	-3782
Kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner, netto	-13538	-421	6116	-17924	-6415	4685	-1793	2052	1785	-2466
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske avvik, netto	-9150	-5657	-10148	-5015	12474	-6461	-571	-1575	-1264	-2246
Kapitaltransaksjoner i alt, netto	-15073	-25760	-5140	-6968	-4027	1062	-8369	-4975	-3922	-8494
Endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv., netto										
Oppgang i Norges nettogjeld	9354	-2470	7240	-1225	1440	1900	2144	-2563	-3255	1204
Oppgang i Norges nettogjeld										
Oppgang i Norges nettogjeld	-5719	-28230	2100	-8193	-2587	2962	-6225	-7539	-7177	-7290

1) Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 7 BNP etter anvendelse. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttonasjonalprodukt	5,1	6,1	7,0	3,1	4,5	0,3	-1,9	-0,2	1,1	1,9
Innenlandsk bruk av varer og tjenester.	4,7	4,0	9,4	3,2	2,7	1,1	1,2	0,8	1,2	1,1
Konsum	3,9	5,9	4,9	2,8	2,3	1,6	1,5	1,3	1,8	1,7
Privat konsum	4,4	6,4	4,8	3,5	3,1	1,4	1,0	1,0	1,8	1,6
Spesifisert										
innenlandsk konsum	4,5	7,2	5,0	3,2	3,0	1,3	1,0	0,9	1,6	1,6
Konsum i utlandet, netto . .	1,0	-17,6	-0,7	12,9	5,6	4,0	1,8	3,9	8,3	2,5
Offentlig konsum	2,7	4,8	5,2	0,9	0,3	2,0	2,6	2,0	1,9	1,8
Statlig konsum	3,0	7,9	9,4	-1,3	-2,3	1,9	2,5	1,7	1,7	1,8
Sivilt	2,6	5,9	6,2	-4,4	2,7	1,9	2,1	1,8	1,8	2,1
Forsvar	3,8	13,7	16,3	5,2	-9,6	1,7	3,4	1,5	1,4	1,5
Kommunalt konsum	2,5	2,9	2,5	2,3	2,3	2,1	2,6	2,2	2,0	1,7
Bruttoinvestering	7,9	-2,5	29,3	4,7	4,5	-0,8	-0,1	-1,5	-0,9	-1,2
Bruttoinvestering i										
fast kapital	-12,4	10,4	-14,8	-28,5	-0,7	0,4	1,3	0,4	0,1	0,4
Næringsvirksomhet	-13,7	14,7	-16,2	-31,0	-0,4	0,1	0,8	0,2	-0,2	-0,2
Oljevirkosomhet	-39,8	42,5	-48,0	-55,5	-8,6	1,6	2,6	1,6	1,8	1,9
Annen næringsvirksomhet .	10,2	5,8	16,7	16,9	2,9	-1,2	0,4	-1,2	-2,8	-1,0
Offentlig forvaltning	-4,8	-7,5	-5,9	-5,7	-1,8	2,9	3,0	2,1	3,5	2,8
Statlig	-15,2	-12,4	-20,6	-22,6	-8,3	2,9	3,0	2,2	3,6	2,9
Kommunal	3,8	-4,1	7,1	7,6	4,2	2,9	3,0	2,1	3,5	2,8
Lagerendring	-179,7	-30,8	-154,3	-112,3	-57,3	-23,2	-6,2	2,8	-65,3	41,7
Oljeplattformer										
under arbeid.	-249,0	-2,3	-346,7	-109,0	-1,0	-1,2	1,4	1,4	-2,2	1,7
Annen lagerendring og statistiske avvik	-64,3	-54,9	-100,9	-81,7	-25,0	96,7	-21,3	-232,2	-537,2	11,5
Eksport	7,6	11,9	3,7	7,9	7,3	-1,5	-5,3	-2,3	-1,2	2,5
Råolje og naturgass	11,2	18,4	10,6	8,6	7,9	-7,3	-15,5	-7,8	-5,5	-0,1
Eksport ellers	5,7	8,4	0,3	7,5	7,0	1,5	0,5	0,8	0,7	3,9
-Import	7,2	8,1	8,5	9,1	3,4	-0,1	1,2	-0,0	-1,5	0,2

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 8 BNP etter næring. Faste 1991 priser. Prosent endring fra året før.¹⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Totalt	2,4	5,1	0,7	0,7	4,3	4,0	6,1	7,0	3,1	4,5
Næringsvirksomhet	2,2	5,4	0,0	0,5	4,2	3,9	6,2	7,7	3,2	4,8
Primærnæringer	7,9	1,2	-1,3	-4,6	19,4	2,1	-1,8	26,9	-5,7	6,8
Jordbruk	11,7	-6,0	6,2	-92,2	21,1	-8,9	-10,4	..	-10,2	2,7
Skogbruk	-10,4	-0,2	-16,1	-7,8	-3,0	-5,7	-15,9	10,9	9,4	9,4
Fiske og fangst, fiskeoppdrett.	13,4	17,9	7,2	3,6	15,6	27,7	24,1	18,8	19,0	10,9
Oljevirksomhet	6,0	12,5	-0,2	4,9	6,2	12,6	17,2	17,5	5,7	10,2
Råolje og naturgass	6,0	12,5	-0,1	5,1	6,5	12,1	17,0	17,4	5,5	10,7
Rørtransport	5,9	12,1	-0,8	3,4	3,6	16,8	18,3	19,3	7,7	4,9
Industri og bergverksdrift . .	1,6	5,0	0,1	0,6	2,8	3,1	1,9	8,1	5,5	4,6
Bergverksdrift.	-0,5	5,0	0,9	-0,8	-0,8	-1,6	-6,0	5,1	7,9	13,0
Industri	1,7	5,0	0,0	0,6	2,9	3,2	2,0	8,2	5,5	4,4
Skjermet industri	-0,2	2,5	-1,9	-3,0	1,3	2,8	1,0	4,5	4,8	-0,1
Utekonkurrerende industri .	4,1	7,1	0,6	3,0	6,6	6,3	7,2	6,2	7,8	7,2
Hjemmekonkurrerende industri	2,0	5,8	1,0	2,2	2,5	2,3	0,7	11,3	5,0	6,2
Elektrisitetsforsyning	2,0	-5,6	3,1	-3,8	-0,4	7,5	0,5	-4,3	-6,2	-12,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	-3,1	4,2	-2,7	-3,9	0,3	-5,4	2,6	1,2	5,9	6,4
Varehandel	2,3	6,5	-0,1	0,4	4,9	3,7	8,6	6,9	5,3	5,4
Utenriks sjøfart og oljeboring	-6,9	-2,5	-5,8	-9,8	-8,4	-3,7	-1,2	-2,5	-0,3	-5,9
Utenriks sjøfart	-5,1	-2,9	-4,1	-8,0	-5,2	-3,3	-4,5	-1,0	-0,2	-5,8
Oljeboring	-22,9	2,5	-22,3	-25,3	-35,0	-7,1	37,6	-18,0	-1,8	-6,3
Samferdsel	1,6	9,1	2,8	-2,3	8,0	-1,6	7,8	8,9	3,4	16,8
Boligtjenester	0,3	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,7
Annen næringsvirksomhet . .	1,6	3,1	0,3	2,0	2,2	1,9	3,7	3,6	3,5	1,5
Hotell- og restaurantdrift . .	3,4	7,7	2,1	1,7	5,3	4,0	11,7	6,8	6,8	6,1
Finansiell tjenesteyting . . .	0,4	1,5	-1,6	1,9	1,3	0,0	1,9	1,2	2,6	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	2,2	3,4	2,4	3,7	0,7	1,9	3,8	4,9	4,5	0,6
Tjenesteyting ellers	1,5	2,8	-0,7	0,6	3,4	2,9	3,1	3,6	2,1	2,2
Offentlig forvaltning	2,8	2,1	2,7	1,9	2,6	3,8	3,0	2,1	1,8	1,7
Statlig forvaltning	1,3	1,0	1,2	-1,2	0,8	4,7	4,2	1,0	-0,3	-0,5
Forsvar	-0,2	-1,3	4,2	-2,1	-1,4	-1,0	-1,6	-0,4	1,7	-4,8
Sivilt	1,8	1,8	0,2	-0,9	1,5	6,7	6,0	1,4	-0,9	0,9
Kommunal forvaltning	3,3	2,6	3,3	3,3	3,3	3,4	2,6	2,6	2,6	2,6
Korreksjonsposter	4,3	9,4	3,6	-0,8	9,6	4,8	14,2	12,2	4,9	7,5
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	2,0	5,5	0,1	0,1	5,0	2,4	8,2	6,2	4,0	3,9
Avgiftskorrekasjoner.	12,0	16,4	15,9	1,6	20,5	11,2	20,7	23,9	5,4	17,2
Frie banktjenester	0,7	1,5	-1,1	2,4	1,5	0,0	1,9	1,2	2,6	0,4
MEMO:										
Fastlands-Norge	2,1	3,9	1,1	0,3	4,4	2,6	4,2	5,2	2,7	3,7
Skjermede næringer	2,0	3,5	1,3	0,0	4,4	2,3	4,5	4,4	2,1	3,1
Utekonkurrerende næringer .	3,7	6,9	0,7	2,6	5,9	5,6	6,0	6,1	7,8	7,7
Hjemmekonkurrerende næringer	2,2	6,6	-0,3	1,6	3,7	4,0	1,3	12,0	6,6	6,9

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 9 Privat konsum. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Privat konsum	4,4	6,4	4,8	3,5	3,1	1,4	1,0	1,0	1,8	1,6
Spesifisert innenlandsk konsum	4,5	7,2	5,0	3,2	3,0	1,3	1,0	0,9	1,6	1,6
Matvarer	5,2	9,8	2,6	6,1	3,1	0,8	-0,2	0,5	1,3	1,4
Drikkevarer og tobakk	-0,9	4,6	-1,4	-3,2	-2,5	3,1	1,3	1,9	4,9	4,0
Klær og skotøy	2,8	3,2	4,7	-1,3	4,4	1,4	2,9	1,5	1,4	0,4
Bolig, lys og brensel	0,5	5,4	1,1	-1,6	-3,1	1,0	0,7	0,5	1,2	1,6
Møbler og husholdningsartikler	5,3	7,9	6,3	2,2	5,2	1,4	1,2	1,3	1,5	1,6
Helsepleie	3,4	4,3	3,5	3,6	2,2	2,1	1,6	1,5	2,1	3,0
Transport, post- og teletjenester	13,2	12,7	17,6	8,5	14,0	0,9	0,8	-0,0	1,7	1,3
Fritidssysler og utdanning	4,7	4,0	7,1	5,2	2,9	1,6	2,3	1,6	1,4	1,1
Andre varer og tjenester	4,3	6,7	3,5	4,2	3,0	1,5	1,5	1,4	1,4	1,6
Korreksjonsposter	1,0	-17,6	-0,7	12,9	5,6	4,0	1,8	3,9	8,3	2,5
Nordmenns konsum i utlandet	6,8	5,6	6,8	10,7	2,4	2,5	1,7	2,2	3,6	1,9
Utlendingers konsum i Norge	11,9	31,5	13,1	9,4	-1,8	1,1	1,4	0,7	1,2	1,1

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 10 Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-12,4	10,4	-14,8	-28,5	-0,7	0,4	1,3	0,4	0,1	0,4
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg	7,1	2,0	2,8	11,2	10,6	4,0	3,7	3,0	5,1	4,1
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gass-rørledning	20,7	31,5	40,8	20,2	-3,8	2,1	2,8	2,4	1,7	2,0
Skip og båter	60,9	84,7	-291,6	-19,7	-111,0	-41,2	-28,8	..	-33,6	-200,8
Fly, biler mv. og rullende materiell	12,7	-11,5	56,0	21,4	-1,5	5,9	10,0	12,6	2,0	-0,4
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	-76,3	-90,4	-97,7	-70,0	-31,3	3,9	515,0	27,2	1,2	0,7
Maskiner, redskap og inventar ellers	3,3	6,7	-2,3	2,4	6,7	-0,5	0,8	-1,1	-0,8	-0,6
Næringsvirksomhet	-13,7	14,7	-16,2	-31,0	-0,4	0,1	0,8	0,2	-0,2	-0,2
Primærnæringer	3,8	-4,9	3,4	-5,4	26,3	-1,8	1,8	-2,0	-0,7	-6,2
Jordbruk	3,8	5,0	3,8	-0,8	9,0	1,8	2,6	1,3	2,4	1,1
Skogbruk	-6,3	12,5	-20,7	-9,1	8,6	2,1	2,0	2,3	2,6	1,2
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	7,6	-26,5	15,6	-21,4	321,3	-15,4	1,9	-18,1	-12,3	-57,9
Oljevirkosmhet	-39,8	42,5	-48,0	-55,5	-8,6	1,6	2,6	1,6	1,8	1,9
Utvinning av råolje og naturgass	-47,9	50,0	-63,9	-60,1	-6,8	1,5	2,6	1,1	1,8	1,8
Rørtransport	31,1	20,7	89,4	28,2	-15,0	2,1	2,8	2,4	1,7	2,0
Industri og bergverksdrift	2,8	-1,5	-1,5	4,5	7,4	1,3	2,4	0,9	1,1	1,2
Bergverksdrift	4,6	-13,3	-8,7	-6,6	43,1	1,8	3,0	1,7	1,5	1,4
Skjermet industri	-3,3	-4,4	-14,2	6,1	-0,5	1,6	2,5	1,3	1,2	1,4
Utekonkurrerende industri	9,6	-12,2	-0,3	8,5	33,6	0,7	1,7	-0,0	0,4	0,5
Hjemmekonkurrerende industri	5,3	7,8	12,4	2,2	1,3	1,4	2,6	1,0	1,4	1,2
Elektrisitetsforsyning	-15,4	-32,9	-14,1	-24,6	4,7	1,7	2,3	0,8	2,1	1,6
Bygge- og anleggsvirkosmhet	2,0	5,3	5,4	-11,3	10,2	2,1	4,2	2,8	1,1	0,9
Varehandel	14,2	10,2	21,1	12,8	13,2	4,1	8,6	7,3	0,9	1,0
Utenriks sjøfart og oljeboring	14,6	25,1	..	267,7	-116,5	-37,2	-22,6	-117,2	-77,3	-132,6
Utenriks sjøfart	60,3	85,3	-250,1	-17,8	-120,7	-43,4	-32,5	550,4	-35,3	-124,1
Oljeboring	-360,1	..	-122,5	-106,2	-88,4	-57,9	-1,3	-32,2	16,6	-22,6
Samferdsel	1,4	-3,3	-4,3	24,6	-7,4	3,3	3,6	7,4	2,4	0,1
Boligtjenester	33,8	23,7	34,8	39,4	36,3	4,1	3,7	3,0	5,2	4,2
Annen næringsvirksomhet	17,3	8,7	12,2	23,2	23,9	3,0	3,3	2,5	3,3	2,7
Hotell- og restaurantdrift	26,2	25,3	37,2	20,0	24,0	3,4	7,0	6,4	0,6	0,6
Finansiell tjenesteyting	9,1	2,4	5,1	14,0	14,8	1,1	1,3	1,0	1,1	0,8
Tjenesteyting ellers	20,3	10,8	14,4	27,3	27,0	3,7	4,0	3,0	4,3	3,3
Offentlig forvaltning	-4,8	-7,5	-5,9	-5,7	-1,8	2,9	3,0	2,1	3,5	2,8
Statlig forvaltning	-15,2	-12,4	-20,6	-22,6	-8,3	2,9	3,0	2,2	3,6	2,9
Kommunal forvaltning	3,8	-4,1	7,1	7,6	4,2	2,9	3,0	2,1	3,5	2,8
MEMO:										
Fastlands-Norge	6,2	1,1	4,2	8,4	9,4	2,6	3,5	2,9	2,7	1,8
Skjermede næringer	6,2	1,6	4,0	9,6	8,4	3,0	3,7	3,4	3,1	2,2
Utekonkurrerende næringer	9,0	-12,3	-1,4	6,4	34,6	0,8	1,8	0,2	0,5	0,6
Hjemmekonkurrerende næringer	5,0	0,1	10,1	-2,0	11,5	-1,1	2,0	-2,1	-0,7	-3,0

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 11 Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Eksport i alt	7,6	11,9	3,7	7,9	7,3	-1,5	-5,3	-2,3	-1,2	2,5
Varer	10,5	15,7	4,6	11,7	10,7	-2,2	-7,3	-3,5	-1,1	2,9
Råolje og naturgass fra										
Nordsjøen	11,2	18,4	10,6	8,6	7,9	-7,3	-15,5	-7,8	-5,5	-0,1
Skip, nybygde	23,4	2,8	-83,3	950,7	659,3	1,9	1,0	0,7	1,4	1,7
Skip, eldre	-40,7	-63,4	-42,2	-31,7	-23,8	1,4	3,7	0,0	-0,9	2,1
Oljeplattformer og										
moduler, nybygde	-98,6	885,6	-90,4	-99,9	-98,7	-0,2	1,5	1,5	1,0	1,9
Oljeplattformer, eldre	-17,7	-100,0	..	-6,3
Direkte eksport ved										
oljevirkosomhet	30,5	9,4	24,8	8,4	125,5	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3
Andre varer	14,3	16,7	7,0	20,3	13,9	1,6	-0,6	0,3	1,7	4,7
Produkter fra jordbruk, skog-										
bruk og fiske	10,9	19,7	6,9	11,6	7,8	3,7	-0,3	3,7	0,7	9,0
Bergverksprodukter	0,9	11,8	-5,2	0,5	-0,7	2,0	-5,5	2,2	2,3	7,9
Industriprodukter	15,2	16,9	7,7	21,8	15,1	1,4	-0,5	-0,0	1,4	4,5
Nærings- og nytelsesmidler .	19,1	17,7	12,2	28,5	18,8	0,2	-1,2	2,4	1,3	-1,1
Grafiske produkter	4,8	2,5	13,0	-8,2	14,3	3,5	4,4	4,1	2,4	3,3
Treforedlingsprodukter.	14,5	14,3	12,2	25,6	7,3	3,2	-3,1	1,5	3,6	10,3
Kjemiske råvarer	6,5	-14,2	16,4	17,5	10,9	4,5	4,8	2,1	-2,4	13,3
Raffinerte oljeprodukter	19,9	30,8	-8,4	35,9	33,7	-8,9	-8,2	-12,6	-5,7	-8,1
Metaller	10,3	17,0	9,2	14,1	1,8	10,5	3,0	8,7	10,1	20,3
Tekstil- og bekledningsvarer	36,0	6,9	11,7	62,5	61,0	-4,3	1,3	2,0	-6,7	-9,9
Trevarer, møbler og										
innredninger	7,5	7,7	12,3	3,6	6,5	8,3	3,1	6,1	10,4	12,9
Kjemiske og mineralske										
produkter.	18,3	5,5	17,2	29,6	21,5	-3,9	-1,1	-4,0	-7,2	-3,0
Andre verkstedprodukter. . . .	18,2	38,6	1,9	16,8	18,2	-1,5	-2,7	-4,0	1,4	-0,7
Elektrisk kraft	-43,4	-24,7	-52,1	-36,7	-54,5	31,0	10,7	37,1	68,6	10,2
Tjenester	-0,9	0,9	1,0	-1,7	-3,7	1,4	1,8	1,2	-0,1	3,1
Brutto frakter ved skipsfart . . .	-4,6	-8,9	-3,2	-0,9	-5,3	0,9	0,5	0,5	-2,1	4,8
Brutto inntekter ved oljeboring	1,7	76,6	-26,8	-2,6	-12,5	0,2	6,5	5,2	-4,8	-5,7
Direkte eksport ved annen										
oljevirkosomhet	7,6	14,8	16,0	2,3	-1,1	5,5	5,8	5,5	5,1	5,7
Eksport av rørtjenester	9,7	26,3	32,8	24,6	-23,5	4,2	4,4	-2,3	10,6	3,5
Utlendingers konsum i Norge . .	11,9	31,5	13,1	9,4	-1,8	1,1	1,4	0,7	1,2	1,1
Andre tjenester	-2,3	2,3	2,3	-14,1	1,3	2,1	2,9	2,5	2,2	0,9

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 12 Import av varer og tjenester. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1994	94.1	94.2	94.3	94.4	1994	94.1	94.2	94.3	94.4
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Import i alt	7,2	8,1	8,5	9,1	3,4	-0,1	1,2	-0,0	-1,5	0,2
Varer	11,4	12,7	13,7	14,0	5,6	-1,3	-0,2	-1,4	-3,0	-0,5
Skip, nybygde og eldre	-18,3	-8,8	152,7	-35,8	-71,2	-19,0	-6,1	-23,1	-35,6	-16,3
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre.	71,1	902,1	-93,8	537,5	-54,8	-26,8	10,3	-18,7	-29,4	-36,0
Direkte import ved oljevirkomheten.	-65,5	11,5	-91,5	-58,9	-31,8	5,3	5,8	5,5	5,1	5,7
Andre varer	14,9	14,0	18,6	15,7	11,6	0,4	0,6	0,1	0,0	0,9
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	34,0	20,5	15,4	66,4	40,6	6,8	4,2	9,0	6,9	6,8
Råolje	-26,3	-21,4	-33,6	-24,5	-27,0	-8,0	-7,0	-2,3	-12,6	-8,5
Bergverksprodukter	4,2	21,5	11,2	-5,4	-7,9	6,3	12,8	-1,3	5,4	10,6
Industriprodukter	14,4	13,5	18,9	14,8	10,9	-0,0	-0,1	-0,4	-0,2	0,7
Nærings- og nytelsesmidler	3,0	-0,9	10,3	1,3	1,3	6,0	6,6	6,9	7,2	3,8
Grafiske produkter	4,3	9,8	13,8	1,2	-3,4	-3,4	-1,5	-7,5	-7,2	1,5
Treforedlingsprodukter.	12,4	18,2	15,6	12,6	4,7	1,2	-3,4	-1,4	1,7	7,5
Kjemiske råvarer	7,9	17,8	6,5	5,3	3,1	5,3	-0,7	3,1	6,7	12,4
Raffinerte oljeprodukter	14,8	23,1	27,5	13,0	-0,4	-1,1	0,8	-0,0	1,0	-5,6
Metaller	20,7	32,0	6,8	26,0	19,9	0,7	-4,6	-3,7	3,1	7,4
Tekstil- og bekledningsvarer	10,5	5,5	8,6	12,9	15,0	-2,2	-3,2	1,8	-3,4	-3,0
Trevarer, møbler og innredninger	18,9	10,3	33,6	21,6	12,6	3,9	2,7	0,8	4,3	7,1
Kjemiske og mineralske produkter.	7,8	5,3	11,8	9,8	4,8	0,2	1,5	0,7	-1,6	0,4
Andre verkstedprodukter.	17,2	12,4	25,4	15,1	16,3	-2,3	-0,4	-3,3	-2,4	-2,8
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	41,3	51,4	76,9	53,0	4,8	3,2	6,8	2,7	1,3	3,1
Elektrisk kraft	790,3	775,1	391,7	44,3	104,7	113,2	40,6	-14,7
Tjenester	-1,3	-1,8	-1,9	-0,0	-1,8	3,1	4,8	3,6	2,1	2,1
Brutto utgifter ved skipsfart	-3,9	-10,6	-3,3	-0,0	-1,4	4,1	9,8	5,8	-0,5	1,5
Brutto utgifter ved oljeboring	-30,8	-22,7	-35,2	-43,0	-16,7	5,5	5,8	5,5	5,1	5,7
Direkte import ved annen oljevirkomhet	15,9	55,5	17,0	3,0	16,9	4,4	5,1	5,0	4,1	4,1
Nordmenns konsum i utlandet	6,8	5,9	7,1	10,4	2,4	2,5	1,7	2,2	3,6	1,9
Andre tjenester	-8,8	-5,2	-10,7	-11,2	-8,3	2,6	3,1	2,6	2,3	2,5

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 13 Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Totalt	1379852	1442061	332598	336521	340866	369866	349626	358131	351291	383013
Næringsvirksomhet	1130337	1182901	273993	276176	279006	301162	287328	294401	288516	312656
Primærnæringer	45698	46996	9272	10172	16518	9736	9569	11061	16212	10154
Jordbruk	28271	27173	4519	5908	12875	4969	4298	6082	11911	4883
Skogbruk	3966	3958	1563	1088	359	957	1314	1206	392	1046
Fiske og fangst, fiskeoppdrett.	13461	15865	3190	3176	3285	3811	3958	3773	3909	4225
Oljevirkosomhet	157024	176646	37156	37541	38397	43930	43526	44116	40575	48429
Råolje og naturgass	143793	161808	34023	34420	35247	40103	39819	40393	37184	44413
Rørtransport	13231	14838	3133	3121	3150	3827	3707	3723	3391	4017
Industri og bergverksdrift . .	344493	360984	86239	86417	81376	90461	88190	93254	85561	93979
Bergverksdrift.	4266	4478	1073	1090	1037	1067	1008	1145	1119	1205
Industri	340227	356506	85166	85327	80339	89394	87181	92109	84443	92774
Skjermet industri	104339	107755	25093	26674	24789	27783	25365	28167	26134	28089
Utekonkurrerende industri .	80887	86425	19912	20357	19923	20696	21353	21536	21304	22232
Hjemmekonkurrerende industri	155001	162327	40162	38296	35627	40916	40464	42405	37005	42453
Elektrisitetsforsyning	58741	55442	16542	12708	12191	17300	16620	12160	11432	15231
Bygge- og anleggsvirkosomhet	72957	76008	15880	17986	17838	21253	16297	18204	18889	22617
Varehandel	110367	117501	24546	26954	27766	31101	26666	28821	29232	32782
Utenriks sjøfart og oljeboring	50903	49076	12893	12736	12499	12777	12218	12261	12407	12189
Utenriks sjøfart	47589	45678	12083	11907	11753	11846	11104	11582	11675	11317
Oljeboring	3314	3398	810	829	746	930	1114	679	732	872
Samferdsel	78840	83328	18617	19655	20388	20180	19713	20921	20619	22074
Boligtjenester	44410	44625	11093	11098	11104	11115	11129	11143	11163	11191
Annen næringsvirksomhet . .	166903	172294	41756	40909	40929	43309	43399	42459	42426	44011
Hotell- og restaurantdrift . .	18987	20442	4049	4666	6030	4242	4522	4984	6437	4500
Finansiell tjenesteyting . . .	41313	41942	10114	10190	10460	10550	10311	10310	10729	10592
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirkosomhet	56524	58441	15135	13719	12685	14984	15718	14387	13255	15081
Tjenesteyting ellers	50079	51470	12458	12334	11754	13532	12849	12778	12004	13838
Offentlig forvaltning	180089	185055	42852	43719	44226	49292	45016	45711	44411	49916
Statlig forvaltning	68063	70044	14862	15960	16542	20699	16232	17200	16019	20593
Forsvar	21853	22657	3896	4952	5177	7828	4255	5604	5405	7392
Sivilt	46209	47387	10967	11007	11364	12871	11977	11595	10614	13201
Kommunal forvaltning	112026	115010	27990	27759	27684	28593	28783	28512	28392	29323
Korrekstjosposter	69426	74105	15753	16626	17634	19412	17283	18018	18364	20440
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	61304	64649	13870	14613	15398	17423	15011	15523	16006	18109
Avgiftskorrekstjoner.	8122	9457	1882	2013	2237	1989	2272	2495	2358	2331
Frie banktjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MEMO:										
Fastlands-Norge	1171924	1216339	282550	286244	289971	313159	293882	301754	298309	322394
Skjermede næringer	914342	943286	216650	222238	229741	245714	225786	231687	234580	251233
Utekonkurrerende næringer . .	85154	90902	20985	21447	20960	21762	22361	22682	22422	23437
Hjemmekonkurrerende næringer	172428	182151	44915	42560	39270	45683	45735	47385	41306	47724

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 14 Vareinnsats etter næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Totalt	652849	677690	157235	161468	157978	176168	163546	170791	162777	180576
Næringsvirksomhet	568418	590487	137962	142105	137209	151142	142886	150000	142192	155409
Primærnæringer	24250	25295	4765	7908	6354	5224	5145	8189	6626	5336
Jordbruk	15844	15493	2681	5902	4392	2869	2652	5818	4296	2727
Skogbruk	582	581	230	160	53	141	193	177	58	154
Fiske og fangst, fiskeoppdrett.	7824	9221	1854	1846	1909	2215	2300	2193	2272	2456
Oljevirksomhet	38267	43056	9055	9155	9370	10687	10601	10750	9892	11812
Råolje og naturgass	36827	41441	8714	8815	9027	10271	10198	10345	9523	11375
Rørtransport	1440	1615	341	340	343	417	403	405	369	437
Industri og bergverksdrift . .	246922	258527	61819	61968	58347	64788	63315	66816	61262	67134
Bergverksdrift.	2553	2680	642	652	620	638	604	685	669	721
Industri	244369	255847	61177	61315	57727	64149	62712	66131	60592	66413
Skjermet industri	74358	77021	17891	19041	17595	19832	18092	20190	18596	20143
Utekonkurrerende industri .	62725	66974	15420	15806	15479	16020	16539	16703	16512	17221
Hjemmekonkurrerende industri	107285	111852	27866	26468	24653	28298	28081	29238	25484	29049
Elektrisitetsforsyning	30218	28521	8510	6537	6272	8900	8550	6255	5881	7835
Bygge- og anleggsvirksomhet	49014	51064	10668	12083	11984	14278	10949	12230	12690	15194
Varehandel	41364	44038	9199	10102	10406	11656	9994	10802	10956	12286
Utenriks sjøfart og oljeboring	30042	28731	7556	7690	7308	7488	6945	7340	7235	7212
Utenriks sjøfart	28476	27125	7174	7298	6956	7048	6418	7018	6889	6800
Oljeboring	1567	1606	383	392	352	440	527	321	346	412
Samferdsel	37758	38494	8795	9320	9599	10044	9127	9667	9468	10232
Boligtjenester	10330	10380	2580	2582	2583	2586	2589	2592	2597	2603
Annen næringsvirksomhet . .	60252	62380	15015	14760	14985	15492	15671	15359	15586	15764
Hotell- og restaurantdrift . .	9982	10747	2129	2453	3170	2230	2377	2620	3384	2366
Finansiell tjenesteyting . . .	13881	14093	3398	3424	3514	3545	3465	3464	3605	3559
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	22833	23608	6114	5542	5124	6053	6349	5812	5355	6092
Tjenesteyting ellers	13555	13932	3374	3341	3176	3663	3480	3463	3242	3747
Offentlig forvaltning	60971	63388	13520	13561	14889	19000	14795	14920	14554	19118
Statlig forvaltning	33464	35087	6687	6949	8136	11692	7716	8102	7636	11633
Forsvar	13438	14352	1897	2787	3129	5625	2288	3447	3322	5295
Sivilt	20026	20735	4790	4162	5007	6067	5428	4655	4313	6338
Kommunal forvaltning	27507	28301	6832	6613	6754	7308	7079	6818	6919	7485
Korreksjonsposter	23460	23816	5753	5802	5880	6025	5865	5870	6031	6049
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avgiftskorreksjoner.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Frie banktjenester	23460	23816	5753	5802	5880	6025	5865	5870	6031	6049
MEMO:										
Fastlands-Norge	584540	605903	140624	144623	141300	157992	146000	152701	145650	161552
Skjermede næringer	403570	414594	94612	99691	98586	110681	98283	103704	100655	111952
Utekonkurrerende næringer . .	65278	69654	16062	16458	16100	16658	17143	17388	17181	17942
Hjemmekonkurrerende næringer	115692	121655	29950	28474	26615	30653	30574	31608	27814	31659

1)4.kvartal 1994 er tidels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 15 Privat konsum. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Privat konsum	380464	402662	88011	91901	96362	104190	94616	97297	101590	109159
Spesifisert innenlandsk										
konsum	368812	390418	85389	89265	93465	100693	92417	94580	98047	105374
Matvarer	70264	74517	15818	17570	17693	19183	17342	18122	19014	20040
Drikkevarer og tobakk	27264	27841	5770	7064	6991	7439	6112	7092	7096	7540
Klær og skotøy	23473	24484	4734	5383	5768	7586	5031	5720	5775	7957
Bolig, lys og brensel	72918	74003	19477	16935	16564	19942	20675	17204	16494	19630
Møbler og husholdnings- artikler	24460	26119	5382	5309	6163	7607	5872	5722	6392	8133
Helsepleie	21170	22337	5038	5230	5296	5604	5337	5498	5602	5900
Transport, post- og teletjenester	49398	56411	11332	12393	13119	12553	12872	14570	14473	14495
Fritidssysler og utdanning	33383	35515	7556	8040	8361	9426	8041	8751	8920	9803
Andre varer og tjenester	46483	49192	10282	11340	13508	11353	11136	11900	14280	11876
Korreksjonsposter	11651	12244	2622	2635	2897	3497	2200	2717	3542	3785
Nordmenns konsum i utlandet	25614	28038	4996	5924	8516	6179	5364	6462	9765	6447
Utlendingers konsum i Norge	-13963	-15794	-2374	-3288	-5620	-2681	-3164	-3745	-6222	-2662

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 16 Privat konsum. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Privat konsum	364081	380120	84704	87747	92139	99490	90150	92000	95400	102570
Spesifisert innenlandsk										
konsum	352577	368501	82193	85127	89115	96143	88080	89400	91986	99036
Matvarer	70179	73856	15783	17531	17603	19262	17332	17993	18680	19852
Drikkevarer og tobakk	24263	24038	5127	6285	6238	6613	5361	6194	6037	6446
Klær og skotøy	22376	23011	4681	5055	5557	7083	4833	5294	5485	7398
Bolig, lys og brensel	69763	70110	18799	16123	15764	19077	19815	16301	15512	18482
Møbler og husholdnings- artikler	23814	25075	5277	5168	5999	7371	5691	5496	6132	7756
Helsepleie	19332	19986	4626	4780	4828	5098	4823	4949	5002	5212
Transport, post- og teletjenester	46928	53102	10813	11739	12453	11924	12187	13807	13513	13595
Fritidssysler og utdanning	31537	33028	7187	7615	7870	8865	7472	8157	8278	9121
Andre varer og tjenester	44384	46296	9900	10832	12802	10850	10565	11210	13346	11175
Korreksjonsposter	11503	11619	2512	2620	3025	3347	2070	2601	3414	3534
Nordmenns konsum i utlandet	24607	26282	4761	5706	8286	5854	5027	6092	9169	5995
Utlendingers konsum i Norge	-13104	-14664	-2249	-3086	-5261	-2507	-2957	-3491	-5754	-2461

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 17 Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttoinvesteringer i fast kapital.	161152	141797	25522	39159	58514	37957	28569	33492	41894	37842
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg.	50344	56087	10377	12261	12551	15156	10975	12978	14673	17462
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje-og gass-rørledning	19640	24222	3991	4913	5016	5720	5396	7084	6135	5607
Skip og båter	7118	6738	2556	-1	2080	2482	3362	1993	1109	274
Fly, biler mv. og rullende materiell	10334	12328	2404	1931	2772	3226	2341	3391	3432	3164
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	42661	10498	334	12094	28245	1988	198	353	8571	1377
Maskiner, redskap og inventar ellers	31056	31923	5859	7962	7850	9385	6298	7694	7974	9957
Næringsvirksomhet	138392	119504	20888	34152	52997	30354	24152	28679	36509	30164
Primærnæringer	5096	5194	965	1523	1524	1084	935	1542	1432	1285
Jordbruk	3674	3883	596	1129	1092	857	642	1187	1109	945
Skogbruk	364	348	41	128	102	92	48	104	95	101
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	1059	963	328	266	330	134	246	252	227	238
Oljevirkosmhet	65307	39936	4931	17098	34684	8594	7210	9027	15695	8004
Utvinning av råolje og naturgass	58614	30976	3656	15332	32882	6745	5627	5602	13345	6402
Rørtransport	6693	8960	1276	1767	1802	1849	1583	3425	2350	1602
Industri og bergverksdrift	13582	14145	2608	3252	3612	4110	2631	3233	3817	4464
Bergverksdrift.	350	372	61	84	113	91	55	78	107	133
Skjermet industri	5236	5145	1042	1345	1249	1600	1021	1168	1341	1615
Utekonkurrerende industri	2536	2798	504	587	700	745	450	585	763	1000
Hjemmekonkurrerende industri	5459	5829	1000	1236	1550	1674	1105	1402	1607	1716
Elektrisitetsforsyning	5742	4937	968	1548	1697	1529	665	1339	1307	1626
Bygge- og anleggsvirksomhet	1481	1542	310	348	419	403	340	378	376	448
Varehandel	6434	7651	1404	1477	1711	1842	1680	1919	1946	2106
Utenriks sjøfart og oljeboring	6974	5019	2258	808	1219	2689	2184	1674	1016	144
Utenriks sjøfart	6319	5735	2252	-187	1828	2427	2816	1826	972	121
Oljeboring	654	-716	6	995	-609	262	-632	-152	44	24
Samferdsel	11618	12164	2270	3008	2648	3691	2274	3095	3376	3419
Boligtjenester	11616	16182	2655	2598	2928	3435	3406	3606	4292	4879
Annen næringsvirksomhet	10544	12735	2518	2492	2556	2978	2828	2866	3252	3788
Hotell- og restaurantdrift	255	333	54	61	79	61	73	89	95	76
Finansiell tjenesteyting	2969	3273	737	740	748	744	765	785	862	862
Tjenesteyting ellers	7319	9128	1727	1692	1728	2173	1990	1993	2295	2850
Offentlig forvaltning	22760	22292	4634	5007	5516	7602	4417	4813	5385	7678
Statlig forvaltning	10328	9012	1913	2344	2437	3633	1727	1903	1954	3428
Kommunal forvaltning	12432	13281	2721	2663	3079	3969	2690	2911	3430	4250
MEMO:										
Fastlands-Norge	88872	96842	18333	21253	22611	26674	19175	22791	25182	29693
Skjermede næringer	79104	86531	16398	18953	19816	23937	17272	20371	22383	26505
Utekonkurrerende næringer	2886	3171	565	671	813	837	505	663	870	1133
Hjemmekonkurrerende næringer	6882	7140	1369	1630	1982	1900	1398	1758	1929	2055

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 18 Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Bruttoinvesteringer i fast kapital	152928	133962	24432	37256	55279	35960	26985	31729	39536	35712
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg	50519	54099	10557	12311	12532	15118	10773	12658	13942	16727
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gass-rørledning	18794	22693	3869	4715	4761	5449	5089	6641	5723	5240
Skip og båter	3371	5425	1537	-900	1272	1462	2839	1725	1022	-160
Fly, biler mv. og rullende materiell	9805	11050	2385	1833	2532	3055	2111	2858	3073	3009
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	40274	9541	326	11534	26549	1865	31	265	7962	1282
Maskiner, redskap og inventar ellers	30166	31154	5758	7764	7634	9011	6142	7582	7815	9615
Næringsvirksomhet	130290	112414	19760	32262	49811	28457	22662	27030	34382	28341
Primærnæringer	4852	5034	940	1463	1469	979	895	1513	1390	1237
Jordbruk	3623	3763	595	1117	1077	835	625	1159	1069	910
Skogbruk	360	337	41	128	101	90	46	101	92	98
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	869	935	304	219	291	54	224	253	229	229
Oljevirkosmhet	62322	37500	4798	16400	32920	8203	6837	8525	14637	7501
Utvinning av råolje og naturgass	55918	29107	3562	14705	31210	6441	5344	5313	12445	6004
Rørtransport	6404	8393	1236	1696	1710	1762	1493	3211	2192	1497
Industri og bergverksdrift . .	13332	13701	2595	3199	3535	4002	2558	3152	3694	4297
Bergverksdrift	343	359	61	83	111	89	53	75	104	127
Skjermet industri	5147	4980	1037	1325	1223	1562	991	1136	1298	1555
Utekonkurrerende industri .	2482	2720	500	576	684	722	439	574	742	964
Hjemmekonkurrerende industri	5360	5643	997	1216	1517	1629	1075	1367	1551	1651
Elektrisitetsforsyning	5659	4785	968	1527	1670	1494	650	1312	1260	1564
Bygge- og anleggsvirksomhet	1444	1473	308	340	406	390	325	358	360	430
Varehandel	6216	7098	1407	1415	1612	1781	1551	1713	1818	2016
Utenriks sjøfart og oljeboring	3129	3584	1276	-112	252	1714	1595	1346	925	-282
Utenriks sjøfart	2788	4470	1268	-1034	1065	1490	2350	1553	875	-308
Oljeboring	340	-886	7	922	-813	224	-755	-207	50	26
Samferdsel	11213	11364	2230	2948	2502	3533	2156	2822	3116	3271
Boligtjenester	11661	15603	2703	2609	2923	3426	3342	3515	4075	4671
Annen næringsvirksomhet . .	10463	12269	2534	2473	2522	2934	2754	2774	3106	3635
Hotell- og restaurantdrift . .	248	313	55	59	75	59	68	81	91	73
Finansiell tjenesteyting	2947	3215	736	735	741	735	754	772	844	844
Tjenesteyting ellers	7268	8742	1743	1680	1705	2140	1932	1921	2171	2718
Offentlig forvaltning	22638	21548	4673	4993	5468	7504	4323	4699	5155	7371
Statlig forvaltning	10271	8707	1927	2340	2417	3587	1689	1858	1871	3289
Kommunal forvaltning	12367	12841	2746	2654	3051	3917	2634	2841	3284	4081
MEMO:										
Fastlands-Norge	87477	92877	18358	20968	22107	26044	18553	21858	23974	28493
Skjermede næringer	78064	82884	16455	18747	19403	23460	16716	19488	21256	25424
Utekonkurrerende næringer .	2825	3079	561	658	795	811	492	649	846	1092
Hjemmekonkurrerende næringer	6588	6914	1343	1563	1910	1773	1345	1721	1872	1977

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 19 Eksport av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Eksport i alt	316824	335672	75608	81313	79257	80646	80100	82394	84441	88736
Varer	227864	246285	54618	59603	54198	59444	58542	60201	59841	67700
Råolje og naturgass fra										
Nordsjøen	104069	107312	25721	26894	24499	26956	25722	27414	25128	29048
Skip, nybygde	2372	2984	572	1571	121	108	595	264	1291	836
Skip, eldre	6696	4027	1631	2112	1081	1873	619	1221	732	1455
Oljeplattformer og										
moduler, nybygde	810	11	1	32	754	23	7	3	1	0
Oljeplattformer, eldre	1025	790	0	0	1025	0	632	158	0	0
Direkte eksport ved										
oljevirkosomhet	107	143	37	28	26	16	41	36	29	37
Andre varer	112785	131017	26657	28967	26692	30469	30927	31106	32661	36324
Produkter fra jordbruk, skog-										
bruk og fiske	5869	6748	1207	1468	1396	1797	1442	1627	1569	2111
Bergverksprodukter	2061	2120	435	549	572	506	459	531	588	542
Industriprodukter	103970	121493	24830	26762	24509	27870	28872	28823	30275	33523
Nærings- og nytelsesmidler .	13956	16661	3422	3276	3081	4178	3976	3765	4011	4909
Grafiske produkter	315	342	69	69	94	83	74	81	88	99
Treforedlingsprodukter. . . .	8210	9703	1978	2030	1948	2254	2192	2311	2534	2666
Kjemiske råvarer	9505	10578	2670	2330	2287	2218	2403	2769	2621	2786
Raffinerte oljeprodukter . . .	10025	10950	2149	3327	2163	2387	2581	2664	2775	2931
Metaller	22499	27415	5315	5652	5600	5931	6409	6706	7038	7261
Tekstil- og bekledningsvarer	1701	2214	413	411	394	484	447	468	597	702
Trevarer, møbler og										
innredninger	3369	3923	784	817	805	964	870	973	920	1159
Kjemiske og mineralske										
produkter.	11951	13588	2974	2927	2782	3268	3102	3294	3343	3849
Andre verkstedprodukter. . . .	22439	26119	5056	5924	5356	6103	6817	5792	6348	7162
Elektrisk kraft	886	657	185	189	215	296	155	124	230	149
Tjenester	88960	89388	20989	21710	25059	21201	21558	22193	24600	21036
Brutto frakter ved skipsfart . . .	45923	44206	11597	11417	11784	11126	10618	11107	11432	11049
Brutto inntekter ved oljeboring	1766	1799	302	479	483	502	568	369	448	414
Direkte eksport ved annen										
oljevirkosomhet	750	851	178	179	186	207	216	219	199	216
Eksport av rørtjenester	1747	1997	405	397	341	604	534	515	470	478
Utlendingers konsum i Norge . .	13963	15794	2374	3288	5620	2681	3164	3745	6222	2662
Andre tjenester	24811	24740	6133	5950	6646	6081	6457	6238	5828	6217

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 20 Eksport av varer og tjenester. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Eksport i alt	331864	357133	78202	84254	81956	87452	87476	87394	88410	93854
Varer	247033	273070	57978	63468	58594	66994	67064	66405	65443	74157
Råolje og naturgass fra										
Nordsjøen	113368	126076	26889	28261	26692	31525	31828	31259	28976	34013
Skip, nybygde	2301	2841	560	1521	117	103	575	254	1226	785
Skip, eldre	8678	5145	2154	2737	1387	2400	788	1582	948	1828
Oljeplattformer og										
moduler, nybygde	770	11	1	31	716	22	7	3	1	0
Oljeplattformer, eldre	1178	969	0	0	1178	0	755	214	0	0
Direkte eksport ved										
oljevirkosomhet	103	134	36	27	25	15	39	34	27	34
Andre varer	120636	137895	28339	30890	28479	32928	33073	33059	34266	37496
Produkter fra jordbruk, skog-										
bruk og fiske	6153	6822	1242	1419	1438	2053	1487	1516	1605	2214
Bergverksprodukter	2079	2098	414	564	570	532	463	534	573	528
Industriprodukter	111522	128475	26526	28694	26210	30091	31005	30907	31923	34640
Nærings- og nytelsesmidler .	14975	17834	3650	3585	3333	4407	4294	4023	4283	5234
Grafiske produkter	290	304	65	64	85	75	67	73	78	86
Treforedlingsprodukter.	9597	10987	2264	2405	2258	2670	2589	2697	2837	2864
Kjemiske råvarer	10460	11145	3021	2584	2428	2427	2593	3008	2852	2691
Raffinerte oljeprodukter	11274	13520	2381	3658	2429	2807	3115	3351	3302	3752
Metaller	25078	27649	5871	6309	6180	6718	6871	6889	7052	6838
Tekstil- og bekledningsvarer	1720	2339	412	434	403	471	441	485	655	759
Trevarer, møbler og										
innredninger	3575	3843	829	875	865	1007	893	982	896	1072
Kjemiske og mineralske										
produkter.	12041	14245	2995	2961	2782	3303	3159	3470	3604	4012
Andre verkstedprodukter.	22511	26609	5038	5821	5447	6205	6984	5929	6365	7332
Elektrisk kraft	882	499	157	214	260	252	118	102	164	115
Tjenester	84830	84064	20224	20786	23362	20458	20412	20989	22966	19697
Brutto frakter ved skipsfart	44494	42446	11296	11120	11000	11078	10288	10762	10902	10495
Brutto inntekter ved oljeboring	1622	1650	283	456	435	448	501	334	424	392
Direkte eksport ved annen										
oljevirkosomhet	708	762	170	169	174	195	195	196	178	193
Eksport av rørtjenester	1791	1966	426	383	348	634	538	509	434	485
Utlendingers konsum i Norge	13104	14664	2249	3086	5261	2507	2957	3491	5754	2461
Andre tjenester	23112	22577	5800	5571	6144	5597	5933	5697	5274	5672

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 21 Import av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Import i alt	267487	286583	61407	64198	71452	70430	67185	69631	76774	72994
Varer	176759	194275	41194	41691	45244	48630	46370	46761	50016	51129
Skip, nybygde og eldre	10589	7010	3304	1175	2476	3635	2828	2282	1024	876
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre.	1996	2500	10	1190	500	297	107	60	2247	86
Direkte import ved oljevirkomheten.	5769	2097	243	2073	2993	460	286	186	1293	332
Andre varer	158406	182669	37637	37254	39276	44239	43148	44233	45451	49836
Produkter fra jordbruk, skog- bruk og fiske	4951	7081	1250	1337	1009	1355	1570	1683	1794	2034
Råolje	1122	760	279	237	325	281	204	154	214	188
Bergverksprodukter	2473	2740	509	691	639	634	698	759	637	646
Industriprodukter	149803	171362	35588	34982	37297	41936	40354	41442	42737	46829
Nærings- og nytelsesmidler	8291	9050	1884	1974	2096	2338	1989	2328	2277	2456
Grafiske produkter	2249	2267	520	482	621	626	563	507	583	614
Treforedlingsprodukter.	4656	5296	1133	1125	1129	1269	1294	1282	1293	1428
Kjemiske råvarer	7896	8976	1849	2008	2009	2030	2164	2203	2257	2352
Raffinerte oljeprodukter	2283	2593	463	573	572	675	575	730	653	635
Metaller	12722	15454	2849	3409	3229	3235	3586	3507	4196	4165
Tekstil- og bekledningsvarer Trevarer, møbler og innredninger	13941	15068	3792	2621	4110	3419	3870	2899	4485	3814
Kjemiske og mineralske produkter.	4983	6156	1160	1112	1201	1510	1314	1497	1524	1821
Andre verkstedprodukter.	30787	33276	7302	7393	7543	8549	7803	8328	8153	8993
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	54910	62898	13010	12909	13110	15881	14570	15658	14715	17954
Elektrisk kraft	7086	10330	1625	1378	1679	2404	2627	2504	2602	2597
Tjenester	57	727	11	7	6	33	323	197	69	139
Brutto utgifter ved skipsfart	90728	92308	20213	22507	26208	21800	20815	22870	26758	21865
Brutto utgifter ved oljeboring	26407	26411	6474	6605	6693	6634	6354	6758	6662	6637
Direkte import ved annen oljevirkomhet	1912	1395	400	504	583	425	327	345	350	374
Nordmenns konsum i utlandet	6958	8419	886	1853	3030	1189	1448	2275	3249	1447
Andre tjenester	26447	28957	5162	6097	8711	6476	5561	6672	9968	6756
Andre tjenester	29005	27126	7291	7448	7191	7075	7124	6821	6530	6651

1)4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 22 Import av varer og tjenester. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1993	1994	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	94.3	94.4
Import i alt	262067	281011	60641	63604	69364	68459	65570	68986	75645	70810
Varer	176690	196754	41393	42213	44883	48200	46666	48006	51174	50909
Skip, nybygde og eldre	8627	7052	2721	990	1848	3068	2481	2502	1186	883
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre.	1805	3089	11	1103	438	253	115	68	2791	114
Direkte import ved oljevirkosomheten.	5434	1876	231	1957	2812	433	258	166	1156	295
Andre varer	160824	184737	38430	38163	39786	44446	43812	45269	46040	49616
Produkter fra jordbruk, skog- bruk og fiske	5487	7351	1376	1494	1120	1498	1657	1724	1863	2106
Råolje	1244	917	310	270	345	320	244	179	260	233
Bergverksprodukter	2542	2650	548	686	646	662	665	763	611	610
Industriprodukter	151492	173301	36184	35701	37670	41937	41070	42448	43262	46521
Nærings- og nytelsesmidler .	8258	8503	1893	1999	2099	2266	1876	2205	2128	2295
Grafiske produkter	2207	2303	505	444	603	655	554	505	611	633
Treforedlingsprodukter. . . .	5322	5983	1263	1276	1288	1495	1494	1475	1450	1564
Kjemiske råvarer	9147	9870	2120	2282	2340	2405	2497	2430	2464	2479
Raffinerte oljeprodukter . . .	2589	2973	536	639	671	744	659	815	758	741
Metaller	14132	17057	3179	3737	3548	3669	4196	3990	4471	4399
Tekstil- og bekledningsvarer	14280	15786	3838	2904	4102	3436	4048	3155	4631	3952
Trevarer, møbler og innredninger	5409	6433	1269	1201	1324	1615	1400	1603	1611	1819
Kjemiske og mineralske produkter.	30071	32429	7168	7311	7365	8227	7544	8173	8088	8623
Andre verkstedprodukter. . .	53668	62910	12883	12645	12845	15295	14485	15862	14778	17784
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	6408	9055	1530	1263	1485	2131	2316	2235	2272	2232
Elektrisk kraft	58	520	12	11	5	30	175	155	44	145
Tjenester	85377	84257	19248	21391	24480	20258	18904	20980	24472	19901
Brutto utgifter ved skipsfart . .	24655	23695	6210	6331	6009	6104	5550	6120	6009	6017
Brutto utgifter ved oljeboring .	1806	1249	381	476	548	400	295	308	312	333
Direkte import ved annen oljevirkosomhet	6558	7601	847	1756	2836	1119	1317	2054	2922	1308
Nordmenns konsum i utlandet .	25404	27142	4919	5873	8476	6135	5212	6289	9359	6282
Andre tjenester	26955	24570	6890	6955	6611	6499	6531	6209	5868	5961

¹⁾4.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr. A23 Sysselsetting etter næring. Lønnstakere og selvstendige

	Sysselsatte personer (1000)			Syss. normalårsverk (1000)			Utførte timeverk (Mill.)		
	1993	1994	vekst	1993	1994	vekst	1993	1994	vekst
Alle næringer	2027.8	2057.9	1.5	1744.0	1769.6	1.5	2869.4	2911.5	1.4
Næringsvirksomhet	1409.7	1427.9	1.3	1240.0	1256.6	1.3	2099.7	2128.4	1.3
Primærnæringer	115.3	111.7	-3.2	98.6	95.5	-3.1	225.3	217.8	-3.3
Jordbruk	90.0	86.3	-4.1	74.7	71.6	-4.2	183.0	175.3	-4.2
Skogbruk	6.7	6.6	-1.2	6.1	6.1	-1.1	10.7	10.6	-0.8
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	18.6	18.7	0.7	17.7	17.8	0.6	31.6	31.9	0.8
Oljevirkosomhet	17.8	17.6	-1.0	17.4	17.2	-1.0	30.2	30.0	-0.7
Råolje og naturgass	17.4	17.3	-1.0	17.1	16.9	-1.0	29.6	29.4	-0.7
Rørtransport	0.3	0.3	0.0	0.3	0.3	0.0	0.6	0.6	0.0
Industri og bergverksdrift	293.4	303.8	3.5	272.7	282.3	3.5	449.4	467.4	3.9
Bergverksdrift	5.0	5.0	-0.2	4.9	4.9	-0.2	7.4	7.4	0.4
Industri	288.4	298.8	3.6	267.7	277.4	3.6	442.0	459.4	3.9
Skjermet industri	87.8	91.6	4.3	76.7	80.0	4.4	127.0	133.0	4.7
Utekonkurrerende industri	39.9	41.0	2.6	38.3	39.3	2.6	62.0	63.8	2.8
Hjemmekonkurrerende industri	160.7	166.3	3.4	152.7	158.0	3.4	252.9	262.6	3.8
Elektrisitetsforsyning	19.7	19.7	0.0	19.0	19.0	0.0	29.2	29.3	0.3
Bygge- og anleggsvirkosomhet	119.2	122.2	2.6	113.6	116.5	2.5	190.4	195.4	2.6
Varehandel	273.2	273.6	0.1	225.4	225.7	0.1	375.1	375.9	0.2
Utenriks sjøfart og oljeboring	36.4	35.8	-1.7	36.2	35.5	-1.7	66.1	65.0	-1.7
Utenriks sjøfart	32.6	32.1	-1.7	32.4	31.9	-1.7	59.8	58.8	-1.7
Oljeboring	3.7	3.7	-1.9	3.7	3.6	-1.9	6.3	6.2	-1.7
Samferdsel ellers	141.0	142.9	1.3	125.5	127.3	1.4	207.4	210.6	1.5
Boligtjenester	1.4	1.4	3.6	1.2	1.2	4.2	2.0	2.1	4.0
Finansiell tjenesteyting	52.9	53.7	1.5	49.5	50.2	1.4	77.9	79.2	1.7
Annen næringsvirksomhet	339.3	345.5	1.8	281.0	286.1	1.8	446.6	455.7	2.0
Hotell- og restaurantvirksomhet	56.4	57.4	1.8	44.0	44.8	1.8	71.2	72.7	2.0
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirkosomhet	91.4	93.9	2.7	83.8	86.1	2.7	136.2	140.2	2.9
Tjenesteyting ellers	191.6	194.2	1.4	153.1	155.1	1.3	239.2	242.8	1.5
Offentlig forvaltning	618.1	630.0	1.9	504.1	513.0	1.8	769.8	783.1	1.7
Statlig forvaltning	153.2	154.4	0.8	144.8	145.8	0.7	232.8	234.2	0.6
Sivilt	99.0	101.0	2.0	91.3	93.1	1.9	138.3	141.0	1.9
Forsvar	54.2	53.5	-1.3	53.4	52.7	-1.3	94.5	93.2	-1.4
Kommunal forvaltning	464.8	475.6	2.3	359.3	367.2	2.2	537.0	548.9	2.2
MEMO:									
Fastlands-Norge	1973.6	2004.6	1.6	1690.5	1716.8	1.6	2773.1	2816.6	1.5
Skjermede næringer	1742.7	1767.0	1.4	1470.6	1490.6	1.4	2408.4	2439.6	1.3
Utekonkurrerende næringer	44.9	46.0	2.3	43.3	44.3	2.3	69.5	71.8	2.6
Hjemmekonkurrerende næringer	186.0	191.6	3.0	176.6	181.9	3.0	295.2	305.1	3.3

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr. A24 Lønnsvekst etter næring. Lønnstakere. Prosentvis endring fra året før.

	Lønn pr normal- årsverk	Lønn pr utførte timeverk	Lønnskostnad pr utførte timeverk
Alle næringer	3.0	2.9	2.8
Næringsvirksomhet	3.1	2.9	2.8
Primærnæringer	2.6	2.3	2.3
Jordbruk	2.5	2.2	2.2
Skogbruk	1.9	1.7	1.7
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	4.4	4.2	4.2
Oljevirksomhet	3.8	3.6	3.6
Olje-og gassutvinning	3.8	3.6	3.6
Rørtransport	3.5	3.2	3.2
Industri og bergverksdrift	3.1	2.7	2.7
Bergverksdrift	3.2	2.8	2.8
Industri	3.1	2.7	2.7
Skjermet industri	2.8	2.5	2.4
Utekonkurrerende industri	3.6	3.4	3.4
Hjemmekonkurrerende industri	3.1	2.7	2.7
Elektrisitetsforsyning	2.5	2.2	2.2
Bygge-og anleggsvirksomhet	2.1	1.9	1.9
Varehandel	3.3	3.0	3.0
Utenriks sjøfart og oljeboring	3.0	3.0	3.1
Utenriks sjøfart	3.0	3.0	3.0
Oljeboring	3.5	3.3	3.3
Samferdsel ellers	3.1	2.9	2.9
Boligtjenester	3.4	3.4	3.4
Finansiell tjenesteyting	4.2	4.0	4.0
Annen næringsvirksomhet	3.1	2.8	2.8
Hotell- og restaurantvirksomhet	3.1	2.8	2.8
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	2.8	2.6	2.6
Tjenesteyting ellers	3.1	2.9	2.9
Offentlig forvaltning	2.8	2.8	2.8
Statlig forvaltning	2.8	3.0	3.0
Sivil statlig forvaltning	2.2	2.2	2.2
Forsvar	3.5	3.6	3.5
Kommunal forvaltning	2.8	2.8	2.7
MEMO:			
Fastlands-Norge	3.0	2.9	2.8
Skjermede næringer	3.0	2.8	2.8
Utekonkurrerende næringer	3.5	3.3	3.3
Hjemmekonkurrerende næringer	3.2	2.8	2.8

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B1: Olje- og gassproduksjon

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter.

Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994			1995		
						Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan
Råolje	6,8	7,8	8,9	9,5	10,8	8,7	10,5	11,9	11,5	12,0	11,4
Naturgass	2,3	2,3	2,4	2,4	2,6	1,5	2,4	2,8	2,9	3,0	3,0

Tabell B2: Produksjonsindeks etter næring og anvendelse

Sesongjusterte indekser. 1990=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994			1995		
						Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan
Produksjon etter næring:											
Oljeutv., bergv.dr., ind. og kraftf. . .	100	102	109	113	121	114	123	125	125	126	125
Oljeutv. og bergverksdrift.	100	111	123	131	147	126	150	154	155	156	154
Industri	100	99	100	102	109	109	111	110	111	112	112
Kraftforsyning	101	91	97	99	93	95	93	94	90	92	97
Produksjon etter konkurransetype:											
Skjernet industri	100	98	97	102	108	110	112	114	111	111	112
Utekonk. industri og bergv.	100	97	99	101	108	108	109	109	110	112	111
Hjemmekonkurrerende i alt.	100	97	95	98	105	104	104	104	106	111	107
Hjemmekonk. konsumvareind.	100	97	100	102	108	109	111	110	111	113	112

Tabell B3: Industriproduksjonen - produksjonsindeksen

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1990	1991	1992	1993	1994	1994			1995		
						Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Industri ialt	0,1	-1,6	1,5	2,0	6,7	6,6	6,4	7,0	7,7	8,0	6,8
Næringsmidler, drikkev. og tobakk .	-1,9	3,2	0,7	0,4	8,7	15,3	13,0	9,9	9,0	9,2	8,1
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv. . . .	1,3	-0,5	-3,7	-2,7	9,5	9,4	8,8	9,0	10,1	12,7	11,1
Trevarer	-4,8	-7,7	-0,9	-1,3	8,8	8,4	7,1	8,5	9,4	11,0	8,2
Treforedling.	-1,2	-1,1	-2,1	6,9	9,2	11,0	13,8	12,1	10,1	11,6	11,5
Grafisk produksjon og forlagsv.	-1,0	0,3	-0,4	0,5	3,2	3,5	2,9	2,0	2,4	3,2	4,0
Kjemiske prod., mineraloljep. mv. . . .	6,6	-5,0	-1,1	4,7	4,6	0,8	1,8	8,2	8,3	7,1	2,9
Mineralske produkter	-2,8	-12,0	4,2	-1,2	14,4	13,2	13,1	17,8	22,0	24,5	23,4
Jern, stål og ferrolegeringer.	-1,4	-5,2	3,4	0,9	10,5	13,9	10,4	5,8	3,3	1,5	3,8
Ikke-jernholdige metaller.	1,1	0,8	-1,3	1,2	9,1	5,4	6,7	8,6	9,8	9,4	10,2
Metallvarer	-1,3	-1,6	2,1	3,8	5,7	4,7	6,0	7,4	9,0	10,3	11,0
Maskiner	0,1	-2,8	11,2	4,7	3,0	1,2	1,7	1,9	1,7	-1,0	-3,9
Elektriske apparater og materiell. . . .	-0,3	-5,9	1,7	6,3	6,8	-0,8	0,4	2,2	8,5	11,4	12,4
Transportmidler	2,4	3,8	1,8	-4,3	7,4	7,8	6,6	8,4	10,8	12,5	10,9
Tekn. og vitensk. instr. mv.	6,9	4,9	1,8	5,9	8,5	8,9	7,3	7,7	9,4	10,5	10,2
Industriproduksjon ellers	3,8	4,5	0,3	10,9	6,3	5,2	8,1	6,9	5,4	5,7	2,4

1) Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

Tabell B4: Ordretilgang - industri

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet.
Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1993		1994			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:											
Ordretilgang i alt	230	245	228	254	272	277	220	255	272	282	278
For eksport	261	250	253	296	318	317	275	296	309	329	339
Fra hjemmemarkedet	187	239	192	170	179	188	118	168	210	183	156
Produksjon av metaller:											
Ordretilgang i alt	318	287	268	279	321	292	300	304	308	313	358
For eksport	352	321	297	312	355	327	336	336	342	342	399
Fra hjemmemarkedet	204	172	169	169	205	170	173	203	200	209	210
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:											
Ordretilgang i alt	225	211	208	218	250	212	251	249	230	269	253
For eksport	339	331	315	374	431	391	474	447	410	445	423
Fra hjemmemarkedet	179	163	165	156	178	148	160	169	152	208	183

Tabell B5: Ordreserver - industri

Ordreserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet.
Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1993		1994			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:											
Ordreserver i alt	165	176	150	166	147	165	157	160	142	135	151
For eksport	175	174	174	206	179	208	197	193	166	166	190
Fra hjemmemarkedet	153	179	120	96	89	88	86	100	98	78	81
Produksjon av metaller:											
Ordreserver i alt	249	242	211	215	240	216	213	237	244	221	257
For eksport	292	285	251	261	285	262	258	287	290	260	306
Fra hjemmemarkedet	138	128	106	95	121	98	97	108	124	122	129
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:											
Ordreserver i alt	246	257	278	283	324	278	303	332	324	331	311
For eksport	466	427	442	476	664	466	559	652	655	692	658
Fra hjemmemarkedet	153	184	208	200	179	197	193	194	182	176	163

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B6: Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning

Løpende priser, mill. kroner. Tallene for årene viser gjennomsnitt av kvartalene.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993			1994		
						2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Leting:											
I alt.	1251	1285	2034	1920	1358	1096	1318	1616	1671	1277	1015
Undersøkelserboringer	864	904	1326	1288	717	600	693	840	671	482	211
Generelle undersøkelser	114	93	256	251	284	355	312	365	252	418	524
Felt eval. og - undersøkk.	103	129	212	91	146	194	138	159	170	184	121
Adm. og andre kostnader	171	159	240	290	211	-53	174	252	579	192	159
Feltutbygging:											
I alt.	5665	4878	5566	7216	8802	8619	9192	9356	6807	8726	6616
Varer.	2436	3141	3023	3668	4608	4554	4009	5663	4071	4666	3613
Tjenester	2952	1390	2251	3021	3442	3387	4230	2829	1965	3422	2361
Produksjonsboring	277	347	292	532	752	679	953	863	770	638	643
Felt i drift:											
I alt.	803	994	1274	1269	1576	1702	1458	1900	1658	1962	1448
Varer.	85	203	201	166	150	168	146	223	171	165	169
Tjenester	120	188	256	179	137	162	141	121	143	137	122
Produksjonsboring	598	603	817	925	1290	1372	1172	1555	1345	1660	1157

Tabell B7: Industriinvesteringer i verdi - Investeringsundersøkelsen

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.

Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1993		1994			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	2592	2622	2654	2439	..	2615	2409	2189	2336	2501	..
Antatte.	2960	3099	2698	2818	2752	2646	2684	2648	2755	2903	2701

Tabell B8: Boligbygging

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994			1995		
						Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan
Boliger satt igang	1,7	1,4	1,2	1,3	1,7	1,9	1,7	1,9	1,9	2,0	1,9
Boliger under arbeid.	25,2	19,0	16,2	13,6	15,5	16,0	15,9	16,2	16,5	16,4	16,7
Boliger fullført	2,2	1,7	1,5	1,3	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B9: Detaljomsetningsvolum

Sesongjustert indeks. 1992=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994		1995			
						Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan
Omsetning ialt	99	97	99	100	108	109	107	108	109	110	110

Tabell B10: Detaljomsetningsvolum mv.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1990	1991	1992	1993	1994	1994		1995			
						Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan
Omsetning i alt	1,8	-1,9	3,3	0,1	7,5	6,3	6,3	5,0	4,9	4,5	..
Detaljomsetning etter næring:											
Nærings- og nytelsesmidler	1,3	0,4	4,3	1,5	4,5	6,0	4,0	2,4	1,6	2,6	..
Bekledning og tekstilvarer	13,4	5,3	-1,1	-5,9	2,7	-1,3	2,4	3,6	4,0	2,6	..
Møbler og innbo	2,5	0,7	1,7	-1,6	8,8	4,3	9,4	9,0	9,8	9,9	..
Jern, farge, glass, stent. og sport	-4,6	1,6	-6,1	5,3	9,5	10,4	12,2	7,6	5,3	4,1	..
Ur, opt., musikk, gull og sølv	17,4	2,4	3,3	-3,6	0,4	-2,2	-0,4	-0,6	1,7	2,0	..
Motorkjøretøyer og bensin	-2,4	-10,0	6,0	-0,8	14,6	10,2	9,4	8,3	9,7	7,3	..
Reg. nye personbiler	11,9	-13,4	11,8	3,8	42,7	35,6	34,3	41,3	39,6	34,5	22,5

1)Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

Tabell B11: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsenTallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte.
1000 personer.

	1990	1991	1992	1993	1994	1993		1994			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:											
Kvinner	46	48	50	50	47	57	44	44	49	52	41
Menn	66	68	76	77	70	78	65	79	75	64	61
Totalt	112	116	126	127	116	135	109	123	124	117	102
Tallet på sysselsatte	2030	2010	2004	2004	2035	2033	2016	1991	2022	2074	2052

Tabell B12: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994		1995			
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb
Sesongjusterte tall:											
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	92	101	115	118	110	109	108	106	103	106	..
Ujusterte tall:											
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	92,7	100,8	114,4	118,1	110,3	101,8	96,1	93,8	98,4	117,3	112,8
Herav: Permitterte 1000 pers.	15,7	9,9	8,7	9,2	7,5	5,3	5,6	5,8	7,1	9,4	9,4
Ledige plasser 1000 pers.	6,6	6,5	6,4	7,4	7,7	6,2	6,2	6,8	5,9	9,4	8,9
Arbeidsløshetsprosenten 1)	4,3	4,7	5,4	5,5	5,2	4,8	4,5	4,4	4,6	5,5	5,3
Arb.løse/led.plasser	14,6	17,0	19,5	17,0	15,0	16,3	15,6	13,8	16,6	12,5	12,7

1)Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B13: TimefortjenesteGjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993			1994		
						2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Industri, kvinner	76,5	81,8	86,7	89,2	91,8	91,8	91,9	93,0	93,0	93,9	95,3
Industri, menn	89,5	94,7	99,5	102,7	105,4	106,0	105,8	106,4	106,6	108,8	108,9
Bygge- og anl., menn	100,9	101,4	107,0	110,6	113,3	112,1	111,9	117,2	111,8	114,1	112,1

Tabell B14: Konsumprisindeksen

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994				1995	
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb
Ialt	4,1	3,4	2,3	2,3	1,4	1,7	1,7	1,8	1,9	2,6	2,6
Varer og tjenester etter konsumgruppe:											
Matvarer ialt	3,2	1,7	1,4	-1,1	1,5	2,4	2,0	2,3	2,3	2,3	2,5
Drikkevarer og tobakk	7,0	7,1	9,1	3,1	3,9	5,8	5,8	5,8	5,7	6,0	5,9
Klær og skotøy	2,1	1,8	1,7	2,7	1,5	1,2	0,7	0,5	0,4	1,5	1,6
Bolig, lys og brensel	6,4	4,5	2,3	2,8	0,9	1,0	1,2	1,3	1,5	2,8	2,8
Møbler og husholdningsartikler	2,6	2,2	0,4	1,9	1,4	1,2	1,9	2,1	2,1	2,2	1,9
Helsepleie	8,5	6,9	6,0	4,3	2,3	3,2	3,2	3,3	3,2	3,5	3,2
Reiser og transport	2,9	3,0	2,0	3,4	1,5	2,1	1,9	2,2	2,3	3,6	3,2
Fritidssysler og utdanning	4,6	4,4	3,3	3,4	2,1	1,6	1,7	1,9	1,8	1,6	1,7
Andre varer og tjenester	3,3	3,4	2,2	1,6	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4	1,5	1,4
Varer og tjenester etter leveringssektor:											
Jordbruksvarer	4,8	1,5	1,3	-2,0	0,1	0,3	-0,1	-0,0	-0,3	-0,2	0,2
Andre norskproduserte konsumvarer	5,3	5,3	2,5	2,7	1,9	2,9	2,7	3,1	3,0	4,6	4,6
Importerte konsumvarer	1,7	2,0	1,8	3,3	2,3	2,4	2,1	2,4	2,5	3,2	3,1
Husleie	6,5	4,9	3,7	2,8	0,6	0,2	0,2	0,2	0,7	0,7	0,7
Andre tjenester	3,7	2,4	2,3	2,0	1,1	1,3	1,8	1,8	1,8	2,4	2,1

Tabell B15: Engrospriser

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994				1995	
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb
Ialt	3,7	2,5	0,1	-0,0	1,4	1,9	1,7	1,9	2,4	2,7	2,3
Matvarer og levende dyr	4,5	4,4	1,1	-2,4	0,8	0,6	0,5	0,8	0,5	0,2	-0,4
Drikkevarer og tobakk	4,9	4,9	6,5	1,1	4,6	6,3	7,5	7,6	7,6	6,6	6,6
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	-0,2	-1,0	-3,1	-4,1	3,7	5,9	8,3	7,1	8,2	10,0	7,3
Brenselstoffer, -olje og el.kraft.	10,2	1,9	-3,5	-2,3	-1,8	-0,9	-2,3	-1,3	0,6	1,0	0,5
Dyre- og plantefett, voks	1,9	3,1	5,4	0,2	5,0	6,0	4,4	4,4	4,1	5,1	3,9
Kjemikalier	-1,4	1,8	0,2	2,5	2,8	2,4	3,4	3,9	4,1	4,1	3,8
Bearbejdede varer etter materiale	1,5	1,1	0,1	0,3	2,5	3,2	3,0	3,0	3,4	4,6	4,4
Maskiner og transportmidler	2,6	2,6	1,4	4,2	2,1	2,7	2,5	2,4	2,7	2,8	2,7
Forskjellige ferdigvarer	2,6	3,6	2,0	2,7	1,6	1,0	1,4	1,4	1,5	0,9	1,3

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B16: Utenrikshandel - verditall

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1994	1994				1995	
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb
Eksport 1)	9,4	9,1	9,0	9,4	10,7	11,3	12,3	10,2	12,5	12,4	12,2
Import 2)	12,7	12,7	12,9	13,2	15,5	15,6	16,3	14,1	17,3	16,7	16,0
Import 3)	12,6	12,6	12,9	13,1	15,4	15,6	16,2	14,1	17,3	16,5	..

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

3)Uten skip, oljeplattformer og råolje.

Tabell B17: Utenrikshandel - indekser

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport i flg. handelsstatistikken. 1988=100.
Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

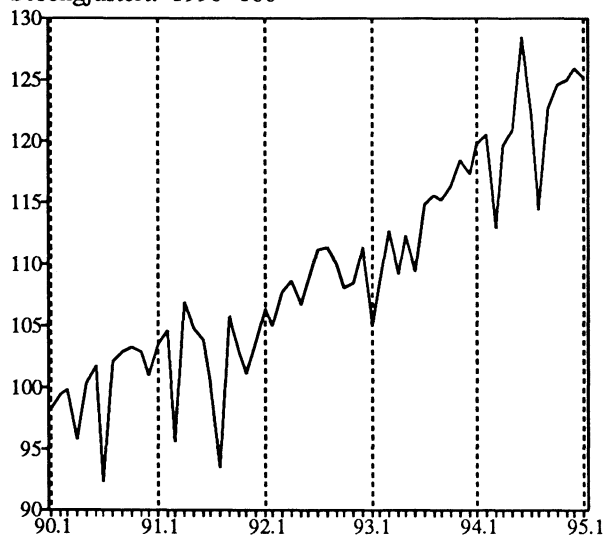
	1990	1991	1992	1993	1994	1993		1994			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Sesongjusterte tall:											
Eksportvolum 1)	122	120	126	131	147	133	140	138	139	152	160
Importvolum 2)	106	108	110	111	129	119	114	122	121	143	129
Ujusterte tall:											
Eksportpriser 1)	102	100	93	93	94	93	92	92	93	95	96
Importpriser 2)	107	105	103	104	104	104	105	104	104	104	106

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

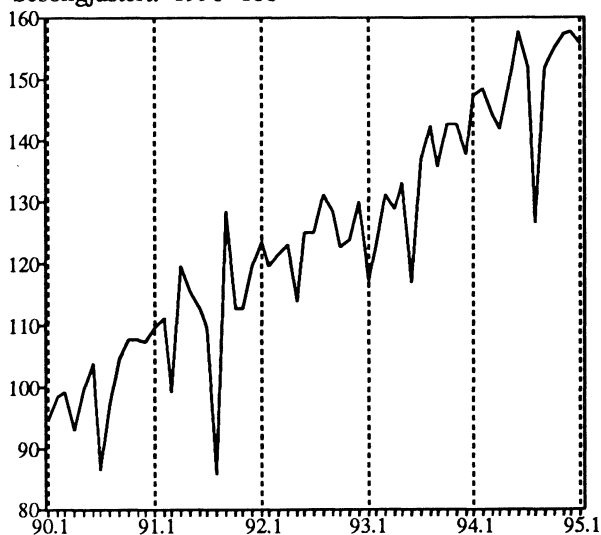
2)Uten skip og oljeplattformer.

Produksjonsindeks

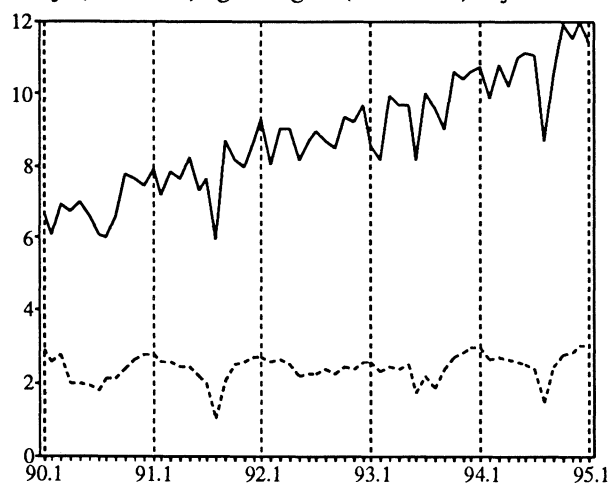
Oljeutvinning, bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks

Utvinning av råolje og naturgass.
Sesongjustert. 1990=100

Olje- og gassproduksjon

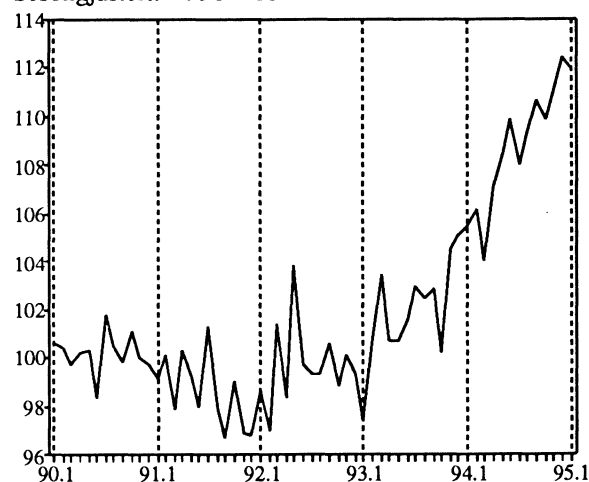
Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m3). Ujusterte tall

— Råolje - - - - - Naturgass

Produksjonsindeks

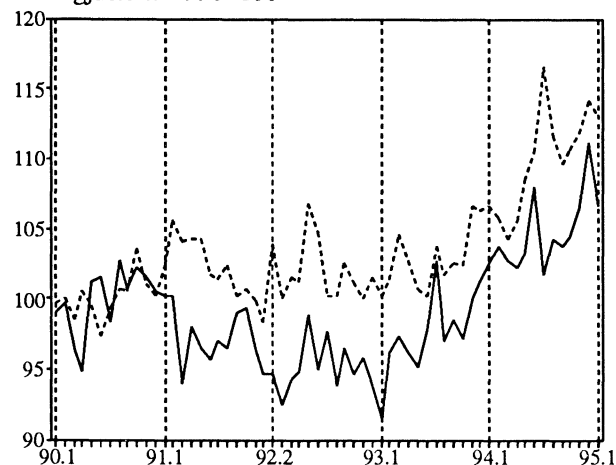
Sesongjustert. 1990=100

— Industri i alt

Produksjonsindeks etter konkurransetype

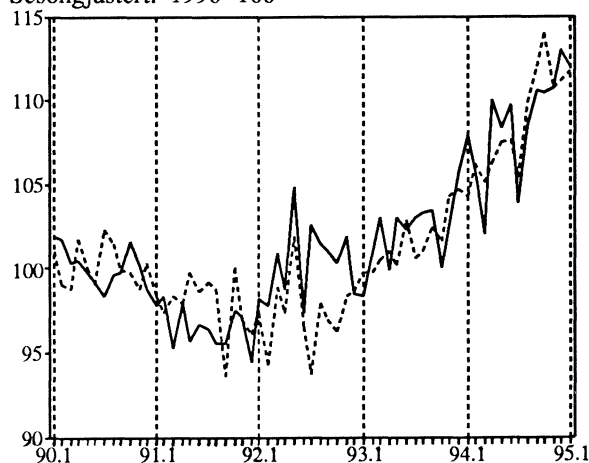
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

— Hjemmekonkurrerende konsumvareindustri - - - - - Skjermet industri og kraftforsyning

Produksjonsindeks etter konkurransetype

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

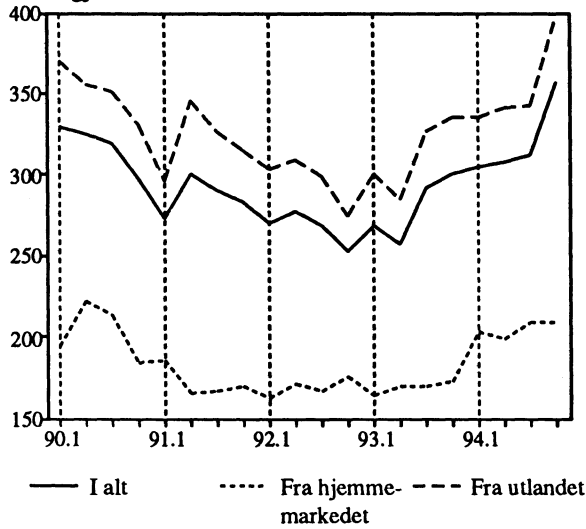

— Hjemmekonkurrerende investeringsvareind. - - - - - Utekonkurrerende industri og bergv.

Ordretilgang

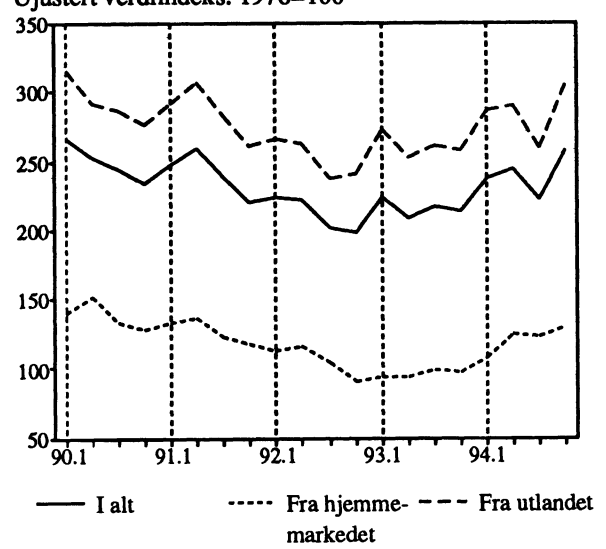
Metaller

Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

Ordreserver

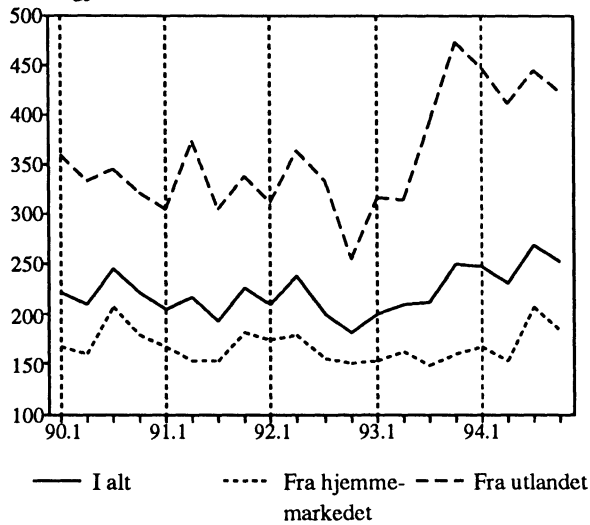
Metaller

Ujustert verdiindeks. 1976=100

Ordretilgang

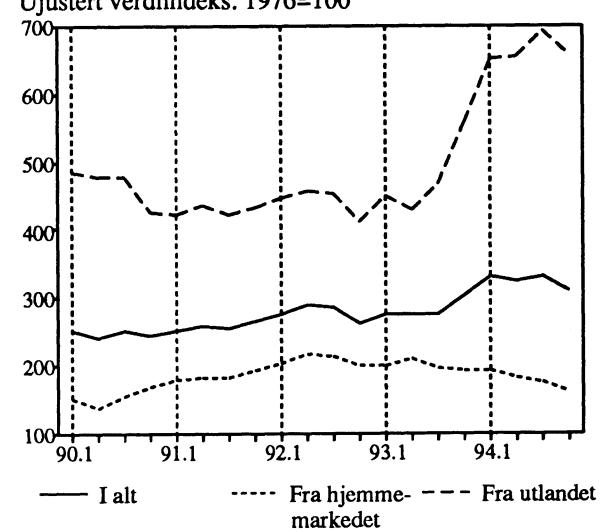
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer

Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

Ordreserver

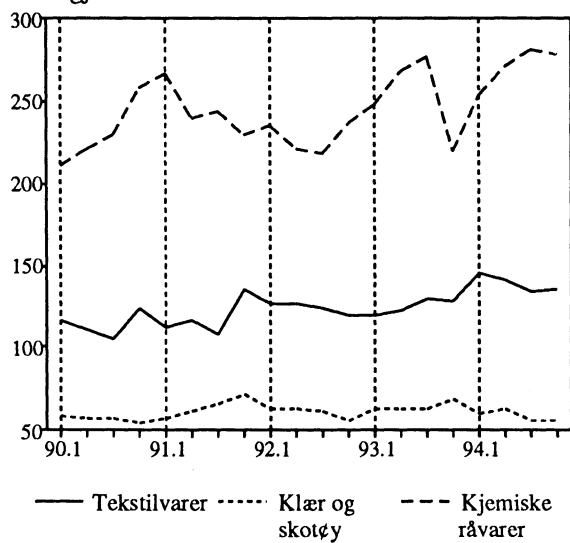
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer

Ujustert verdiindeks. 1976=100

Ordretilgang

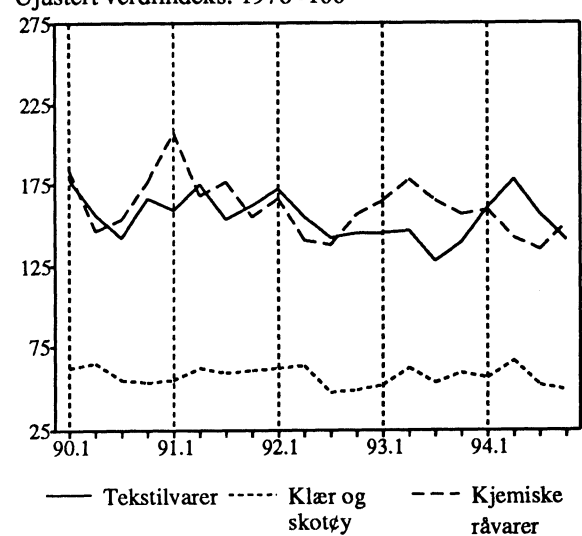
Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer

Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

Ordreserver

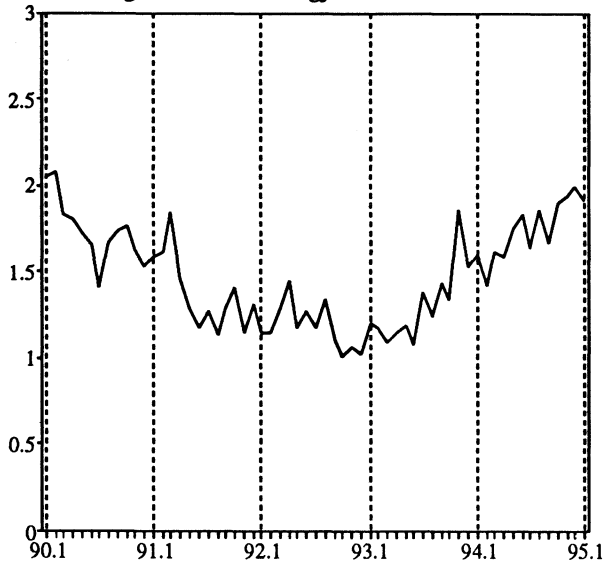
Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer

Ujustert verdiindeks. 1976=100

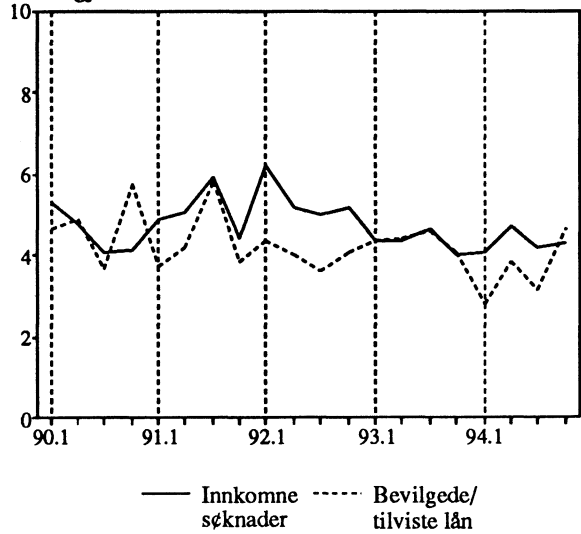
Bygg satt i gang

Antall boliger i tusen. Sesongjustert

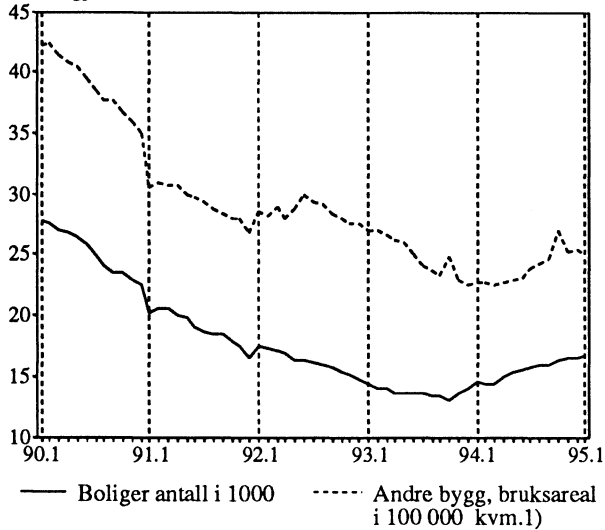
Boliglån nye boliger

Antall oppføringslån fra Husbanken i 1000.

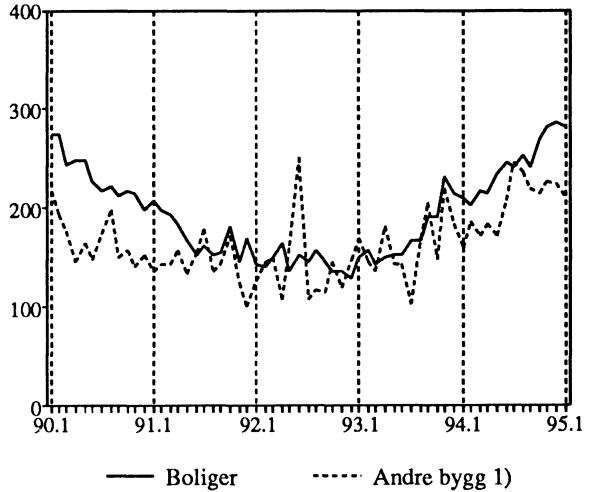
Sesongjustert

Bygg under arbeid

Sesongjustert

Bygg satt i gang

Bruksareal i tusen kvm. Sesongjustert.

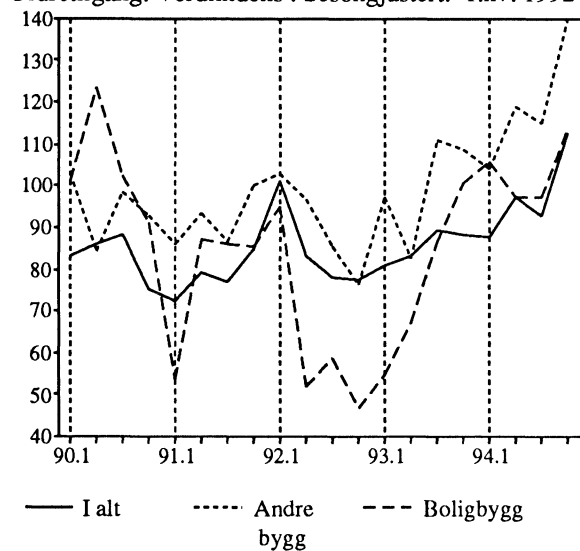

1) Utenom jordbr., skogbr. og fiske. Over 30 kvm bruksareal

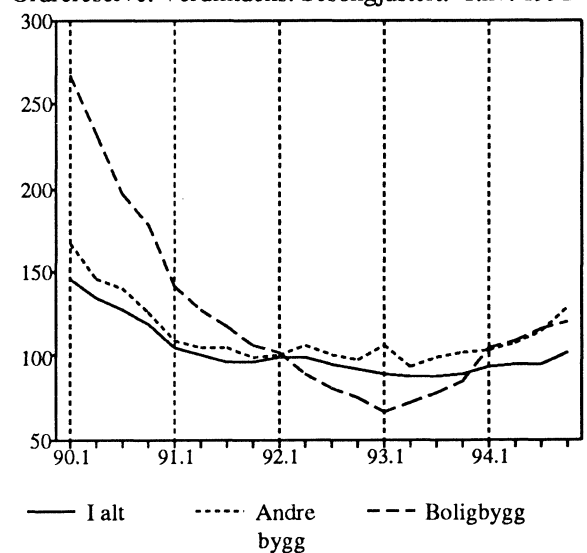
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 30 kvm. bruksareal.

Bygge- og anleggsvirksomhet

Ordretilgang. Verdiindeks . Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

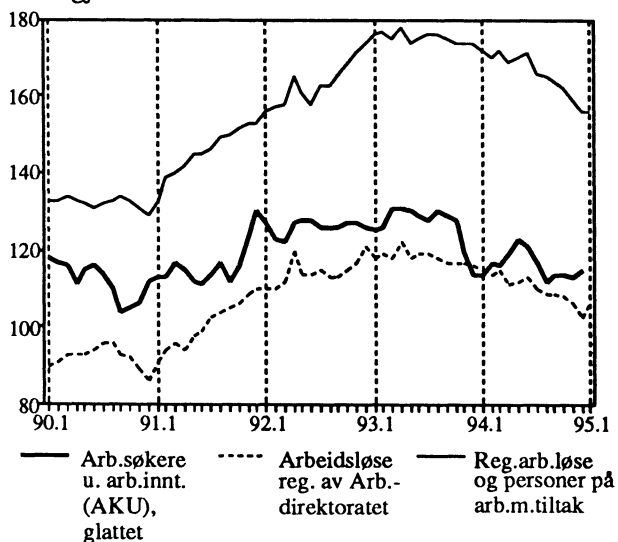
Bygge- og anleggsvirksomhet

Ordresreserve. Verdiindeks. Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

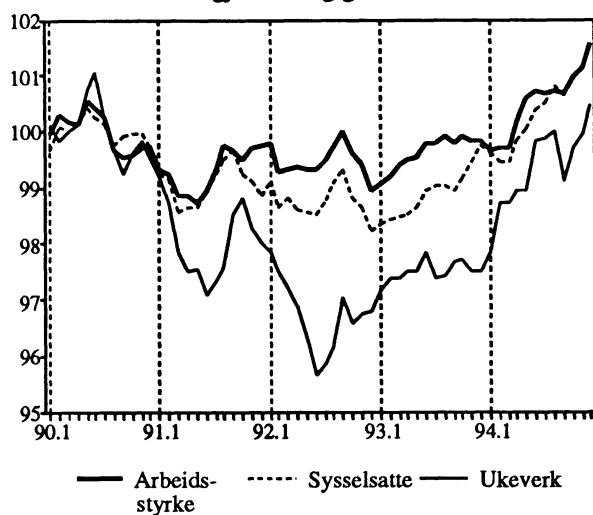

Arbeidsledige, 1000 personer

Sesongjusterte månedstall

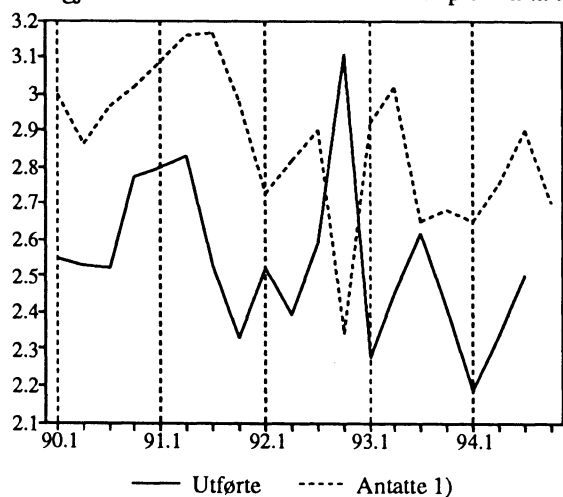

Arbeidsstyrke, sysselsetting og utførte ukeverk i alt iflg. Arbeidskraftundersøkelsen 1990 = 100. Sesongjusterte og glattede månedstall

Antatte og utførte investeringer i industri

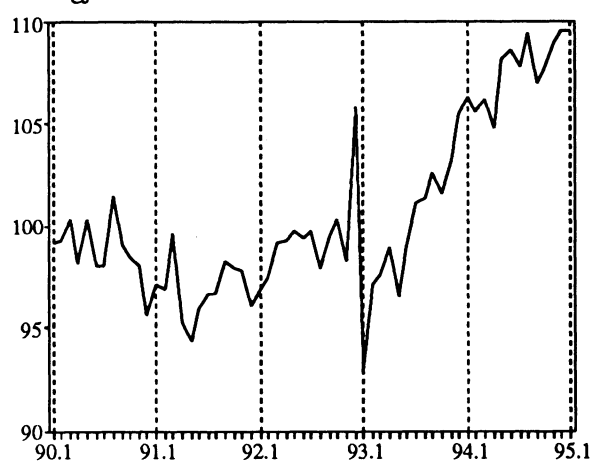
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

1) Anslag gitt i samme kvartal.

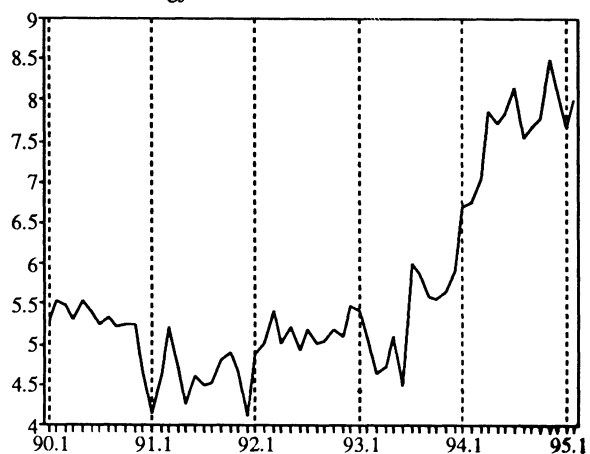
Detaljomsætning

Sesongjustert volumindeks. 1990=100

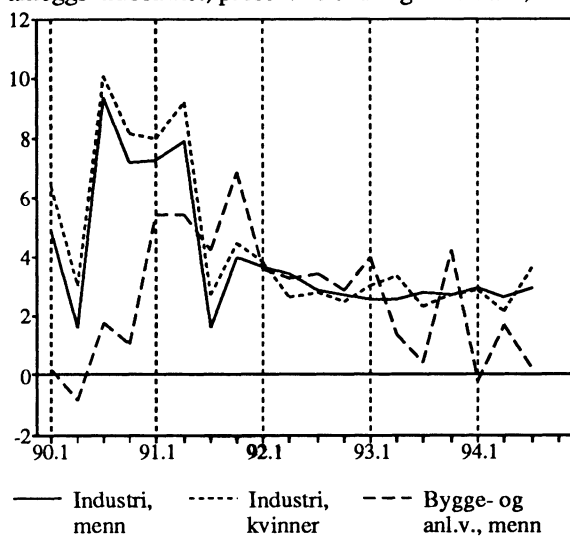
Registrerte nye personbiler

1000 stk. Sesongjustert.

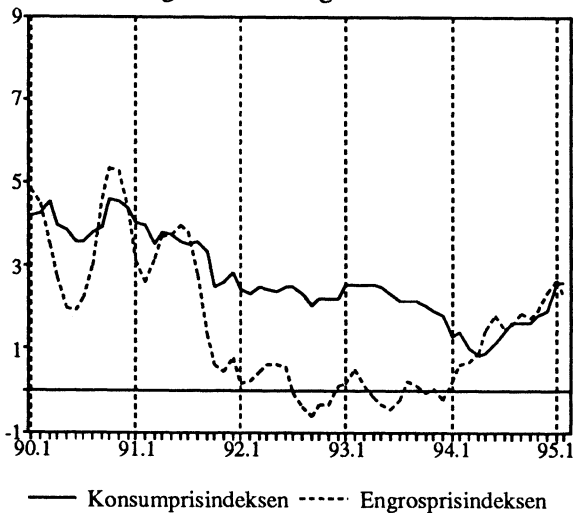
Lønninger

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år før.

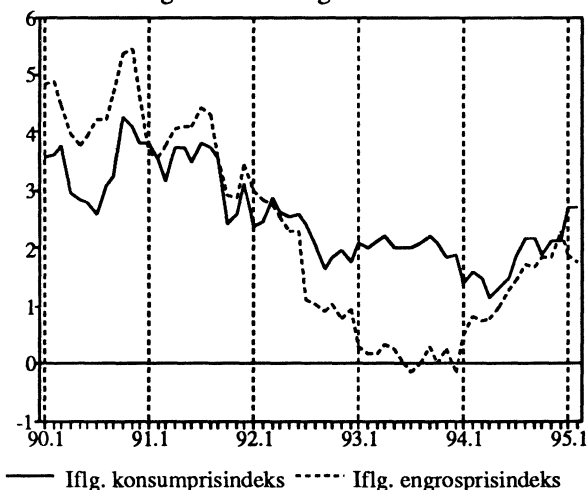
Innenlandske priser

Prosent endring fra ett år tidligere

Prisstigning for konsumvarer 1)

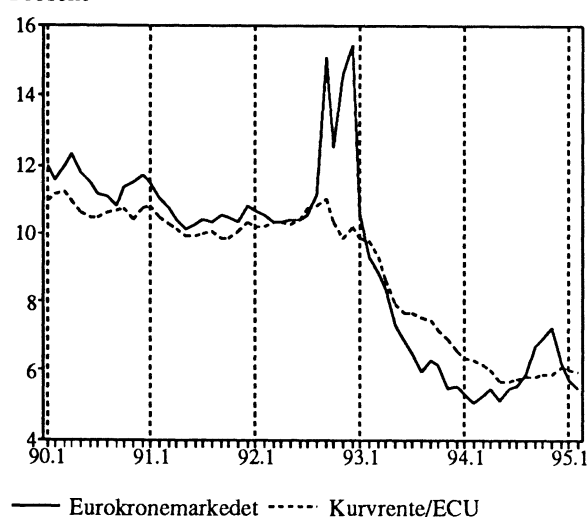
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer til konsum.

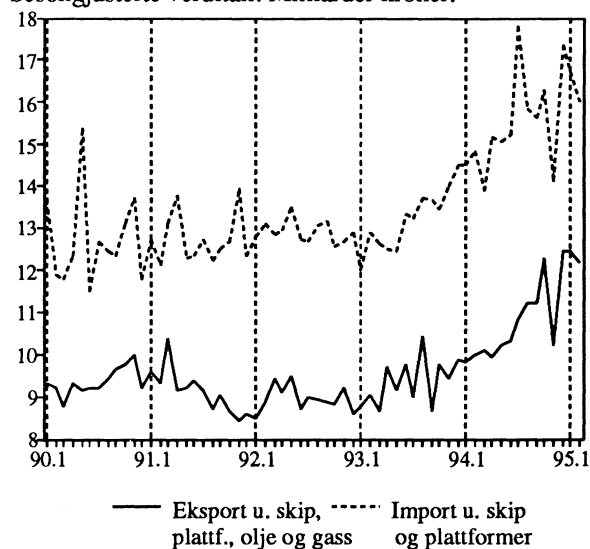
Nominell rente på tre-måneders plasseringer

Prosent

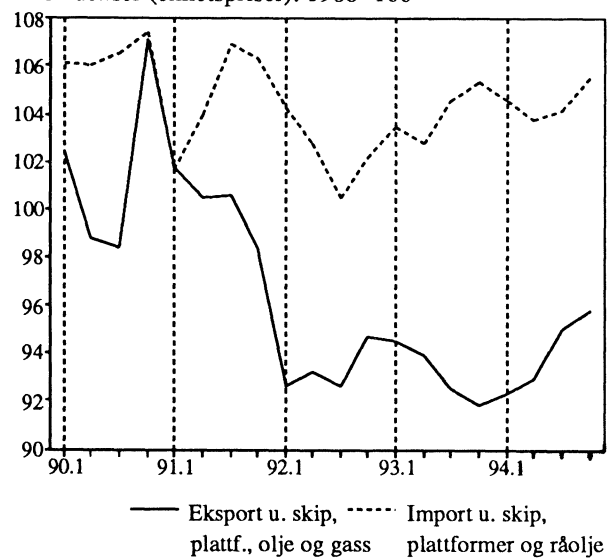
Utenrikshandel med tradisjonelle varer

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

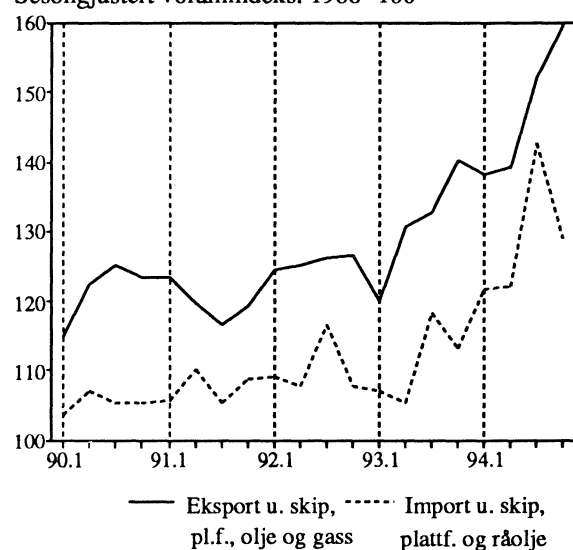
Utenrikshandel med tradisjonelle varer

Prisindekser (enhetspriser). 1988=100

Utenrikshandel med tradisjonelle varer

Sesongjustert volumindeks. 1988=100

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C1: Bruttonasjonalprodukt

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	0,8	2,0	1,0	1,2	1,4	4,7	3,3	2,9
Frankrike.....	4,1	2,5	0,8	1,2	-1,0	2,2	3,1	3,2
Italia	2,9	2,1	1,2	0,7	-0,7	2,2	2,7	2,9
Japan	4,7	4,8	4,3	1,1	0,1	1,0	2,5	3,4
USA	2,5	0,8	-0,7	2,3	3,1	3,9	3,1	2,0
Storbritannia	2,1	0,5	-2,2	-0,5	2,0	3,5	3,4	3,0
Sverige	2,3	1,4	-1,1	-1,9	-2,1	2,3	2,3	2,5
Tyskland ¹⁾	3,3	4,8	3,7	2,2	-1,1	2,8	2,8	3,5
Norge	0,6	1,7	1,6	3,4	2,4	5,1	2,9	2,3

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C2: Privat konsum**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	-0,4	0,6	1,4	0,7	2,8	7,0	4,3	3,0
Frankrike.....	3,3	2,9	1,4	1,3	0,7	1,5	2,4	3,1
Italia	3,5	2,5	2,7	1,4	-2,1	1,6	1,5	2,6
Japan	4,3	3,9	2,2	1,7	1,1	2,6	4,1	4,4
USA	1,9	1,2	-0,4	2,8	3,3	3,4	2,8	2,0
Storbritannia	3,3	0,7	-2,2	0	2,6	2,5	2,7	2,8
Sverige	1,4	-0,1	1,1	-1,9	-3,8	0	-1,0	0,6
Tyskland ¹⁾	3,0	5,3	3,6	3,0	0,5	1,2	1,2	3,0
Norge	-2,8	2,8	0,0	1,8	2,3	4,4	3,0	2,5

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C3: Offentlig konsum**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	-0,3	-0,4	0	0,7	3,9	1,2	0,7	0,4
Frankrike.....	0,3	2,0	2,6	3,0	0,5	1,5	0,6	0,5
Italia	0,8	1,2	1,6	1,0	0,8	0	0,5	0,5
Japan	2,0	1,9	1,6	2,2	3,2	2,4	2,1	2,0
USA	2,0	2,8	1,5	-0,7	-0,8	-0,5	0,9	0,4
Storbritannia	0,9	3,2	2,5	0	0,6	1,4	1,7	1,9
Sverige	1,9	2,6	3,2	-0,6	-0,7	-0,2	0,3	0,2
Tyskland ¹⁾	-1,7	2,4	0,5	4,5	-1,2	0,3	0,4	0,8
Norge	2,6	2,1	2,6	4,4	1,8	2,7	0,5	1,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	-0,6	-0,9	-5,4	-8,2	-1,9	5,2	6,4	6,0
Frankrike.....	7,0	2,9	-0,7	-2,5	-5,1	0,9	4,4	5,5
Italia	4,3	3,8	0,6	-2,0	-11,1	0,9	4,7	5,0
Japan	9,3	8,8	3,7	-0,8	-1,3	-0,5	1,6	3,6
USA ¹⁾	0,1	-2,8	-7,7	5,5	11,3	11,5	6,4	2,6
Storbritannia	7,2	-3,1	-9,8	-1,2	0,3	4,5	5,2	5,4
Sverige	11,6	0,7	-8,4	-11,0	-16,3	3,6	9,3	6,9
Tyskland ²⁾	6,5	8,7	6,5	4,2	-4,4	5,4	6,8	7,3
Norge ³⁾	-3,9	-26,8	1,7	4,5	15,2	-12,4	7,3	3,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Private bruttoinvesteringer. ² Samlet Tyskland fra 1992. ³⁾1994-1995 inneholder oljeplattformer under arbeid.**Tabell C5: Eksport av varer og tjenester**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	5,0	8,5	7,7	3,7	-1,4	5,8	5,6	5,4
Frankrike.....	10,2	5,3	3,8	5,0	-0,7	5,1	6,3	6,5
Italia	8,8	7,0	0,5	5,0	10,0	9,6	7,8	6,7
Japan	9,0	7,3	5,2	5,2	1,0	4,3	3,4	4,7
USA	11,9	8,1	6,4	6,7	4,1	7,8	10,8	10,1
Storbritannia	3,8	4,9	-0,9	3,1	3,0	8,2	8,2	7,4
Sverige	3,0	1,9	-2,4	2,2	7,2	12,8	8,5	7,0
Tyskland ¹⁾	11,9	11,7	12,7	0,7	-6,4	7,9	8,4	6,9
Norge	10,7	8,1	6,1	6,2	1,6	7,6	3,9	4,7

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C6: Import av varer og tjenester**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	4,4	2,4	4,9	-0,5	-4,2	12,5	7,2	5,6
Frankrike.....	8,2	6,3	2,8	1,1	-3,7	6,3	6,4	6,5
Italia	7,6	8,0	3,4	4,6	-7,3	7,7	5,4	6,2
Japan	17,6	8,6	-4,1	-0,4	3,1	9,1	7,9	8,3
USA	3,8	3,0	-0,5	8,7	10,7	12,5	7,8	5,9
Storbritannia	7,4	1,0	-5,4	6,2	2,9	5,9	7,4	7,7
Sverige	7,1	0,7	-5,0	1,3	-0,4	10,0	6,7	6,0
Tyskland ¹⁾	8,8	12,4	12,1	3,8	-6,3	7,1	6,4	7,3
Norge	0,9	2,2	1,7	2,8	3,2	7,2	5,5	4,3

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C7: Privat konsum

Prosentvis prisendring fra foregående år

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	5,0	2,6	2,2	2,1	1,7	2,0	2,5	3,0
Frankrike.....	3,5	2,9	3,2	2,4	2,1	1,8	1,6	1,7
Italia	6,3	6,2	6,8	5,3	4,7	3,9	3,3	3,1
Japan	1,8	2,6	2,5	2,1	1,0	0,8	0,5	0,6
USA	4,9	5,2	4,3	3,2	2,5	2,2	3,1	3,6
Storbritannia	5,9	5,3	7,4	4,7	3,5	2,6	2,7	2,9
Sverige	6,9	9,6	10,1	2,6	6,1	3,1	3,4	3,0
Tyskland ¹⁾	3,1	2,7	3,6	4,6	3,9	2,6	2,1	2,2
Norge	4,3	4,8	4,1	2,6	1,9	1,4	2,0	2,2

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C8: Arbeidsledighet**I prosent av den totale arbeidsstyrken¹

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose	1996 prognose
Danmark	9,3	9,5	10,5	11,2	12,2	12,0	10,8	10,1
Frankrike.....	9,4	8,9	9,5	10,4	11,7	12,6	12,3	11,7
Italia	10,9	11,1	11,0	11,6	10,4	11,3	11,2	11,0
Japan	2,3	2,1	2,1	2,2	2,5	2,9	3,0	2,9
USA ²	5,2	5,5	6,7	7,4	6,8	6,1	5,6	5,6
Storbritannia	7,1	5,9	8,3	9,9	10,2	9,4	8,7	7,9
Sverige	1,4	2,0	2,9	5,3	8,2	7,9	7,7	7,5
Tyskland ^{2) 3)}	5,5	4,9	4,3	7,7	8,8	9,6	9,1	8,6
Norge	4,9	5,2	5,5	5,9	6,0	5,4	5,2	4,8

Kilde: Historiske tall for Norge: AKU-tall fra Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Alle land unntatt Danmark følger ILO-definisjon av ledighet. ² Unntatt militære styrker. ³ Samlet Tyskland fra 1992.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR OECD-LAND

Tabell D1: Sverige

		1992	1993	1994	1994/95					
					Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1990=100	91,1	93,4	..	103,0	105,1	109,7	110,4
Arbeidsløshetsprosent		5,3	8,2	8,0	8,8	8,1	7,4	7,2	7,4	8,2
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1990=100	89,6	99,0	..	114,0	135,0	130,0	135,0
Konsumprisindeks	1990=100	111,8	117,0	119,6	119,6	120,7	120,8	120,7	120,5	120,9

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

Tabell D2: Danmark

		1992	1993	1994	1994					
					Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Sesongjusterte tall:										
Detaljomsætningsvolum	1990=100	101	102	108	105	108	109	110	110	108
Arbeidsløshetsprosent		11,2	12,3	12,1	12,5	12,2	11,7	11,4	11,1	10,9
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1990=100	107	102	..	137	121	122	121	135	..
Konsumprisindeks	1990=100	104,5	105,9	108,0	107,9	108,3	108,4	108,7	108,9	108,9

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

Tabell D3: Storbritannia

		1992	1993	1994	1994					
					Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1990=100	95,6	97,9	..	103,6	103,8	104,8	105,1	104,1	..
Ordretilgang ¹	1990=100	88	89	..	122	101	111	109
Detaljomsætningsvolum	1990=100	99,6	103,0	106,6	107,0	106,8	107,3	107,4	107,4	107,9
Arbeidsløshetsprosent		9,8	10,3	9,3	9,3	9,2	9,1	8,9	8,8	8,6
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1990=100	110,0	111,9	114,6	114,4	115,0	115,3	115,5	115,5	116,0

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til verstedindustrien fra innenlandske kunder.

Tabell D4: Tyskland (vest)

		1992	1993	1994	1994/95					
					Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.
Sesongjusterte tall:										
Detaljomsætningsvolum	1990=100	103,4	99,4	..	98,2	99,1	96,4	95,2
Arbeidsløshetsprosent		6,7	8,3	9,2	9,3	9,2	9,2	9,1	9,1	9,1
Ujusterte tall:										
Total industriproduksjon	1991=100	101,0	93,6	96,6	96,3	97,4	98,2	98,4	100,3	..
Konsumprisindeks	1990=100	107,6	112,0	115,4	115,7	115,8	115,9	116,1	116,3	116,8

KONJUNKTURINDIKATORER FOR OECD-LAND

Tabell D5: Frankrike

		1992	1993	1994	1994/95					
					Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1990=100	100,3	97,5	..	102,7	102,4	101,7	102,2
Arbeidsløshetsprosent		10,4	11,7	12,6	12,6	12,5	12,4	12,4	12,4	12,3
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1990=100	105,7	107,9	109,7	109,7	110,0	110,3	110,3	110,2	..

Tabell D6: USA

		1992	1993	1994	1994/95					
					Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1990=100	101,6	105,7	111,3	112,3	112,2	112,6	113,5	114,5	..
Ordretilgang ¹	Mrd. dollar	122,5	133,1	151,7	154,7	155,4	154,2	159,3	161,7	..
Detaljomsætningsvolum ²	Mrd. dollar	139,2	146,5	155,5	156,1	157,1	159,3	159,7	159,1	..
Arbeidsløshetsprosent ³⁾		7,4	6,8	6,1	6,0	5,8	5,7	5,6	5,4	5,6
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1990=100	107,1	110,1	112,9	113,5	113,8	113,9	114,1	114,1	..

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.

² I 1987-priser.

³ Tallene for 1994 er ikke sammenlignbare med tidligere år.

Tabell D7: Japan

		1992	1993	1994	1994					
					Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon ¹	1990=100	95,5	91,2	91,9	90,6	94,1	92,9	92,3	95,0	94,6
Ordretilgang ²	Mrd. yen	1546	1441	..	1426	1474	1534	1412	1445	..
Arbeidsløshetsprosent		2,1	2,5	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1	2,9	2,8
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1990=100	105,0	106,4	107,1	106,5	107,0	107,3	107,8	107,5	107,2

¹ Industriproduksjon og gruvedrift.

² Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

Historisk statistikk

1994

Publikasjonen gir en samlet presentasjon av statistikk som belyser de langsiktige utviklingstrekkene i det norske samfunn. Den gir sammenliknbare tall for store deler av dette og delvis også for forrige århundre.

Historisk statistikk 1994 inneholder statistikk fra 24 samfunnsområder. Hvert kapittel inneholder en innledning - som gir en oversikt over statistikkgrunnet og en omtale av hovedtrekkene i utviklingen - samt en fylldig tabell.

Publikasjonen vil være til stor nytte for elever, studenter og for dem som underviser i økonomi og samfunnsfag. Også andre brukere av statistikk og alle historisk interesse får her en viktig kilde til innsikt i hvordan samfunnet har utviklet seg.

Innhold:

1. Innledning	14. Jordbruk, skogbruk og jakt
2. Naturressurser og naturmiljø	15. Fiske og fangst
3. Befolkning	16. Oljeutvinning, bergverksdrift, industri og kraftforsyning
4. Helseforhold og helsetjenester	17. Bygge- og anleggsvirksomhet
5. Utdanning og forskning	18. Utenrikshandel
6. Kultur og tidsbruk	19. Varehandel
7. Sosiale forhold	20. Samferdsel og reiseliv
8. Rettsforhold	21. Forretningsmessig tjenesteyting
9. Arbeidskraft	22. Nasjonalregnskap
10. Lønnsforhold	23. Offentlig forvaltning
11. Personlig inntekt og formue	24. Finansinstitusjoner, penger og kreditt
12. Personlig forbruk	25. Administrative inndelinger og valg
13. Boliger og boforhold	

Alle kapitlene har sammendrag på engelsk og figurer og tabeller har engelsk tekst.

Historisk statistikk 1994 publiseres i serien Norges offisielle statistikk (NOS C188).

688 sider. Innb. kr 245,00 + porto
ISBN 82-537-3965-6

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 86 49 64
Telefaks: 22 86 49 76

eller:

Akademika - avdeling for offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
0033 Oslo

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 86 49 64
Telefaks: 22 86 49 76

eller:
Akademika - avdeling for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

ISBN 82-537-4116-2
ISSN 0800-4110

Pris:
Økonomiske analyser kr 340,00 pr. år
Economic Survey kr 130,00 pr. år
Enkeltnummer ØA: kr 50,00; ES: kr 40,00

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

9 788253 741161